ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΠΟΝΙΑΣ ΙΧΘΥΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΥΔΑΤΙΝΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΤΜΗΜΑ ΕΙΔΙΚΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΕΙΦΟΡΙΑ ΚΑΙ ΤΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ»

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΗ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

«Το δημογραφικό διακύβευμα στην Ελλάδα: Ποια η απειλή για την βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας»

Ευφροσύνη Μπούτλα

ΒΟΛΟΣ 2023

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

UNIVERSITY OF THESSALY
DEPARTMENT OF ICHTHYOLOGY AND AQUATIC ENVIRONMENT AND DEPARTMENT OF SPECIAL EDUATION

JOINT POSTGRADUATE PROGRAMME
«EDUCATION FOR SUSTAINABILITY AND THE ENVIRONMENT»

JOINT POSTGRADUATE MASTER'S THESIS

«The demographic stakes in Greece: What is the threat to the sustainable development of the country? »

Effrosyni Boutla

VOLOS 2023

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

© ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ, 2023.
Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία (Μ.Δ.Ε.), η οποία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Διατμηματικού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών: Εκπαίδευση για την Αειφορία και το Περιβάλλον και τα λοιπά αποτελέσματα αυτής αποτελούν συνιδιοκτησία του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και του φοιτητή, ο καθένας από τους οποίους έχει το δικαίωμα ανεξάρτητης χρήσης και αναπαραγωγής τους (στο σύνολο ή τμηματικά) για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, σε κάθε περίπτωση αναφέροντας τον τίτλο και το συγγραφέα και το Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, όπου εκπονήθηκε η Μ.Δ.Ε. καθώς και τον Επιβλέποντα Καθηγητή και την Επιτροπή Αξιολόγησης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Με την ολοκλήρωση της μεταπτυχιακής διπλωματικής μου εργασίας, θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες σε όλους όσους συνέβαλλαν στην εκπόνησή της.

Ευχαριστώ θερμά τον επιβλέπων καθηγητή μου, κύριο Δρίτσα Σοφοκλή, για την εμπιστοσύνη που μου έδειξε εξ' αρχής, αναθέτοντάς μου το συγκεκριμένο θέμα, την επιστημονική του καθοδήγηση, τις εποικοδομητικές υποδείξεις του, την συνεχή υποστήριξη και το ενδιαφέρον που έδειξε από την αρχή μέχρι το τέλος.

Τέλος, θα ήθελα εκφράσω την ευγνωμοσύνη μου στην οικογένειά μου για όλη τη στήριξη, τη συμπαράσταση και την κατανόησή τους, καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το δημογραφικό τοπίο στην Ελλάδα υφίσταται σημαντικές αλλαγές που θέτουν σημαντικές προκλήσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Η παρούσα διατριβή διερεύνησε τις πολύπλευρες επιπτώσεις αυτών των δημογραφικών μεταβολών, εστιάζοντας σε βασικούς τομείς όπως η γήρανση του πληθυσμού, τα ποσοστά γονιμότητας, τα μεταναστευτικά πρότυπα και η δυναμική του εργατικού δυναμικού. Μέσω μιας ολοκληρωμένης επισκόπησης των δημογραφικών θεωριών και εννοιών, η μελέτη εμβάθυνε στις επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, την οικονομική ανάπτυξη, τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και την κοινωνική ευημερία. Η ανάλυση ανέδειξε τα πιεστικά ζητήματα της μείωσης των ποσοστών γεννήσεων, της διαρροής εγκεφάλων και του αυξανόμενου δείκτη εξάρτησης, τα οποία απειλούν συλλογικά την οικονομική ζωτικότητα και την κοινωνική σταθερότητα της Ελλάδας.

Η διατριβή εξέτασε επίσης την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων μέτρων πολιτικής και εντόπισε τα κενά στη βιβλιογραφία, παρέχοντας ένα θεωρητικό πλαίσιο που ενσωμάτωσε τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και τις θεωρίες κοινωνικής ευημερίας. Με την εξέταση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δημογραφικές ομάδες, ιδίως οι γυναίκες και οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, η μελέτη υπογράμμισε την σημασία των στοχευμένων παρεμβάσεων πολιτικής για την προώθηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό χωρίς αποκλεισμούς και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Διατυπώθηκαν συστάσεις για ολοκληρωμένες πολιτικές που υποστηρίζουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση, την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα, μέτρα φιλικά προς την οικογένεια, τη μεταρρύθμιση της υγειονομικής περίθαλψης και προγράμματα κοινωνικής ένταξης. Η παρούσα διατριβή είχε ως στόχο να συμβάλει στη συζήτηση για τις δημογραφικές προκλήσεις στην Ελλάδα, προσφέροντας ιδέες και στρατηγικές για την πλοήγηση σε αυτά τα ζητήματα και τη διασφάλιση ενός ανθεκτικού και ευημερούντος μέλλοντος για τη χώρα.

Λέξεις-κλειδιά:
Δημογραφικές προκλήσεις
Βιώσιμη ανάπτυξη
Γήρανση του πληθυσμού
Ποσοστά γονιμότητας
Μεταναστευτικά πρότυπα
Αγορά εργασίας
Οικονομική ανάπτυξη
Συστήματα υγειονομικής περίθαλψης
Κοινωνική πρόνοια
Παρεμβάσεις πολιτικής
Διαρροή εγκεφάλων
Δείκτης εξάρτησης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ABSTRACT

The demographic landscape in Greece is undergoing significant changes that pose substantial challenges to the country's sustainable development. This thesis explored the multifaceted impacts of these demographic shifts, focusing on key areas such as population aging, fertility rates, migration patterns, and workforce dynamics. Through a comprehensive review of demographic theories and concepts, the study delved into the implications for the labor market, economic growth, healthcare systems, and social welfare. The analysis highlighted the pressing issues of declining birth rates, brain drain, and the increasing dependency ratio, which collectively threaten Greece's economic vitality and social stability.

The thesis also examined the effectiveness of current policy measures and identified gaps in the literature, providing a theoretical framework that integrate health care systems and social welfare theories. By addressing the barriers faced by specific demographic groups, particularly women and older workers, the study underscored the importance of targeted policy interventions to promote inclusive labor force participation and foster sustainable development. Recommendations were made for comprehensive policies that support education and training, innovation and entrepreneurship, family-friendly measures, healthcare reform, and social inclusion programs. This thesis aimed to contribute to the discourse on demographic challenges in Greece, offering insights and strategies to navigate these issues and ensure a resilient and prosperous future for the country.

Keywords:
Demographic challenges
Sustainable development
Population aging
Fertility rates
Migration patterns
Labor market
Economic growth
Healthcare systems
Social welfare
Policy interventions
Brain drain
Dependency ratio.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Περιεχόμενα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ i
ABSTRACT ii
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ 1
1.1 Εισαγωγή 1
1.2 Δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα 1
1.2.1 Πληθυσμιακή ανάπτυξη 2
1.2.2 Συνολικός πληθυσμός 3
1.2.3 Δείκτης γονιμότητας 7
1.2.4 Δείκτης Θνησιμότητας 8
1.2.5 Μοντέλα Μετανάστευσης 10
1.3 Επιπτώσεις στην αγορά εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη 15
1.3.1 Συμμετοχή του εργατικού δυναμικού 17
1.3.2 Ποσοστά ανεργίας 20
1.3.3 Αναντιστοιχία Δεξιοτήτων 23
1.3.4 Επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη 27
1.3.5 Επιπτώσεις στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα 28
1.4 Επιπτώσεις στην υγεία και το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης 30
1.4.1 Αυξημένη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης 30
1.4.2 Ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας 33
1.4.3 Βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών 37
1.4.4 Επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία 42
1.4.5 Επιπτώσεις στην ευημερία του πληθυσμού 44
1.5 Βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων 47
1.5.1 Δείκτης εξάρτησης 49
1.5.2 Χρηματοδότηση συντάξεων 51
1.5.3 Διαγενεακή δικαιοσύνη 53
1.5.4 Πολιτικά μέτρα για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συντάξεων 54
1.6 Πολιτικές απαντήσεις και στρατηγικές 56
1.6.1 Υφιστάμενες πολιτικές και πρωτοβουλίες 58
1.6.2 Βέλτιστες πρακτικές για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης 59
1.6.3 Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής 61

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

1.6.4 Συστάσεις αλλαγής πολιτικής 62
1.7 Κενά στη βιβλιογραφία 64
1.8 Συμπέρασμα 66
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ 68
2.1 Εισαγωγή 68
2.2 Δυναμική του πληθυσμού και θεωρίες 68
2.2.1 Θεωρία της δημογραφικής Μετάβασης 69
2.2.2 Θεωρίες γήρανσης του πληθυσμού 69
2.2.3 Μοντέλα μετανάστευσης 70
2.3 Θεωρίες για την αγορά εργασίας και ο αντίκτυπος των δημογραφικών αλλαγών 72
2.4 Συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και θεωρίες κοινωνικής πρόνοιας 74
2.5 Βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος και διαγενεακή δικαιοσύνη 77
2.6 Κριτική των υφιστάμενων θεωριών και των κενών στη βιβλιογραφία 78
2.7 Συμπέρασμα 80
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ 82
3.1 Εισαγωγή 82
3.2 Σχεδιασμός της έρευνας 83
3.2.1. Ερευνητική προσέγγιση 83
3.2.2 Στρατηγική έρευνας 84
3.2.3 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων 84
3.2.4 Επιλογή δείγματος 85
3.3 Συλλογή δεδομένων 85
3.3.1 Πρωτογενή δεδομένα 85
3.3.2 Δευτερογενή δεδομένα 86
3.4 Ανάλυση δεδομένων 87
3.4.1 Θεματική ανάλυση 87
3.4.2 Ανάλυση περιεχομένου 87
3.4.3 Σύνθεση των βασικών ευρημάτων 88
3.4.4 Ερμηνεία και συζήτηση 88
3.5 Δεοντολογικές εκτιμήσεις 89
3.5.1 Προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας 89
3.5.2 Χρήση αξιόπιστων και αξιόπιστων πηγών 89

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

3.5.3 Διαφάνεια και αυστηρότητα στη διαδικασία αναζήτησης και επιλογής 89
3.5.4 Ακαδημαϊκή ακεραιότητα και λογοκλοπή 90
3.5.5 Εμπιστευτικότητα και ιδιωτικότητα 90
3.5.6 Έγκριση ερευνητικής δεοντολογίας 90
3.6 Περιορισμοί της μελέτης 90
3.6.1 Πεδίο εφαρμογής της βιβλιογραφίας 91
3.6.2 Μεροληψία και ποιότητα της βιβλιογραφίας 91
3.6.3. Γενικευσιμότητα των ευρημάτων 91
3.6.4 Μεροληψία δημοσίευσης 91
3.6.5 Χρονικοί περιορισμοί 92
3.7 Συμπέρασμα 92
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ 95
4.1 Προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας 95
4.2 Προτάσεις για το Συνταξιοδοτικό 95
4.2.1 Ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα του συνταξιοδοτικού συστήματος 95
4.2.2 Βελτίωση της δημόσιας διανεμητικής ασφάλισης 96
4.2.3 Θεσμική θωράκιση των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων 97
4.2.4 Ενίσχυση της διακρατικής φορητότητας των δικαιωμάτων συνταξιοδοτικής ασφάλισης 98
4.2.5 Επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου 98
4.3 Προτάσεις πολιτικής στοχευμένες στην αγορά εργασίας 99
4.3.1 Μέτρα για την αύξηση της απασχόλησης στην αγορά εργασίας 100
4.3.2 Μέτρα για την αύξηση της προσφοράς εργασίας γυναικών, νέων και μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων 100
4.4 Προτάσεις για την ισότητα των δύο φύλλων στην εργασία υπό το πρίσμα της αύξησης του πληθυσμού. 101
4.5 Προτάσεις για το σύστημα υγείας 104
4.5.1 Στροφή στη φροντίδα με κέντρο τον ασθενή 104
4.5.2 Ανακατανομή της χρηματοδότησης και ανασχεδιασμός του συστήματος υγείας 105
4.5.3 Βελτίωση της υγειονομικής φροντίδας σε ηλικιωμένους 106
4.6 Προτάσεις για το μεταναστευτικό 106

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

4.6.1 Προσέλκυση μεταναστών υψηλού κεφαλαίου και κάλλιστη ενσωμάτωση τους στην ελληνική κοινωνία 106

4.6.2 Προτάσεις για τον επαναπατρισμό Ελλήνων εξωτερικού και αναχαίτιση των μεταναστευτικών εκροών 109

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 110

5.1 Ανακεφαλαίωση των βασικών ευρημάτων 110

5.2 Επιπτώσεις στην πολιτική 112

5.3 Συμβολή και σημασία της μελέτης 114

5.4 Τομείς για μελλοντική έρευνα 114

5.5 Πρόσκληση για δράση 114

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ 116

ΠΙΝΑΚΕΣ 120

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

1.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο 1 παρέχει μια ολοκληρωμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τις επιπτώσεις της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η εισαγωγή θέτει τις βάσεις υπογραμμίζοντας τη σημασία της κατανόησης του τρέχοντος γνωστικού τοπίου σχετικά με τις δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα και τον αντίκτυπό τους στους διάφορους τομείς. Συνθέτοντας τις υπάρχουσες μελέτες, θεωρίες και εμπειρικά στοιχεία, το παρόν κεφάλαιο στοχεύει να συμβάλει στο υπάρχον σώμα γνώσεων και να εντοπίσει τα ερευνητικά κενά, που η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία στοχεύει να καλύψει.

Η δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα θέτει ένα σύνθετο σύνολο ζητημάτων που απαιτούν πολυδιάστατη ανάλυση. Η κατανόηση των δημογραφικών τάσεων είναι ζωτικής σημασίας για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους ερευνητές και τους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών και παρεμβάσεων για τον μετριασμό των προκλήσεων και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Με την ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, το παρόν κεφάλαιο επιδιώκει να παράσχει μια ολοκληρωμένη επισκόπηση του δημογραφικού τοπίου στην Ελλάδα και των επιπτώσεών του σε κρίσιμους τομείς όπως η αγορά εργασίας, το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, η κοινωνική πρόνοια και η βιωσιμότητα των συντάξεων.

1.2 Δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα

Οι δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του κοινωνικοοικονομικού τοπίου και της βιώσιμης ανάπτυξης της χώρας. Το παρόν κεφάλαιο παρέχει μια ολοκληρωμένη εξέταση των δημογραφικών τάσεων στην Ελλάδα, εστιάζοντας στην αύξηση του πληθυσμού, τα ποσοστά γονιμότητας, τα ποσοστά θνησιμότητας και τα μεταναστευτικά πρότυπα. Συνθέτοντας και αναλύοντας την υπάρχουσα βιβλιογραφία, το κεφάλαιο αυτό στοχεύει να ενισχύσει την κατανόηση της δημογραφικής δυναμικής στην Ελλάδα και των επιπτώσεών της σε διάφορους τομείς.

Καθ' όλη τη διάρκεια της παρούσας βιβλιογραφικής μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας, τα προηγούμενα κεφάλαια έχουν επισημάνει τη δημογραφική πρόκληση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και την πιθανή απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η κατανόηση των υποκείμενων δημογραφικών τάσεων είναι απαραίτητη για τη διαμόρφωση τεκμηριωμένων πολιτικών και παρεμβάσεων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων.

Σε αυτό το κεφάλαιο, εξετάζουμε τις ιστορικές και τρέχουσες τάσεις της αύξησης του πληθυσμού στην Ελλάδα. Η ανάλυση περιλαμβάνει την εξέταση των παραγόντων που επηρεάζουν την αύξηση του πληθυσμού και τις προβλέψεις για το μέλλον. Επιπλέον, εμβαθύνουμε στα ποσοστά γονιμότητας, αναλύοντας τις μεταβολές τους με την πάροδο του χρόνου και εντοπίζοντας τους παράγοντες που συνέβαλαν στη μείωση των

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

γεννήσεων στην Ελλάδα. Η κατανόηση των προτύπων γονιμότητας είναι ζωτικής σημασίας για την πρόβλεψη των πληθυσμιακών τάσεων και των επιπτώσεών τους σε διάφορες κοινωνικές και οικονομικές πτυχές.

Τα ποσοστά θνησιμότητας είναι ένα άλλο κρίσιμο στοιχείο της δημογραφικής ανάλυσης. Με την εξέταση των τάσεων θνησιμότητας, των αιτιών θανάτου και του προσδόκιμου ζωής, αποκτούμε πληροφορίες για τις συνθήκες υγείας και τη συνολική ευημερία του πληθυσμού. Η γνώση αυτή είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη αποτελεσματικών πολιτικών υγειονομικής περίθαλψης και την κατανομή των πόρων για την κάλυψη των μεταβαλλόμενων αναγκών του πληθυσμού.

Τα μεταναστευτικά πρότυπα αποτελούν βασικό στοιχείο του δημογραφικού τοπίου στην Ελλάδα. Η ανάλυση των τάσεων μετανάστευσης και αποδημίας παρέχει μια ολοκληρωμένη κατανόηση του αντίκτυπου της μετανάστευσης στη δομή του πληθυσμού της χώρας. Βοηθά στον εντοπισμό των δημογραφικών αλλαγών που προκύπτουν από τις διεθνείς μεταναστευτικές ροές και των επιπτώσεών τους σε διάφορους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των αγορών εργασίας, της κοινωνικής πρόνοιας και της πολιτιστικής ποικιλομορφίας.

Η ανάλυση των δημογραφικών τάσεων στην Ελλάδα προσφέρει πληροφορίες τόσο για τα δημογραφικά μερίσματα όσο και για τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η χώρα. Αξιοποιώντας τα δυνητικά οφέλη των δημογραφικών μερισμάτων, όπως το νεανικό εργατικό δυναμικό και η αυξημένη παραγωγικότητα, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να σχεδιάσουν στρατηγικές για την προώθηση της βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης και ανάπτυξης. Ωστόσο, οι δημογραφικές αλλαγές παρουσιάζουν επίσης προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της γήρανσης του πληθυσμού και της πιθανής επιβάρυνσης των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, των διατάξεων κοινωνικής πρόνοιας και της βιωσιμότητας των συντάξεων. Η κατανόηση αυτών των προκλήσεων είναι ζωτικής σημασίας για τον σχεδιασμό πολιτικών και παρεμβάσεων που να αντιμετωπίζουν τις συγκεκριμένες ανάγκες και τις ευπάθειες των διαφόρων δημογραφικών ομάδων.

1.2.1 Πληθυσμιακή ανάπτυξη

Η Ελλάδα έχει βιώσει αξιοσημείωτες δημογραφικές μεταβολές κατά τη διάρκεια του περασμένου αιώνα, οι οποίες χαρακτηρίζονται από διακυμάνσεις στα ποσοστά γεννήσεων, θνησιμότητας και μεταναστευτικών προτύπων. Στα μέσα του 20ου αιώνα, η Ελλάδα γνώρισε ταχεία αύξηση του πληθυσμού που τροφοδοτήθηκε από υψηλά ποσοστά γεννήσεων και μειωμένα ποσοστά θνησιμότητας, οδηγώντας σε δημογραφική μετάβαση προς μια νεότερη πληθυσμιακή δομή. Ωστόσο, από τα τέλη του 20ού αιώνα, η Ελλάδα αντιμετωπίζει μειωμένα ποσοστά γονιμότητας, γήρανση του πληθυσμού και αρνητική καθαρή μετανάστευση, γεγονός που συμβάλλει στην επιβράδυνση της αύξησης του πληθυσμού και στη δημογραφική γήρανση (EUROSTAT, 2023).

Διάφοροι παράγοντες έχουν επηρεάσει την αύξηση του πληθυσμού στην Ελλάδα, όπως η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, τα πολιτιστικά πρότυπα, οι κυβερνητικές πολιτικές και οι εξωτερικές μεταναστευτικές ροές. Ιστορικά, οι βελτιώσεις στην υγειονομική περίθαλψη, την υγιεινή και το βιοτικό επίπεδο συνέβαλαν στη μείωση των ποσοστών θνησιμότητας και στην αύξηση του προσδόκιμου ζωής, διαμορφώνοντας τη δυναμική της πληθυσμιακής αύξησης. Επιπλέον, κοινωνικές αλλαγές όπως η

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ενδυνάμωση των γυναικών, η αστικοποίηση και οι μεταβαλλόμενες οικογενειακές δομές έχουν επηρεάσει τις προτιμήσεις γονιμότητας και τα πρότυπα σχηματισμού νοικοκυριών, επηρεάζοντας τα ποσοστά γεννήσεων. Επιπλέον, οι μεταναστευτικές ροές, τόσο οι εσωτερικές όσο και οι διεθνείς, έχουν διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της δυναμικής του πληθυσμού της Ελλάδας, με τις περιόδους μετανάστευσης και μετανάστευσης να επηρεάζουν τους ρυθμούς αύξησης του πληθυσμού (Καραμανώλη, Population dynamics in Greece: Recent trends and future challenges. , 2019).

Οι τάσεις αύξησης του πληθυσμού στην Ελλάδα παρουσιάζουν διάφορες προκλήσεις και επιπτώσεις στο κοινωνικοοικονομικό τοπίο της χώρας. Η δημογραφική γήρανση, που χαρακτηρίζεται από ένα αυξανόμενο ποσοστό ηλικιωμένων ατόμων σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας, θέτει προκλήσεις για τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης, τα συνταξιοδοτικά συστήματα και τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας. Επιπλέον, τα μειωμένα ποσοστά γεννήσεων και η γήρανση του πληθυσμού εγείρουν ανησυχίες σχετικά με τη μελλοντική συμμετοχή του εργατικού δυναμικού, την παραγωγικότητα και τις προοπτικές οικονομικής ανάπτυξης. Επιπλέον, η μείωση του πληθυσμού σε ορισμένες περιφέρειες και αγροτικές περιοχές επιδεινώνει τις ανισότητες στις υποδομές, τις υπηρεσίες και τις οικονομικές ευκαιρίες, οδηγώντας σε χωρικές ανισορροπίες και κοινωνικές ανισότητες.

1.2.2 Συνολικός πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Ελλάδας σημείωσε αύξηση 34% την περίοδο 1960-2011, καταγράφοντας την υψηλότερη τιμή του στα 11.123.392 άτομα το 2011. Από το 2012 και μετά, ο πληθυσμός βρίσκεται σε φθίνουσα πορεία, η οποία αναμένεται να συνεχιστεί (Πίνακας 3). Ο γυναικείος πληθυσμός, στην Ελλάδα, είναι διαχρονικά μεγαλύτερος των αντρών. Παρατηρείται επίσης, πως η πληθυσμιακή συρρίκνωση στον συνολικό πληθυσμό κατά την πενταετία 2010-2015 οφείλεται κυρίως σε πτώση του πληθυσμού των ανδρών (-3,5% για τον ανδρικό πληθυσμό και -1,2% για τον γυναικείο πληθυσμό την συγκεκριμένη περίοδο).

Πίνακας 1 Πληθυσμιακή εξέλιξη ανά φύλο 1960 – 2020

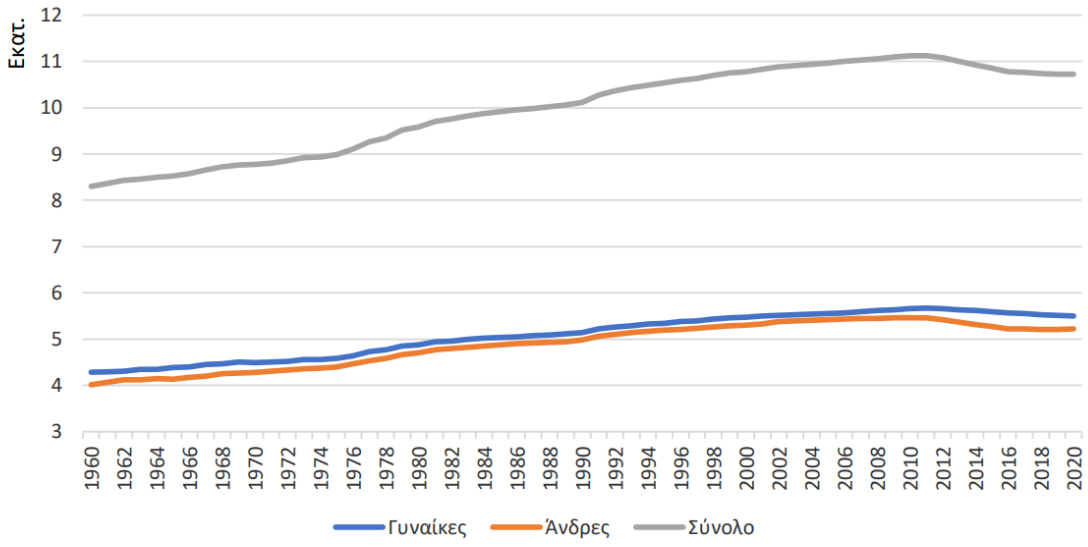

Πηγή: Eurostat – DEMOPOP Data

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Σύμφωνα με το βασικό σενάριο προβολών της EUROSTAT, έως το τέλος του 21ου αιώνα, ο μόνιμος πληθυσμός αναμένεται να επιστρέψει στα επίπεδα του 1960. Συγκεκριμένα, ο πληθυσμός της Ελλάδας προβλέπεται να υποχωρήσει στα 9,5 εκατομμύρια το 2050 και στα 8,1 εκατομμύρια το 2100 (Πίνακας 4). Ιδιαίτερο ενδιαφέρον προκύπτει από την αναμενόμενη αναστροφή στις δυναμικές των φύλων από το 2070 και έπειτα. Οι προβολές του πληθυσμού δεν διαφοροποιούνται σημαντικά μεταξύ των σεναρίων μέχρι το 2050. Ειδικότερα, στα δυο δυσμενέστερα σενάρια (χαμηλής γονιμότητας και καθόλου μετανάστευσης), ο πληθυσμός της χώρας προβλέπεται να υποχωρήσει το 2050 σε 9,1 εκατ., έναντι 9,6 εκατ. στο πιο αισιόδοξο σενάριο (υψηλή μετανάστευση). Η σχετικά μικρή διαφορά μεταξύ των σεναρίων οφείλεται στο γεγονός ότι οι μεταβολές στις βασικούς παραμέτρους του δημογραφικού ισοζυγίου αποτυπώνονται στα συνολικά μεγέθη του πληθυσμού με σημαντική υστέρηση και σε βάθος δεκαετιών.

Πίνακας 2 Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά σενάριο προβολών της Eurostat 2022 – 2100

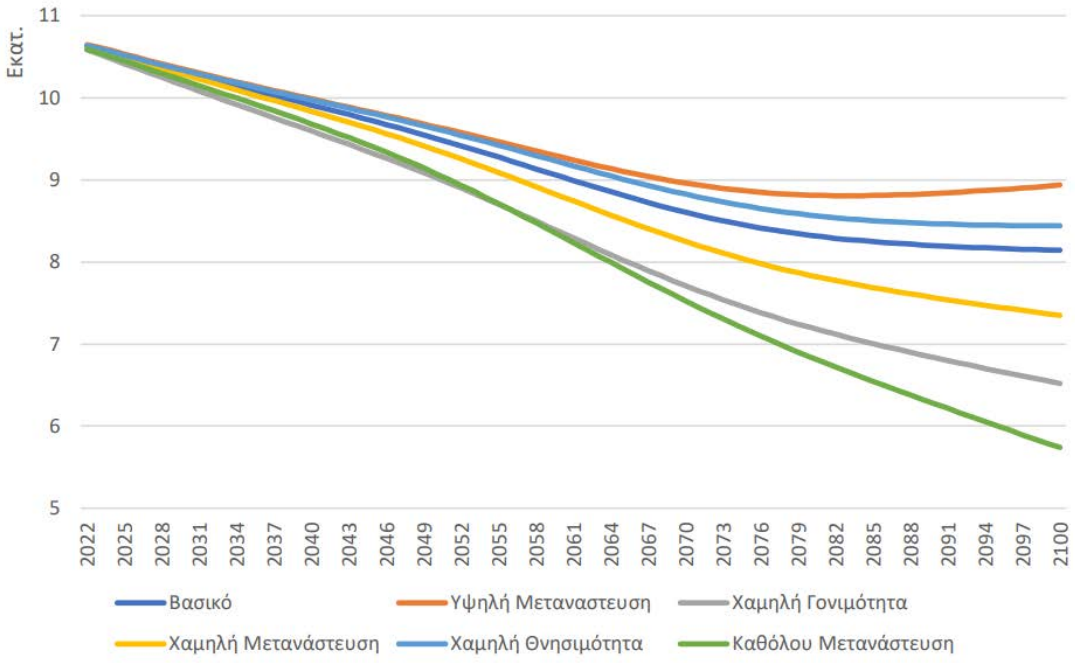

Πηγή: Eurostat – EUROPOP 2019 Data

Αντίθετα, μετά το 2050 ο πληθυσμός παρουσιάζει ιδιαίτερα μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των σεναρίων. Το πιο αισιόδοξο σενάριο είναι εκείνο που υποθέτει σημαντική εισροή μεταναστών (σενάριο υψηλής μετανάστευσης), σύμφωνα με το οποίο ο πληθυσμός θα μειωθεί μεταξύ του 2022 και του 2100 κατά 16% σε 8,9 εκατ. Το βασικό σενάριο προβλέπει μείωση 23%, ενώ η συρρίκνωση του πληθυσμού αναμένεται να είναι της τάξεως του 45% σε περίπτωση μηδενικών μεταναστευτικών ροών (σε 5,7 εκατ. το 2100). Τα διαφορετικά προβλεπόμενα επίπεδα γονιμότητας και θνησιμότητας επίσης διαφοροποιούν την πληθυσμιακή εξέλιξη αλλά σε μικρότερο βαθμό, δίνοντας κατεύθυνση για χάραξη πολιτικών σε όλους τους τομείς πληθυσμιακής επιρροής, με ιδιαίτερη έμφαση στις μεταναστευτικές πολιτικές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Η Ελλάδα αναμένεται να έχει πολύ μεγαλύτερη ποσοστιαία πληθυσμιακή μείωση στα επόμενα 80 έτη σε σύγκριση με τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (Πίνακας 5). Ειδικότερα, η Ευρωζώνη αναμένεται να βιώσει μια πληθυσμιακή μείωση της τάξεως του 5% τα επόμενα 100 χρόνια το 2100 σε σχέση με το 2020 με βάση το βασικό σενάριο. Η μείωση αναμένεται να είναι ισχυρότερη για τις γυναίκες, τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρωζώνη. Σε σύγκριση με τις υπόλοιπες χώρες της Ευρωζώνης, η Ελλάδα παρουσίασε μια σχετικά ισχυρή πληθυσμιακή αύξηση την περίοδο 1960-2020, αλλά μελλοντικά αναμένεται να είναι από τις χώρες με πληθυσμό που θα συρρικνωθεί περισσότερο. Συγκεκριμένα, η Ελλάδα βρίσκεται στην 10η θέση με βάση την πληθυσμιακή εξέλιξη της περιόδου 1960-2020 (28,8%), κοντά στον μέσο όρο της Ευρωζώνης (30,3%). Αντίθετα, με βάση την προβλεπόμενη μεταβολή του πληθυσμού για την περίοδο 2021-2100 η Ελλάδα κατατάσσεται 17η (-23,7%), στην τρίτη χειρότερη θέση μετά τη Λετονία και τη Λιθουανία (Πίνακας 6) και σε απόσταση από τον μέσο όρο της Ευρωζώνης (-4,2%).

Πίνακας 3 Ποσοστιαία πληθυσμιακή εξέλιξη 2020 - 2100 στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, βασικό σενάριο

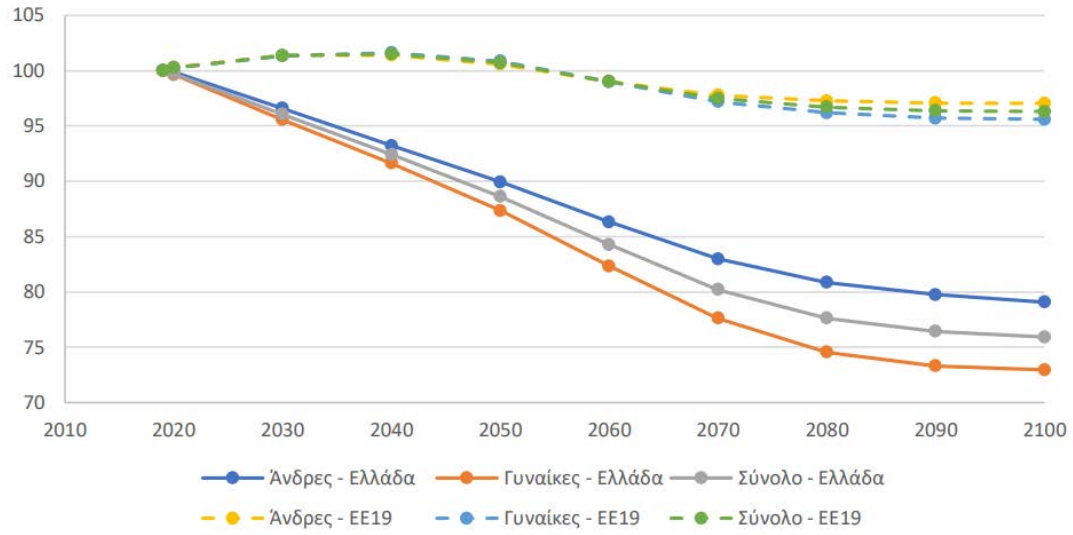

Πηγή: Eurostat – EUROPOP 2019 Data

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 4Δημογραφικές αλλαγές στην Ελλάδα μεταξύ του 1951 και 2021

	1951	2021	Differences 2021-1951
Total population (millions)	7,63	10,67	3,04
Urban population (%)	38	76	*Duplication*
0-14 years (millions)	2,16	1,52	-0,64
0-19 years (millions)	2,95	2,06	-0,89
15-44 years (millions)	*3,64*	*3,75*	0,11
45-64 years (millions)	*1,32*	*3,01*	+1,69
15-64 years (millions)	*4,95*	*6,76*	+1,81
20-64 years (millions)	4,16	6,22	+2,06
65 years and over (millions)	0,52	2,41	+1,89
85 years and over (millions)	0,03	0,39	+0,36
PERCENTAGE DISTRIBUTION			
0-14 years (%)	28,3	14,1	-14,2
0-19 years (%)	38,6	19,2	-19,4
15-44 years (%)	47,6	35	-12,6
45-64 years (%)	17,2	28,1	10,9
15-64 years (%)	64,9	63,1	-1,8
20-64 years (%)	54,5	58	+3,5
65 years + (%)	*6,8*	*22,6*	+15,8
85 years + (%)	*0,4*	*3,6*	+3,2
88+/65+ (%)	5,9	16	+10,1
CHANGE ON THE BASIS OF 100 IN 1951			
Total population	*100*	*141*	*+140*
0-14 years	100	71	*+70*
0-19 years	100	71	*+70*
15-44 years	100	105	*+103*
45-64 years	100	227	*+228*
15-64 years	100	137	*+137*
20-64 years	100	151	*+150*
65 years +	*100*	*460*	*+463*
85 years +	*100*	*1267*	*+1300*
AVERAGE / MEDIAN AGE (years)			
Average age of total population	30	44,7	+14,7
Average age 15-64 years	35,2	41,6	+6,4
Median age	26	46	+20
BIRTHS AND DEATHS			
Births (.000)	155,5	84,7**(85,0)	-70,8
Deaths (.000)	57,5	130,7**(143,50	+73,2
Births – Deaths (000)	98	-46 (-58,5)	
Births outside marriage or civil partnership, % of the total	1	9,2	+8,2
MARRIAGES (OF WOMEN) - NUPTIALITY - COHABITATION - DIVORCES			
All marriages of permanent residents (averages, 1956-59 & 2016-19) /.000	67	43	-24
First marriages of permanent residents (averages, 1956-59 & 2016-19) /.000	64	38	-26
Religious marriages (%)	....	42,6	....
Civil partnerships / .000	...	11,5	....
Divorces (averages, 1957-59 & 2018-20) / .000	2,7	12,3	+9,6
Percentage of women not married, generation 1940		10	
Percentage of women not married, generation 1950		5	
Percentage of women not married, generation 1960		6	
Percentage of women who will not marry, generation 1980		26*	
MORTALITY			
Average life expectancy at birth – Men (years)	63,4	79,2***	15,8
Average life expectancy at birth - Women (years)	66,7	84,2***	17,5
Average life expectancy at 65 – Men (years)	13	19,0***	6
Average life expectancy at 65 – Women (years)	14	21,7***	7,7
FERTILITY			
Average number of children per woman/generation 1940		2,12	
Average number of children per woman/generation 1950		2,04	
Average number of children per woman/generation 1960		1,94	
Average number of children per woman/generation 1980		1,53*	
Average age at having children/generation 1940		*27,9*	
Average age at having children/generation 1950		*26,3*	
Average age at having children/generation 1960		*26,1*	
Average age at having children/generation 1980		*30,9**	
Women born in 1940 without children (%)		14	
Women born in 1950 without children (%)		8	
Women born in 1960 without children (%)		12	
Women born in 1980 without children (%)		23*	

Source: ELSTAT and own calculations *Estimation ** 2020 ***2019 (..)=2021*

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

1.2.3 Δείκτης γονιμότητας

Τα ποσοστά γονιμότητας διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην κατανόηση της δυναμικής του πληθυσμού και στην αξιολόγηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Η μελέτη των ποσοστών γονιμότητας παρέχει πληροφορίες σχετικά με την αναπαραγωγική συμπεριφορά των ατόμων και τους παράγοντες που επηρεάζουν τα ποσοστά γεννήσεων, διαμορφώνοντας έτσι το μέγεθος και τη σύνθεση του πληθυσμού. Αρκετές μελέτες έχουν διερευνήσει τα ποσοστά γονιμότητας στην Ελλάδα, ρίχνοντας φως στα πρότυπα, τις τάσεις και τους παράγοντες που επηρεάζουν τη μείωση της γονιμότητας.

Η έρευνα που διεξήχθη (Κοτζαμάνης Β. , 2015)εξέτασε τη μεταβολή των ποσοστών γονιμότητας στην Ελλάδα κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Η μελέτη τους αναλύει τους παράγοντες που συμβάλλουν στη μείωση των ποσοστών γεννήσεων, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικοοικονομικών παραγόντων, των μεταβαλλόμενων οικογενειακών δομών και των πολιτισμικών επιρροών. Με τη διερεύνηση της πολύπλοκης αλληλεπίδρασης αυτών των παραγόντων, η έρευνα παρέχει μια ολοκληρωμένη κατανόηση των τάσεων της γονιμότητας στην Ελλάδα.

Επιπλέον, η μελέτη (Μαλούρδος, Δεμερτζής, & Κικίλιας, 2023)επικεντρώθηκε στη διερεύνηση των επιπτώσεων της μείωσης της γονιμότητας στις δημογραφικές αλλαγές στην Ελλάδα. Η έρευνά τους διερευνά τις συνέπειες της μείωσης των γεννήσεων στη γήρανση του πληθυσμού, στον δείκτη εξάρτησης και στη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής πρόνοιας. Αξιολογώντας τις επιπτώσεις της μείωσης της γονιμότητας, η μελέτη προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τις μακροπρόθεσμες συνέπειες για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτών των μελετών, καταλήγουμε στο συμπέρασμα πως η Ελλάδα έχει βιώσει σημαντικές αλλαγές στα ποσοστά γονιμότητας κατά τον τελευταίο αιώνα, αντανακλώντας αλλαγές σε κοινωνικούς, οικονομικούς και πολιτιστικούς παράγοντες. Ιστορικά, η Ελλάδα είχε υψηλά ποσοστά γονιμότητας, τα οποία χαρακτηρίζονταν από μεγάλα μεγέθη οικογενειών και πρώιμη τεκνοποίηση. Ωστόσο, από τα μέσα του 20ου αιώνα, η Ελλάδα έχει δει μείωση των ποσοστών γονιμότητας, φθάνοντας σε επίπεδα κάτω της αναπλήρωσης τις τελευταίες δεκαετίες. Ο συνολικός δείκτης γονιμότητας (TFR), ο οποίος μετρά τον μέσο αριθμό παιδιών ανά γυναίκα, έχει μειωθεί από περίπου 3,5 παιδιά ανά γυναίκα τη δεκαετία του 1960 σε περίπου 1,3 παιδιά ανά γυναίκα τα τελευταία χρόνια, πολύ κάτω από το επίπεδο αντικατάστασης των 2,1 παιδιών ανά γυναίκα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 5 Δείκτης γονιμότητας στην Ελλάδα

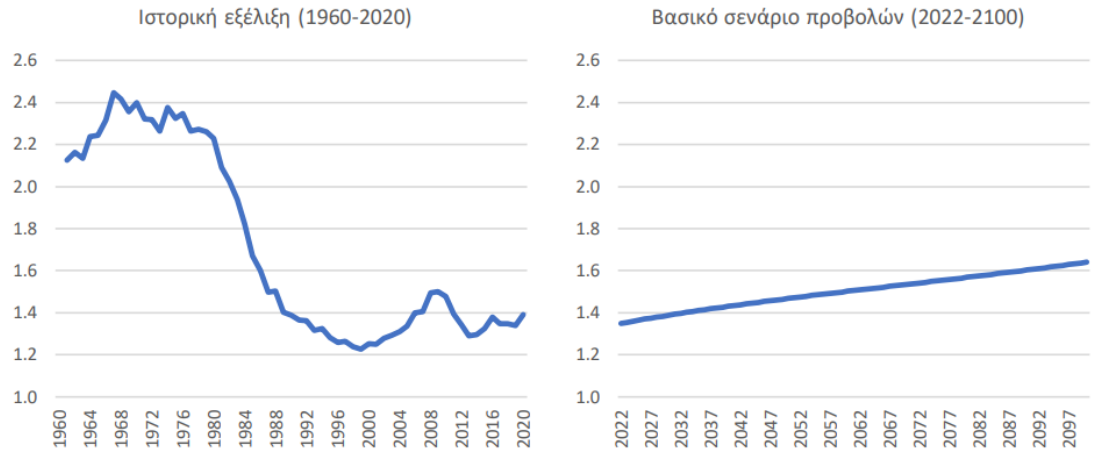

Πηγή: Eurostat – DEMOPOP Data

Διάφοροι παράγοντες έχουν συμβάλει στη μείωση των ποσοστών γονιμότητας στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης, της αλλαγής των οικογενειακών δομών, της αστικοποίησης και των πολιτισμικών προτύπων. Οι βελτιώσεις στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη και την ενδυνάμωση των γυναικών οδήγησαν σε καθυστέρηση του γάμου, αυξημένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και υψηλότερα επίπεδα εκπαιδευτικού επιπέδου, τα οποία επηρέασαν τις προτιμήσεις και τη συμπεριφορά της γονιμότητας. Επιπλέον, η οικονομική αβεβαιότητα, η εργασιακή ανασφάλεια και τα ζητήματα οικονομικής προσιτότητας της στέγασης έχουν δημιουργήσει προκλήσεις για τη δημιουργία οικογένειας και τις αποφάσεις τεκνοποίησης. Οι πολιτισμικές μετατοπίσεις προς τον ατομικισμό, τον καταναλωτισμό και τις επιλογές του τρόπου ζωής έχουν επίσης επηρεάσει τις προθέσεις γονιμότητας και τις πρακτικές οικογενειακού προγραμματισμού (Καραμανώλη, Fertility trends in Greece: An examination of recent patterns and underlying determinants, 2020).

1.2.4 Δείκτης Θνησιμότητας

Τα ποσοστά θνησιμότητας αποτελούν κρίσιμη πτυχή της δημογραφικής ανάλυσης, παρέχοντας πληροφορίες για τα πρότυπα θανάτου εντός ενός πληθυσμού. Η κατανόηση των ποσοστών θνησιμότητας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει τα ποσοστά θνησιμότητας στην Ελλάδα, διερευνώντας παράγοντες όπως το προσδόκιμο ζωής, οι κύριες αιτίες θανάτου και τα ποσοστά θνησιμότητας ανά ηλικία.

Η έρευνα που διεξήχθη από την (ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021)ανέλυσε τις τάσεις και τα πρότυπα των ποσοστών θνησιμότητας στην Ελλάδα διαχρονικά. Η μελέτη της (Σπηλιοπούλου, 2006) διερευνά τους παράγοντες που επηρεάζουν τη θνησιμότητα, συμπεριλαμβανομένων των βελτιώσεων στην υγειονομική περίθαλψη, των αλλαγών στον τρόπο ζωής και των κοινωνικοοικονομικών συνθηκών. Με την εξέταση ιστορικών δεδομένων και στατιστικών τάσεων, η έρευνα παρέχει πολύτιμες πληροφορίες για το μεταβαλλόμενο τοπίο της θνησιμότητας στην Ελλάδα. Επιπλέον, η έρευνα έχει επικεντρωθεί σε συγκεκριμένες πτυχές των ποσοστών θνησιμότητας, όπως η θνησιμότητα ανά ηλικία και η θνησιμότητα ανά αιτία. Η έρευνά

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

της εμβαθύνει στα πρότυπα θνησιμότητας σε διάφορες ηλικιακές ομάδες και προσδιορίζει τις κύριες αιτίες θανάτου στην Ελλάδα. Με την κατανόηση των συγκεκριμένων παραγόντων της θνησιμότητας, η μελέτη αυτή παρέχει βαθύτερη κατανόηση των προκλήσεων υγείας που αντιμετωπίζει ο πληθυσμός.

Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτών των μελετών, συμπεραίνουμε πως η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική βελτίωση των ποσοστών θνησιμότητας κατά τον τελευταίο αιώνα, γεγονός που αντανακλά την πρόοδο στην υγειονομική περίθαλψη, την υγιεινή και το βιοτικό επίπεδο. Ιστορικά, η Ελλάδα είχε σχετικά υψηλά ποσοστά θνησιμότητας, ιδίως στις αρχές του 20ού αιώνα, που χαρακτηρίζονταν από μολυσματικές ασθένειες, κακή διατροφή και περιορισμένη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Ωστόσο, από τα μέσα του 20ού αιώνα, η Ελλάδα έχει δει σημαντική μείωση των ποσοστών θνησιμότητας, λόγω των βελτιώσεων στις υποδομές δημόσιας υγείας, τις ιατρικές τεχνολογίες και τα μέτρα πρόληψης ασθενειών. Το προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση έχει αυξηθεί σταθερά, με τους Έλληνες να ζουν πλέον περισσότερο και υγιέστερα σε σύγκριση με τις προηγούμενες γενιές.

Διάφοροι παράγοντες έχουν συμβάλει στη μείωση των ποσοστών θνησιμότητας στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης της ποιότητας της υγειονομικής περίθαλψης, της πρόσβασης σε ιατρικές υπηρεσίες και των στρατηγικών πρόληψης ασθενειών. Οι επενδύσεις σε υποδομές δημόσιας υγείας, όπως νοσοκομεία, κλινικές και προγράμματα εμβολιασμού, έχουν διαδραματίσει καθοριστικό ρόλο στη μείωση της θνησιμότητας από μολυσματικές ασθένειες και στην προαγωγή της υγείας του πληθυσμού. Επιπλέον, οι εξελίξεις στις ιατρικές θεραπείες, τα φαρμακευτικά προϊόντα και τις διαγνωστικές τεχνολογίες έχουν βελτιώσει τα αποτελέσματα για χρόνιες παθήσεις, όπως οι καρδιαγγειακές παθήσεις, ο καρκίνος και οι αναπνευστικές διαταραχές. Επιπλέον, η κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη, η εκπαίδευση και οι αλλαγές στον τρόπο ζωής έχουν επηρεάσει τα πρότυπα θνησιμότητας, με την υψηλότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση να συνδέεται με χαμηλότερα ποσοστά θνησιμότητας και καλύτερα αποτελέσματα στην υγεία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 6 Γεννήσεις και θάνατοι στην Ελλάδα (1951 – 2021)

Φυσικά αξίζει να σημειωθεί πως ενώ η Ελλάδα έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στη μείωση των ποσοστών θνησιμότητας, εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετές προκλήσεις και επιπτώσεις. Η δημογραφική γήρανση, που χαρακτηρίζεται από ένα αυξανόμενο ποσοστό ηλικιωμένων ατόμων, θέτει προκλήσεις για τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης, τις υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας και τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας. Οι ασθένειες και οι παθήσεις που σχετίζονται με την ηλικία, όπως οι καρδιαγγειακές παθήσεις, η άνοια και η αδυναμία, απαιτούν εξειδικευμένη φροντίδα και υποστήριξη, ασκώντας πίεση στους πόρους και τους προϋπολογισμούς της υγειονομικής περίθαλψης. Επιπλέον, εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες στην υγεία εντός του πληθυσμού, με ανισότητες στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, στις συμπεριφορές υγείας και στους κοινωνικοοικονομικούς παράγοντες που συμβάλλουν σε διαφορετικά αποτελέσματα θνησιμότητας. Παρά την συνεχόμενη μείωση του πληθυσμού ανά τα χρόνια, το προσδόκιμο ζωής αυξάνεται με σταθερό ρυθμό ανεξαρτήτως φύλου. Για το σύνολο του πληθυσμού, το προσδόκιμο ζωής, από τα 75 έτη το 1960, έχει αυξηθεί στα 82 έτη το 2021, ενώ προβλέπεται να φτάσει τα 91 έτη το 2100. Ιστορικά, οι γυναίκες έχουν μεγαλύτερο προσδόκιμο ζωής σχεδόν κατά 5 έτη σε όλη την εξεταζόμενη περίοδο. (Τραγάκη & Νάστος, 2019).

1.2.5 Μοντέλα Μετανάστευσης

Τα πρότυπα μετανάστευσης αποτελούν σημαντική πτυχή της δυναμικής του πληθυσμού, επηρεάζοντας το μέγεθος, τη σύνθεση και την κοινωνική δομή ενός πληθυσμού. Η κατανόηση των μεταναστευτικών προτύπων είναι απαραίτητη για την κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αρκετές μελέτες έχουν διερευνήσει τα μεταναστευτικά πρότυπα στην

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Ελλάδα, ρίχνοντας φως σε παράγοντες όπως η μετανάστευση, η αποδημία και η εσωτερική μετανάστευση.

Την περίοδο 1991-2009, το μεταναστευτικό ισοζύγιο της χώρας (εισροές - εκροές) ήταν θετικό με πτωτική τάση (Κοτζαμάνης Β. , 2015), καθώς οι μεταναστευτικές εισροές ήταν υψηλότερες σε σχέση με τις εκροές (Πίνακας 5). Ειδικότερα, το μεταναστευτικό ισοζύγιο μεταβλήθηκε από 87,4 χιλ. άτομα το 1991 (152,0 χιλ. εισροή και 64,6 χιλ. εκροή) σε 14,9 χιλ. το 2009 (58,6 χιλ. εισροή και 43,7 χιλ. εκροή)

Το μεταναστευτικό ισοζύγιο ανατράπηκε με την κρίση χρέους, η οποία οδήγησε σε κύμα εξόδου από την Ελλάδα. Το 2012, οι μεταναστευτικές εκροές από την Ελλάδα ήταν υψηλότερες κατά 66,5 χιλ. από τις εισροές (124,7 χιλ. έναντι 58,2 χιλ. αντίστοιχα). Συνολικά, 457 χιλιάδες άτομα έφυγαν από τη χώρα την περίοδο 2012-2015. Η προσφυγική κρίση που εντατικοποιήθηκε απότομα το 2015 πυροδότησε μια σημαντική αύξηση των μεταναστευτικών εισροών την περίοδο 2016-2019.7 Οι μεταναστευτικές εισροές σχεδόν διπλασιάστηκαν, από 64,4 χιλ. το 2015 σε 116,9 χιλ. το 2016. Το 2019, οι εισροές ξεπέρασαν τους 129 χιλιάδες άτομα. Ως αποτέλεσμα, το μεταναστευτικό ισοζύγιο επανήλθε σε θετικό επίπεδο, από 10,3 χιλ. το 2016 σε 34,4 χιλ. άτομα το 2019, παρότι οι εκροές παρέμειναν σε σχετικά υψηλό επίπεδο (95,0 χιλ. το 2019). Συνολικά τη δωδεκαετία 2008-2019 το μεταναστευτικό ισοζύγιο ήταν αρνητικό. Καταγράφηκε μια πληθυσμιακή μείωση της τάξεως των 143 χιλιάδων ατόμων. Επομένως, το καθαρό μεταναστευτικό ισοζύγιο υποδεικνύει συρρίκνωση του πληθυσμού κατά την περίοδο της κρίσης.

Πίνακας 7 Μεταναστευτικό ισοζύγιο στην Ελλάδα, 1991 – 2019

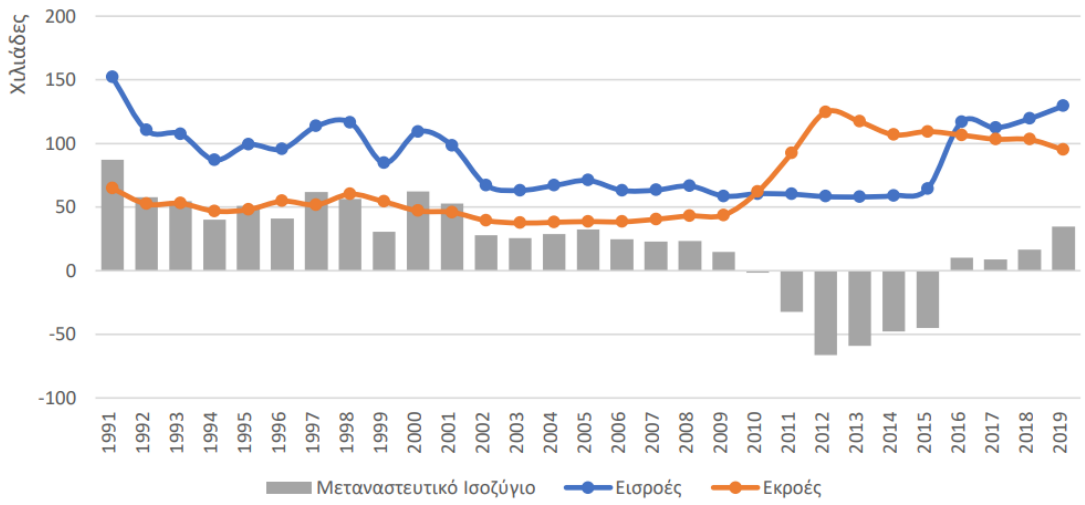

Πηγή: Eurostat – DEMOPOP Data

Αναφορικά με τα δημογραφικά χαρακτηριστικά των ατόμων που έφυγαν από την χώρα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης, το μεγαλύτερο κομμάτι των εκροών ήταν Έλληνες υπήκοοι (Πίνακας 5). Παίρνοντας ως παράδειγμα το 2012, το οποίο ήταν η χρονιά με τις μεγαλύτερες εκροές, από την Ελλάδα μετανάστευσαν 65,3 χιλ. Έλληνες ποσοστό που αποτελούσε το 52,4% του συνολικού αριθμού, 12,3 χιλ. υπήκοοι άλλων χωρών της ΕΕ και 47,1 χιλ. υπήκοοι τρίτων χωρών. Τα επόμενα χρόνια, παρότι η συνολική εκροή ακολούθησε μια ήπια πτωτική τάση, η κατάταξη διατηρήθηκε. Το 2019,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

από την Ελλάδα αποχώρησαν 45,5 χιλ. Έλληνες (47,9% του συνόλου εκροών), 12,4 χιλ. υπήκοοι άλλων χωρών της ΕΕ και 37,1 χιλ. υπήκοοι τρίτων χωρών.

Πίνακας 8 Μεταναστευτικές εκροές 2008 -2019 ανά υπηκοότητα σε χιλιάδες άτομα

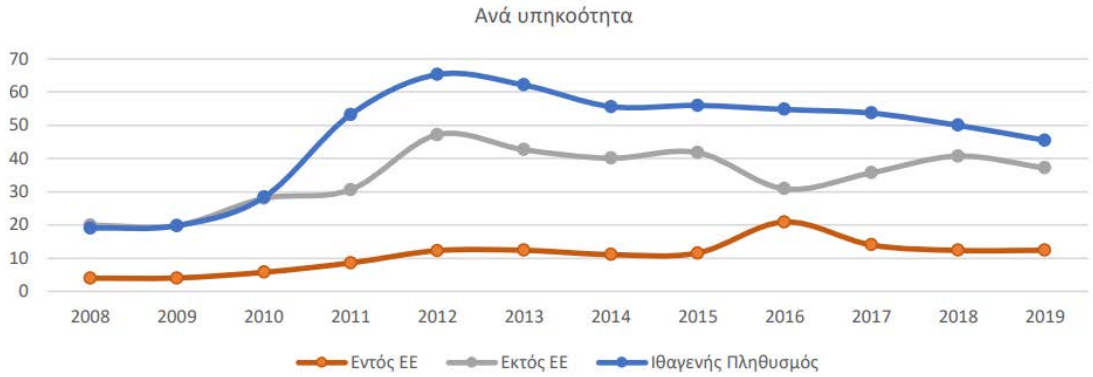

Εξετάζοντας τώρα αυτές τις εκροές ως προς την ηλικιακή των ατόμων παρατηρούμε πως μεγαλύτερη είναι αυτή της μικρότερης (1 έως και 29) και της μεσαίας ηλικιακής ομάδας (30-54 ετών), που φυσικά αποτελούνται από άτομα με την μεγαλύτερη εργασιακή εμπειρία. Παίρνοντας πάλι ως παράδειγμα το 2012 βλέπουμε πως το 47,5% (59,2 χιλ.) των ατόμων που αποχώρησαν από την Ελλάδα ανήκαν στην ηλικιακή κατηγορία 30-54 ετών, το 43,1% (53,7 χιλ.) ήταν άτομα ηλικίας κάτω των 30 ετών και το υπόλοιπο 9,5% (11,9 χιλ.) αφορούσε άτομα ηλικίας άνω των 55 ετών.

Πίνακας 9 Μεταναστευτικές εκροές 2008 -2019 ανά ηλικιακή ομάδα, σε χιλιάδες άτομα

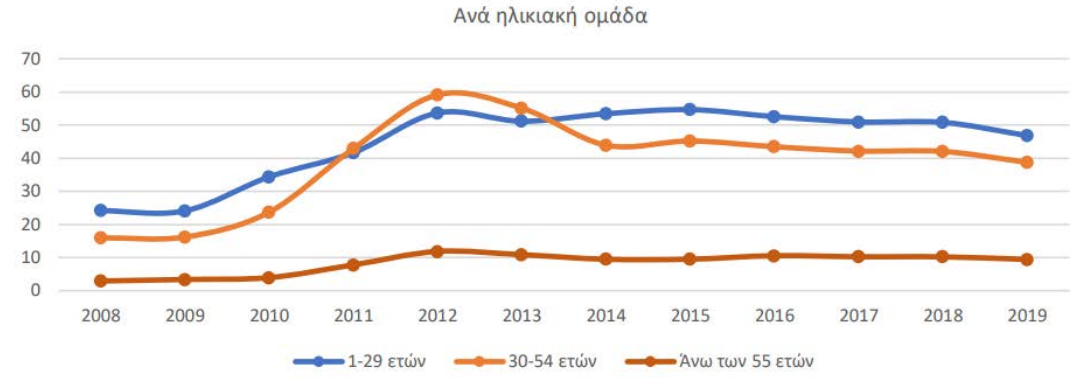

Φυσικά το ίδιο διάστημα είχαμε και πολλές εισροές μεταναστών. Όσον αφορά τις εισροές το μεγαλύτερο μέρος αυτών από το 2016 και έπειτα πραγματοποιήθηκε από υπηκόους εκτός ΕΕ (Πίνακας 7), ως αποτέλεσμα της προσφυγικής κρίσης. Ειδικότερα, το μερίδιο των υπηκόων τρίτων χωρών που εγκαταστάθηκαν μόνιμα στην Ελλάδα στις ετήσιες μεταναστευτικές εισροές αυξήθηκε από 27,1% (17,5 χιλ. άτομα) το 2015 σε 59,5% (69,5 χιλ.) το 2016 και συνέχισε την ανοδική του πορεία έως την έναρξη της πανδημίας (63,0% ή 81,6 χιλ. το 2019). Η επιστροφή Ελλήνων υπηκόων από το εξωτερικό επίσης αυξήθηκε τη δεκαετία 2010-2019 (από 22,8 χιλ. σε 34,1 χιλ. άτομα).

Πίνακας 10 Μεταναστευτικές εισροές 2008 – 2019 ανά υπηκοότητα σε χιλιάδες άτομα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

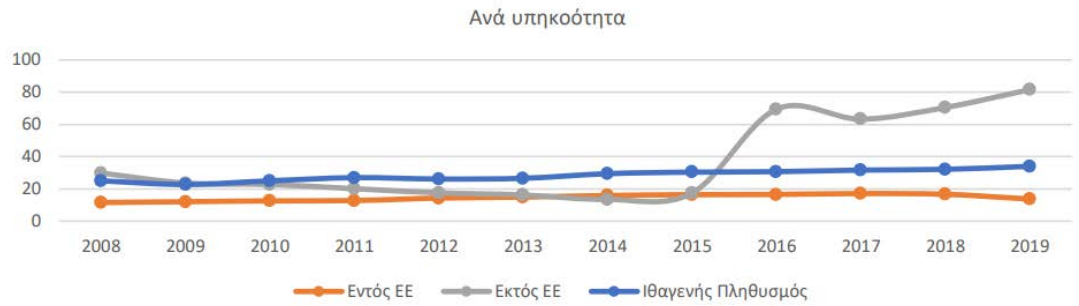

Εξετάζοντας αντίστοιχα την ηλικιακή ομάδα αυτών των μεταναστευτικών εισροών, παρατηρούμε πως άτομα μικρότερης ηλικίας αποτελούν το μεγαλύτερο ποσοστό. Συγκεκριμένα το 2019 εισήλθαν στην Ελλάδα 78,1 χιλιάδες άτομα (60,3% του συνόλου) ηλικίας από 1 έως 29 ετών, σε σύγκριση με 37,9 χιλιάδες (29,2%) και 13,5 χιλιάδες (10,5%) ηλικίας από 30 έως 54 ετών και άνω των 55 ετών αντίστοιχα.

Πίνακας 11 Μεταναστευτικές εισροές 2008 – 2019 ανά ηλικιακή ομάδα σε χιλιάδες άτομα

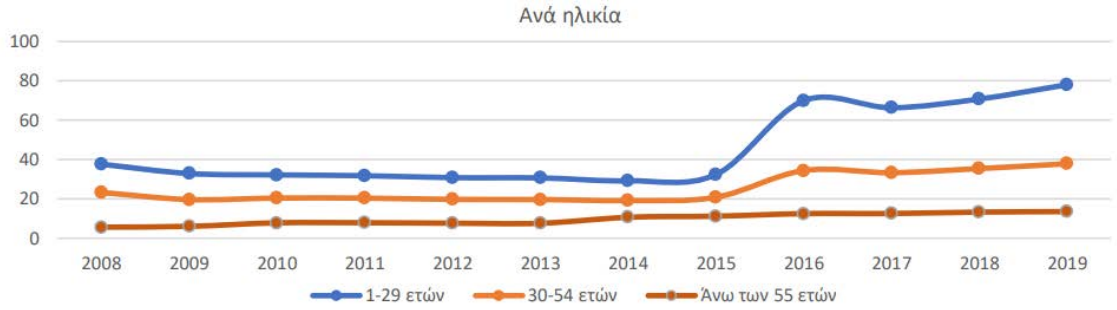

Εκτός από τη διεθνή μετανάστευση, η εσωτερική μετανάστευση εντός της Ελλάδας είναι επίσης ένας σημαντικός παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη. Οι μελέτες των (Καραντζά, 2023) και (Κυριαζή-Άλισον, 2023) έχουν επικεντρωθεί στην ανάλυση των προτύπων εσωτερικής μετανάστευσης, διερευνώντας παράγοντες όπως οι περιφερειακές ανισότητες, η αστικοποίηση και οι ευκαιρίες απασχόλησης. Η έρευνά τους παρέχει πληροφορίες για τη δυναμική της μετακίνησης του πληθυσμού εντός της Ελλάδας, αναδεικνύοντας τον αντίκτυπο στην περιφερειακή ανάπτυξη, τον σχεδιασμό των υποδομών και τις κοινωνικοοικονομικές συνθήκες. Όπως παρατηρούμε (Πίνακας 9) η εσωτερική μετανάστευση συγκεντρώνεται κυρίως στα μεγάλα αστικά κέντρα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 12 Μεταβολή των καθαρών μεταναστευτικών ροών ανά περιφερειακή ενότητα, 2019 σε χιλιάδες

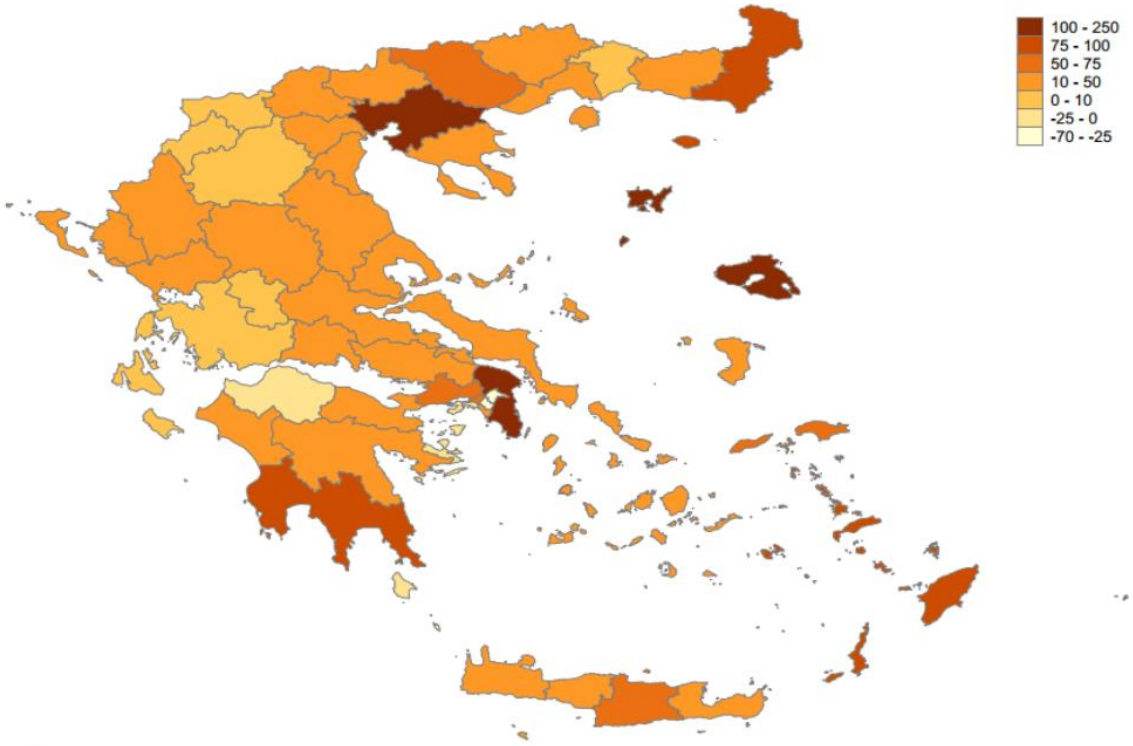

Πηγή: Eurostat – EUROPOP 2019 Data.

Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτών των μελετών, καταλήγουμε στο ότι η Ελλάδα έχει μακρά ιστορία μετανάστευσης, η οποία επηρεάζεται από τη γεωγραφική της θέση, τις οικονομικές ευκαιρίες και τους ιστορικούς δεσμούς με τις γειτονικές χώρες. Τις τελευταίες δεκαετίες, η Ελλάδα υπήρξε τόσο χώρα προορισμού όσο και χώρα διέλευσης για διάφορες μεταναστευτικές ροές, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης εργασίας, των αιτούντων άσυλο, των προσφύγων και των παράτυπων μεταναστών. Τα μεταναστευτικά πρότυπα στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από ενδοευρωπαϊκή μετανάστευση, ιδίως από χώρες της Ανατολικής και της Νότιας Ευρώπης, καθώς και από μετανάστευση από την Ασία, την Αφρική και τη Μέση Ανατολή, η οποία οφείλεται σε παράγοντες όπως οι οικονομικές ευκαιρίες, οι συγκρούσεις και η πολιτική αστάθεια.

Πολλοί παράγοντες οδηγούν τη μετανάστευση από και προς την Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των οικονομικών ανισοτήτων, της δυναμικής της αγοράς εργασίας, της πολιτικής αστάθειας και των κοινωνικών δικτύων. Οι οικονομικές ευκαιρίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην προσέλκυση μεταναστών στην Ελλάδα, ιδίως από χώρες με χαμηλότερο επίπεδο εισοδήματος και περιορισμένες προοπτικές απασχόλησης. Η εργατική μετανάστευση, τόσο η τακτική όσο και η παράτυπη, επηρεάζεται από τη ζήτηση για χαμηλής ειδίκευσης εργατικό δυναμικό σε τομείς όπως η γεωργία, οι κατασκευές και ο τουρισμός, καθώς και για εξειδικευμένο εργατικό δυναμικό σε τομείς όπως η υγειονομική περίθαλψη και η τεχνολογία της πληροφορικής (Καβουνίδη, 2019). Επιπλέον, η πολιτική αστάθεια και οι συγκρούσεις σε γειτονικές περιοχές, όπως η Μέση Ανατολή και η Βόρεια Αφρική, έχουν οδηγήσει σε προσφυγικές ροές και αιτούντες άσυλο που αναζητούν ασφάλεια και προστασία στην Ελλάδα. Τα κοινωνικά δίκτυα και οι οικογενειακοί δεσμοί διαδραματίζουν επίσης κρίσιμο ρόλο στη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

διευκόλυνση της μετανάστευσης, με τους μετανάστες να ακολουθούν συχνά καθιερωμένες μεταναστευτικές διαδρομές και δίκτυα (Τριανταφυλλίδου Α. , 2020).

Η μετανάστευση έχει βαθιές κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις για την Ελλάδα, επηρεάζοντας τις αγορές εργασίας, τις δημόσιες υπηρεσίες, την κοινωνική συνοχή και την πολιτιστική ποικιλομορφία. Η εργατική μετανάστευση συμβάλλει στην ελληνική οικονομία, καλύπτοντας κενά στην αγορά εργασίας και υποστηρίζοντας βασικούς τομείς όπως η γεωργία, ο τουρισμός και η υγειονομική περίθαλψη. Ωστόσο, εγείρει επίσης ανησυχίες σχετικά με τον ανταγωνισμό στην αγορά εργασίας, τη μισθολογική ύφεση και την εκμετάλλευση των μεταναστών εργαζομένων, ιδίως εκείνων που βρίσκονται σε παράνομο καθεστώς. Η μετανάστευση προσφύγων και αιτούντων άσυλο δημιουργεί προκλήσεις για την κοινωνική ένταξη, τη στέγαση, την υγειονομική περίθαλψη και την εκπαίδευση, απαιτώντας ολοκληρωμένα συστήματα υποστήριξης και πολιτικές για την αντιμετώπιση των αναγκών των μεταναστών και των κοινοτήτων υποδοχής. Επιπλέον, η μετανάστευση συμβάλλει στην πολιτιστική ποικιλομορφία και την κοινωνική συνοχή, εμπλουτίζοντας την ελληνική κοινωνία με διαφορετικές προοπτικές, παραδόσεις και εμπειρίες (Τριανταφυλλίδου Α. , 2020).

Συνοψίζοντας διαπιστώνουμε πως η μαζική μετανάστευση προς άλλες χώρες κατά τις πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες, η αντιστροφή των ροών στη συνέχεια (επαναπατρισμός και είσοδος οικονομικών μεταναστών στην Ελλάδα μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του 2000) και η επανεμφάνιση ενός κύματος φυγής μετά το 2010 (τόσο οι νέοι Έλληνες όσο και οι νέοι μόνιμοι κάτοικοι εξωτερικού εγκαταλείπουν τη χώρα). Η πρόσφατη φυγή συνέβαλε αποφασιστικά στη δημιουργία ενός χωρικά διαφοροποιημένου μεταναστευτικού ισοζυγίου που είναι αρνητικό, παρά την εγκατάσταση στη χώρα την τελευταία επταετία ενός αριθμού αλλοδαπών που εισήλθαν παράτυπα στη χώρα. Εάν τα ισοζύγια αυτά συνεχίσουν να είναι αρνητικά, προστιθέμενα στα αναμενόμενα αρνητικά φυσικά ισοζύγια, θα οδηγήσουν σε ακόμη μεγαλύτερη μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας και, προφανώς, σε επιτάχυνση της δημογραφικής γήρανσης.

1.3 Επιπτώσεις στην αγορά εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη

Η δυναμική της αγοράς εργασίας επηρεάζεται σημαντικά από τις δημογραφικές αλλαγές, γεγονός που καθιστά ζωτικής σημασίας την εξέταση των σχετικών θεωριών για την αγορά εργασίας και των επιπτώσεών τους. Στην παρούσα υποενότητα εξετάζονται οι θεωρίες και οι έννοιες που ρίχνουν φως στη σχέση μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, των ποσοστών ανεργίας, των ελλείψεων δεξιοτήτων και των επιπτώσεών τους στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.

Η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αναφέρεται στο ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας που συμμετέχει ενεργά στην αγορά εργασίας. Θεωρίες όπως η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η θεωρία της προσφοράς εργασίας και η θεωρία της τμηματοποιημένης αγοράς εργασίας παρέχουν πληροφορίες για τους παράγοντες που επηρεάζουν τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού ή οι αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού, επηρεάζουν τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της δυναμικής του εργατικού δυναμικού και τον εντοπισμό πιθανών προκλήσεων ή ευκαιριών στην αγορά εργασίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Τα ποσοστά ανεργίας, ένας άλλος κρίσιμος δείκτης της αγοράς εργασίας, αντανακλούν το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που δεν έχει εργασία αλλά αναζητά ενεργά εργασία. Οι δημογραφικές αλλαγές μπορεί να έχουν επιπτώσεις στα ποσοστά ανεργίας, καθώς οι μετατοπίσεις στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού ή οι αλλαγές στην προσφορά εργασίας μπορούν να επηρεάσουν τη ζήτηση και τη διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας. Θεωρίες όπως η θεωρία της αντιστοίχισης, η θεωρία των τριβών στην αγορά εργασίας και η θεωρία της διαρθρωτικής ανεργίας προσφέρουν προοπτικές για τη σχέση μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και των ποσοστών ανεργίας.

Οι ελλείψεις δεξιοτήτων αποτελούν βασική ανησυχία στην αγορά εργασίας, ιδίως στο πλαίσιο των δημογραφικών αλλαγών. Οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού ή οι αλλαγές στα επίπεδα εκπαίδευσης, μπορούν να επηρεάσουν την προσφορά και τη ζήτηση για συγκεκριμένες δεξιότητες. Οι θεωρίες που σχετίζονται με το ανθρώπινο κεφάλαιο, την τεχνολογική αλλαγή με βάση τις δεξιότητες και τη σηματοδότηση της αγοράς εργασίας ρίχνουν φως στους μηχανισμούς μέσω των οποίων οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν να επηρεάσουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Η ανάλυση των ελλείψεων δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για την κατανόηση της ανταγωνιστικότητας των κλάδων, των επιπέδων παραγωγικότητας και της συνολικής οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας.

Ο αντίκτυπος των δημογραφικών αλλαγών στην αγορά εργασίας εκτείνεται πέρα από τους επιμέρους δείκτες. Μπορεί να επηρεάσει τη συνολική οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Θεωρίες όπως η θεωρία του δημογραφικού μερίσματος, η θεωρία της καινοτομίας και η θεωρία της ευελιξίας της αγοράς εργασίας παρέχουν πληροφορίες για το πώς οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν να διαμορφώσουν τα οικονομικά αποτελέσματα. Οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν να επηρεάσουν παράγοντες όπως η παραγωγικότητα της εργασίας, η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία, επηρεάζοντας έτσι την ικανότητα μιας χώρας να ανταγωνίζεται σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Ας δούμε όμως τι λένε οι σημαντικότερες από αυτές τις θεωρίες.

Νεοκλασική θεωρία αγοράς εργασίας:

Η νεοκλασική θεωρία της αγοράς εργασίας, που έχει τις ρίζες της στις μικροοικονομικές αρχές, υποστηρίζει ότι τα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας καθορίζονται από την αλληλεπίδραση προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, δημογραφικοί παράγοντες όπως η αύξηση του πληθυσμού, η ηλικιακή δομή και η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου επηρεάζουν την προσφορά εργασίας, ενώ οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι επενδύσεις και η οικονομική ανάπτυξη οδηγούν τη ζήτηση εργασίας. Οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού και οι αλλαγές στα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, μπορούν να επηρεάσουν το ποσοστό μισθών ισορροπίας, τα επίπεδα απασχόλησης και την παραγωγικότητα (Becker, 1993).

Θεωρία Ανθρώπινου Κεφαλαίου:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου δίνει έμφαση στο ρόλο της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των δεξιοτήτων στη βελτίωση των αποτελεσμάτων της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο συμβάλλουν σε υψηλότερη παραγωγικότητα, κέρδη και απασχόληση. Δημογραφικοί παράγοντες, όπως το μορφωτικό επίπεδο, η κατανομή ηλικίας και οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, διαμορφώνουν την προσφορά ανθρώπινου κεφαλαίου στην αγορά εργασίας. Η γήρανση του πληθυσμού, για παράδειγμα, μπορεί να οδηγήσει σε ελλείψεις δεξιοτήτων και έξοδο εργατικού δυναμικού, υπογραμμίζοντας τη σημασία της δια βίου μάθησης και των πρωτοβουλιών ανάπτυξης δεξιοτήτων για την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες δημογραφικές τάσεις (Becker, 1993).

Τμηματοποιημένη θεωρία αγοράς εργασίας:

Η θεωρία της τμηματοποιημένης αγοράς εργασίας υποστηρίζει ότι οι αγορές εργασίας χαρακτηρίζονται από τμηματοποίηση, με διακριτά τμήματα ή βαθμίδες εργαζομένων που αντιμετωπίζουν διαφορετικές συνθήκες και ευκαιρίες απασχόλησης. Παράγοντες όπως η φυλή, το φύλο, η εθνικότητα και το μεταναστευτικό καθεστώς συμβάλλουν στον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας, οδηγώντας σε ανισότητες στους μισθούς, τη σταθερότητα της εργασίας και την πρόσβαση σε παροχές. Οι δημογραφικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης και της γήρανσης του πληθυσμού, μπορούν να επιδεινώσουν τον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας επηρεάζοντας τη σύνθεση και τα χαρακτηριστικά διαφορετικών ομάδων εργαζομένων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για πολιτικές για την προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας και τη μείωση των ανισοτήτων (Becker, 1993).

Η κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και της δυναμικής της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα είναι ζωτικής σημασίας για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών και στρατηγικών. Με την εξέταση των σχετικών θεωριών για την αγορά εργασίας και των επιπτώσεών τους, μπορούμε να αποκτήσουμε γνώσεις σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι δημογραφικές αλλαγές. Η γνώση αυτή μπορεί να καθοδηγήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στην ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων για την ενίσχυση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, την αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων, την προώθηση των ευκαιριών απασχόλησης και τη διασφάλιση βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (Esping-Andersen, The Three Worlds of Welfare Capitalism, 1990).

1.3.1 Συμμετοχή του εργατικού δυναμικού

Η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό είναι μια κρίσιμη πτυχή που επηρεάζεται από τις δημογραφικές αλλαγές και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της δυναμικής της αγοράς εργασίας και της οικονομικής ανάπτυξης. Η κατανόηση των προτύπων και των τάσεων της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της δημογραφικής πρόκλησης και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει τα ποσοστά συμμετοχής στο

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

εργατικό δυναμικό μεταξύ διαφορετικών δημογραφικών ομάδων, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για τη δυναμική του εργατικού δυναμικού.

Η έρευνα που διεξήχθη από την ΕΛΣΤΑΤ (ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2023) διερεύνησε τις τάσεις συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα, εστιάζοντας σε συγκεκριμένες δημογραφικές ομάδες, όπως οι νέοι εργαζόμενοι, οι γυναίκες και οι ηλικιωμένοι. Η μελέτη τους διερευνά τους παράγοντες που επηρεάζουν τις αποφάσεις συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και εξετάζει πώς οι δημογραφικές αλλαγές έχουν επηρεάσει τη δυναμική του εργατικού δυναμικού. Η έρευνα αναλύει τον αντίκτυπο των μεταβαλλόμενων κοινωνικών προτύπων, του εκπαιδευτικού επιπέδου, της οικογενειακής δυναμικής και των μέτρων πολιτικής στα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό. Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτά καταλήγουμε στο ότι τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό στην Ελλάδα επηρεάζονται από δημογραφικούς παράγοντες, όπως η γήρανση του πληθυσμού, το μορφωτικό επίπεδο και τα κοινωνικά πρότυπα. Καθώς ο πληθυσμός γερνάει, τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό μεταξύ των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας ενδέχεται να μειωθούν, οδηγώντας σε πιθανή απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου και παραγωγικότητας. Επιπλέον, οι ανισότητες στο μορφωτικό επίπεδο και οι ρόλοι των φύλων επηρεάζουν τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, με τις γυναίκες και ορισμένες δημογραφικές ομάδες να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πλήρη συμμετοχή στην αγορά εργασίας. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί στοχευμένες πολιτικές για την προώθηση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού χωρίς αποκλεισμούς μέσω μέτρων όπως η κατάρτιση δεξιοτήτων, οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας και η υποστήριξη της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

Πίνακας 13 Ποσοστό απασχόλησης ατόμων 15 έως 64 ετών, 2001-2021

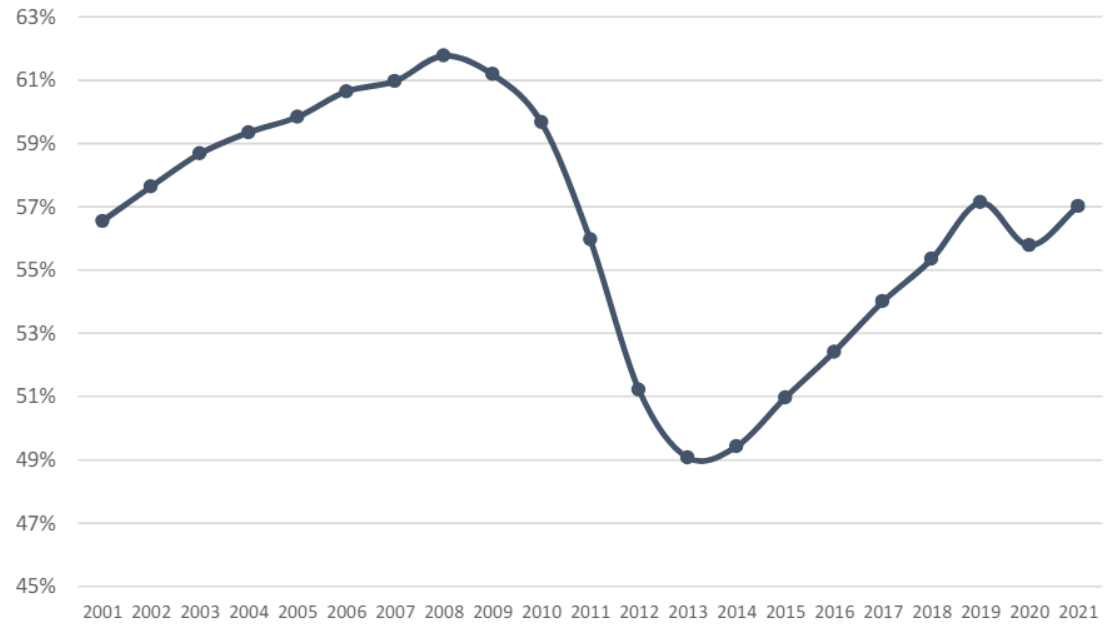

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού Β΄ τριμήνου κάθε έτους.

Επιπλέον, το (EUROFOUND, 2020) διεξήγαγε μια ολοκληρωμένη έρευνα σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που περιβάλλουν τη συμμετοχή στο εργατικό

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

δυναμικό στην Ελλάδα. Η έρευνά τους διευκρίνισε τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες δημογραφικές ομάδες, ιδίως οι γυναίκες και οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας, στην πρόσβαση και τη διατήρηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας. Η μελέτη διερεύνησε σχολαστικά την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων πολιτικής, όπως η υποστήριξη της παιδικής μέριμνας, οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας και τα προγράμματα βελτίωσης των δεξιοτήτων για την ενίσχυση των ποσοστών συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό. Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτών των μελετών, καταλήγουμε στα κατωτέρω. Όσον αφορά στις προκλήσεις στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αυτές χωρίζονται σε:

Οικονομικές προκλήσεις αφού η Ελλάδα αντιμετωπίζει οικονομική αστάθεια τα τελευταία χρόνια, η οποία χαρακτηρίζεται από υψηλά ποσοστά ανεργίας και περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης. Αυτή η οικονομική αβεβαιότητα δημιουργεί προκλήσεις για τα άτομα που επιδιώκουν να εισέλθουν ή να επανέλθουν στην αγορά εργασίας, ιδίως για τα άτομα με περιορισμένες δεξιότητες ή εμπειρία.

Διαρθρωτικά εμπόδια, όπως οι άκαμπτοι κανονισμοί της αγοράς εργασίας και η περιορισμένη ευελιξία στις ρυθμίσεις εργασίας, μπορούν να εμποδίσουν τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό. Τα εμπόδια αυτά μπορεί να επηρεάζουν δυσανάλογα ορισμένες δημογραφικές ομάδες, συμπεριλαμβανομένων των γυναικών και των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, οι οποίοι μπορεί να χρειάζονται πιο ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας λόγω ευθυνών φροντίδας ή προβλημάτων υγείας (European Commission, 2023).

Ανισότητες μεταξύ των φύλων, καθώς στην ελληνική αγορά εργασίας εξακολουθούν να υφίστανται ανισότητες μεταξύ των φύλων, με τις γυναίκες να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πλήρη συμμετοχή τους λόγω παραγόντων όπως οι παραδοσιακοί ρόλοι των φύλων, η περιορισμένη πρόσβαση στην υποστήριξη της φροντίδας των παιδιών και της φροντίδας των ηλικιωμένων και οι διακρίσεις στις πρακτικές πρόσληψης και προαγωγής (International Labour Organization., 2023).

Πίνακας 14 Ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες και φύλο, Β᾽ τρίμηνο 2021

	Ποσοστό απασχόλησης			Ποσοστό συμμετοχής		
Ηλικιακές ομάδες	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
15-19	2,9	0,6	1,8	5,5	1,8	3,6
20-24	29,5	22,9	26,3	44,1	38,7	41,5
25-29	60,1	54,8	57,8	79,3	78,3	78,9
30-34	80,4	56,4	67,7	91,6	75,9	83,2
35-39	83,8	62,2	72,8	95,0	76,7	85,7
40-44	85,3	63,9	75,0	94,1	77,1	85,9
45-49	84,8	65,2	74,6	94,1	78,6	86,0
50-54	84,0	62,4	73,2	90,9	73,3	82,2
55-59	73,5	46,5	58,2	81,6	55,2	66,6
60-64	49,2	26,9	38,3	54,5	31,7	43,3

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνα Εργατικού Δυναμικού, Β΄ τρίμηνο 2021.

Ηλικιακές διακρίσεις, καθώς οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν συχνά ηλικιακές διακρίσεις στην αγορά εργασίας, με αποτέλεσμα να αντιμετωπίζουν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

προκλήσεις στην εύρεση εργασίας ή στη διατήρηση της θέσης εργασίας τους. Οι εργοδότες μπορεί να θεωρούν τους ηλικιωμένους εργαζόμενους λιγότερο παραγωγικούς ή λιγότερο προσαρμοστικούς στις αλλαγές, με αποτέλεσμα την υποεκπροσώπηση τους στο εργατικό δυναμικό.

Όσον αφορά τώρα τις ευκαιρίες συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό αυτές είναι:

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων. Η επένδυση στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στις ευκαιρίες δια βίου μάθησης μπορεί να ενισχύσει τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό όλων των δημογραφικών ομάδων. Η παροχή προγραμμάτων κατάρτισης και εκπαίδευσης προσαρμοσμένων στις ανάγκες των γυναικών και των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας μπορεί να τους βοηθήσει να αποκτήσουν νέες δεξιότητες και να παραμείνουν ανταγωνιστικοί στην αγορά εργασίας.

Πολιτικές ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής: Η εφαρμογή πολιτικών εξισορρόπησης επαγγελματικής και προσωπικής ζωής, όπως ευέλικτο ωράριο εργασίας, επιλογές τηλεργασίας και υποστήριξη της φροντίδας των παιδιών, μπορεί να διευκολύνει τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, ιδίως για τις γυναίκες με ευθύνες φροντίδας. Οι πολιτικές αυτές μπορούν επίσης να ωφελήσουν τους εργαζόμενους μεγαλύτερης ηλικίας που προσπαθούν να συνδυάσουν την εργασία με την υγεία ή τις οικογενειακές υποχρεώσεις.

Προώθηση χώρων εργασίας χωρίς αποκλεισμούς. Η προώθηση χώρων εργασίας χωρίς αποκλεισμούς που εκτιμούν την πολυμορφία και παρέχουν ίσες ευκαιρίες σε όλους τους εργαζόμενους μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των εμποδίων που εμποδίζουν τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό. Η δημιουργία υποστηρικτικών εργασιακών περιβαλλόντων που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γυναικών, των ηλικιωμένων εργαζομένων και άλλων υποεκπροσωπούμενων ομάδων μπορεί να προωθήσει τη μεγαλύτερη συμμετοχή και δέσμευση (Καραμανώλη, Labour market transitions and employment patterns in Greece, 2019).

Ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας: Η ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας και της αυτοαπασχόλησης μπορεί να προσφέρει εναλλακτικές οδούς για τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, ιδίως για άτομα που αντιμετωπίζουν εμπόδια στην παραδοσιακή αγορά εργασίας. Η υποστήριξη πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας και η παροχή πρόσβασης σε χρηματοδότηση και πόρους μπορούν να ενδυναμώσουν τα άτομα να δημιουργήσουν τις δικές τους ευκαιρίες απασχόλησης.

1.3.2 Ποσοστά ανεργίας

Τα ποσοστά ανεργίας αποτελούν βασικό δείκτη της δυναμικής της αγοράς εργασίας και επηρεάζονται από τις δημογραφικές αλλαγές. Η κατανόηση της σχέσης μεταξύ των δημογραφικών μεταβολών και των ποσοστών ανεργίας είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει τους παράγοντες που συμβάλλουν στις διακυμάνσεις των ποσοστών ανεργίας και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι διάφορες δημογραφικές ομάδες στην αγορά εργασίας.

Όλες αυτές οι μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα πως ο αριθμός των απασχολούμενων στην Ελλάδα έχει μειωθεί. Η υποχώρηση του συνολικού ποσοστού απασχόλησης στη διάρκεια της τελευταίας δεκαετίας θα μπορούσε να μην επηρεάσει τον απόλυτο αριθμό των απασχολούμενων αν ο πληθυσμός αυξανόταν. Δεδομένης όμως της υποχώρησης του πληθυσμού στο διάστημα από το 2009 και μετά, η μείωση των ποσοστών απασχόλησης έχει οδηγήσει σε μείωση του αριθμού των απασχολούμενων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Όπως μπορούμε να δούμε στον πίνακα που ακολουθεί το 2021, ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν στα ίδια επίπεδα με αυτά του 1998.

Πίνακας 15 Αριθμός απασχολούμενων (σε χιλιάδες), 1981-2021

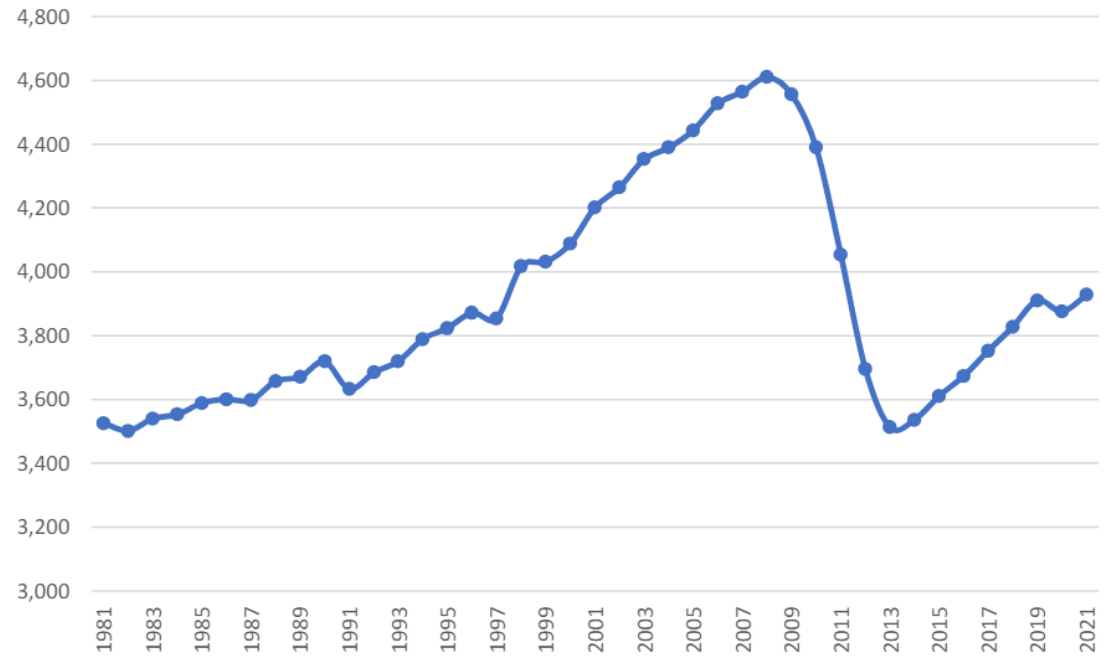

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού – μέσοι όροι των 4 τριμήνων κάθε έτους.

Η έρευνα που διεξήχθη από τους (ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021)διερεύνησε τη σχέση μεταξύ των δημογραφικών μεταβολών και των ποσοστών ανεργίας στην Ελλάδα. Η μελέτη τους αναλύει την επίδραση της γήρανσης του πληθυσμού, των αλλαγών στη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό, του μορφωτικού επιπέδου και των οικονομικών συνθηκών στα ποσοστά ανεργίας.. Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτής της μελέτης, καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

Ο μέσος όρος ηλικίας των απασχολούμενων έχει αυξηθεί. Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε από τους δύο πίνακες που ακολουθούν μεταξύ 2001 και 2020 ο μέσος όρος ηλικίας τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών απασχολούμενων ελληνικής υπηκοότητας έχει αυξηθεί κατά περίπου 4 έτη, όσο και . στη μέση ηλικία των απασχολούμενων μη ελληνικής υπηκοότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 16 Μέση ηλικία απασχολούμενων ανδρών, 2001-2020

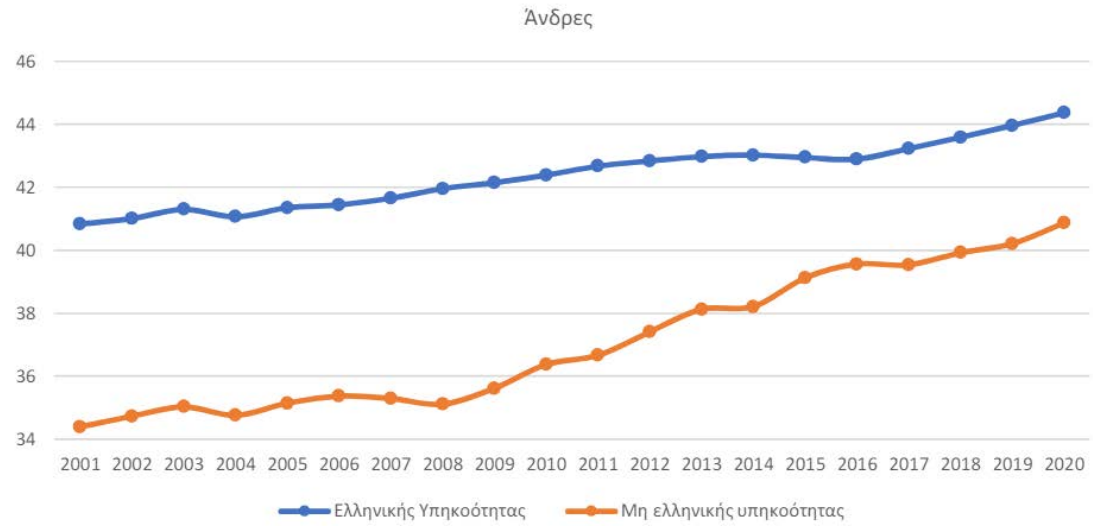

Πίνακας 17 Μέση ηλικία απασχολούμενων γυναικών, 2001-2020

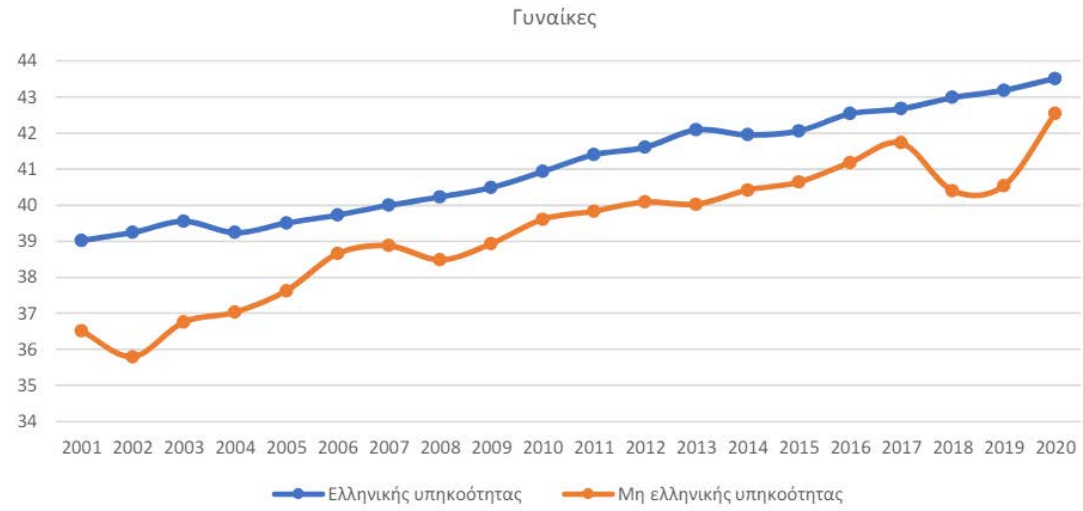

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, Έρευνες Εργατικού Δυναμικού – β' τρίμηνο κάθε έτους.

Η αύξηση της ηλικίας των απασχολούμενων έχει επίπτωση στην παραγωγικότητα της εργασίας. Ενώ η άνοδος της ηλικίας συνοδεύεται συνήθως από αυξημένη εργασιακή εμπειρία, που μπορεί να επιδρά θετικά στην παραγωγικότητα, παρά ταύτα μπορεί να έχει και αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα. Οι βασικοί λόγοι για τους οποίους η αύξηση αυτή μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στην παραγωγικότητα είναι πως αφ' ενός τα άτομα που γνωρίζουν ότι δεν έχουν μεγάλο εργασιακό χρονικό ορίζοντα μπροστά τους δεν προσπαθούν να βελτιώσουν τις δεξιότητές τους και έχουν χαμηλότερη ροπή προς καινοτομία αφ' ετέρου απουσιάζουν συχνότερα από την εργασία τους λόγω προβλημάτων υγείας.

Φυσικά πρέπει να αναφερθεί πως ο ανωτέρω μηχανισμός ισχύει μερικώς καθόλου ή και πάρα πολύ, ανάλογα πάντα την φύση της εργασίας. (Aiyar, Ebeke, & Shao, 2024)

Πίνακας 18 Αναμενόμενη πορεία της παραγωγικότητας με την ηλικία ανά επάγγελμα

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

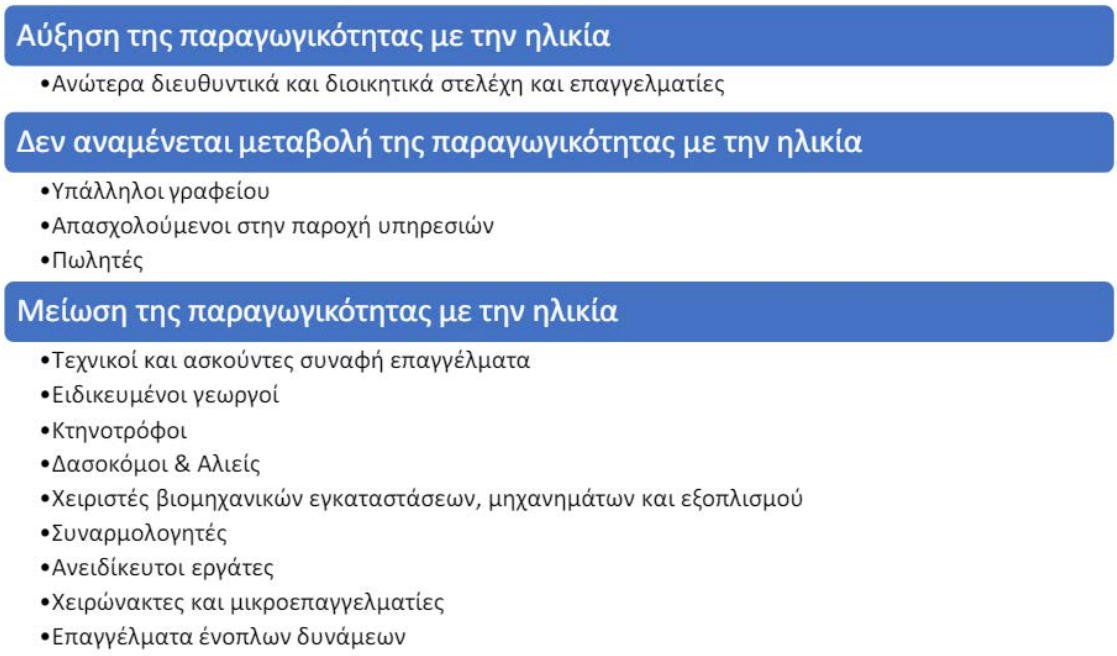

Πηγή: Aiyar and Ebeke (2016).

Με την εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τα ποσοστά ανεργίας και τις δημογραφικές αλλαγές, το παρόν υποκεφάλαιο καταλήγει στο ότι τα ποσοστά ανεργίας στην Ελλάδα επηρεάζονται από δημογραφικούς παράγοντες, όπως η αύξηση του πληθυσμού, τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και η αναντιστοιχία δεξιοτήτων. Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, ιδίως μεταξύ των νέων, αντικατοπτρίζουν διαρθρωτικές προκλήσεις στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των δυσκαμψιών στις πρακτικές πρόσληψης και απόλυσης, των ανεπαρκών επενδύσεων στην εκπαίδευση και την κατάρτιση και των αναντιστοιχιών μεταξύ των δεξιοτήτων που ζητούν οι εργοδότες και εκείνων που διαθέτουν οι αναζητούντες εργασία. Η δημογραφική γήρανση επιδεινώνει αυτές τις προκλήσεις μειώνοντας τη δεξαμενή των διαθέσιμων εργαζομένων και αυξάνοντας τον ανταγωνισμό για θέσεις εργασίας. Η αντιμετώπιση της ανεργίας απαιτεί ολοκληρωμένες μεταρρυθμίσεις στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την ενίσχυση της ανάπτυξης δεξιοτήτων, την προώθηση της επιχειρηματικότητας και τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης για όλα τα τμήματα του πληθυσμού (ΕΛΣΤΑΤ, Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2021).

1.3.3 Αναντιστοιχία Δεξιοτήτων

Η έννοια των δεξιοτήτων αποτελεί αντικείμενο έντονου επιστημονικού διαλόγου, ο οποίος συχνά χαρακτηρίζεται από πολυσημία και νοηματική αστάθεια, δυσκολεύοντας την αξιοποίησή της με επιχειρησιακούς όρους . Ωστόσο, ιδιαίτερα σε ότι αφορά την αντιπαραβολή της δεξιότητας με την έννοια της ικανότητας , μπορούμε να τη χαρακτηρίσουμε ως μερικότερη έννοια, η οποία περιγράφει συγκεκριμένες δραστηριότητες και επιτελέσεις εργασιών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Οι ορισμοί της έννοιας των δεξιοτήτων ποικίλλουν, καθώς πληθώρα προσπαθειών εννοιολόγησης του όρου έχουν πραγματοποιηθεί τόσο από εθνικές κυβερνήσεις όσο και από υπερεθνικούς οργανισμούς . Σε αυτό το πλαίσιο λοιπόν, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ορίζει τις δεξιότητες ως «ικανότητες επιτέλεσης εργασιών και επίλυσης προβλημάτων», ενώ το Ευρωπαϊκό Πλαίσιο Επαγγελματικών Προσόντων για τη Διά Βίου Μάθηση προσδιορίζει τις δεξιότητες ως την «ικανότητα εφαρμογής γνώσεων και αξιοποίησης τεχνογνωσίας για την εκπλήρωση εργασιών και την επίλυση προβλημάτων» . Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι δεξιότητες αποτελούν θεμελιώδες συστατικό της κοινωνικής συνοχής, καθώς αποτελούν παράγοντα έλξης για επενδύσεις και καταλύτη στον ενάρετο κύκλο δημιουργίας θέσεων εργασίας και ανάπτυξης . Είναι βασικό συστατικό της κοινωνικής συνοχής. Το ζήτημα της παροχής και αναβάθμισης δεξιοτήτων είναι ένα από τα πλέον επίκαιρα για την Ευρωπαϊκή Εκπαιδευτική Πολιτική, καθώς –όπως σημειώνει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εβδομήντα εκατομμύρια Ευρωπαίοι δεν διαθέτουν επαρκείς δεξιότητες ανάγνωσης και γραφής, και ακόμη περισσότεροι διαθέτουν ανεπαρκείς δεξιότητες αριθμητικής και ψηφιακές δεξιότητες, ενώ περισσότεροι από έξι εκατομμύρια μακροχρόνια άνεργοι θεωρούνται άτομα με χαμηλό επίπεδο ειδίκευσης. Επίσης, οι ίδιες πηγές επισημαίνουν ότι τα κενά και οι αναντιστοιχίες δεξιοτήτων είναι εντυπωσιακά, αφού εκατομμύρια άτομα εργάζονται σε θέσεις εργασίας που δεν αντιστοιχούν στα ταλέντα τους, ενώ την ίδια στιγμή εκτιμάται ότι το 40 % των Ευρωπαίων εργοδοτών δυσκολεύονται να βρουν άτομα με τις δεξιότητες που χρειάζονται για να αναπτυχθούν και να καινοτομήσουν. (Γούλας, Ζάγκος, & Παΐζης, 2024)

Από πλευράς ορισμών πρέπει να διευκρινίσουμε πως η «κάθετη» αναντιστοιχία, γνωστή και ως υπερεκπαίδευση , υφίσταται όταν ένα άτομο απασχολείται σε θέση εργασίας για την οποία απαιτείται κατώτερο επίπεδο εκπαίδευσης από αυτό που διαθέτει ο εργαζόμενος, ενώ «οριζόντια» αναντιστοιχία υφίσταται όταν το είδος –και όχι το επίπεδο – της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων είναι ακατάλληλο για τη συγκεκριμένη θέση

Στην χώρα μας η οριζόντια αναντιστοιχία δεξιοτήτων ξεπερνάει το 31% όπως φαίνεται στον πίνακα 20 που ακολουθεί, ενώ αξίζει να σημειωθεί πως αυτό το ποσοστό δεν απέχει πολύ από τον μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, γεγονός που καταδεικνύει πως η έλλειψη δεξιοτήτων δεν αποτελεί ένα εθνικό πρόβλημα της Ελλάδας αλλά ένα συνολικό, όπως απεικονίζεται στον πίνακα 21.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 19 Οριζόντια αναντιστοιχία δεξιοτήτων στην Ελλάδα

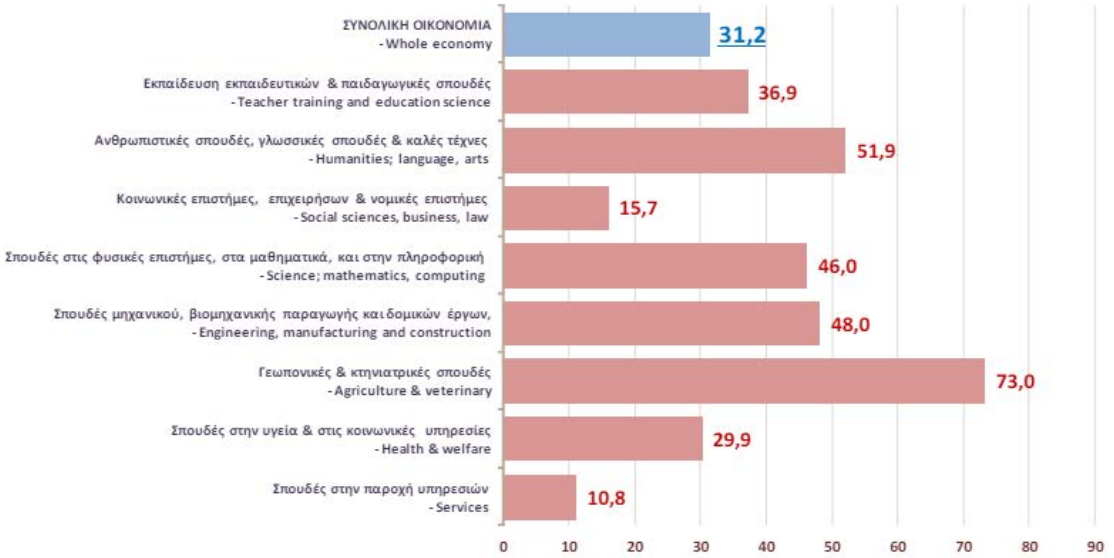

Πηγή: EUROSTAT – Horizontal Skills Mismatch Rate by FoE – July 2019 (Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, 2019)

Πίνακας 20 Οριζόντια αναντιστοιχία δεξιοτήτων σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης

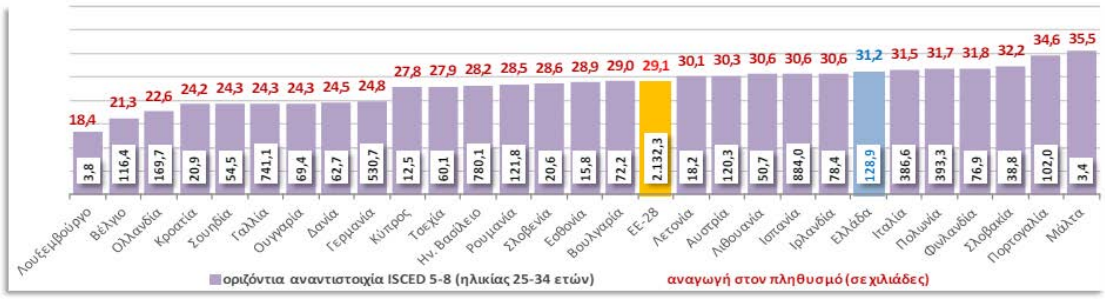

Πηγή: EUROSTAT (Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, 2019)

Αξιοσημείωτο επίσης είναι πως αν και το πρόβλημα της αναντιστοιχίας των δεξιοτήτων δεν αποτελεί ένα καινούργιο πρόβλημα, εν τούτοις στην χώρα μας η ψαλίδα αυτή φαίνεται να ανοίγει στο πέρασμα των ετών καθιστώντας το όλο και σημαντικότερό.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 21 Κάθετη αναντιστοιχία – Ποσοστό εργαζομένων απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η θέση εργασίας των οποίων υπολείπεται του μορφωτικού τους επιπέδου στα κράτη-μέλη της ΕΕ και της Ελλάδας το 2018

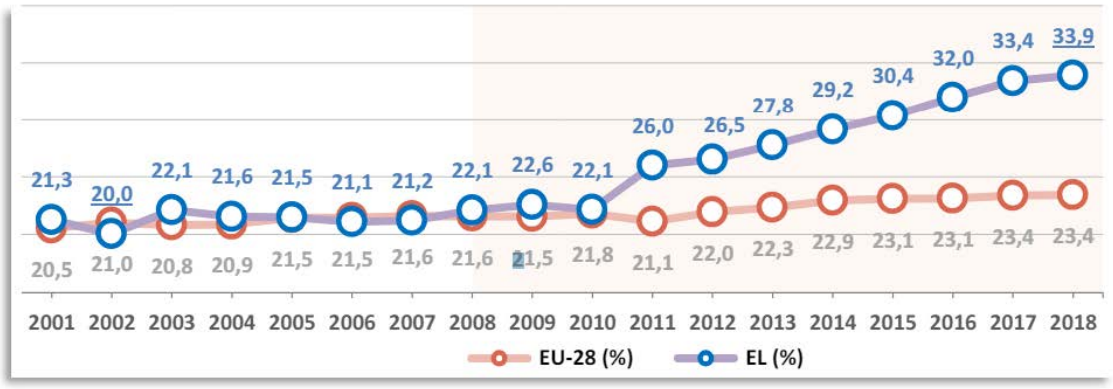

Πηγή: EUROSTAT - Employment by sex, occupation and educational attainment level (1 000) [lfsa_egised] – July 2019 (Επεξεργασία: ΚΑΝΕΠ ΓΣΕΕ, 2019)

Τέλος σύμφωνα με τα στοιχεία της EUROSTAT,όπως αυτά απεικονίζονται στον πίνακα 23 που ακολουθεί, βλέπουμε πως τα προγράμματα συνεχιζόμενης επαγγελματικής κατάρτισης στην χώρα μας καλύπτουν ένα πολύ μικρό ποσοστό των επιχειρήσεων, ειδικά σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ.

Πίνακας 22 Επιχειρήσεις που παρέχουν προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) (ως ποσοστό % επί του συνόλου των επιχειρήσεων)

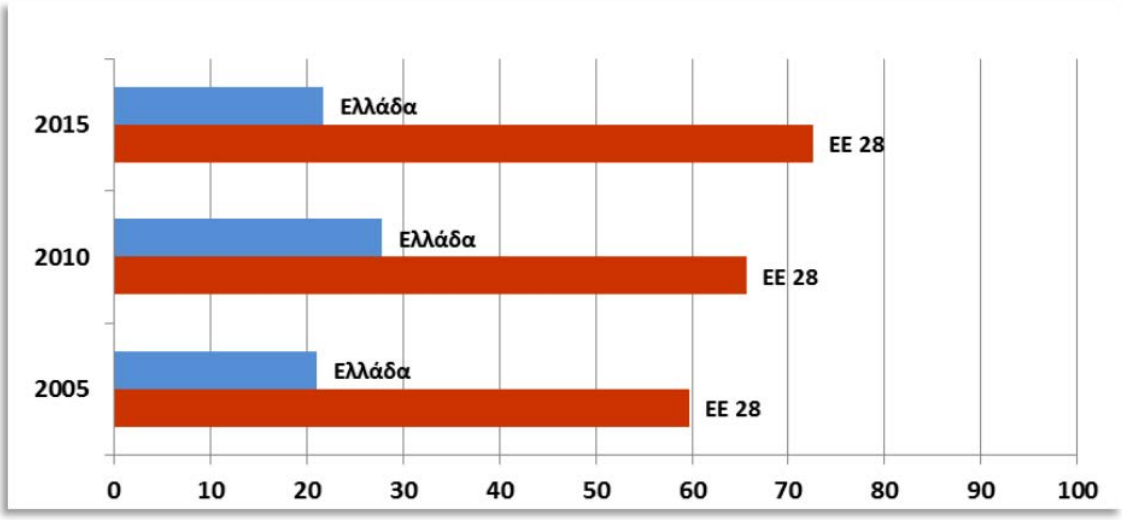

Πηγή: EUROSTAT (Επεξεργασία: ΙΝΕ ΓΣΕΕ, 2019)

Αναλύοντας τώρα όλα τα παραπάνω δεδομένα προκύπτει το συμπέρασμα πως η επίδραση της «κάθετης» αναντιστοιχίας δεξιοτήτων στην ελληνική αγορά εργασίας εμφανίζεται να συνιστά την κύρια διάσταση του χάσματος δεξιοτήτων, καθώς δεν πρόκειται για μια παροδική τάση αλλά για σταθερή αυξητική ροπή τουλάχιστον εικοσαετίας, η οποία δεν αφορά περιορισμένο αριθμό παραγωγικών κλάδων αλλά σχεδόν το σύνολό τους.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Είναι αυτή η κάθετη αναντιστοιχία δεξιοτήτων που φορτίζει αρνητικά τη σχέση κατάρτισης και απασχόλησης στην Ελλάδα. Ισχυρισμός που επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι μόνο το 21,7% των ελληνικών επιχειρήσεων παρέχουν στους εργαζομένους τους προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης, με τον ευρωπαϊκό μέσο όρο να διαμορφώνεται στο 72,6%. Με άλλα λόγια, οι ελληνικές επιχειρήσεις συνεχίζουν να επενδύουν σε μια χρόνια, σταθερή και πλέον σχεδόν δομική παθογένεια της ελληνικής αγοράς εργασίας, την υπερεκπαίδευση, αποφεύγοντας να επενδύσουν στην κατάρτιση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων τους· τουλάχιστον όχι στο βαθμό και στην ποιότητα που η συγκυρία απαιτεί. Την ίδια στιγμή επιδιώκουν να μετακυλήσουν στο εκπαιδευτικό σύστημα το κόστος της συνεχιζόμενης ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης που τους αναλογεί. Η συγκεκριμένη στρατηγική εντάσσεται λοιπόν στη γνωστή λογική της μείωσης του κόστους της εργασίας, αλλά καταλήγει στην υποβάθμιση της ποιότητας της εργασίας και στη μείωση της παραγωγικότητας. Επιστέγασμα όλων αυτών είναι πως τα άτομα με υψηλή κατάρτιση ζουν την καθημερινή υποτίμηση των δεξιοτήτων τους ενώ οι λιγότερο καταρτισμένοι εργαζόμενοι δυσκολεύονται ή και αδυνατούν να αποκτήσουν νέες.

1.3.4 Επιπτώσεις στην οικονομική ανάπτυξη

Η οικονομική κρίση επιτάχυνε και επιδείνωσε το υπάρχον δημογραφικό πρόβλημα της χώρας με την δημογραφική κρίση να πλήττει την κοινωνία και την οικονομία. Η χαμηλή γονιμότητα, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής και η αρνητική μετανάστευση, μετέβαλαν την ηλικιακή κατανομή του πληθυσμού και επηρέασαν αυξητικά τον αριθμό των ηλικιωμένων ατόμων στο σύνολο του πληθυσμού δημιουργώντας μεταβολές και ανατροπές στη λειτουργία του εργασιακού και συνταξιοδοτικού συστήματος.

Πίνακας 23 Ηλικιακή κατανομή Ελληνικού πληθυσμού, 1960-2020

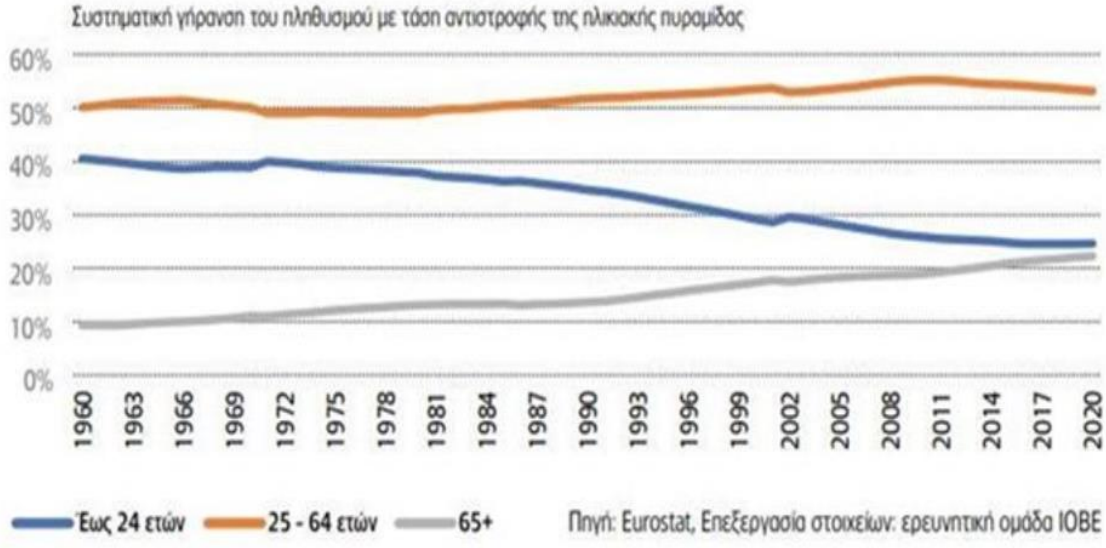

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Δεδομένου ότι από το 2011 παρατηρείται συνεχώς αρνητικό φυσικό & μεταναστευτικό ισοζύγιο, από το 2030 και μετά αναμένεται η μείωση του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας να είναι πιο εμφανής. Η ανάγκη κάλυψης των αναγκών των ηλικιωμένων άνω των 65 ετών που θα αποτελούν το 24,6% του πληθυσμού της Ελλάδας, τόσο σε χρήμα όσο και σε υπηρεσίες θα είναι αυξημένες. Παρόλα αυτά η στρατηγική της νομισματικής πολιτικής της ΕΚΤ περιορίζεται σε απλή παρατήρηση της μείωσης του ενεργού πληθυσμού λόγω της συνεχιζόμενης γήρανσης και δεν έχει εφαρμόσει καμία αλλαγή επαναπροσδιορισμού της στρατηγικής της επί του προβλήματος. Στις πρόσφατες εκθέσεις της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ) αναφέρεται συνεχώς ότι η γήρανση θα υπονομεύσει ενδεχομένως τη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, ενώ πλήθος πρόσφατων μελετών από ερευνητές και επίσημους οργανισμούς τη θεωρούν αναπόφευκτη. Η μείωση του νεανικού πληθυσμού και η μεγάλη αύξηση του ποσοστού των άνω των 65 ετών το διάστημα 2000-2020 είναι εμφανή. Ο Δείκτης γονιμότητας στην Ελλάδα, από 1,25 το 2000 αυξήθηκε σε 1,5 το 2009, στην συνέχεια μειώθηκε σε 1,29 το 2013, και παραμένει σχετικά σταθερός στο χαμηλό επίπεδο του 1,34 το 2020 με προβλέψεις το 2050 να είναι 1,46.

Όπως έχει προκύψει η μείωση του ρυθμού γονιμότητας και η ταυτόχρονη αύξηση του πληθυσμού άνω των 60 ετών κατά 10%, μειώνει τον ρυθμό αύξησης του κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά 5,5%. (Maestas, Mullen, & Powell , 2024) Χρησιμοποιώντας δεδομένα από 14 χώρες η έρευνα κατέληξε, στη θετική συσχέτιση μεταξύ γονιμότητας και οικονομικής ανάπτυξης. Υπολογίστηκε ότι για κάθε αύξηση του δείκτη γονιμότητας κατά μία ποσοστιαία μονάδα, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα αυξηθεί κατά 2% περίπου. Για την Ελλάδα η άνοδος του δείκτη γονιμότητας κατά μία ποσοστιαία μονάδα θα είχε θετική επίπτωση στην οικονομία της τάξης του 1,6% και στο κατά κεφαλήν ΑΕΠ, κατά περίπου 2,4%. Μια αύξηση της γονιμότητας δεν έχει άμεσα θετικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά. Ενώ αρχικά θα αυξηθούν οι δαπάνες για τη δημόσια παιδική υγεία και παιδία στην συνέχεια θα αυξηθεί ο πληθυσμός εργάσιμης ηλικίας (ηλικίες 15–64 ετών) και οι δυνητικά εργαζόμενοι και τα έσοδα θα αυξηθούν. Τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι υπάρχει μια μακροχρόνια σχέση μεταξύ γονιμότητας, αγοράς εργασίας και οικονομικής ανάπτυξης. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι μια ταυτόχρονη αύξηση της αναλογίας εξάρτησης των ηλικιωμένων και μείωση του ποσοστού γονιμότητας θα αυξήσουν το μέγεθος των συνολικών δαπανών, και θα μειώσουν τα συνολικά φορολογικά έσοδα.

1.3.5 Επιπτώσεις στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα

Σε αυτό το υποκεφάλαιο θα προσπαθήσουμε να εμβαθύνουμε στις πολύπλευρες επιπτώσεις των δημογραφικών τάσεων στην καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα στην Ελλάδα, διερευνώντας πώς η δυναμική του πληθυσμού διαμορφώνει την οικονομική ανάπτυξη, την τεχνολογική πρόοδο και την ικανότητα των επιχειρήσεων να ευδοκιμήσουν σε μια ταχέως εξελισσόμενη παγκόσμια αγορά.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση των γεννήσεων, μπορούν να ασκήσουν τόσο άμεσες όσο και έμμεσες επιδράσεις στην καινοτομία στην Ελλάδα. Από τη μία πλευρά, η γήρανση του πληθυσμού μπορεί να οδηγήσει σε μείωση του μεγέθους του εργατικού δυναμικού και σε έλλειψη εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού, παρεμποδίζοντας ενδεχομένως τις δραστηριότητες καινοτομίας σε διάφορους τομείς. Επιπλέον, τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας μπορεί να είναι λιγότερο πρόθυμα να υιοθετήσουν νέες τεχνολογίες ή να συμμετάσχουν σε επιχειρηματικές δραστηριότητες, γεγονός που θα μπορούσε να καταπνίξει την καινοτομία και να επιβραδύνει τον ρυθμό της τεχνολογικής προόδου.

Από την άλλη πλευρά, οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν επίσης να ωθήσουν την καινοτομία δημιουργώντας νέες ευκαιρίες στην αγορά και αυξάνοντας τη ζήτηση για καινοτόμα προϊόντα και υπηρεσίες που ανταποκρίνονται στις ανάγκες των γηράσκοντων πληθυσμών. Για παράδειγμα, οι εξελίξεις στις τεχνολογίες υγειονομικής περίθαλψης, οι βοηθητικές συσκευές και οι ψηφιακές λύσεις για τη φροντίδα των ηλικιωμένων αποτελούν τομείς δυνητικής ανάπτυξης της καινοτομίας ως απάντηση στις δημογραφικές τάσεις.

Ένας άλλος κρίσιμος παράγοντας που επηρεάζει την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα είναι η διαθεσιμότητα εξειδικευμένων και ποικίλων ταλέντων. Οι δημογραφικές προκλήσεις, όπως η διαρροή εγκεφάλων και η συρρίκνωση του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας, θέτουν σημαντικά εμπόδια στην ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου στην Ελλάδα. Τα νέα, υψηλά μορφωμένα άτομα μπορεί να αναζητήσουν ευκαιρίες στο εξωτερικό λόγω των περιορισμένων προοπτικών στην πατρίδα τους, οδηγώντας σε απώλεια πολύτιμων ταλέντων και τεχνογνωσίας.

Επιπλέον, τα μειωμένα ποσοστά γεννήσεων συμβάλλουν σε μια μικρότερη δεξαμενή δυνητικών μελλοντικών καινοτόμων και επιχειρηματιών, εγείροντας ανησυχίες σχετικά με τη μακροπρόθεσμη ικανότητα καινοτομίας της Ελλάδας. Για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων, οι πολιτικές που αποσκοπούν στη διατήρηση εξειδικευμένων εργαζομένων, στην προσέλκυση ταλέντων της διασποράς και στην επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση είναι απαραίτητες για την καλλιέργεια ενός ζωντανού οικοσυστήματος καινοτομίας και τη διατήρηση της ανταγωνιστικότητας στην παγκόσμια αρένα.

Οι δημογραφικοί παράγοντες επίσης διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του τοπίου της επιχειρηματικότητας και του οικοσυστήματος των νεοφυών επιχειρήσεων στην Ελλάδα. Η συρρίκνωση του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας και οι περιορισμένες ευκαιρίες απασχόλησης μπορεί να δώσουν κίνητρο στα άτομα, ιδίως στους νέους, να εξερευνήσουν την επιχειρηματικότητα ως βιώσιμη επαγγελματική πορεία. Ωστόσο, οι δημογραφικές προκλήσεις, όπως η περιορισμένη πρόσβαση στη χρηματοδότηση, τα γραφειοκρατικά εμπόδια και η κουλτούρα αποφυγής του κινδύνου, μπορούν να εμποδίσουν την ανάπτυξη και την επιτυχία των νεοφυών επιχειρήσεων και των καινοτόμων εγχειρημάτων.

Για την προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, απαιτούνται στοχευμένες πολιτικές και πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση των συστημικών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

εμποδίων και τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη των νεοφυών επιχειρήσεων. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή πρόσβασης στη χρηματοδότηση, τη βελτίωση των κανονιστικών πλαισίων, την ενίσχυση της επιχειρηματικής εκπαίδευσης και των προγραμμάτων καθοδήγησης και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ ακαδημαϊκών, βιομηχανίας και κυβέρνησης.

Η ικανότητα της Ελλάδας να διατηρήσει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα και να διατηρήσει την οικονομική ανάπτυξη εξαρτάται από την ικανότητά της να καινοτομεί και να προσαρμόζεται στις δημογραφικές προκλήσεις. Οι χώρες με δυναμικά οικοσυστήματα καινοτομίας και ισχυρό ανθρώπινο κεφάλαιο είναι σε καλύτερη θέση να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες στην παγκόσμια αγορά και να προωθήσουν την οικονομική ευημερία. Αντίθετα, η αποτυχία αντιμετώπισης των δημογραφικών περιορισμών μπορεί να οδηγήσει σε απώλεια ανταγωνιστικότητας, μείωση της παραγωγικότητας και στασιμότητα της οικονομικής ανάπτυξης.

Για να ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα και να προωθήσει τη βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, η Ελλάδα πρέπει να δώσει προτεραιότητα σε στρατηγικές ανάπτυξης με γνώμονα την καινοτομία που αξιοποιούν τα μοναδικά της πλεονεκτήματα και αντιμετωπίζουν τις δημογραφικές αδυναμίες. Αυτό περιλαμβάνει την επένδυση στην έρευνα και την ανάπτυξη, την προώθηση μιας κουλτούρας επιχειρηματικότητας και καινοτομίας, την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ βιομηχανίας και ακαδημαϊκού χώρου και την εφαρμογή πολιτικών που υποστηρίζουν τη διατήρηση και την προσέλκυση ταλέντων (Κοτζαμάνης Β. , 2024).

1.4 Επιπτώσεις στην υγεία και το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης

Οι δημογραφικές αλλαγές έχουν σημαντικές επιπτώσεις στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και στην κοινωνική πρόνοια, καθώς επηρεάζουν τη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, τις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας, τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών και τη συνολική ευημερία του πληθυσμού. Η κατανόηση αυτών των επιπτώσεων είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και τη διασφάλιση της παροχής επαρκούς υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής στήριξης. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει τη σχέση μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και των διατάξεων κοινωνικής πρόνοιας, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι δημογραφικές αλλαγές.

1.4.1 Αυξημένη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης

Καθώς ο πληθυσμός γερνάει, αυξάνονται οι ανάγκες για παρεμβάσεις υγειονομικής περίθαλψης, εξειδικευμένες θεραπείες και διατάξεις μακροχρόνιας φροντίδας. Η κατανόηση των επιπτώσεων της αυξημένης ζήτησης υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης που προκύπτει από τις δημογραφικές αλλαγές είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και τη διασφάλιση της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

παροχής ποιοτικής υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει αυτή τη σχέση, ρίχνοντας φως στις προκλήσεις και τις πιθανές στρατηγικές για την κάλυψη των αυξανόμενων αναγκών υγειονομικής περίθαλψης του πληθυσμού.
Η έρευνα που διεξήχθη από την (Λιονάκη , 2010)διερεύνησε τον αντίκτυπο των δημογραφικών αλλαγών στη ζήτηση για υπηρεσίες υγείας στην Ελλάδα. Η μελέτη διερευνά τον τρόπο με τον οποίο η γήρανση του πληθυσμού επηρεάζει τον αριθμό των χρόνιων ασθενειών, τη χρήση των εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης και την ανάγκη για ιατρικές παρεμβάσεις. Αναλύει τις προκλήσεις που συνδέονται με την αυξημένη ζήτηση, όπως η επιβαρυμένη υποδομή υγειονομικής περίθαλψης, οι περιορισμένοι πόροι και η επάρκεια του υγειονομικού προσωπικού. Επιπλέον, η (Λιονάκη , 2010) επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης που επηρεάζονται από την αυξημένη ζήτηση, όπως η πρωτοβάθμια περίθαλψη, οι εξειδικευμένες θεραπείες και η μακροχρόνια περίθαλψη. Η έρευνά τους εξετάζει την ικανότητα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης να ανταποκριθεί στην αυξανόμενη ζήτηση, τη διαθεσιμότητα των επαγγελματιών υγείας και την ποιότητα της παρεχόμενης περίθαλψης. Η μελέτη διερευνά τις προκλήσεις για την εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, την ενσωμάτωση της πρωτοβάθμιας και της εξειδικευμένης περίθαλψης και τον συντονισμό των διατάξεων για τη μακροχρόνια περίθαλψη. Επιπλέον, η (Darakhvelidze , 2021) διερεύνησαν το ρόλο της τεχνολογίας και των καινοτόμων λύσεων στην κάλυψη της αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Η έρευνά τους διερευνά τις δυνατότητες της τηλεϊατρικής, της τηλεπαρακολούθησης και των ψηφιακών πλατφορμών υγείας στη βελτίωση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, τη βελτιστοποίηση της χρήσης των πόρων και τη βελτίωση των αποτελεσμάτων των ασθενών. Η μελέτη αξιολογεί τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που συνδέονται με την υιοθέτηση λύσεων υγειονομικής περίθαλψης που βασίζονται στην τεχνολογία και τις δυνατότητες αντιμετώπισης του χάσματος μεταξύ ζήτησης και προσφοράς. Με την ανάλυση αυτών των μελετών, το παρόν υποκεφάλαιο αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τον ρόλο της καινοτομίας και της τεχνολογίας στην άμβλυνση των προκλήσεων που θέτει η αυξημένη ζήτηση υγειονομικής περίθαλψης που προκύπτει από τις δημογραφικές αλλαγές.

Η κατανόηση των συνεπειών της αυξημένης ζήτησης υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης που προκύπτει από τις δημογραφικές αλλαγές είναι ζωτικής σημασίας για τους φορείς χάραξης πολιτικής, τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης και τους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανάπτυξη στρατηγικών που εξασφαλίζουν ισότιμη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, βελτιστοποιούν την κατανομή των πόρων και βελτιώνουν την ποιότητα της υγειονομικής περίθαλψης. Με την εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στη ζήτηση υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης, μπορούμε να καταλήξουμε πως οι αυτές είναι:

1. **Προσβασιμότητα στην υγειονομική περίθαλψη**: Η αύξηση του πληθυσμού αυξάνει τη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, ασκώντας πίεση στις υποδομές, τις εγκαταστάσεις και τους ανθρώπινους πόρους υγειονομικής περίθαλψης. Η ταχεία αύξηση του πληθυσμού μπορεί να επιβαρύνει την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ικανότητα των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, οδηγώντας σε μεγαλύτερους χρόνους αναμονής, υπερπλήρη νοσοκομεία και περιορισμένη πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες, ιδίως σε υποβαθμισμένες περιοχές.

2. **Παροχή υπηρεσιών:** Η κάλυψη των αναγκών υγειονομικής περίθαλψης ενός αυξανόμενου πληθυσμού απαιτεί αποτελεσματικά μοντέλα παροχής υπηρεσιών που δίνουν προτεραιότητα στην προληπτική φροντίδα, την πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη και τις υπηρεσίες που βασίζονται στην κοινότητα. Η αύξηση του πληθυσμού απαιτεί επενδύσεις σε εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης, ιατρικές τεχνολογίες και επαγγελματίες του τομέα της υγειονομικής περίθαλψης για να εξασφαλιστεί έγκαιρη και ποιοτική περίθαλψη για όλα τα άτομα.
3. **Δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού συμβάλλει στην αύξηση των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης, λόγω της αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες, ιατρικές προμήθειες και φαρμακευτικά προϊόντα. Η διαχείριση των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης με παράλληλη διατήρηση της οικονομικής προσιτότητας και της προσβασιμότητας αποτελεί πρόκληση για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, απαιτώντας αποτελεσματική κατανομή των πόρων, οικονομικά αποδοτικές παρεμβάσεις και βιώσιμους μηχανισμούς χρηματοδότησης (Ελληνικό Υπουργείο Υγείας, 2023).

Αντίστοιχα οι επιπτώσεις στην κοινωνική πρόνοια είναι:

1. **Κοινωνικές Υπηρεσίες:** Η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει τη ζήτηση για υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής βοήθειας, της στέγασης, της εκπαίδευσης και της παιδικής μέριμνας. Ο αυξανόμενος πληθυσμός μπορεί να επιβαρύνει τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας, οδηγώντας σε αυξημένο φόρτο εργασίας, περιορισμένους πόρους και προκλήσεις στην ικανοποίηση των ποικίλων αναγκών των ατόμων και των οικογενειών.
2. **Συνταξιοδοτικά συστήματα:** Η αύξηση του πληθυσμού, σε συνδυασμό με τη γήρανση του πληθυσμού, επηρεάζει τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των συστημάτων συνταξιοδότησης. Ένας μεγαλύτερος πληθυσμός συνταξιούχων ασκεί πίεση στα συνταξιοδοτικά ταμεία, στα δημόσια οικονομικά και στη διαγενεακή ισότητα. Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της αύξησης του πληθυσμού στα συνταξιοδοτικά συστήματα απαιτεί μεταρρυθμίσεις που προωθούν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, προσαρμόζουν τα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης και ενθαρρύνουν την ιδιωτική αποταμίευση.
3. **Κοινωνική συνοχή:** Η διαχείριση της πληθυσμιακής αύξησης και των επιπτώσεών της στην κοινωνική ευημερία απαιτεί την προώθηση της κοινωνικής συνοχής, της αλληλεγγύης και της συμμετοχικότητας. Η εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις κοινωνικές υπηρεσίες, η μείωση των ανισοτήτων και η προώθηση της κοινοτικής συμμετοχής είναι ουσιώδεις για τη δημιουργία ανθεκτικών και συνεκτικών κοινωνιών που μπορούν να αντέξουν τις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

δημογραφικές αλλαγές και τις κοινωνικές προκλήσεις (Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD), 2023).

1.4.2 Ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας

Οι δημογραφικές αλλαγές, και ιδίως η γήρανση του πληθυσμού, έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας στην Ελλάδα. Καθώς ο πληθυσμός γερνάει, υπάρχει αυξανόμενη ζήτηση για ολοκληρωμένες και εξειδικευμένες υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας για την υποστήριξη ατόμων με χρόνιες ασθένειες, αναπηρίες και παθήσεις που σχετίζονται με την ηλικία. Η κατανόηση των επιπτώσεων των μεταβαλλόμενων αναγκών μακροχρόνιας φροντίδας που προκύπτουν από τις δημογραφικές αλλαγές είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και τη διασφάλιση της παροχής ποιοτικής μακροχρόνιας φροντίδας στην Ελλάδα.

Πίνακας 24 Ποσοστό ατόμων με μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή περιορισμό στις δραστηριότητες λόγω προβλημάτων υγείας, 2019

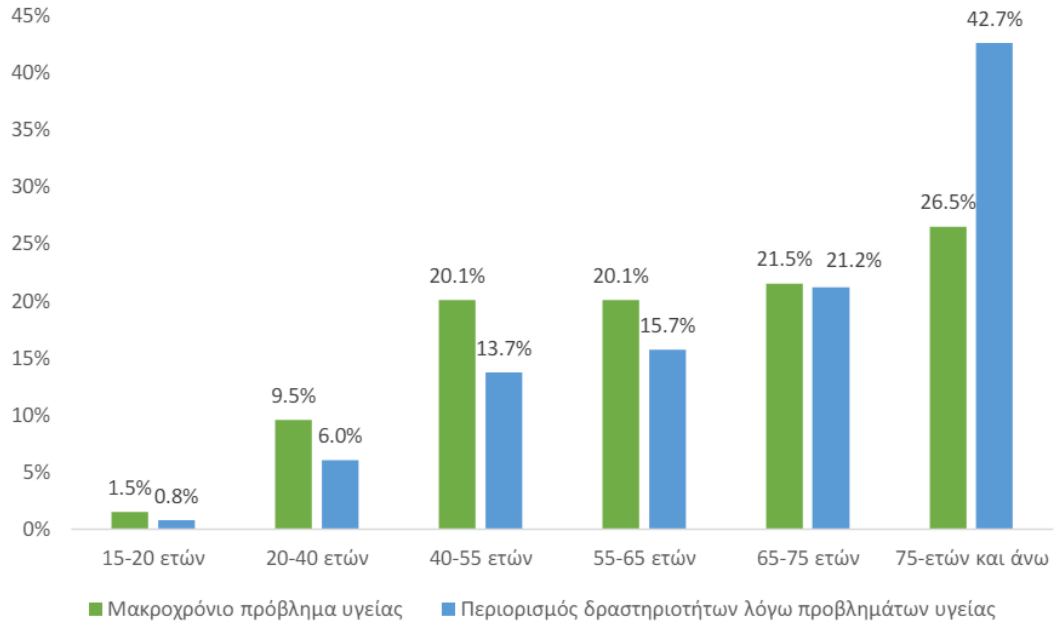

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, σταθμισμένη ανάλυση μικροοικονομικών δεδομένων Εθνικής Έρευνας Υγείας 2019.

Ακόμα, όπως προκύπτει, μεγάλο ποσοστό ηλικιωμένων στην Ελλάδα δέχεται ή χρειάζεται βοήθεια από τρίτους για βασικές λειτουργίες αυτοεξυπηρέτησης, όπως για να καταναλώσουν τροφή, να σηκωθούν από το κρεβάτι ή την καρέκλα, να ντυθούν, να χρησιμοποιήσουν την τουαλέτα ή να κάνουν μπάνιο ή ντους (Πίνακας 26). Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα υψηλό το ποσοστό (59%) των ατόμων ηλικίας άνω των 75 ετών που δηλώνει ότι είτε δεν λαμβάνει βοήθεια ενώ τη χρειάζεται, είτε χρειάζεται περισσότερη βοήθεια, γεγονός που υποδηλώνει μη εξυπηρετούμενες ανάγκες για μακροχρόνια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

φροντίδα σε μεγάλες ηλικίες. Σημαντικό εμφανίζεται και το ποσοστό των ατόμων όλων των ηλικιών (14,3%) που παρέχει άτυπη φροντίδα σε ηλικιωμένους ή άτομα με μακροχρόνια προβλήματα υγείας, εκ των οποίων η πλειονότητα (σε ποσοστό άνω του 60%) παρέχει βοήθεια σε άτομα του οικογενειακού περιβάλλοντος. Ένα 20% των άτυπων φροντιστών παρέχει φροντίδα για περισσότερες από 20 ώρες την εβδομάδα, ποσοστό που αυξάνεται κατά περίπου 10 ποσοστιαίες μονάδες όταν πρόκειται για άτομο εντός του οικογενειακού περιβάλλοντος (Διάγραμμα 6.8). Οι ριζικές αλλαγές που συντελούνται στις οικογενειακές δομές λόγω της υπογεννητικότητας αναμένεται να αποτελέσουν μια πολύ σημαντική πρόκληση αναφορικά με τη μακροχρόνια φροντίδα στις επόμενες δεκαετίες.

Πίνακας 25 Ποσοστό ατόμων που δέχεται ή χρειάζεται βοήθεια/περισσότερη βοήθεια αναφορικά με βασικές λειτουργίες αυτοεξυπηρέτησης, 2019

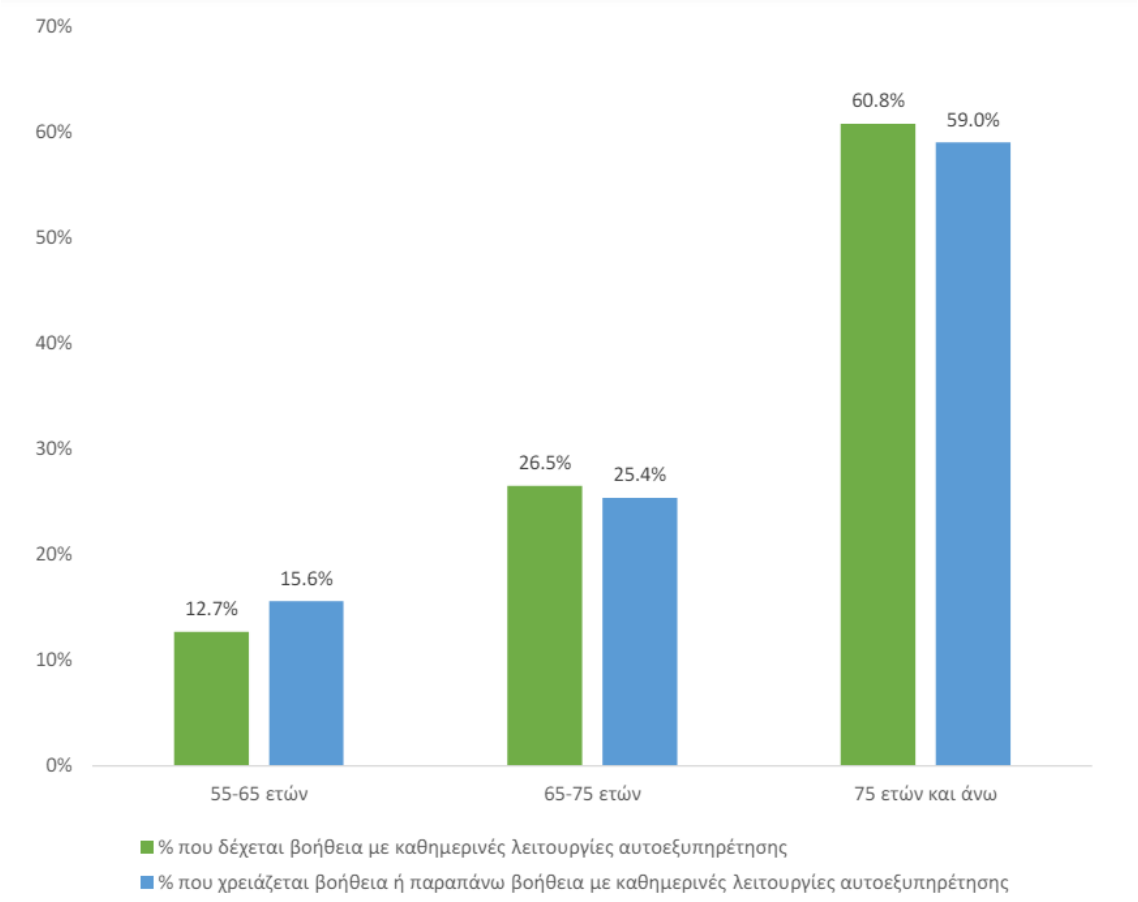

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, σταθμισμένη ανάλυση μικροοικονομικών δεδομένων Εθνικής Έρευνας Υγείας 2019.

Η έρευνα που διεξήχθη από τους (ΠΕΤΜΕΖΙΔΟΥ, ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, ΠΕΜΠΕΤΖΟΓΛΟΥ, ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, & ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ, 2015)διερεύνησε τον αντίκτυπο των δημογραφικών αλλαγών στις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας στην Ελλάδα. Η μελέτη διερευνά τη μεταβαλλόμενη δυναμική των απαιτήσεων μακροχρόνιας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της ανάγκης για κατ' οίκον φροντίδα, γηροκομεία, εγκαταστάσεις υποστηριζόμενης διαβίωσης και εξειδικευμένη φροντίδα για άτομα με γνωστικές διαταραχές. Αναλύει τις προκλήσεις που σχετίζονται με την παροχή επαρκών υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας, όπως η διαθεσιμότητα των φροντιστών, οι μηχανισμοί χρηματοδότησης και η ενσωμάτωση των επίσημων και ανεπίσημων δικτύων φροντίδας. Συνθέτοντας τα ευρήματα της μελέτης, το παρόν υποκεφάλαιο στοχεύει να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας και τις πιθανές στρατηγικές για τη διασφάλιση της παροχής ποιοτικής φροντίδας για τον γηράσκοντα πληθυσμό. Επιπλέον, στην ίδια μελέτη εξέτασαν το ρόλο των παρεμβάσεων πολιτικής στην αντιμετώπιση των αναγκών μακροχρόνιας φροντίδας στην Ελλάδα. Η έρευνά τους διερευνά την αποτελεσματικότητα μέτρων πολιτικής, όπως η επέκταση των προγραμμάτων κατ' οίκον φροντίδας, η προώθηση της κατάρτισης και της υποστήριξης των φροντιστών και η βελτίωση της ποιότητας της φροντίδας στα γηροκομεία. Η μελέτη αξιολογεί τις προκλήσεις για την εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στις υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, τον συντονισμό της παροχής φροντίδας σε διάφορα περιβάλλοντα και την ενίσχυση της ποιότητας ζωής των ατόμων που λαμβάνουν μακροχρόνια φροντίδα. Με την εξέταση αυτών των μελετών, το παρόν υποκεφάλαιο αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τις στρατηγικές και τις παρεμβάσεις πολιτικής που μπορούν να συμβάλουν στην αντιμετώπιση των εξελισσόμενων αναγκών μακροχρόνιας φροντίδας που προκύπτουν από τις δημογραφικές αλλαγές.

Επιπλέον, οι (ΠΕΤΜΕΖΙΔΟΥ, ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, ΠΕΜΠΕΤΖΟΓΛΟΥ, ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, & ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ, 2015)εστίασαν στην ενσωμάτωση των επίσημων και ανεπίσημων δικτύων φροντίδας στην κάλυψη των αναγκών μακροχρόνιας φροντίδας. Η έρευνά τους εξετάζει το ρόλο των οικογενειακών φροντιστών, των κοινοτικών οργανώσεων και των προγραμμάτων εθελοντισμού στην υποστήριξη ατόμων με ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας. Η μελέτη διερευνά τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με την άτυπη φροντίδα, τις δυνατότητες για υπηρεσίες ανακουφιστικής φροντίδας και υποστήριξης των φροντιστών, καθώς και τη συνεργασία μεταξύ των επίσημων και των άτυπων παρόχων φροντίδας. Η κατανόηση των επιπτώσεων των μεταβαλλόμενων αναγκών μακροχρόνιας φροντίδας που προκύπτουν από τις δημογραφικές αλλαγές είναι ζωτικής σημασίας για τους φορείς χάραξης πολιτικής, τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης και τους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανάπτυξη στρατηγικών που εξασφαλίζουν την πρόσβαση σε ποιοτική μακροχρόνια φροντίδα, προωθούν την υποστήριξη των φροντιστών και ενισχύουν την ευημερία των ατόμων που χρειάζονται μακροχρόνια φροντίδα. Με την εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας, καταλήγουμε στα εξής συμπεράσματα:

1. **Ζήτηση για υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας:** Η αύξηση του πληθυσμού αυξάνει τη ζήτηση για υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, συμπεριλαμβανομένης της νοσηλευτικής φροντίδας, της κατ' οίκον φροντίδας, της υποστηριζόμενης διαβίωσης και των ιδρυμάτων φροντίδας. Οι γηράσκοντες

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

πληθυσμοί εμφανίζουν συχνά υψηλότερα ποσοστά χρόνιων παθήσεων, αναπηριών και γνωστικών διαταραχών, γεγονός που απαιτεί εξειδικευμένη φροντίδα και υποστήριξη. Η κάλυψη της αυξανόμενης ζήτησης για μακροχρόνια φροντίδα απαιτεί την επέκταση της ικανότητας παροχής υπηρεσιών, τη βελτίωση του συντονισμού της φροντίδας και την ενίσχυση της κατάρτισης και της διατήρησης του εργατικού δυναμικού στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας.

2. **Οικονομικές επιπτώσεις:** Η αύξηση του πληθυσμού και η γήρανση έχουν οικονομικές επιπτώσεις στη χρηματοδότηση και τη βιωσιμότητα της μακροχρόνιας περίθαλψης. Καθώς αυξάνεται η ζήτηση για υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας, αυξάνεται και η οικονομική επιβάρυνση των ατόμων, των οικογενειών και των κρατικών προϋπολογισμών. Το κόστος της μακροχρόνιας περίθαλψης είναι συχνά σημαντικό, οδηγώντας σε δαπάνες από την τσέπη, σε επιβάρυνση των φροντιστών και σε δημοσιονομικές πιέσεις στα δημόσια συστήματα υγειονομικής περίθαλψης. Η αντιμετώπιση των οικονομικών συνεπειών της αύξησης του πληθυσμού απαιτεί καινοτόμους μηχανισμούς χρηματοδότησης, ρυθμίσεις επιμερισμού των κινδύνων και επιλογές ασφάλισης μακροχρόνιας περίθαλψης, ώστε να διασφαλιστεί η ισότιμη πρόσβαση σε οικονομικά προσιτή περίθαλψη.
3. **Προκλήσεις για το εργατικό δυναμικό:** Η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει τη διαθεσιμότητα και την ικανότητα του εργατικού δυναμικού μακροχρόνιας φροντίδας, συμπεριλαμβανομένων των νοσηλευτών, των φροντιστών και του προσωπικού υποστήριξης. Η κάλυψη της ζήτησης για υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας απαιτεί εξειδικευμένο και επαρκώς διαμορφωμένο εργατικό δυναμικό, ικανό να παρέχει υψηλής ποιότητας φροντίδα σε διαφορετικούς πληθυσμούς. Ωστόσο, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού, οι χαμηλοί μισθοί και οι δύσκολες συνθήκες εργασίας θέτουν εμπόδια στην πρόσληψη και τη διατήρηση στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων του εργατικού δυναμικού απαιτεί επενδύσεις στην ανάπτυξη του εργατικού δυναμικού, σε προγράμματα κατάρτισης και σε ευκαιρίες επαγγελματικής εξέλιξης για την προσέλκυση και τη διατήρηση εξειδικευμένων επαγγελματιών.

Η αντιμετώπιση των συνεπειών της αύξησης του πληθυσμού για τη μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα απαιτεί μια πολύπλευρη προσέγγιση που θα ενσωματώνει πολιτικές για την υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική πρόνοια και τη γήρανση. Οι βασικές απαντήσεις πολιτικής περιλαμβάνουν:

1. **Ολοκληρωμένα μοντέλα περίθαλψης:** Η εφαρμογή ολοκληρωμένων μοντέλων περίθαλψης που συντονίζουν τις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και τις κοινωνικές υπηρεσίες μπορεί να βελτιώσει το συντονισμό της περίθαλψης, να βελτιώσει τα αποτελέσματα των ασθενών και να μειώσει το κόστος της υγειονομικής περίθαλψης για τους ηλικιωμένους με σύνθετες ανάγκες περίθαλψης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

2. **Φροντίδα στο σπίτι και στην κοινότητα:** Η προώθηση επιλογών φροντίδας στο σπίτι και στην κοινότητα μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στους ηλικιωμένους να μεγαλώσουν σε οικείο περιβάλλον, να διατηρήσουν την ανεξαρτησία τους και να έχουν πρόσβαση σε υπηρεσίες υποστήριξης σε οικεία περιβάλλοντα.
3. Υπο**στήριξη φροντιστών:** Η παροχή υπηρεσιών υποστήριξης, αναπαυτικής φροντίδας και προγραμμάτων κατάρτισης για τους οικογενειακούς φροντιστές μπορεί να ανακουφίσει την επιβάρυνση των φροντιστών, να βελτιώσει την ευημερία των φροντιστών και να βελτιώσει την ποιότητα της φροντίδας που παρέχεται στους ηλικιωμένους.
4. **Επενδύσεις σε υποδομές:** Η επένδυση σε υποδομές μακροχρόνιας φροντίδας, συμπεριλαμβανομένων των εγκαταστάσεων, του εξοπλισμού και της τεχνολογίας, μπορεί να ενισχύσει την παροχή υπηρεσιών, να βελτιώσει την ποιότητα της φροντίδας και να προωθήσει την καινοτομία στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας.

1.4.3 Βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής συνεπάγεται την αύξηση της ζήτησης για υπηρεσίες υγείας αλλά και για μακροχρόνια φροντίδα και σχετικές υπηρεσίες (π.χ., φυσικοθεραπείες, φροντίδα αποκατάστασης). Παράλληλα, οι δημόσιοι χρηματοδοτικοί πόροι των συστημάτων υγείας περιορίζονται καθώς συρρικνώνεται ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός (ή καθώς αυξάνεται ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων προς τον εργαζόμενο πληθυσμό) και τα δημοσιονομικά έσοδα από φορολογία και εισφορές υγείας μειώνονται. Οι δαπάνες υγείας σχετίζονται άμεσα με την ηλικία. Η Ελλάδα αποτελεί μια χώρα με ιδιαίτερα υψηλό επίπεδο ιδιωτικών δαπανών για την υγεία, ιδιαίτερα άμεσων πληρωμών, δηλαδή πληρωμών που διενεργούνται άμεσα από τα νοικοκυριά προς τους παρόχους υγείας δίχως ασφαλιστική κάλυψη (σε ποσοστό 2,8% του ΑΕΠ σε σύγκριση με 1,7% για το μέσο όρο των χωρών του ΟΟΣΑ ή 35% της συνολικής δαπάνης υγείας το 2019). Όπως διαφαίνεται από ανάλυση της Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών για το 2019, το επίπεδο των ιδιωτικών δαπανών υγείας των ελληνικών νοικοκυριών εξαρτάται άμεσα από την ηλιακή τους δομή (Πίνακας 27).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 26 Δαπάνη υγείας ως % του καθαρού διαθέσιμου οικογενειακού εισοδήματος, 2019

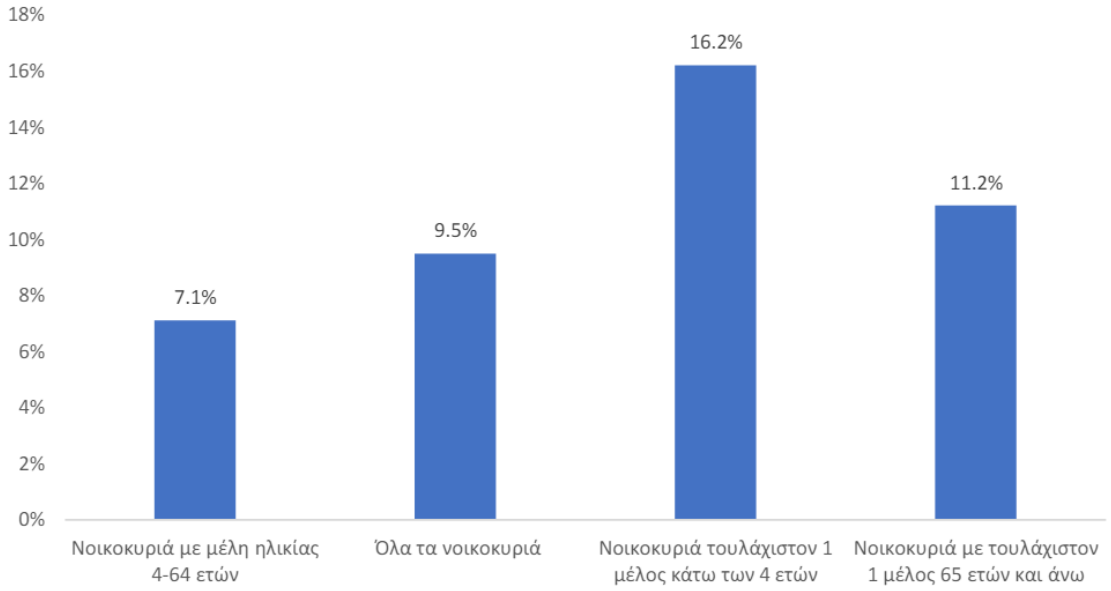

Σημειώσεις: Υπολογισμοί με βάση την τροποποιημένη κλίμακα ισοδυναμίας του ΟΟΣΑ (OECD modified equivalence scale), σταθμισμένη ανάλυση.

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, ανάλυση μικροδεδομένων Έρευνας Οικογενειακών Προϋπολογισμών (ΕΟΠ).

Η πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας, η μακροχρόνια φροντίδα και η πρόληψη θα κληθούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στο πλαίσιο της δημογραφικής γήρανσης και των επιδημιολογικών αλλαγών. Στην Ελλάδα, εντούτοις, η δαπάνη και για τις τρεις αυτές κρίσιμες κατηγορίες υπηρεσιών βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα σε σύγκριση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ (Πίνακας 28).

Πίνακας 27 Κατηγορίες συνολικής δαπάνης υγείας ως % του ΑΕΠ, 2019

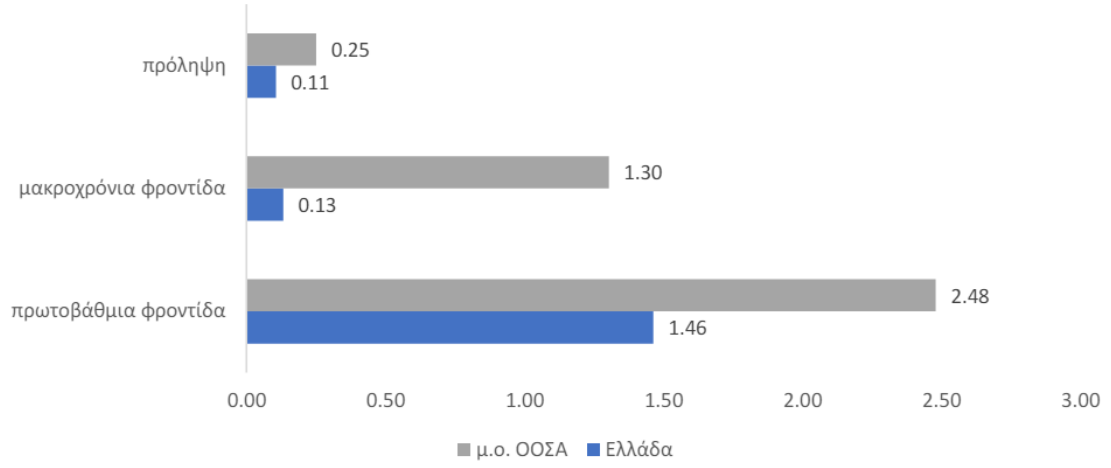

Πηγή: ΟΟΣΑ (System of Health Accounts).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Το πολύ χαμηλό επίπεδο δαπανών για πρωτοβάθμια φροντίδα, πρόληψη και μακροχρόνια φροντίδα καθίσταται ακόμη περισσότερο προβληματικό εάν αναλογιστεί κανείς ότι διεθνείς οργανισμοί (ΟΟΣΑ, ΠΟΥ) θεωρούν ότι οι (υψηλότερες από την Ελλάδα) δαπάνες για την πρόληψη σε άλλες χώρες δεν επαρκούν για να αντιμετωπίσουν τις σύγχρονες επιδημιολογικές αλλαγές και προκλήσεις. Από τη μία πλευρά, υπάρχει η διεθνής τάση μεταφοράς της βαρύτητας στο σχεδιασμό των συστημάτων υγείας από την δευτεροβάθμια (νοσοκομειακή) στην πρωτοβάθμια φροντίδα, από την άλλη οι κυβερνήσεις καλούνται να επενδύσουν περισσότερο στην πρόληψη και δημόσια υγεία. Πολλοί από τους σύγχρονους νοσογόνους παράγοντες (κακές διατροφικές συνήθειες, έλλειψη άσκησης, κάπνισμα, κατανάλωση αλκοόλ) που συσχετίζονται με τις επικρατούσες νόσους και αιτίες θανάτου στις οικονομικά ανεπτυγμένες κοινωνίες (καρδιαγγειακά και καρκίνος) μπορούν σύμφωνα με την ιατρική κοινότητα να αντιστραφούν μέσω παρεμβάσεων πολιτικής και ειδικότερα, μέσω πολιτικών στον τομέα της πρόληψης. Προβληματικό επίσης κρίνεται το γεγονός ότι πολλοί από αυτούς τους παράγοντες κινδύνου συχνά παρουσιάζουν μεγαλύτερη συγκέντρωση στις λιγότερο προνομιούχες ομάδες του πληθυσμού, διαιωνίζοντας ανισότητες σε όρους νοσηρότητας και θνησιμότητας, αλλά και αναδεικνύοντας την σημασία της πρόληψης και της προσιτής για όλους πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας (ως της πρώτης γραμμής αντιμετώπισης των ασθενειών προτού διογκωθεί το βάρος αντιμετώπισής τους τόσο για τους ίδιους τους ασθενείς όσο και για το σύστημα υγείας). Ένα πολύ σημαντικό επιχείρημα υπέρ των πρόσθετων επενδύσεων στον τομέα της πρόληψης και της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας είναι πως αυτές όχι μόνο θα αποτρέψουν την επιβάρυνση του πληθυσμού από αυτές τις ασθένειες, αλλά και θα περιορίσουν το κόστος αντιμετώπισης των επιδημιολογικών αλλαγών περισσότερο μακροπρόθεσμα.(World Health Organization, 2023)

Επιπλέον, ο (Organisation for Economic Co-operation and Development, 2023) εξέτασε τον ρόλο των συνταξιοδοτικών συστημάτων στο πλαίσιο των δημογραφικών αλλαγών. Η έρευνά τους διερευνά τις προκλήσεις που συνδέονται με τη γήρανση του πληθυσμού και τον αντίκτυπό της στις συνταξιοδοτικές δαπάνες, τη χρηματοδότηση των συντάξεων και τη διαγενεακή δικαιοσύνη. Η μελέτη διερευνά τις πιθανές επιπτώσεις των μεταβαλλόμενων ποσοστών εξάρτησης, των ηλικιών συνταξιοδότησης και των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Με την εξέταση αυτών των μελετών, το παρόν υποκεφάλαιο αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων και τις πιθανές στρατηγικές για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης οικονομικής σταθερότητας.

Η μελέτη από την (European Commission, 2023) επικεντρώθηκε στις ευρύτερες δημοσιονομικές επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στην Ελλάδα. Η έρευνά της εξετάζει τις πιθανές επιπτώσεις στα φορολογικά έσοδα, τη δυναμική της αγοράς εργασίας και τις κρατικές δαπάνες σε διάφορους τομείς. Η μελέτη αναλύει τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που συνδέονται με τις δημογραφικές αλλαγές, όπως τα ποσοστά συμμετοχής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

στο εργατικό δυναμικό, την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου και την ανάγκη για στοχευμένες δημοσιονομικές πολιτικές.

Συμπερασματικά μετά την εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στα δημόσια οικονομικά, μπορούμε να πούμε πως τα στοιχεία που επηρεάζουν τα δημόσια οικονομικά είναι:

1. **Αύξηση των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού συμβάλλει στην αύξηση των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης, καθώς περισσότερα άτομα χρειάζονται πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Με μεγαλύτερο πληθυσμό, υπάρχει μεγαλύτερη ζήτηση για ιατρική περίθαλψη, φαρμακευτικά προϊόντα και υποδομές υγειονομικής περίθαλψης. Η αυξανόμενη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης ασκεί πίεση στα δημόσια οικονομικά, καθιστώντας αναγκαία την αύξηση των προϋπολογισμών για την υγειονομική περίθαλψη, προκειμένου να καλυφθούν οι αυξανόμενες ανάγκες του πληθυσμού.
2. **Η γήρανση του πληθυσμού και δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού συνοδεύεται συχνά από γήρανση του πληθυσμού, γεγονός που οδηγεί σε υψηλότερες δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης που συνδέονται με τη φροντίδα των ηλικιωμένων ενηλίκων. Οι ηλικιωμένοι πληθυσμοί τείνουν να έχουν πιο σύνθετες ανάγκες υγειονομικής περίθαλψης, απαιτώντας μακροχρόνια φροντίδα, διαχείριση χρόνιων ασθενειών και εξειδικευμένες ιατρικές υπηρεσίες. Καθώς αυξάνεται το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων, οι δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης αυξάνονται, θέτοντας προκλήσεις για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης.
3. **Η οικονομική πίεση που ασκείται στους δημόσιους προϋπολογισμούς:** Η αύξηση του πληθυσμού επιβαρύνει τους δημόσιους προϋπολογισμούς, ιδίως στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, όπου οι πόροι είναι πεπερασμένοι. Η αυξημένη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, σε συνδυασμό με τους περιορισμένους οικονομικούς πόρους, δημιουργεί δημοσιονομικές προκλήσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Οι δημόσιοι προϋπολογισμοί πρέπει να κατανέμουν κονδύλια για την υγειονομική περίθαλψη, αντιμετωπίζοντας παράλληλα ανταγωνιστικές προτεραιότητες όπως η εκπαίδευση, οι υποδομές και η κοινωνική πρόνοια. Η εξισορρόπηση του προϋπολογισμού για την υγειονομική περίθαλψη εν μέσω της αύξησης του πληθυσμού απαιτεί αποτελεσματική κατανομή των πόρων, μέτρα περιορισμού του κόστους και βιώσιμους μηχανισμούς χρηματοδότησης.
4. **Οι επενδύσεις σε υποδομές υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού καθιστά αναγκαίες τις επενδύσεις σε υποδομές υγειονομικής περίθαλψης για την κάλυψη των αναγκών του αυξανόμενου πληθυσμού. Η επέκταση των εγκαταστάσεων υγειονομικής περίθαλψης, η αναβάθμιση του ιατρικού εξοπλισμού και η πρόσληψη επαγγελματιών υγείας απαιτούν σημαντικούς οικονομικούς πόρους. Ωστόσο, τα περιορισμένα δημόσια οικονομικά μπορεί να περιορίσουν τις επενδύσεις σε υποδομές, οδηγώντας σε

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ελλείψεις χωρητικότητας, διακοπές υπηρεσιών και προβλήματα ποιότητας της περίθαλψης. Η διασφάλιση της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών προϋποθέτει την ιεράρχηση των επενδύσεων σε υποδομές υγειονομικής περίθαλψης με παράλληλη διαχείριση των δημοσιονομικών περιορισμών.

Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων της αύξησης του πληθυσμού στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα απαιτεί μια πολυδιάστατη προσέγγιση. Οι βασικές πολιτικές που πρέπει να υλοποιηθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις είναι:

1. **Μεταρρύθμιση της υγειονομικής περίθαλψης:** Η εφαρμογή μεταρρυθμίσεων στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης που ενισχύουν την αποτελεσματικότητα, μειώνουν τη σπατάλη και βελτιώνουν τα αποτελέσματα της υγειονομικής περίθαλψης μπορεί να μετριάσει την οικονομική πίεση στα δημόσια οικονομικά. Η έμφαση στην προληπτική περίθαλψη, την πρωτοβάθμια υγειονομική περίθαλψη και τα μοντέλα ολοκληρωμένης περίθαλψης μπορούν να βελτιστοποιήσουν τη χρήση των πόρων και να περιορίσουν το κόστος της υγειονομικής περίθαλψης.
2. **Ύπαρξη Μακροπρόθεσμου σχεδιασμού:** Ο μακροπρόθεσμος σχεδιασμός και η στρατηγική πρόβλεψη είναι ουσιώδεις για την πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών υγειονομικής περίθαλψης και των δημοσιονομικών απαιτήσεων. Η διενέργεια δημογραφικών προβλέψεων, η εκτίμηση της ζήτησης υγειονομικής περίθαλψης και η αξιολόγηση οικονομικά αποδοτικών παρεμβάσεων μπορούν να ενημερώσουν για τη λήψη αποφάσεων βάσει τεκμηρίων και να διασφαλίσουν τη δημοσιονομική βιωσιμότητα.
3. **Συμπράξεις δημόσιου και ιδιωτικού τομέα:** Η διερεύνηση συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα (ΣΔΙΤ) στην ανάπτυξη υποδομών υγειονομικής περίθαλψης και στην παροχή υπηρεσιών μπορεί να κινητοποιήσει πόρους και εμπειρογνωμοσύνη του ιδιωτικού τομέα για τη συμπλήρωση της δημόσιας χρηματοδότησης. Οι ΣΔΙΤ μπορούν να διευκολύνουν τις επενδύσεις σε υποδομές, να βελτιώσουν την ποιότητα των υπηρεσιών και να ενισχύσουν την πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, ενώ παράλληλα κατανέμουν τους οικονομικούς κινδύνους μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών φορέων.
4. **Μεταρρυθμίσεις χρηματοδότησης της υγειονομικής περίθαλψης:** Η μεταρρύθμιση των μηχανισμών χρηματοδότησης της υγειονομικής περίθαλψης, όπως η εισαγωγή συστημάτων ασφάλισης υγείας, τελών χρήσης και ρυθμίσεων επιμερισμού του κόστους, μπορεί να διαφοροποιήσει τις πηγές εσόδων και να ενισχύσει τη χρηματοοικονομική βιωσιμότητα. Η διασφάλιση της ισότητας, της οικονομικής προσιτότητας και της προσβασιμότητας στη χρηματοδότηση της υγειονομικής περίθαλψης είναι απαραίτητη για την επίτευξη καθολικής υγειονομικής κάλυψης και την προστασία των ευάλωτων πληθυσμών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

1.4.4 Επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία

Οι δημογραφικές αλλαγές έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία, που περιλαμβάνουν τομείς όπως η φτώχεια, η εισοδηματική ανισότητα και τα συστήματα κοινωνικής στήριξης. Η κατανόηση των επιπτώσεων των δημογραφικών μεταβολών στην κοινωνική ευημερία είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και τη διασφάλιση της ευημερίας των ατόμων στην Ελλάδα. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει αυτή τη σχέση, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις και τις πιθανές στρατηγικές για την προώθηση κοινωνικών πολιτικών χωρίς αποκλεισμούς και την άμβλυνση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Η έρευνα που διεξήχθη από την (European Commission, 2023)διερεύνησε τις συνέπειες της κοινωνικής ευημερίας από τις δημογραφικές αλλαγές στην Ελλάδα. Η μελέτη διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι μεταβαλλόμενες δημογραφικές αλλαγές επηρεάζουν την κατανομή του εισοδήματος, τα ποσοστά φτώχειας και την πρόσβαση σε προγράμματα κοινωνικής προστασίας. Αναλύει τις προκλήσεις που συνδέονται με τις δημογραφικές αλλαγές, όπως το ενδεχόμενο διεύρυνσης των εισοδηματικών ανισοτήτων και των ανισοτήτων στην πρόσβαση σε παροχές κοινωνικής πρόνοιας. Συνθέτοντας τα ευρήματα αυτής της μελέτης, το παρόν υποκεφάλαιο στοχεύει να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στην κοινωνική πρόνοια και τις πιθανές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Επιπλέον, ο (Mackenbach, 2019)επικεντρώθηκε σε συγκεκριμένες δημογραφικές ομάδες που επηρεάζονται από τις δημογραφικές αλλαγές, όπως τα παιδιά, τα ηλικιωμένα άτομα και οι ευάλωτοι πληθυσμοί. Η έρευνά του εξετάζει τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που συνδέονται με τις δημογραφικές αλλαγές για αυτές τις ομάδες, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης στην εκπαίδευση, την υγειονομική περίθαλψη, τη στέγαση και την κοινωνική υποστήριξη. Η μελέτη διερευνά τις πιθανές επιπτώσεις στην κοινωνική ένταξη, τη διαγενεακή δικαιοσύνη και την ανάγκη για στοχευμένες παρεμβάσεις κοινωνικής πρόνοιας. Με την εξέταση αυτών των μελετών, το παρόν υποκεφάλαιο αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών σχετικά με τις συγκεκριμένες επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών για τις διάφορες δημογραφικές ομάδες και τις πιθανές στρατηγικές για την προώθηση πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας χωρίς αποκλεισμούς.

Ακόμα, ο (World Health Organization, 2023) εξέτασε τον ρόλο των προγραμμάτων και των πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων των δημογραφικών αλλαγών. Η έρευνά του διερευνά την αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων κοινωνικής πρόνοιας, όπως τα προγράμματα στήριξης του εισοδήματος, η υγειονομική κάλυψη και η κοινωνική βοήθεια, στην άμβλυνση των αρνητικών συνεπειών των δημογραφικών μεταβολών. Η μελέτη αξιολογεί τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που συνδέονται με τον σχεδιασμό και την εφαρμογή πολιτικών κοινωνικής πρόνοιας που ανταποκρίνονται στις εξελισσόμενες ανάγκες του πληθυσμού. Με την ανάλυση αυτών των μελετών, το παρόν υποκεφάλαιο στοχεύει να παράσχει πληροφορίες σχετικά με τον ρόλο των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

στην προώθηση της κοινωνικής ευημερίας και την αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων που προκύπτουν από τις δημογραφικές αλλαγές.

Η κατανόηση των επιπτώσεων των δημογραφικών αλλαγών στην κοινωνική πρόνοια είναι ζωτικής σημασίας για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους οργανισμούς κοινωνικής πρόνοιας και τους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανάπτυξη στρατηγικών που προωθούν την κοινωνική ένταξη, μειώνουν τις ανισότητες και ενισχύουν την ευημερία του πληθυσμού. Με την εξέταση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στην κοινωνική ευημερία καταλήγουμε στα κατωτέρω:

1. **Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, με την αυξημένη ζήτηση να ασκεί πίεση στις υποδομές, τους πόρους και την παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης. Καθώς ο πληθυσμός αυξάνεται, ενδέχεται να υπάρξουν προκλήσεις στην πρόσβαση σε έγκαιρη και ποιοτική υγειονομική περίθαλψη, ιδίως για τους ευάλωτους και περιθωριοποιημένους πληθυσμούς. Η εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης για όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τη γεωγραφική θέση ή τα δημογραφικά χαρακτηριστικά, είναι απαραίτητη για την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας και της ισότητας στην υγεία στην Ελλάδα.
2. **Ισότητα στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού αναδεικνύει τη σημασία της ισότητας στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης για την αντιμετώπιση των ανισοτήτων στα αποτελέσματα της υγείας και την πρόσβαση στην περίθαλψη. Οι ευάλωτοι πληθυσμοί, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με χαμηλό εισόδημα, των εθνικών μειονοτήτων και των αγροτικών κοινοτήτων, ενδέχεται να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης λόγω παραγόντων όπως η οικονομική προσιτότητα, οι πολιτιστικές πεποιθήσεις και η γεωγραφική απόσταση. Η επίτευξη ισότητας στην παροχή υγειονομικής περίθαλψης απαιτεί στοχευμένες παρεμβάσεις, εμπλοκή της κοινότητας και μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση των κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της υγείας και τη μείωση των ανισοτήτων στην υγεία.
3. **Κοινοτική υγεία και ευημερία:** Η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει την υγεία και την ευημερία της κοινότητας, επηρεάζοντας παράγοντες όπως η πρόληψη ασθενειών, η προαγωγή της υγείας και τα συστήματα κοινωνικής υποστήριξης. Οι υγιείς κοινότητες συμβάλλουν στην κοινωνική συνοχή, την οικονομική παραγωγικότητα και τη συνολική ποιότητα ζωής. Η αύξηση του πληθυσμού παρουσιάζει ευκαιρίες για επενδύσεις σε πρωτοβουλίες υγείας με βάση την κοινότητα, σε υπηρεσίες πρωτοβάθμιας υγειονομικής περίθαλψης και σε προγράμματα δημόσιας υγείας που ενδυναμώνουν τα άτομα και τις κοινότητες ώστε να ζουν πιο υγιεινά και να προάγουν την κοινωνική ευημερία.

Αντίστοιχα οι πολιτικές δράσεις και οι μελλοντικές κατευθύνσεις που πρέπει να ακολουθηθούν προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι συνέπειες της αύξησης του πληθυσμού για τον αντίκτυπο στην κοινωνική ευημερία στο σύστημα υγειονομικής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

περίθαλψης στην Ελλάδα απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση που ενσωματώνει πολιτικές υγειονομικής περίθαλψης, κοινωνικής πρόνοιας και δημόσιας υγείας. Αυτές περιλαμβάνουν:

1. **Προγράμματα πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη:** Η εφαρμογή προγραμμάτων πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, όπως προγράμματα καθολικής υγειονομικής κάλυψης και στοχευμένα προγράμματα ασφάλισης υγείας, μπορεί να εξασφαλίσει ισότιμη πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης για όλα τα άτομα, ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση ή τα δημογραφικά χαρακτηριστικά.
2. **Προαγωγή της υγείας στην κοινότητα:** Η επένδυση σε κοινοτικές πρωτοβουλίες προαγωγής της υγείας, σε υπηρεσίες προληπτικής φροντίδας και σε προγράμματα αγωγής υγείας μπορεί να ενδυναμώσει τα άτομα να αναλάβουν τον έλεγχο της υγείας και της ευημερίας τους, να μειώσει την επιβάρυνση από ασθένειες που μπορούν να προληφθούν και να ενισχύσει την κοινωνική ευημερία σε επίπεδο κοινότητας.
3. **Στρατηγικές ισότητας της υγείας:** Η ανάπτυξη στρατηγικών ισότητας της υγείας που αντιμετωπίζουν τους κοινωνικούς προσδιοριστικούς παράγοντες της υγείας, όπως η φτώχεια, η εκπαίδευση και η στέγαση, μπορεί να μειώσει τις ανισότητες στην υγεία και να προωθήσει την κοινωνική ευημερία μεταξύ των ευάλωτων πληθυσμών στην Ελλάδα.
4. **Διατομεακή συνεργασία:** Η προώθηση της διατομεακής συνεργασίας μεταξύ παρόχων υγειονομικής περίθαλψης, φορέων κοινωνικής πρόνοιας, τοπικών κυβερνήσεων και κοινοτικών οργανώσεων μπορεί να διευκολύνει τις συντονισμένες προσπάθειες για την αντιμετώπιση των πολύπλοκων υγειονομικών και κοινωνικών αναγκών του πληθυσμού, να προωθήσει ολιστικές προσεγγίσεις για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης και να βελτιώσει τα αποτελέσματα της κοινωνικής πρόνοιας (Marmot, The Health Gap: The Challenge of an Unequal World, 2020).

1.4.5 Επιπτώσεις στην ευημερία του πληθυσμού

Οι δημογραφικές αλλαγές έχουν βαθύ αντίκτυπο στην ευημερία του πληθυσμού, επηρεάζοντας διάφορες πτυχές της ζωής των ατόμων, συμπεριλαμβανομένων των αποτελεσμάτων της υγείας, της ποιότητας ζωής, των κοινωνικών δεσμών και της συνολικής ικανοποίησης από τη ζωή. Η κατανόηση των επιπτώσεων των δημογραφικών μεταβολών στην ευημερία του πληθυσμού είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την προώθηση της ολιστικής ανάπτυξης και της ευτυχίας των ατόμων στην Ελλάδα. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει αυτή τη σχέση, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις και τις πιθανές στρατηγικές για την ενίσχυση της ευημερίας του πληθυσμού ενόψει των δημογραφικών αλλαγών.

Η έρευνα που διεξήχθη από την (European Commission, 2023) διερεύνησε τον αντίκτυπο των δημογραφικών αλλαγών στην υγεία και την ευημερία του πληθυσμού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

στην Ελλάδα. Η μελέτη διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι μεταβαλλόμενες δημογραφικές συνθήκες, όπως η γήρανση του πληθυσμού και η μετατόπιση των προτύπων ασθενειών, επηρεάζουν τα αποτελέσματα της υγείας, τη χρήση της υγειονομικής περίθαλψης και την υποκειμενική ευημερία. Αναλύει τις προκλήσεις που σχετίζονται με τη διατήρηση της καλής υγείας και της ευημερίας στο πλαίσιο των δημογραφικών αλλαγών και διερευνά τις πιθανές στρατηγικές για την προώθηση της υγιούς γήρανσης και της θετικής ευημερίας σε διάφορες ηλικιακές ομάδες. Επιπλέον, ο (Marmot, The Health Gap: The Challenge of an Unequal World, 2020) επικεντρώθηκε στις κοινωνικές πτυχές της ευημερίας που επηρεάζονται από τις δημογραφικές αλλαγές. Η έρευνά του εξετάζει τον αντίκτυπο των δημογραφικών αλλαγών στις κοινωνικές σχέσεις, τα συστήματα κοινωνικής υποστήριξης και τη συνοχή της κοινότητας. Η μελέτη διερευνά τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που συνδέονται με τις δημογραφικές αλλαγές, όπως οι αλλαγές στις οικογενειακές δομές, τις σχέσεις μεταξύ των γενεών και τα κοινωνικά δίκτυα. Αναλύει τις πιθανές επιπτώσεις στην κοινωνική απομόνωση, τη μοναξιά και την ανάγκη για προώθηση της κοινωνικής ένταξης και των συστημάτων υποστήριξης. Ακόμα η έρευνά του διερευνά τον τρόπο με τον οποίο οι μεταβαλλόμενες δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού και η μετατόπιση των εργασιακών προτύπων, επηρεάζουν την ικανοποίηση από τη ζωή, την ευτυχία και τη συνολική υποκειμενική ευημερία των ατόμων. Η μελέτη διερευνά τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που σχετίζονται με τη διατήρηση της θετικής ευημερίας ενόψει των δημογραφικών αλλαγών, συμπεριλαμβανομένης της σημασίας της κοινωνικής υποστήριξης, της προσαρμοστικότητας και της ανθεκτικότητας. Αναλύοντας αυτές τις μελέτες, μπορούμε να πούμε ότι αυτές είναι:

1. **Πρόσβαση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού παρουσιάζει προκλήσεις όσον αφορά την εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης για όλα τα άτομα. Με την αύξηση του πληθυσμού, μπορεί να υπάρξει αυξημένη πίεση στους πόρους υγειονομικής περίθαλψης και μεγαλύτερος χρόνος αναμονής για ιατρικά ραντεβού και διαδικασίες. Οι ευάλωτοι πληθυσμοί, όπως εκείνοι που ζουν σε αγροτικές περιοχές ή αντιμετωπίζουν κοινωνικοοικονομικά μειονεκτήματα, ενδέχεται να αντιμετωπίσουν εμπόδια στην πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη. Η διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης είναι ζωτικής σημασίας για την προώθηση της ευημερίας ολόκληρου του πληθυσμού στην Ελλάδα.
2. **Ποιότητα της περίθαλψης:** Η αύξηση του πληθυσμού μπορεί να επηρεάσει την ποιότητα των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης που παρέχονται στον πληθυσμό. Με μεγαλύτερη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, ενδέχεται να υπάρξει πίεση στους επαγγελματίες και τις εγκαταστάσεις υγειονομικής περίθαλψης για να καλύψουν τις ανάγκες ενός μεγαλύτερου πληθυσμού. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε προκλήσεις όσον αφορά τη διατήρηση υψηλών προδιαγραφών περίθαλψης, συμπεριλαμβανομένων μεγαλύτερων χρόνων αναμονής, μειωμένης αλληλεπίδρασης μεταξύ ασθενών και παρόχων και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

πιθανών σφαλμάτων στη διάγνωση και τη θεραπεία. Η εξασφάλιση μέτρων διασφάλισης ποιότητας και η επένδυση στην κατάρτιση και ανάπτυξη του υγειονομικού προσωπικού είναι απαραίτητες για τη διατήρηση υψηλής ποιότητας περίθαλψης παρά την αύξηση του πληθυσμού.

3. **Αποτελέσματα υγείας:** Η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει τα αποτελέσματα της υγείας και τη συνολική ευημερία στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης της Ελλάδας. Με μεγαλύτερο πληθυσμό, μπορεί να αυξηθεί ο πολλαπλασιασμός ορισμένων καταστάσεων υγείας και ασθενειών, όπως οι χρόνιες ασθένειες και οι διαταραχές της ψυχικής υγείας. Επιπλέον, η αύξηση του πληθυσμού μπορεί να επιδεινώσει τις ανισότητες στην υγεία, με τους ευάλωτους πληθυσμούς να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερους κινδύνους για την υγεία και ανισότητες στην πρόσβαση στην περίθαλψη. Η προώθηση της προληπτικής φροντίδας, της έγκαιρης παρέμβασης και των πρωτοβουλιών για την αγωγή υγείας είναι ζωτικής σημασίας για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της υγείας και την ενίσχυση της ευημερίας του πληθυσμού.

Η αντιμετώπιση των συνεπειών της αύξησης του πληθυσμού για τις επιπτώσεις στην ευημερία του πληθυσμού στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα απαιτεί προληπτικές πολιτικές απαντήσεις και στρατηγικές παρεμβάσεις. Αυτές πρέπει να περιλαμβάνουν:

1. **Προσβασιμότητα στην υγειονομική περίθαλψη:** Εφαρμογή πολιτικών για τη βελτίωση της προσβασιμότητας στην υγειονομική περίθαλψη, όπως η επέκταση της υγειονομικής κάλυψης, η ενίσχυση των υπηρεσιών τηλεϊατρικής και η αύξηση των υποδομών υγειονομικής περίθαλψης σε υποβαθμισμένες περιοχές.
2. **Πρωτοβουλίες βελτίωσης της ποιότητας:** Επένδυση σε πρωτοβουλίες βελτίωσης της ποιότητας, συμπεριλαμβανομένων πρωτοκόλλων ασφάλειας των ασθενών, προγραμμάτων διαπίστευσης της υγειονομικής περίθαλψης και συνεχούς επαγγελματικής ανάπτυξης για τους παρόχους υγειονομικής περίθαλψης, ώστε να διασφαλιστεί η παροχή υψηλής ποιότητας περίθαλψης.
3. **Προαγωγή της υγείας και πρόληψη ασθενειών:** Εφαρμογή προγραμμάτων προαγωγής της υγείας και πρόληψης ασθενειών που στοχεύουν σε παράγοντες του τρόπου ζωής, όπως η σωματική δραστηριότητα, η διατροφή και η διακοπή του καπνίσματος, για την πρόληψη της εμφάνισης χρόνιων ασθενειών και τη βελτίωση των αποτελεσμάτων της υγείας του πληθυσμού
4. **Ισότητα στην υγειονομική περίθαλψη:** Αντιμετώπιση των υγειονομικών ανισοτήτων μέσω στοχευμένων παρεμβάσεων, όπως προγράμματα προσέγγισης της υγείας στην κοινότητα, υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης με πολιτισμική ευαισθησία και παρεμβάσεις στους κοινωνικούς παράγοντες της υγείας για τη μείωση των ανισοτήτων και την προώθηση της ισότιμης πρόσβασης στη φροντίδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

1.5 Βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων

Ένα επιτυχημένο συνταξιοδοτικό σύστημα πρέπει να εκπληρώνει δύο βασικές αρχές, τη βιωσιμότητα και την επάρκεια των συνταξιοδοτικών παροχών. Είναι αυτές οι αρχές που ενισχύουν την εμπιστοσύνη των πολιτών απέναντι στο σύστημα αυτό. Ως εκ τούτου η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων είναι μια κρίσιμη πτυχή που πρέπει να εξεταστεί στο πλαίσιο των δημογραφικών αλλαγών, ιδίως της γήρανσης του πληθυσμού, καθώς επηρεάζει τη χρηματοοικονομική σταθερότητα και τη διαγενεακή ισότητα των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων.

Η βιωσιμότητας προκύπτει από τη διασφάλιση μακροχρόνιας δημοσιονομικής και χρηματοοικονομικής ισορροπίας μεταξύ των εσόδων και των δαπανών του συστήματος συντάξεων. Η επάρκεια αφορά το κατά πόσο η σύνταξη αναπληρώνει το εισόδημα από εργασία, καθώς και αν διασφαλίζει ένα αξιοπρεπές επίπεδο διαβίωσης για τους συνταξιούχους. Ο τρόπος χρηματοδότησης ενός συνταξιοδοτικού συστήματος διακρίνεται σε δύο βασικούς άξονες, τον διανεμητικό και τον κεφαλαιοποιητικό, οι οποίοι αλληλοσυμπληρώνονται. Στον διανεμητικό άξονα, οι συνταξιοδοτικές εισφορές που καταβάλλονται από τους εργαζόμενους κατανέμονται την ίδια περίοδο στους συνταξιούχους ως παροχές. Η συνταξιοδοτική δαπάνη χρηματοδοτείται εν μέρει και από φορολογικά έσοδα, ειδικά ως προς το αναδιανεμητικό σκέλος των παροχών. Στον κεφαλαιοποιητικό άξονα, οι συνταξιοδοτικές εισφορές συγκεντρώνονται κατά την διάρκεια του εργασιακού βίου σε ατομικούς λογαριασμούς και επενδύονται. Οι παροχές κάθε συνταξιούχου πληρώνονται από τις συσσωρευμένες αποταμιεύσεις του, δηλαδή από το αρχικό κεφάλαιο συν την επενδυτική του απόδοση. Στην περίπτωση της Ελλάδας, το συνταξιοδοτικό σύστημα στηρίζεται σε εξαιρετικά υψηλό βαθμό στον διανεμητικό του άξονα, ο οποίος έχει δημόσιο και υποχρεωτικό χαρακτήρα, με περίπου το 95% των ετήσιων συνταξιοδοτικών εισφορών το 2018 να προέρχεται από αυτόν και μόλις το 5% να προέρχεται από κεφαλαιοποιητικούς άξονες, όπως αυτοί της επαγγελματικής και της ιδιωτικής ασφάλισης ((ΙΟΒΕ), 2022).

Η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει την οικονομική υγεία των συνταξιοδοτικών ταμείων στην Ελλάδα. Με την αύξηση του πληθυσμού, αυξάνεται ο αριθμός των συνεισφερόντων στα συνταξιοδοτικά συστήματα, γεγονός που οδηγεί σε υψηλότερες εισροές εσόδων. Ωστόσο, η αύξηση του πληθυσμού οδηγεί επίσης σε μεγαλύτερο αριθμό συνταξιούχων, γεγονός που οδηγεί σε αυξημένες συνταξιοδοτικές δαπάνες. Η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων εξαρτάται από τη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ εισφορών και πληρωμών παροχών. Η αύξηση του πληθυσμού μπορεί να επιβαρύνει τα οικονομικά των συνταξιοδοτικών ταμείων εάν οι εισφορές δεν συμβαδίζουν με τον αυξανόμενο αριθμό των συνταξιούχων.

Ακόμα η αύξηση του πληθυσμού επηρεάζει τις δημογραφικές τάσεις, όπως η γήρανση και ο δείκτης εξάρτησης, οι οποίες επηρεάζουν τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Καθώς ο πληθυσμός γερνάει, αυξάνεται το ποσοστό των ηλικιωμένων ατόμων σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Αυτή η δημογραφική μετατόπιση έχει ως αποτέλεσμα αυξημένες συνταξιοδοτικές υποχρεώσεις

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

και υψηλότερους δείκτες εξάρτησης, όπου λιγότεροι εργαζόμενοι συντηρούν μεγαλύτερο συνταξιούχο πληθυσμό. Η δημογραφική γήρανση θέτει προκλήσεις για τα συνταξιοδοτικά συστήματα, καθώς απαιτείται επαρκής χρηματοδότηση για τη στήριξη των συνταξιούχων χωρίς να επιβαρύνεται ο πληθυσμός σε ηλικία εργασίας με υπερβολικές φορολογικές επιβαρύνσεις (European Commission.Pension Adequacy Report: Greece., 2021).

Πίνακας 28 Κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία και δείκτης εξάρτησης γήρατος στην Ελλάδα, 1960-2080

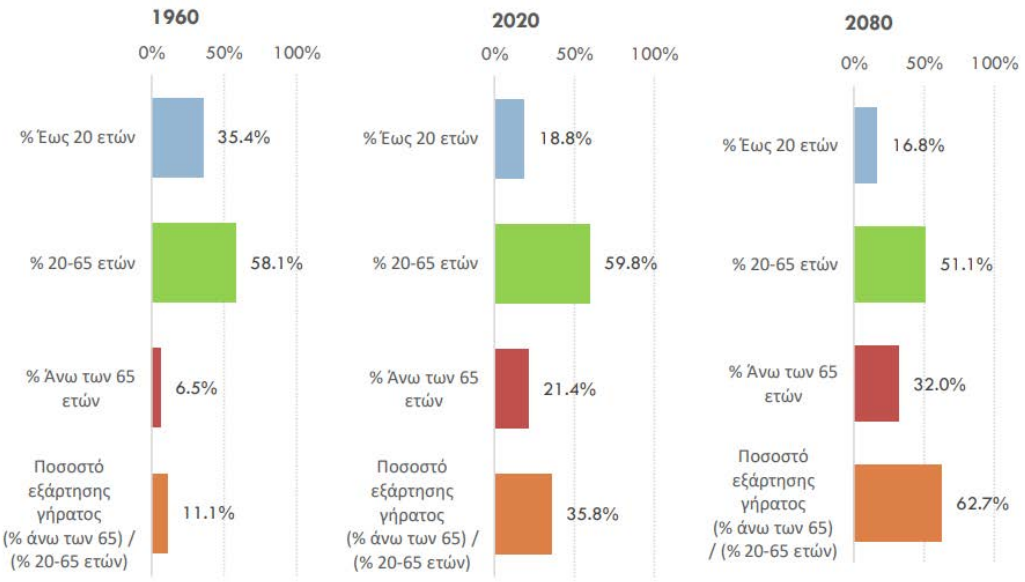

Πηγή: Eurostat, ιστορικά στοιχεία και προβολές σεναρίου βάσης 2021

Αναγκαίες δράσεις για να προληφθεί αυτό σύμφωνα με την μελέτη των (Kangur, Kalavrezou, & Kim, 2021)είναι:

1. Να υπάρξουν συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις. Μεταρρυθμίσεις για την ενίσχυση της οικονομικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων, όπως η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης, η προσαρμογή των επιπέδων των παροχών και η εισαγωγή μηχανισμών αυτόματης προσαρμογής με βάση δημογραφικούς παράγοντες.
2. Προώθηση της αύξησης του εργασιακού βίου. Η ενθάρρυνση της επιμήκυνσης του εργασιακού βίου μέσω κινήτρων, προγραμμάτων κατάρτισης και ευέλικτων επιλογών συνταξιοδότησης μπορεί να συμβάλει στην άμβλυνση των επιπτώσεων της δημογραφικής γήρανσης στα συνταξιοδοτικά συστήματα, αυξάνοντας τον αριθμό των συνεισφερόντων και μειώνοντας τον δείκτη εξάρτησης.
3. Διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης. Η διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης των συντάξεων, όπως η καθιέρωση ιδιωτικών συνταξιοδοτικών συστημάτων, προγραμμάτων συνταξιοδότησης που χρηματοδοτούνται από τον εργοδότη και προγραμμάτων εθελοντικής αποταμίευσης, μπορεί να μειώσει την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

εξάρτηση από τα δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία και να ενισχύσει τη συνολική ανθεκτικότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος.

4. Επενδύσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο. Η επένδυση στην εκπαίδευση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και τις πρωτοβουλίες συμμετοχής του εργατικού δυναμικού μπορεί να αυξήσει τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και την παραγωγικότητα, συμβάλλοντας σε υψηλότερη οικονομική ανάπτυξη και δημιουργώντας πρόσθετους πόρους για τα συνταξιοδοτικά συστήματα.

1.5.1 Δείκτης εξάρτησης

Ο δείκτης εξάρτησης είναι ένας δημογραφικός δείκτης που μετρά την αναλογία των εξαρτώμενων ατόμων (συνήθως παιδιά και ηλικιωμένοι) προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Αποτελεί κρίσιμο μέτρο για την αξιολόγηση της οικονομικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων, καθώς αντικατοπτρίζει την ισορροπία μεταξύ των συνεισφερόντων στο σύστημα και των δικαιούχων. Σε αυτήν την ενότητα θα διερευνήσουμε την έννοια του δείκτη εξάρτησης, τις μεθόδους υπολογισμού του και τις επιπτώσεις του στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, τονίζοντας τη σημασία του στη δημογραφική ανάλυση και τον σχεδιασμό πολιτικής.

Ορισμός του λόγου εξάρτησης:

Ο δείκτης εξάρτησης υπολογίζεται διαιρώντας τον αριθμό των εξαρτώμενων ατόμων (συνήθως άτομα ηλικίας 0-14 και 65+ ετών) με τον αριθμό των ατόμων του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας (συνήθως ηλικίας 15-64 ετών). Υπάρχουν δύο κύριοι τύποι λόγων εξάρτησης: ο λόγος εξάρτησης των νέων, ο οποίος μετρά την αναλογία των παιδιών προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας, και ο λόγος εξάρτησης των ηλικιωμένων, ο οποίος μετρά την αναλογία των ηλικιωμένων ατόμων προς τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας. Ο συνολικός δείκτης εξάρτησης συνδυάζει τόσο τον δείκτη εξάρτησης νέων όσο και τον δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων για να παρέχει ένα ολοκληρωμένο μέτρο των εξαρτημένων ατόμων σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας (Κατσιούλης, 2008).

Επιπτώσεις για τα συνταξιοδοτικά συστήματα:

Ο δείκτης εξάρτησης έχει σημαντικές επιπτώσεις στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, ιδίως σε χώρες με γηράσκοντα πληθυσμό. Ένας υψηλός δείκτης εξάρτησης από τους ηλικιωμένους υποδηλώνει μεγαλύτερο ποσοστό συνταξιούχων σε σχέση με τον πληθυσμό σε ηλικία εργασίας, ασκώντας πίεση στα συνταξιοδοτικά συστήματα να στηρίξουν έναν αυξανόμενο αριθμό δικαιούχων με λιγότερους συνεισφέροντες. Αυτό μπορεί να επιβαρύνει τα οικονομικά των συνταξιοδοτικών ταμείων, οδηγώντας σε κενά χρηματοδότησης, αυξημένες συνταξιοδοτικές υποχρεώσεις και δυνητικούς κινδύνους φερεγγυότητας.

Παράγοντες που επηρεάζουν τους δείκτες εξάρτησης:

Διάφοροι παράγοντες συμβάλλουν στις μεταβολές των λόγων εξάρτησης, συμπεριλαμβανομένων των δημογραφικών τάσεων, όπως η μείωση των ποσοστών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

γονιμότητας, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής και η γήρανση του πληθυσμού. Η μείωση του δείκτη γονιμότητας μειώνει τον αριθμό των παιδιών στον πληθυσμό, με αποτέλεσμα τη μείωση του δείκτη εξάρτησης των νέων. Αντίθετα, η αύξηση του προσδόκιμου ζωής οδηγεί σε μεγαλύτερο ηλικιωμένο πληθυσμό, αυξάνοντας τον δείκτη εξάρτησης από τους ηλικιωμένους. Η γήρανση του πληθυσμού επιδεινώνει τους δείκτες εξάρτησης, καθώς ένας μεγαλύτερος συνταξιούχος πληθυσμός βασίζεται σε ένα συρρικνωμένο εργατικό δυναμικό για τη χρηματοδότηση των συνταξιοδοτικών παροχών.

Πίνακας 29 Κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία και δείκτης εξάρτησης γήρατος στην Ελλάδα, 1960-2080

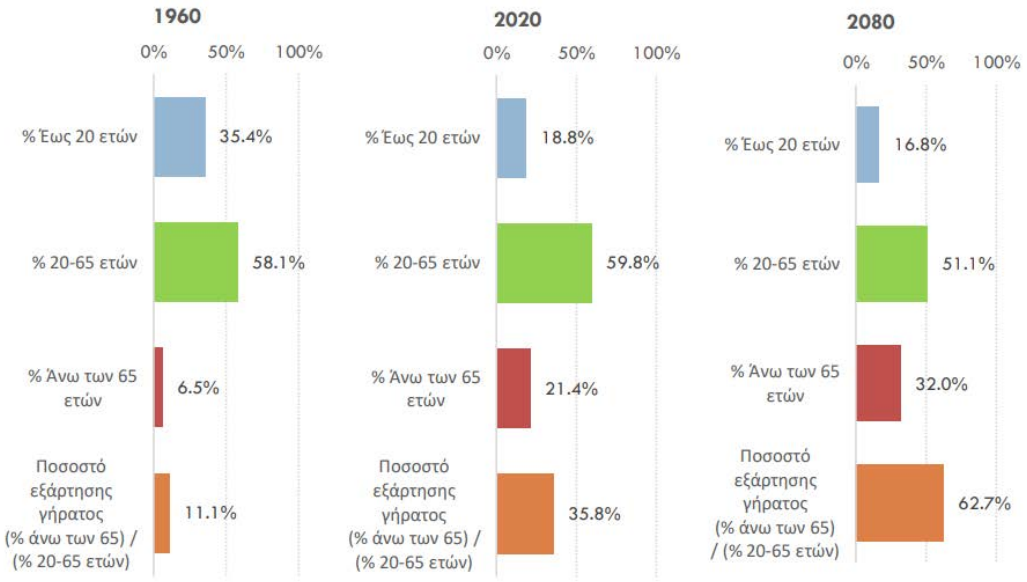

Πηγή: Eurostat, ιστορικά στοιχεία και προβολές σεναρίου βάσης 2021

Πολιτικές λύσεις και στρατηγικές μετριασμού των συνεπειών:

Η αντιμετώπιση των επιπτώσεων των δεικτών εξάρτησης για τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων απαιτεί προληπτικές απαντήσεις πολιτικής και στρατηγικές μετριασμού. Τα βασικά μέτρα περιλαμβάνουν:

1. Συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις: Εφαρμογή συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων για την προσαρμογή των ηλικιών συνταξιοδότησης, την τροποποίηση των επιπέδων παροχών και την εισαγωγή βιώσιμων μηχανισμών χρηματοδότησης για την αντιμετώπιση των χρηματοδοτικών ελλείψεων και τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων.
2. Προώθηση μεγαλύτερης εργασιακής ζωής: Η ενθάρρυνση μεγαλύτερης εργασιακής ζωής μέσω κινήτρων, προγραμμάτων κατάρτισης και ευέλικτων επιλογών συνταξιοδότησης μπορεί να συμβάλει στον μετριασμό του αντίκτυπου της δημογραφικής γήρανσης στους δείκτες εξάρτησης αυξάνοντας τον αριθμό των συνεισφερόντων στα συνταξιοδοτικά συστήματα.
3. Διαφοροποίηση πηγών χρηματοδότησης: Η διαφοροποίηση των πηγών χρηματοδότησης των συντάξεων, όπως η εισαγωγή ιδιωτικών συνταξιοδοτικών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

προγραμμάτων, συνταξιοδοτικών προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από τον εργοδότη και προγράμματα εθελοντικής αποταμίευσης, μπορεί να μειώσει την εξάρτηση από τα δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία και να ενισχύσει τη συνολική ανθεκτικότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

4. Επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο: Η επένδυση στην εκπαίδευση, την ανάπτυξη δεξιοτήτων και πρωτοβουλίες συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό μπορεί να αυξήσει τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και την παραγωγικότητα, συμβάλλοντας σε υψηλότερη οικονομική ανάπτυξη και δημιουργώντας πρόσθετους πόρους για τα συνταξιοδοτικά συστήματα (Kangur, Kalavrezou, & Kim, 2021).

1.5.2 Χρηματοδότηση συντάξεων

Η χρηματοδότηση των συντάξεων είναι μια κρίσιμη πτυχή για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων παγκοσμίως. Τα συνταξιοδοτικά συστήματα βασίζονται σε επαρκή χρηματοδότηση για την κάλυψη των οικονομικών αναγκών των συνταξιούχων διατηρώντας παράλληλα τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα. Αυτό το δοκίμιο εμβαθύνει στην πολυπλοκότητα της χρηματοδότησης των συντάξεων, διερευνώντας διάφορους μηχανισμούς χρηματοδότησης, προκλήσεις και επιπτώσεις για τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, με έμφαση στις απαντήσεις πολιτικής και τις στρατηγικές μετριασμού.

Τύποι χρηματοδότησης συντάξεων:

Τα συνταξιοδοτικά συστήματα χρησιμοποιούν συνήθως διαφορετικούς μηχανισμούς χρηματοδότησης για τη χρηματοδότηση των συνταξιοδοτικών παροχών. Αυτοί μπορεί να είναι:

1. Pay-As-You-Go (PAYG): Σε ένα σύστημα PAYG, οι τρέχουσες εισφορές των εργαζομένων χρηματοδοτούν τις συντάξεις των σημερινών συνταξιούχων. Αυτό το μοντέλο μεταφοράς μεταξύ γενεών βασίζεται σε μια συνεχή ροή εισφορών για τη στήριξη των συνταξιοδοτικών πληρωμών.
2. Χρηματοδοτούμενες συντάξεις: Τα χρηματοδοτούμενα συνταξιοδοτικά συστήματα συσσωρεύουν περιουσιακά στοιχεία στα συνταξιοδοτικά ταμεία μέσω εισφορών τόσο από τους εργοδότες όσο και από τους εργαζόμενους. Αυτά τα κεφάλαια επενδύονται σε διάφορα περιουσιακά στοιχεία, όπως μετοχές, ομόλογα και ακίνητα, για τη δημιουργία αποδόσεων που χρηματοδοτούν μελλοντικές συνταξιοδοτικές παροχές.

Προκλήσεις στη χρηματοδότηση των συντάξεων:

Η χρηματοδότηση των συντάξεων θέτει πολλές προκλήσεις που μπορούν να επηρεάσουν τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Οι σημαντικότερες είναι:

1. Δημογραφικές τάσεις: Η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση των ποσοστών γεννήσεων μπορεί να επιβαρύνουν τη χρηματοδότηση των συντάξεων, καθώς λιγότεροι εργαζόμενοι υποστηρίζουν έναν αυξανόμενο αριθμό συνταξιούχων. Οι

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

δημογραφικές αλλαγές οδηγούν σε ανισορροπία μεταξύ των συνεισφερόντων και των δικαιούχων, που οδηγεί σε ελλείψεις χρηματοδότησης στα συστήματα PAYG.

2. Οικονομική αστάθεια: Οι οικονομικές πτώσεις και οι διακυμάνσεις των χρηματοπιστωτικών αγορών μπορούν να επηρεάσουν τις επενδυτικές αποδόσεις των συνταξιοδοτικών ταμείων, επηρεάζοντας την ικανότητά τους να ανταποκρίνονται στις μελλοντικές συνταξιοδοτικές τους υποχρεώσεις. Η αστάθεια της αγοράς εγκυμονεί κινδύνους για τα χρηματοδοτούμενα συνταξιοδοτικά συστήματα, οδηγώντας δυνητικά σε απώλειες επενδύσεων και ελλείμματα χρηματοδότησης.
3. Κίνδυνος μακροζωίας: Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής παρατείνει τη διάρκεια ζωής των συνταξιούχων, με αποτέλεσμα μεγαλύτερες περιόδους συνταξιοδότησης και υψηλότερες συνταξιοδοτικές δαπάνες. Ο κίνδυνος μακροζωίας θέτει προκλήσεις για τη χρηματοδότηση των συντάξεων, καθώς τα συνταξιοδοτικά συστήματα πρέπει να διασφαλίζουν ότι διαθέτουν επαρκή περιουσιακά στοιχεία για τη στήριξη των συνταξιούχων για εκτεταμένες περιόδους (THE BOARD OF TRUSTEES, FEDERAL OLD-AGE AND, 2023).

Προκειμένου να αντιμετωπιστούν αυτές οι προκλήσεις απαιτούν προληπτικές πολιτικές λύσεις όπως:

1. Συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις: Η εφαρμογή των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων, όπως η προσαρμογή των ηλικιών συνταξιοδότησης, η τροποποίηση των τύπων παροχών και η εισαγωγή μηχανισμών αυτόματης προσαρμογής, μπορούν να ενισχύσουν την οικονομική βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων και να μετριάσουν τα χρηματοδοτικά κενά.
2. Διαφοροποίηση επενδύσεων: Η διαφοροποίηση των επενδύσεων των συνταξιοδοτικών ταμείων σε διάφορες κατηγορίες περιουσιακών στοιχείων μπορεί να μειώσει τον επενδυτικό κίνδυνο και να ενισχύσει τις μακροπρόθεσμες αποδόσεις. Οι συνετές στρατηγικές κατανομής περιουσιακών στοιχείων και οι πρακτικές διαχείρισης κινδύνου είναι απαραίτητες για τη διατήρηση σταθερών ροών χρηματοδότησης.
3. Προώθηση συμπληρωματικής αποταμίευσης: Η ενθάρρυνση των ατόμων να συμπληρώσουν τις συνταξιοδοτικές τους παροχές μέσω εθελοντικών αποταμιευτικών προγραμμάτων, όπως ατομικοί λογαριασμοί συνταξιοδότησης (IRA) και συνταξιοδοτικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τους εργοδότες, μπορεί να μετριάσει την πίεση στα δημόσια συνταξιοδοτικά συστήματα και να ενισχύσει τη συνταξιοδοτική ασφάλεια.
4. Ενίσχυση της χρηματοοικονομικής μόρφωσης: Η εκπαίδευση των ατόμων σχετικά με τον προγραμματισμό συντάξεων, τις συνταξιοδοτικές αποταμιεύσεις και τις επενδυτικές στρατηγικές μπορεί να τους δώσει τη δυνατότητα να λαμβάνουν ενημερωμένες αποφάσεις για το οικονομικό τους μέλλον, προωθώντας την ετοιμότητα για συνταξιοδότηση και μειώνοντας την εξάρτηση από τα δημόσια συνταξιοδοτικά οφέλη (European Commission, 2021).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

1.5.3 Διαγενεακή δικαιοσύνη

Η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών αναφέρεται στη δίκαιη κατανομή των πόρων, των ευκαιριών και των βαρών μεταξύ των διαφορετικών γενεών. Στο πλαίσιο των συνταξιοδοτικών συστημάτων, η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτει η δημογραφική γήρανση. Αυτό το δοκίμιο διερευνά την έννοια της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών, τις επιπτώσεις της στα συνταξιοδοτικά συστήματα και τις πολιτικές απαντήσεις που απαιτούνται για την προώθηση της δικαιοσύνης και της βιωσιμότητας (Organisation for Economic Co-operation and Develop, 2023).

Κατανόηση της Δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών:
Η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών περιλαμβάνει τις ηθικές αρχές της δικαιοσύνης, της ισότητας και της αλληλεγγύης μεταξύ των διαφορετικών γενεών. Αναγνωρίζει την αλληλοεξαρτώμενη σχέση μεταξύ των προηγούμενων, των παρόντων και των μελλοντικών γενεών και υποστηρίζει πολιτικές που εξισορροπούν τις ανάγκες και τα συμφέροντα κάθε γενιάς. Στο πλαίσιο των συνταξιοδοτικών συστημάτων, η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών απαιτεί τη δίκαιη κατανομή των συνταξιοδοτικών παροχών και των εισφορών μεταξύ των γενεών για να διασφαλιστεί η δικαιοσύνη και η βιωσιμότητα (Hambor, 2023).
Επιπτώσεις για τα συνταξιοδοτικά συστήματα:
Η δικαιοσύνη μεταξύ γενεών έχει σημαντικές επιπτώσεις στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων:
Δικαιοσύνη στην κατανομή των παροχών: Η διασφάλιση της δίκαιης κατανομής των παροχών απαιτεί από τα συνταξιοδοτικά συστήματα να παρέχουν επαρκές συνταξιοδοτικό εισόδημα για τους σημερινούς συνταξιούχους, διατηρώντας παράλληλα την οικονομική προσιτότητα και τη βιωσιμότητα για τις μελλοντικές γενιές. Οι αρχές της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών υποστηρίζουν ισορροπημένες συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις που δεν επιβαρύνουν τις μελλοντικές γενιές με υπερβολικές οικονομικές υποχρεώσεις.
Εξισορρόπηση εισφορών και οφελών: Η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών απαιτεί μια ισορροπία μεταξύ των εισφορών και των παροχών για την πρόληψη των ανισοτήτων μεταξύ των γενεών. Τα συνταξιοδοτικά συστήματα πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού, τις οικονομικές συνθήκες και τις κοινωνικές αλλαγές για να διασφαλίσουν ότι οι εισφορές των σημερινών εργαζομένων είναι επαρκείς για τη στήριξη των μελλοντικών συνταξιούχων χωρίς να επιβαρύνουν αδικαιολόγητα τις νεότερες γενιές.
Απαντήσεις πολιτικής και στρατηγικές μετριασμού:
Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών στα συνταξιοδοτικά συστήματα απαιτεί προληπτικές απαντήσεις πολιτικής και στρατηγικές μετριασμού:

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις: Η εφαρμογή συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων που προάγουν τη δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών, όπως η προσαρμογή των ηλικιών συνταξιοδότησης, η τροποποίηση των τύπων παροχών και η εισαγωγή συστημάτων προοδευτικών εισφορών, μπορεί να διασφαλίσει τη δίκαιη κατανομή των συνταξιοδοτικών πόρων μεταξύ των γενεών.

Μηχανισμοί Βιώσιμης Χρηματοδότησης: Η ανάπτυξη βιώσιμων μηχανισμών χρηματοδότησης, όπως ειδικά συνταξιοδοτικά ταμεία, επενδυτικές στρατηγικές και μηχανισμοί αυτόματης προσαρμογής, μπορεί να συμβάλει στον μετριασμό των επιπτώσεων της δημογραφικής γήρανσης στα συνταξιοδοτικά συστήματα και στην προώθηση της μακροπρόθεσμης δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών.

Προώθηση του διαλόγου μεταξύ των γενεών: Η προώθηση του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ διαφορετικών γενεών μπορεί να προωθήσει την αμοιβαία κατανόηση, την αλληλεγγύη και την κοινή ευθύνη για τη βιωσιμότητα των συντάξεων. Η συμμετοχή των νεότερων γενεών στις συζητήσεις για τη συνταξιοδοτική πολιτική και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων μπορεί να ενισχύσει τη δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών και να υποστηρίξει την οικοδόμηση συναίνεσης σχετικά με τις συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις (European Commission, 2023).

1.5.4 Πολιτικά μέτρα για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συντάξεων

Η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων αποτελεί κρίσιμο στόχο πολιτικής ενόψει των δημογραφικών αλλαγών. Απαιτεί την εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων και μεταρρυθμίσεων για την αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν η γήρανση του πληθυσμού, η μείωση των ποσοστών γεννήσεων και η μεταβολή των λόγων εξάρτησης. Η κατανόηση των πιθανών μέτρων πολιτικής για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συντάξεων είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την εξασφάλιση της οικονομικής ασφάλειας των συνταξιούχων στην Ελλάδα. Αρκετές μελέτες έχουν εξετάσει το θέμα αυτό, παρέχοντας πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις και τις πιθανές στρατηγικές για την προώθηση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Αύξηση ηλικιών συνταξιοδότησης:

Ένα αποτελεσματικό μέτρο πολιτικής για την ενίσχυση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων είναι η αύξηση της ηλικίας συνταξιοδότησης. Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής και η δημογραφική γήρανση απαιτούν προσαρμογές στις ηλικίες συνταξιοδότησης για να διασφαλιστεί ότι τα συνταξιοδοτικά συστήματα παραμένουν οικονομικά βιώσιμα. Η σταδιακή αύξηση των ορίων συνταξιοδότησης επιτρέπει στα συνταξιοδοτικά συστήματα να προσαρμόζονται στις δημογραφικές αλλαγές, να μετριάζουν τα χρηματοδοτικά κενά και να προωθούν τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής, συμβάλλοντας στη συνολική βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Ένα ακόμα επιμέρους μέτρο είναι να παρέχεται ευελιξία στους συνταξιούχους ώστε να μπορούν να ασκούν παράλληλη απασχόληση. Σε συνέχεια του Νόμου 4670/2020, για τους νέους συνταξιούχους οι οποίοι επιθυμούν να εργαστούν προβλέπεται μείωση κατά 30% της ακαθάριστης κύριας σύνταξής τους, από 60% που ίσχυε έως τότε. Σύμφωνα με δειγματοληπτική έρευνα που έγινε σε 13 Ευρωπαϊκές χώρες, το ποσοστό των συνταξιούχων που εργάζονται παραμένει σχετικά χαμηλό στην Ελλάδα, περί το 5%, σε αντιδιαστολή με χώρες όπως η Σουηδία, η Δανία και η Ελβετία όπου ξεπερνά το 20%. Συνεπώς, κρίνεται σκόπιμο να αμβλυνθούν τα αντικίνητρα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες συνταξιούχοι προκειμένου να επιστρέψουν, έστω περιστασιακά ή με ευέλικτες μορφές, αλλά με επίσημο τρόπο, στην εργασία τους. Η σύγκριση του νομοθετικού πλαισίου με άλλες χώρες αναδεικνύει ότι ενώ οι περισσότερες χώρες χρησιμοποιούν όρια, μειώσεις ή περιορισμούς στην συνταξιοδοτική παροχή αντίστοιχα με αυτό της Ελλάδας, αφενός αυτά συχνά συνδέονται με το ύψος των εργασιακών απολαβών, αφετέρου στις 10 από τις 13 χώρες παύουν να υφίστανται όταν ο συνταξιούχος έχει συμπληρώσει το νομοθετημένο ηλικιακό όριο για πλήρη σύνταξη. Εξαίρεση αποτελούν η Ισπανία και η Ελλάδα οι οποίες εξακολουθούν να εφαρμόζουν μείωση στην σύνταξη της τάξης του 50% και 30% αντίστοιχα, ενώ η Δανία εφαρμόζει μείωση 30% μόνο στο βαθμό που οι απολαβές από εργασία υπερβαίνουν το 75% των μέσων απολαβών πλήρους απασχόλησης στη χώρα. Συμπερασματικά, υπάρχει πιθανά περιθώριο το υφιστάμενο όριο στην Ελλάδα να καταστεί περισσότερο ευέλικτο, αποσυνδεδεμένο από το ανταποδοτικό τουλάχιστον σκέλος της παροχής, ειδικά για συνταξιούχους άνω των 67 ετών. Σε σχέση με τα ποσοστά αναπλήρωσης, έχουν ήδη συντελεστεί σημαντικές παραμετρικές παρεμβάσεις στον δημόσιο υποχρεωτικό πυλώνα ασφάλισης την τελευταία δεκαετία. Ωστόσο, θα παραμένει κομβική διαχρονικά η εύρεση της χρυσής τομής για τον καθορισμό δίκαιων και επαρκών ποσοστών αναπλήρωσης στη σύνταξη, χωρίς να δρουν ως αντικίνητρο για εργασία σε μεγαλύτερες ηλικίες. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο περαιτέρω περιορισμός των εξαιρέσεων πρόωρης συνταξιοδότησης, αποκλειστικά στις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες υπάρχει σοβαρός λόγος.

Γενικότερα, μέσα από πολιτικές στην αγορά εργασίας, σαν αυτές που προτείνονται στην επόμενη ενότητα, είναι χρήσιμο να δοθούν κίνητρα συμμετοχής στην επίσημη αγορά εργασίας για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα και ευρύτερο φάσμα ηλικιών και κοινωνικών ομάδων. Ενδεικτικά, τέτοια μέτρα, που αλληλεπιδρούν και με τον σχεδιασμό του συνταξιοδοτικού συστήματος αφορούν την τόνωση της απασχόλησης μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (μέσω ενεργών πολιτικών απασχόλησης, προγραμμάτων αναβάθμισης δεξιοτήτων, δια βίου μάθησης, κλπ.), καθώς και προγράμματα ένταξης ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

Προσαρμογή τύπων οφέλους:

Οι μεταρρυθμίσεις πολιτικής που περιλαμβάνουν την προσαρμογή των τύπων παροχών μπορούν να συμβάλουν στη βελτίωση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συντάξεων. Η τροποποίηση των υπολογισμών των παροχών, η αναπροσαρμογή των συνταξιοδοτικών παροχών σε αλλαγές στο προσδόκιμο ζωής ή τα ποσοστά πληθωρισμού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

και η εισαγωγή προοδευτικών δομών παροχών μπορεί να ευθυγραμμίσει τις συνταξιοδοτικές δαπάνες με τους διαθέσιμους πόρους, να αποτρέψει την υπερβολική εξάρτηση από τα δημόσια κεφάλαια και να προωθήσει τη δίκαιη κατανομή των συνταξιοδοτικών παροχών μεταξύ των γενεών.

Προώθηση συμπληρωματικής εξοικονόμησης:

Η ενθάρρυνση των ατόμων να συμπληρώσουν τις συνταξιοδοτικές τους παροχές μέσω μηχανισμών συμπληρωματικής αποταμίευσης, όπως ατομικοί λογαριασμοί συνταξιοδότησης (IRAs), συνταξιοδοτικά προγράμματα που χρηματοδοτούνται από τους εργοδότες και προγράμματα εθελοντικής αποταμίευσης, μπορεί να ενισχύσει τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Διαφοροποιώντας τις πηγές χρηματοδότησης και μειώνοντας την εξάρτηση από τα δημόσια συνταξιοδοτικά ταμεία, τα προγράμματα συμπληρωματικής αποταμίευσης συμβάλλουν στον μετριασμό των δημοσιονομικών πιέσεων στα συνταξιοδοτικά συστήματα και προάγουν την ατομική συνταξιοδοτική ετοιμότητα.

Εισαγωγή μηχανισμών αυτόματης ρύθμισης:

Οι μηχανισμοί αυτόματης προσαρμογής, όπως η αυτόματη εγγραφή, οι προσαρμογές του ποσοστού εισφορών και οι κανόνες τιμαριθμικής αναπροσαρμογής παροχών, μπορούν να ενισχύσουν την προσαρμοστική ικανότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων και να προωθήσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητά τους. Αυτοί οι μηχανισμοί επιτρέπουν στα συνταξιοδοτικά συστήματα να ανταποκρίνονται δυναμικά στις μεταβαλλόμενες δημογραφικές, οικονομικές και δημοσιονομικές συνθήκες, διασφαλίζοντας ότι οι συνταξιοδοτικές ρυθμίσεις παραμένουν ανθεκτικές και οικονομικά σταθερές με την πάροδο του χρόνου.

Ενίσχυση του οικονομικού γραμματισμού και του συνταξιοδοτικού προγραμματισμού:

Η επένδυση σε προγράμματα χρηματοοικονομικής παιδείας και πρωτοβουλίες σχεδιασμού συνταξιοδότησης μπορεί να δώσει τη δυνατότητα στα άτομα να λαμβάνουν ενημερωμένες αποφάσεις σχετικά με τις συνταξιοδοτικές αποταμιεύσεις τους, να βελτιώσουν τα ποσοστά κάλυψης των συντάξεων και να ενισχύσουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Προάγοντας την ετοιμότητα για τη συνταξιοδότηση και ενθαρρύνοντας τον προληπτικό συνταξιοδοτικό προγραμματισμό, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα να εξασφαλίσουν το οικονομικό τους μέλλον και να μειώσουν την εξάρτηση από τις δημόσιες συνταξιοδοτικές παροχές (Fouejieu, Kangur, Martinez, & Soto, 2023).

1.6 Πολιτικές απαντήσεις και στρατηγικές

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές δημογραφικές προκλήσεις, όπως η γήρανση του πληθυσμού, τα χαμηλά ποσοστά γονιμότητας και η μετανάστευση ειδικευμένων εργαζομένων, που αποτελούν απειλές για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων απαιτεί ολοκληρωμένα μέτρα και στρατηγικές πολιτικής με στόχο την προώθηση της δημογραφικής ανθεκτικότητας, την προώθηση της οικονομικής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ανάπτυξης και τη διασφάλιση της κοινωνικής συνοχής. Αυτό το δοκίμιο διερευνά μέτρα πολιτικής και στρατηγικές για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και τη διασφάλιση της βιώσιμης ανάπτυξης, τονίζοντας τη σημασία των προληπτικών παρεμβάσεων και των πολυδιάστατων προσεγγίσεων.

Προώθηση πολιτικών γονιμότητας και οικογένειας:

Η ενθάρρυνση υψηλότερων ποσοστών γονιμότητας μέσω πολιτικών φιλικών προς την οικογένεια είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση της δημογραφικής παρακμής στην Ελλάδα. Τα μέτρα πολιτικής όπως τα οικονομικά κίνητρα για οικογένειες, η επιδοτούμενη παιδική μέριμνα, τα επιδόματα γονικής άδειας και η υποστήριξη της ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής μπορούν να δώσουν κίνητρα στην τεκνοποίηση και να προωθήσουν τη δημιουργία οικογένειας. Η επένδυση σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης για τη μητέρα και το παιδί, την αναπαραγωγική εκπαίδευση και τις πρωτοβουλίες για την ισότητα των φύλων μπορούν επίσης να συμβάλουν σε υψηλότερα ποσοστά γονιμότητας και βιώσιμη αύξηση του πληθυσμού.

Ενίσχυση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας:

Η αύξηση των ποσοστών συμμετοχής στην αγορά εργασίας, ιδίως μεταξύ των γυναικών και των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, είναι ζωτικής σημασίας για τον μετριασμό των επιπτώσεων της δημογραφικής γήρανσης και τη διασφάλιση της βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης. Τα μέτρα πολιτικής όπως η προώθηση ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας, τα προγράμματα δια βίου μάθησης, οι πρωτοβουλίες κατάρτισης δεξιοτήτων και οι ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας μπορούν να ενισχύσουν τη συμμετοχή και την παραγωγικότητα του εργατικού δυναμικού. Η αντιμετώπιση των φραγμών στην απασχόληση, των διακρίσεων και των ανισοτήτων μεταξύ των φύλων στο χώρο εργασίας είναι απαραίτητη για τη μεγιστοποίηση των δυνατοτήτων του εργατικού δυναμικού και την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς.

Προσέλκυση και διατήρηση ειδικευμένων εργαζομένων:

Για να αντιμετωπιστεί η μετανάστευση ειδικευμένων εργαζομένων και η διαρροή εγκεφάλων, η Ελλάδα χρειάζεται πολιτικές για την προσέλκυση και τη διατήρηση ταλέντων. Η εφαρμογή μέτρων όπως η διευκόλυνση της έκδοσης θεωρήσεων, η αναγνώριση των ξένων προσόντων, οι επενδύσεις στην έρευνα και καινοτομία και προγράμματα υποστήριξης της επιχειρηματικότητας μπορούν να δημιουργήσουν ευκαιρίες για ειδικευμένους επαγγελματίες να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας. Η οικοδόμηση ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τις νεοφυείς επιχειρήσεις, τη μεταφορά τεχνολογίας και τις βιομηχανίες που βασίζονται στη γνώση μπορεί να αξιοποιήσει τις δυνατότητες των ειδικευμένων εργαζομένων και να προωθήσει την ανάπτυξη με γνώμονα την καινοτομία.

Ενίσχυση Συστημάτων Κοινωνικής Προστασίας:

Η διασφάλιση της επάρκειας και της βιωσιμότητας των συστημάτων κοινωνικής προστασίας είναι απαραίτητη για την αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων και την προώθηση της κοινωνικής συνοχής στην Ελλάδα. Τα μέτρα πολιτικής όπως οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις, ο εκσυγχρονισμός του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης και τα προγράμματα κοινωνικής πρόνοιας μπορούν να ενισχύσουν την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ανθεκτικότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και να υποστηρίξουν ευάλωτους πληθυσμούς, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων, των παιδιών και των οικογενειών με χαμηλό εισόδημα. Η ενίσχυση των υπηρεσιών φροντίδας που βασίζονται στην κοινότητα, των εγκαταστάσεων μακροχρόνιας περίθαλψης και των πρωτοβουλιών αλληλεγγύης μεταξύ των γενεών μπορεί να αντιμετωπίσει τις ανάγκες ενός γηράσκοντος πληθυσμού και να προωθήσει την κοινωνική ευημερία.

Επένδυση στην Περιφερειακή Ανάπτυξη:

Η προώθηση της ισόρροπης περιφερειακής ανάπτυξης και η αντιμετώπιση των εδαφικών ανισοτήτων μπορούν να συμβάλουν σε βιώσιμα δημογραφικά πρότυπα και οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα. Τα μέτρα πολιτικής όπως οι επενδύσεις σε υποδομές, τα προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης και τα στοχευμένα κίνητρα για τη δημιουργία θέσεων εργασίας σε περιφέρειες που καθυστερούν μπορούν να μειώσουν τις μεταναστευτικές πιέσεις, να αναζωογονήσουν τις τοπικές οικονομίες και να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές. Η υποστήριξη των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ), η προώθηση του τουρισμού πολιτιστικής κληρονομιάς και η αξιοποίηση των περιφερειακών δυνατοτήτων μπορούν να ξεκλειδώσουν τις δυνατότητες των διαφορετικών περιοχών της Ελλάδας και να προωθήσουν τη βιώσιμη ανάπτυξη (EUROPIAN COMMISSION, 2022).

1.6.1 Υφιστάμενες πολιτικές και πρωτοβουλίες

Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει διάφορες πολιτικές και πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι πολιτικές και οι πρωτοβουλίες αυτές αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της πολύπλευρης φύσης των δημογραφικών αλλαγών και των επιπτώσεών τους σε διάφορους τομείς. Με την εξέταση των υφιστάμενων πολιτικών και πρωτοβουλιών, μπορούμε να αποκτήσουμε εικόνα των προσπαθειών που καταβάλλονται για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και των πιθανών επιπτώσεών τους στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Ένας σημαντικός τομέας εστίασης στις υφιστάμενες πολιτικές είναι η αντιμετώπιση των χαμηλών ποσοστών γονιμότητας και η ενθάρρυνση της γέννησης παιδιών. Η κυβέρνηση έχει εφαρμόσει μέτρα για τη στήριξη των οικογενειών και την παροχή κινήτρων για τον τοκετό. Σε αυτά περιλαμβάνονται οικονομικές παροχές, φορολογικά κίνητρα και πολιτικές γονικής άδειας με στόχο τη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τις οικογένειες και την ελάφρυνση του οικονομικού βάρους της ανατροφής των παιδιών. Επιπλέον, έχουν καταβληθεί προσπάθειες για την ενίσχυση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες παιδικής φροντίδας και εκπαίδευσης στην πρώιμη παιδική ηλικία, δημιουργώντας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τις οικογένειες ώστε να συνδυάζουν την επαγγελματική και την οικογενειακή ζωή.

Όσον αφορά τις πολιτικές για την αγορά εργασίας, η Ελλάδα θέσπισε πρωτοβουλίες για την ενίσχυση της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού και την αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων. Έχουν εφαρμοστεί προγράμματα και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση των συστημάτων επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης, ευθυγραμμίζοντάς τα με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Έχουν επίσης προωθηθεί ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας και πολιτικές που υποστηρίζουν την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής για την προσέλκυση και τη διατήρηση εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Τα μέτρα αυτά αποσκοπούν στην αύξηση των ποσοστών απασχόλησης, στη βελτίωση της παραγωγικότητας και στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που θέτουν οι δημογραφικές αλλαγές στην αγορά εργασίας.

Επιπλέον, οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης αποτέλεσαν κομβικό σημείο για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Έχουν καταβληθεί προσπάθειες για τη βελτίωση της πρόσβασης στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, τη βελτίωση της ποιότητας της περίθαλψης και την αντιμετώπιση των αναγκών υγειονομικής περίθαλψης του γηράσκοντος πληθυσμού. Οι μεταρρυθμίσεις περιλαμβάνουν επενδύσεις σε υποδομές υγειονομικής περίθαλψης, επέκταση της υγειονομικής κάλυψης και πρωτοβουλίες για την προώθηση της προληπτικής περίθαλψης και της υγιούς γήρανσης. Οι πολιτικές αυτές αποσκοπούν στη διασφάλιση της διαθεσιμότητας επαρκών υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και στη στήριξη της ευημερίας του πληθυσμού ενόψει των δημογραφικών αλλαγών.

Μια άλλη κρίσιμη πτυχή που αντιμετωπίζεται από τις υφιστάμενες πολιτικές είναι η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Η Ελλάδα έχει εφαρμόσει μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση της οικονομικής σταθερότητας και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών προγραμμάτων. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές περιλαμβάνουν προσαρμογές στα όρια ηλικίας συνταξιοδότησης, μεταρρυθμίσεις στα συστήματα εισφορών και πληρωμών των συντάξεων και προσπάθειες για την ενίσχυση της διαχείρισης των συνταξιοδοτικών ταμείων. Στόχος είναι να διασφαλιστεί η βιωσιμότητα και η επάρκεια των συνταξιοδοτικών παροχών, λαμβάνοντας υπόψη το μεταβαλλόμενο δημογραφικό τοπίο και την ανάγκη εξισορρόπησης των συνταξιοδοτικών υποχρεώσεων μεταξύ των γενεών.

Με την εξέταση των υφιστάμενων πολιτικών και πρωτοβουλιών, μπορούμε να αποκτήσουμε εικόνα της πολύπλευρης προσέγγισης που έχει αναλάβει η Ελλάδα για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι εν λόγω πολιτικές και πρωτοβουλίες καταδεικνύουν τη δέσμευση της κυβέρνησης να αντιμετωπίσει τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών σε διάφορους τομείς, όπως ο πληθυσμός, η αγορά εργασίας, η υγειονομική περίθαλψη και τα συνταξιοδοτικά συστήματα. Ωστόσο, απαιτείται περαιτέρω αξιολόγηση και συνεχής παρακολούθηση για την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας αυτών των πολιτικών και τον εντοπισμό τομέων προς βελτίωση.

1.6.2 Βέλτιστες πρακτικές για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης

Η αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης απαιτεί τη διερεύνηση βέλτιστων πρακτικών και επιτυχημένων προσεγγίσεων που εφαρμόζουν άλλες χώρες ή περιοχές που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

αντιμετωπίζουν παρόμοιες προκλήσεις. Με την εξέταση αυτών των βέλτιστων πρακτικών, η Ελλάδα μπορεί να αποκτήσει πολύτιμες γνώσεις και να διδαχθεί από τις εμπειρίες των άλλων, ώστε να αναπτύξει αποτελεσματικές στρατηγικές για την αντιμετώπιση των δικών της δημογραφικών προκλήσεων. Αρκετές χώρες έχουν εφαρμόσει καινοτόμες προσεγγίσεις που μπορούν να χρησιμεύσουν ως πολύτιμα διδάγματα για την αντιμετώπιση των δημογραφικών αλλαγών και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης.

Μια αξιοσημείωτη βέλτιστη πρακτική είναι η εφαρμογή στοχευμένων μεταναστευτικών πολιτικών για την αντιμετώπιση της έλλειψης εργατικού δυναμικού και των δημογραφικών ανισορροπιών. Ορισμένες χώρες έχουν προσελκύσει με επιτυχία ειδικευμένους μετανάστες και ταλέντα μέσω εξορθολογισμένων διαδικασιών μετανάστευσης, ευέλικτων αδειών εργασίας και πρωτοβουλιών για την ενσωμάτωση των μεταναστών στην αγορά εργασίας και την κοινωνία. Οι πρακτικές αυτές έχουν συμβάλει στην αναπλήρωση του εργατικού δυναμικού, στην αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων και στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης. Η Ελλάδα μπορεί να διερευνήσει τέτοιες βέλτιστες πρακτικές για να αναπτύξει τις δικές της μεταναστευτικές πολιτικές που ευθυγραμμίζονται με τις συγκεκριμένες δημογραφικές της ανάγκες και τις απαιτήσεις της αγοράς εργασίας.

Τα διαγενεακά προγράμματα και πρωτοβουλίες έχουν επίσης αποδειχθεί αποτελεσματικά στην αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Τα προγράμματα αυτά φέρνουν κοντά διαφορετικές γενιές για να ανταλλάξουν γνώσεις, δεξιότητες και εμπειρίες. Διευκολύνουν τις διαγενεακές αλληλεπιδράσεις, όπως προγράμματα καθοδήγησης, ευκαιρίες εθελοντισμού και δραστηριότητες κοινοτικής δέσμευσης. Προωθώντας την κατανόηση και τη συνεργασία μεταξύ των γενεών, οι πρακτικές αυτές συμβάλλουν σε μια κοινωνία χωρίς αποκλεισμούς και με μεγαλύτερη υποστήριξη, ενώ παράλληλα αξιοποιούν το δυναμικό κάθε ηλικιακής ομάδας.

Οι ευέλικτες επιλογές συνταξιοδότησης και οι πρωτοβουλίες ενεργού γήρανσης έχουν αποκτήσει εξέχουσα σημασία για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης. Πολλές χώρες έχουν εισαγάγει πολιτικές και προγράμματα που επιτρέπουν στα άτομα να συνεχίσουν να εργάζονται και μετά την παραδοσιακή ηλικία συνταξιοδότησης, εφόσον το επιθυμούν. Οι πρακτικές αυτές αναγνωρίζουν την πολύτιμη συνεισφορά και την εμπειρία των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας, ενώ παράλληλα αντιμετωπίζουν τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού και προωθούν τη μεταφορά γνώσεων μεταξύ των γενεών. Επιπλέον, οι πρωτοβουλίες ενεργού γήρανσης περιλαμβάνουν την προαγωγή της υγείας, ευκαιρίες δια βίου μάθησης και προγράμματα κοινωνικής συμμετοχής, επιτρέποντας στους ηλικιωμένους να παραμείνουν ενεργοί, υγιείς και να συμμετέχουν στις κοινότητές τους.

Επιπλέον, οι καινοτόμες προσεγγίσεις για τη φροντίδα των παιδιών και την οικογενειακή υποστήριξη έχουν δείξει θετικά αποτελέσματα στη στήριξη των οικογενειών και στην αντιμετώπιση των χαμηλών ποσοστών γονιμότητας. Ορισμένες χώρες έχουν εφαρμόσει ολοκληρωμένες πολιτικές φιλικές προς την οικογένεια που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

παρέχουν μια σειρά από υποστήριξη, συμπεριλαμβανομένων οικονομικά προσιτών και προσβάσιμων υπηρεσιών παιδικής μέριμνας, επιλογών γονικής άδειας και οικονομικών παροχών για τις οικογένειες. Οι πρακτικές αυτές συμβάλλουν στη δημιουργία ενός υποστηρικτικού περιβάλλοντος για τις οικογένειες, στη μείωση της οικονομικής επιβάρυνσης από τη φροντίδα των παιδιών και στην ενίσχυση της ισορροπίας μεταξύ εργασίας και οικογένειας, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση των ποσοστών γονιμότητας.

Με την εξέταση αυτών των βέλτιστων πρακτικών, η Ελλάδα μπορεί να προσδιορίσει στρατηγικές που ευθυγραμμίζονται με το μοναδικό κοινωνικοοικονομικό της πλαίσιο και να αναπτύξει προσαρμοσμένες προσεγγίσεις για την αντιμετώπιση των δικών της δημογραφικών προκλήσεων. Είναι σημαντικό να προσαρμοστούν και να παραμετροποιηθούν αυτές οι πρακτικές ώστε να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες και προτιμήσεις της ελληνικής κοινωνίας, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τους πολιτιστικούς, οικονομικούς και θεσμικούς παράγοντες που παίζουν ρόλο.

Επιπλέον, η συνεχής αξιολόγηση και παρακολούθηση των εφαρμοζόμενων πρακτικών είναι απαραίτητη για να διασφαλιστεί η αποτελεσματικότητά τους και να γίνουν οι απαραίτητες προσαρμογές.

1.6.3 Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής

Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών που εφαρμόζονται για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης είναι ζωτικής σημασίας για την κατανόηση του αντίκτυπου τους και τον εντοπισμό τομέων για βελτίωση. Με τη διενέργεια αυστηρών αξιολογήσεων, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι ερευνητές μπορούν να εκτιμήσουν τα αποτελέσματα, τις επιπτώσεις και τις ακούσιες συνέπειες των παρεμβάσεων πολιτικής, παρέχοντας πολύτιμες πληροφορίες για τη μελλοντική ανάπτυξη πολιτικών. Η αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας των πολιτικών για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης περιλαμβάνει την αξιολόγηση διαφόρων διαστάσεων, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών, οικονομικών και δημογραφικών επιπτώσεων των εφαρμοζόμενων πολιτικών.

Μια πτυχή της αξιολόγησης των πολιτικών είναι η εξέταση του κοινωνικού αντίκτυπου των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Αυτό περιλαμβάνει την αξιολόγηση του κατά πόσον οι πολιτικές έχουν επιτύχει τους επιδιωκόμενους στόχους τους όσον αφορά τη βελτίωση της ευημερίας και της ποιότητας ζωής για τις διάφορες ομάδες του πληθυσμού. Για παράδειγμα, οι πολιτικές που αποσκοπούν στην ενίσχυση των υπηρεσιών παιδικής μέριμνας και της ισορροπίας μεταξύ εργασίας και οικογένειας μπορούν να αξιολογηθούν με βάση δείκτες όπως η αυξημένη προσβασιμότητα και η οικονομική προσιτότητα της παιδικής μέριμνας, η μειωμένη οικονομική επιβάρυνση των οικογενειών και η βελτίωση της ισορροπίας μεταξύ εργασίας και οικογένειας για τους γονείς. Οι αξιολογήσεις του κοινωνικού αντίκτυπου μπορούν επίσης να διερευνήσουν τις επιπτώσεις των πολιτικών στην κοινωνική συνοχή, στις σχέσεις μεταξύ των γενεών και στη συνολική ικανοποίηση και ευημερία του πληθυσμού.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Η αξιολόγηση του οικονομικού αντίκτυπου των πολιτικών είναι μια άλλη κρίσιμη διάσταση. Αυτό περιλαμβάνει την αξιολόγηση του κατά πόσον οι εφαρμοζόμενες πολιτικές συνέβαλαν στην οικονομική ανάπτυξη, στα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας και στη συνολική οικονομική σταθερότητα. Για παράδειγμα, οι πολιτικές που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση της έλλειψης εργατικού δυναμικού και στην ενίσχυση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού μπορούν να αξιολογηθούν με βάση δείκτες όπως οι μεταβολές στα ποσοστά απασχόλησης, τα επίπεδα παραγωγικότητας και την ανταγωνιστικότητα των κλάδων. Οι αξιολογήσεις του οικονομικού αντίκτυπου μπορούν επίσης να εξετάσουν τις επιπτώσεις των πολιτικών στα δημόσια οικονομικά, συμπεριλαμβανομένης της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των δαπανών υγειονομικής περίθαλψης.

Οι αξιολογήσεις δημογραφικών επιπτώσεων εξετάζουν τις επιπτώσεις των πολιτικών στη δυναμική του πληθυσμού, όπως τα ποσοστά γονιμότητας, τα ποσοστά θνησιμότητας και τα μεταναστευτικά πρότυπα. Για παράδειγμα, οι πολιτικές που αποσκοπούν στην προώθηση υψηλότερων ποσοστών γονιμότητας μπορούν να αξιολογηθούν με βάση τις αλλαγές στα ποσοστά γεννήσεων και την αύξηση του πληθυσμού. Οι αξιολογήσεις των δημογραφικών επιπτώσεων εξετάζουν επίσης τις επιπτώσεις των πολιτικών στη γήρανση του πληθυσμού, στους δείκτες εξάρτησης και στη συνολική δημογραφική δομή της χώρας. Οι αξιολογήσεις αυτές παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τον βαθμό στον οποίο οι πολιτικές έχουν επηρεάσει τις δημογραφικές τάσεις και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Για τη διενέργεια αξιολογήσεων της αποτελεσματικότητας των πολιτικών μπορούν να χρησιμοποιηθούν διάφορες ερευνητικές μέθοδοι, όπως ποσοτική ανάλυση, έρευνες, ποιοτικές συνεντεύξεις και μελέτες περιπτώσεων. Οι διαχρονικές μελέτες και οι συγκριτικές αναλύσεις με άλλες χώρες ή περιοχές μπορούν να παράσχουν πολύτιμες πληροφορίες για τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις και την αποτελεσματικότητα των πολιτικών. Επιπλέον, οι διαβουλεύσεις και η εμπλοκή των ενδιαφερομένων μερών μπορούν να συμβάλουν στην καταγραφή διαφορετικών προοπτικών και εμπειριών που σχετίζονται με την εφαρμογή της πολιτικής.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η αξιολόγηση των πολιτικών θα πρέπει να είναι μια συνεχής διαδικασία, με τακτικές αξιολογήσεις και παρακολούθηση των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Αυτό επιτρέπει προσαρμογές και βελτιώσεις με βάση τα αναδυόμενα στοιχεία και τις μεταβαλλόμενες συνθήκες. Με τη διενέργεια ενδελεχών αξιολογήσεων της αποτελεσματικότητας των πολιτικών, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και οι ερευνητές μπορούν να διασφαλίσουν τη λήψη αποφάσεων βάσει στοιχείων, να εντοπίσουν τις βέλτιστες πρακτικές και να αναπτύξουν στρατηγικές που αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα.

1.6.4 Συστάσεις αλλαγής πολιτικής

Με βάση την ανάλυση των υφιστάμενων πολιτικών, των βέλτιστων πρακτικών και των αξιολογήσεων, μπορούν να διατυπωθούν συστάσεις αλλαγής πολιτικής για την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι συστάσεις αυτές αποσκοπούν στην παροχή εφαρμόσιμων στρατηγικών και καθοδήγησης για τους φορείς χάραξης πολιτικής, τα ενδιαφερόμενα μέρη και τους αρμόδιους φορείς. Με την εφαρμογή αποτελεσματικών μέτρων πολιτικής, η Ελλάδα μπορεί να πλοηγηθεί καλύτερα στις πολύπλοκες δημογραφικές αλλαγές και να διασφαλίσει την ευημερία και την ευημερία του πληθυσμού της.

1. **Ενίσχυση των ποσοστών γονιμότητας:** Για την αντιμετώπιση των χαμηλών ποσοστών γονιμότητας, συνιστάται η εφαρμογή ολοκληρωμένων πολιτικών που στηρίζουν τις οικογένειες και δημιουργούν ένα ευνοϊκό περιβάλλον για τον τοκετό. Αυτό περιλαμβάνει την παροχή οικονομικών κινήτρων, τη βελτίωση της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτές υπηρεσίες φροντίδας παιδιών, την επέκταση των επιλογών γονικής άδειας και την προώθηση της ισορροπίας μεταξύ εργασίας και οικογένειας. Η συνεργασία μεταξύ της κυβέρνησης, των εργοδοτών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών των μέτρων.
2. **Προώθηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό:** Οι πολιτικές θα πρέπει να επικεντρωθούν στην αύξηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό όλων των ηλικιακών ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων και των γυναικών. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω πρωτοβουλιών όπως ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, προγράμματα δια βίου μάθησης και στοχευμένη στήριξη της απασχόλησης για συγκεκριμένες ομάδες. Με την ενθάρρυνση της μεγαλύτερης συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, η Ελλάδα μπορεί να αξιοποιήσει το δυναμικό του εργατικού δυναμικού της και να μετριάσει τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού.
3. **Αντιμετώπιση της έλλειψης δεξιοτήτων:** Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να δώσουν προτεραιότητα σε πρωτοβουλίες που ενισχύουν τις δεξιότητες του εργατικού δυναμικού και τις ευθυγραμμίζουν με τις μεταβαλλόμενες απαιτήσεις της αγοράς εργασίας. Αυτό περιλαμβάνει την ενίσχυση των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, την προώθηση της εκπαίδευσης STEM και την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των φορέων του κλάδου. Επιπλέον, η προώθηση της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας μπορεί να συμβάλει στην ανάπτυξη δεξιοτήτων και στην οικονομική ανάπτυξη.
4. **Ενίσχυση των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης:** Οι επενδύσεις στις υποδομές υγειονομικής περίθαλψης, στην ανάπτυξη του εργατικού δυναμικού και στην προληπτική φροντίδα είναι απαραίτητες για την αντιμετώπιση της αυξανόμενης ζήτησης για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης. Οι συστάσεις πολιτικής θα πρέπει να επικεντρωθούν στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, στη βελτίωση της ποιότητας της περίθαλψης και στην προώθηση της υγιούς γήρανσης. Η συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, μαζί με την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη αυτών των στόχων.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

5. **Διασφάλιση της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος:** Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να αναπτύξουν στρατηγικές που να διασφαλίζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Αυτό μπορεί να περιλαμβάνει την προσαρμογή των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης σύμφωνα με τις μεταβαλλόμενες προσδοκίες ζωής, την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων για τη βελτίωση της χρηματοδότησης και της διαχείρισης των συντάξεων και την ενθάρρυνση συμπληρωματικών συνταξιοδοτικών συστημάτων που συμπληρώνουν τις δημόσιες συντάξεις. Είναι σημαντικό να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ της οικονομικής σταθερότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων και της ευημερίας των συνταξιούχων.
6. **Προώθηση της διαγενεακής δικαιοσύνης:** Οι πολιτικές θα πρέπει να στοχεύουν στην προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των γενεών και της δίκαιης κατανομής των πόρων και των ευκαιριών. Αυτό περιλαμβάνει τη δημιουργία πλατφορμών για διάλογο μεταξύ των γενεών, την προώθηση προγραμμάτων μεταξύ των γενεών και την αντιμετώπιση πιθανών συγκρούσεων μεταξύ των διαφόρων ηλικιακών ομάδων. Με την προώθηση της διαγενεακής δικαιοσύνης, η Ελλάδα μπορεί να ενισχύσει την κοινωνική συνοχή και να ενδυναμώσει την αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών.
7. **Ενίσχυση της συλλογής και παρακολούθησης δεδομένων:** Η βελτίωση των συστημάτων συλλογής δεδομένων και των μηχανισμών παρακολούθησης είναι ζωτικής σημασίας για τη χάραξη πολιτικής βάσει στοιχείων. Οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να επενδύσουν σε ισχυρή υποδομή δεδομένων και να διασφαλίσουν την τακτική παρακολούθηση και αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πολιτικής. Αυτό θα επιτρέψει την έγκαιρη προσαρμογή και τη λήψη αποφάσεων με βάση τα αποδεικτικά στοιχεία.

Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι οι συστάσεις πολιτικής θα πρέπει να προσαρμοστούν στο συγκεκριμένο πλαίσιο της Ελλάδας, λαμβάνοντας υπόψη τους κοινωνικοπολιτιστικούς, οικονομικούς και θεσμικούς της παράγοντες. Οι τακτικές αναθεωρήσεις πολιτικής, οι διαβουλεύσεις με τα ενδιαφερόμενα μέρη και η συμμετοχή εμπειρογνωμόνων στον τομέα είναι απαραίτητες για να διασφαλιστεί η συνάφεια και η αποτελεσματικότητα των συνιστώμενων στρατηγικών.

1.7 Κενά στη βιβλιογραφία

Ενώ έχει διεξαχθεί σημαντική έρευνα σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τις επιπτώσεις της στη βιώσιμη ανάπτυξη, υπάρχουν αρκετά κενά στην υπάρχουσα βιβλιογραφία που παρέχουν ευκαιρίες για περαιτέρω έρευνα και ανάλυση. Τα κενά αυτά αναδεικνύουν τομείς στους οποίους απαιτείται πρόσθετη έρευνα για την εμβάθυνση της κατανόησης της δημογραφικής πρόκλησης και των επιπτώσεών της σε διάφορους τομείς στην Ελλάδα.

Ένα αξιοσημείωτο κενό στη βιβλιογραφία είναι η περιορισμένη εστίαση στη διασταύρωση των δημογραφικών παραγόντων. Ενώ οι μελέτες έχουν εξετάσει τη

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

γήρανση του πληθυσμού, τα ποσοστά γονιμότητας και τα μεταναστευτικά πρότυπα μεμονωμένα, υπάρχει ανάγκη για έρευνα που διερευνά τις διασυνδέσεις και τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ αυτών των δημογραφικών διαστάσεων. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι παράγοντες αυτοί επηρεάζουν και διαμορφώνουν ο ένας τον άλλον μπορεί να προσφέρει μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και να ενημερώσει για πιο ολιστικές πολιτικές απαντήσεις.

Επιπλέον, υπάρχει ανάγκη για περισσότερη έρευνα σχετικά με τις κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στην Ελλάδα. Ενώ η υπάρχουσα βιβλιογραφία επικεντρώνεται συχνά στις οικονομικές και πολιτικές διαστάσεις, είναι σημαντικό να διερευνηθούν οι κοινωνικές δυναμικές, οι σχέσεις μεταξύ των γενεών και οι πολιτισμικές αλλαγές που συμβαίνουν ως αποτέλεσμα των δημογραφικών αλλαγών. Αυτό περιλαμβάνει τη διερεύνηση του αντίκτυπου των μεταβαλλόμενων οικογενειακών δομών, της κοινοτικής συνοχής και της ευημερίας των διαφόρων ομάδων του πληθυσμού στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών.

Ακόμα, υπάρχει έλλειψη διαχρονικών μελετών που να εξετάζουν τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των παρεμβάσεων πολιτικής στις δημογραφικές τάσεις και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Πολλές μελέτες επικεντρώνονται σε βραχυπρόθεσμα αποτελέσματα, γεγονός που καθιστά δύσκολη την αξιολόγηση των διαρκών επιπτώσεων των μέτρων πολιτικής. Οι διαχρονικές έρευνες που παρακολουθούν τις δημογραφικές μεταβολές με την πάροδο του χρόνου και αξιολογούν τα βιώσιμα αποτελέσματα των πολιτικών μπορούν να παράσχουν πολύτιμες πληροφορίες για την αποτελεσματικότητα και τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των διαφόρων προσεγγίσεων.

Ένα άλλο κενό στη βιβλιογραφία είναι η περιορισμένη προσοχή που δίνεται στις περιφερειακές διαφορές των δημογραφικών προκλήσεων εντός της Ελλάδας. Τα δημογραφικά πρότυπα και οι τάσεις μπορεί να διαφέρουν σημαντικά στις διάφορες περιοχές της χώρας και η κατανόηση αυτών των διαφορών είναι ζωτικής σημασίας για την ανάπτυξη στοχευμένων πολιτικών απαντήσεων. Η έρευνα που διερευνά τις περιφερειακές ανισότητες σε δημογραφικούς δείκτες, όπως η γήρανση του πληθυσμού, τα ποσοστά γονιμότητας και τα μεταναστευτικά πρότυπα, μπορεί να ενημερώσει για πιο εντοπισμένες και εξειδικευμένες πολιτικές παρεμβάσεις.

Τέλος, υπάρχει ανάγκη για περισσότερη έρευνα που να εξετάζει τις πιθανές συνέργειες και αντισταθμίσεις μεταξύ διαφορετικών στόχων πολιτικής για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης. Για παράδειγμα, οι πολιτικές που αποσκοπούν στην αύξηση των ποσοστών γονιμότητας μπορεί να έχουν επιπτώσεις στη δυναμική της αγοράς εργασίας, στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας και στο περιβάλλον. Η κατανόηση της διασύνδεσης αυτών των στόχων και των πιθανών αντισταθμίσεων μπορεί να βοηθήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να λαμβάνουν τεκμηριωμένες αποφάσεις και να αναπτύσσουν ολοκληρωμένες προσεγγίσεις που προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η αντιμετώπιση αυτών των κενών στη βιβλιογραφία μέσω περαιτέρω έρευνας και ανάλυσης θα συμβάλει στην πληρέστερη κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

στην Ελλάδα. Θα παράσχει πολύτιμες πληροφορίες για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους ερευνητές και τους ενδιαφερόμενους φορείς για την ανάπτυξη τεκμηριωμένων στρατηγικών και πολιτικών απαντήσεων που θα αντιμετωπίζουν αποτελεσματικά την πολύπλευρη φύση της δημογραφικής πρόκλησης και θα προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη.

1.8 Συμπέρασμα

Η δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα παρουσιάζει σημαντικές επιπτώσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας σε διάφορους τομείς. Η παρούσα βιβλιογραφική επισκόπηση παρείχε μια ολοκληρωμένη ανάλυση των δημογραφικών τάσεων στην Ελλάδα, των επιπτώσεων στην αγορά εργασίας και την οικονομική ανάπτυξη, των επιπτώσεων στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και την κοινωνική πρόνοια, της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων, καθώς και των πολιτικών απαντήσεων και στρατηγικών. Μέσω αυτής της εξέτασης, εντοπίστηκαν βασικές γνώσεις, οι οποίες ρίχνουν φως στην πολύπλοκη δυναμική της δημογραφικής πρόκλησης και στις επιπτώσεις της στο μέλλον της Ελλάδας.

Η ανάλυση των δημογραφικών τάσεων αποκάλυψε φθίνουσα αύξηση του πληθυσμού, χαμηλά ποσοστά γονιμότητας, μεταβαλλόμενα πρότυπα θνησιμότητας και μεταναστευτικά πρότυπα που επηρεάζουν σημαντικά τη σύνθεση του πληθυσμού της χώρας. Οι τάσεις αυτές έχουν σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, των ποσοστών ανεργίας, της έλλειψης δεξιοτήτων και των επιπτώσεών τους στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Η δημογραφική πρόκληση δημιουργεί επίσης πιέσεις στο σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και στην κοινωνική πρόνοια, οδηγώντας σε αυξημένη ζήτηση για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης, ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας και ανησυχίες για τη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Επιπλέον, η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων αντιμετωπίζει προκλήσεις λόγω των μεταβαλλόμενων λόγων εξάρτησης, της χρηματοδότησης των συντάξεων και της δικαιοσύνης μεταξύ των γενεών.

Οι υφιστάμενες πολιτικές και πρωτοβουλίες στην Ελλάδα έχουν εφαρμοστεί για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης. Οι πολιτικές αυτές περιλαμβάνουν μέτρα για την ενίσχυση των ποσοστών γονιμότητας, την προώθηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, την αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων, την ενίσχυση των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Οι βέλτιστες πρακτικές από άλλες χώρες παρέχουν πολύτιμες πληροφορίες για την Ελλάδα όσον αφορά την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών, ενώ η αξιολόγηση των πολιτικών είναι ζωτικής σημασίας για την εκτίμηση της αποτελεσματικότητας και των αποτελεσμάτων των εφαρμοζόμενων πολιτικών. Επιπλέον, έχουν προταθεί συστάσεις πολιτικής για να καθοδηγήσουν τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στη διαμόρφωση τεκμηριωμένων προσεγγίσεων για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Ωστόσο, παρά την πρόοδο που έχει σημειωθεί στην κατανόηση και αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης, υπάρχουν αξιοσημείωτα κενά στη βιβλιογραφία. Τα κενά αυτά περιλαμβάνουν την ανάγκη για περισσότερη έρευνα σχετικά με τη διασταύρωση των δημογραφικών παραγόντων, τις κοινωνικές και πολιτιστικές επιπτώσεις, τις διαχρονικές μελέτες, τις περιφερειακές διαφοροποιήσεις και τις συνέργειες και τις αντισταθμίσεις μεταξύ των στόχων πολιτικής. Η κάλυψη αυτών των κενών μέσω περαιτέρω έρευνας θα συμβάλει στην πληρέστερη κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης και θα ενημερώσει για αποφάσεις πολιτικής που βασίζονται σε στοιχεία.

Συμπερασματικά, η δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα παρουσιάζει πολύπλοκες και πολύπλευρες επιπτώσεις για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η κατανόηση των δημογραφικών τάσεων, η εκτίμηση των επιπτώσεων στους διάφορους τομείς, η αξιολόγηση των υφιστάμενων πολιτικών, η διερεύνηση των βέλτιστων πρακτικών και η αντιμετώπιση των κενών στη βιβλιογραφία αποτελούν κρίσιμα βήματα προς την ανάπτυξη αποτελεσματικών στρατηγικών. Με την υιοθέτηση μέτρων πολιτικής βασισμένων σε στοιχεία, η Ελλάδα μπορεί να αντιμετωπίσει τη δημογραφική πρόκληση, να προωθήσει τη βιώσιμη ανάπτυξη και να διασφαλίσει την ευημερία και την ευημερία του πληθυσμού της ενόψει των δημογραφικών αλλαγών.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1 Εισαγωγή

Το κεφάλαιο Θεωρητικό Πλαίσιο θέτει τα θεμέλια για την κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και της απειλής που αυτή συνιστά για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το κεφάλαιο αυτό εμβαθύνει στις σχετικές θεωρίες, έννοιες και πλαίσια από τους τομείς της δημογραφίας, της οικονομίας, της κοινωνιολογίας και της δημόσιας πολιτικής, παρέχοντας έναν θεωρητικό φακό μέσα από τον οποίο μπορούν να αναλυθούν και να ερμηνευθούν τα εμπειρικά ευρήματα. Θέτοντας μια στερεή θεωρητική βάση, το κεφάλαιο αυτό στοχεύει να ενισχύσει την κατανόηση των υποκείμενων παραγόντων που οδηγούν στις δημογραφικές αλλαγές στην Ελλάδα και των εκτεταμένων επιπτώσεών τους σε διάφορους τομείς της κοινωνίας.

Η εισαγωγή θέτει τις βάσεις υπογραμμίζοντας τη σημασία της ανάπτυξης ενός θεωρητικού πλαισίου για την κατανόηση της πολυπλοκότητας της δημογραφικής πρόκλησης. Υπογραμμίζει τη σημασία των θεωρητικών προοπτικών στην καθοδήγηση των πολιτικών απαντήσεων και στρατηγικών που μπορούν να αντιμετωπίσουν αποτελεσματικά τις δημογραφικές τάσεις και τις συνέπειές τους. Επιπλέον, υπογραμμίζει την ανάγκη διερεύνησης διεπιστημονικών θεωριών και εννοιών που προσφέρουν γνώσεις σχετικά με την πολύπλευρη φύση της δημογραφικής πρόκλησης και τη διασύνδεσή της με τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η θεωρητική διερεύνηση του παρόντος κεφαλαίου καθοδηγείται από τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους που διατυπώθηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Με την εξέταση των υφιστάμενων θεωριών, εννοιών και πλαισίων, επιδιώκουμε να ρίξουμε φως στις υποκείμενες δυναμικές και τους μηχανισμούς που διαμορφώνουν τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα. Η ενσωμάτωση αυτών των θεωρητικών βάσεων θα ενημερώσει την επακόλουθη εμπειρική μας ανάλυση, επιτρέποντας μια ολοκληρωμένη και διαφοροποιημένη κατανόηση των υπό εξέταση ζητημάτων.

Σε αυτό το κεφάλαιο, αξιολογούμε κριτικά και συνθέτουμε την υπάρχουσα βιβλιογραφία για να εντοπίσουμε τα κενά, τους περιορισμούς και τους τομείς για περαιτέρω θεωρητική ανάπτυξη. Συμμετέχοντας σε έναν κριτικό διάλογο, στοχεύουμε να συμβάλουμε στην υπάρχουσα γνώση σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και να ανοίξουμε το δρόμο για μελλοντικές ερευνητικές προσπάθειες. Το θεωρητικό πλαίσιο αυτού του κεφαλαίου θα χρησιμεύσει ως στερεή βάση για την εμπειρική μας έρευνα, επιτρέποντάς μας να παράγουμε ουσιαστικές γνώσεις και συστάσεις πολιτικής που θα αντιμετωπίζουν τη δημογραφική πρόκληση και θα προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ελλάδα (Caldwell, 2006).

2.2 Δυναμική του πληθυσμού και θεωρίες

Η δυναμική του πληθυσμού διαδραματίζει κεντρικό ρόλο στην κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Αυτή η υποενότητα διερευνά τις βασικές έννοιες της αύξησης του πληθυσμού, των ποσοστών γονιμότητας, των ποσοστών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

θνησιμότητας και των μεταναστευτικών προτύπων, ρίχνοντας φως στις υποκείμενες δυναμικές που διαμορφώνουν το δημογραφικό τοπίο.

2.2.1 Θεωρία της δημογραφικής Μετάβασης

Η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης προτείνει ένα συστηματικό μοντέλο που περιγράφει την ιστορική μετατόπιση των κοινωνιών από τα υψηλά ποσοστά γεννήσεων και θανάτων στα χαμηλά ποσοστά γεννήσεων και θανάτων καθώς υφίστανται κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Αυτή η μετάβαση χαρακτηρίζεται τυπικά από τέσσερα στάδια: υψηλά ποσοστά γεννήσεων και θανάτων (Στάδιο 1), μείωση των ποσοστών θνησιμότητας και υψηλά ποσοστά γεννήσεων (Στάδιο 2), μείωση των ποσοστών γεννήσεων και χαμηλά ποσοστά θνησιμότητας (Στάδιο 3) και χαμηλά ποσοστά γεννήσεων και θανάτων (Στάδιο 4).

Οι βασικές Αρχές και Υποθέσεις που διέπουν την θεωρία αυτή είναι πως η αύξηση του πληθυσμού αρχικά περιορίζεται από τα υψηλά ποσοστά θνησιμότητας, κυρίως λόγω ασθενειών, πείνας και έλλειψης ιατρικής περίθαλψης. Στην συνέχεια οι βελτιώσεις στην υγειονομική περίθαλψη, την υγιεινή και το βιοτικό επίπεδο οδηγούν σε μείωση των ποσοστών θνησιμότητας, με αποτέλεσμα την αύξηση του πληθυσμού, ενώ τέλος η οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, συμπεριλαμβανομένης της αυξημένης εκπαίδευσης, της αστικοποίησης και της πρόσβασης στον οικογενειακό προγραμματισμό, οδηγούν τελικά σε μείωση των ποσοστών γονιμότητας, σταθεροποιώντας τον πληθυσμό (Caldwell, 2006).

Η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης παρέχει πληροφορίες για τη δυναμική του πληθυσμού της Ελλάδας, υπογραμμίζοντας τη μετάβαση της χώρας από τα υψηλά ποσοστά γεννήσεων και θανάτων στις αρχές του 20ου αιώνα στα χαμηλά ποσοστά γεννήσεων και θανάτων τις τελευταίες δεκαετίες. Αυτή η μετάβαση έχει σημαντικές επιπτώσεις στην υγειονομική περίθαλψη, την κοινωνική πρόνοια και την οικονομική ανάπτυξη στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των προκλήσεων που σχετίζονται με τη γήρανση του πληθυσμού και τη μείωση των ποσοστών γονιμότητας.

Για παράδειγμα η Ελλάδα γνώρισε μια ταχεία δημογραφική μετάβαση κατά το δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, που χαρακτηρίστηκε από τη μείωση των ποσοστών γεννήσεων και θανάτων λόγω των βελτιώσεων στην υγειονομική περίθαλψη, την υγιεινή και το βιοτικό επίπεδο. Αυτή η μετάβαση έχει οδηγήσει σε γήρανση του πληθυσμού και ανησυχίες για τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων και των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα.

2.2.2 Θεωρίες γήρανσης του πληθυσμού

Οι θεωρίες της γήρανσης του πληθυσμού εξετάζουν τις συνέπειες της αύξησης του προσδόκιμου ζωής και της μείωσης των ποσοστών γονιμότητας στη δομή και τη δυναμική του πληθυσμού. Αυτές οι θεωρίες περιλαμβάνουν τη θεωρία του λόγου εξάρτησης, τη θεωρία συμπίεσης της νοσηρότητας και τη θεωρία δομικής μετάβασης ηλικίας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Ας δούμε όμως ποιες είναι οι βασικές Αρχές και Υποθέσεις που διέπουν αυτήν την θεωρία.

Η θεωρία του λόγου εξάρτησης προβλέπει αύξηση του ποσοστού των εξαρτώμενων ηλικιωμένων σε σχέση με τους ενήλικες σε ηλικία εργασίας λόγω του μεγαλύτερου προσδόκιμου ζωής και της μείωσης των ποσοστών γονιμότητας.

Η θεωρία συμπίεσης της νοσηρότητας υποδηλώνει ότι ενώ το προσδόκιμο ζωής μπορεί να αυξηθεί, η διάρκεια της κακής υγείας και της αναπηρίας θα μειωθεί, οδηγώντας σε συμπίεση της νοσηρότητας σε μεγαλύτερη ηλικία.

Η θεωρία της ηλικιακής δομικής μετάβασης υποστηρίζει ότι οι αλλαγές στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού, όπως η αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ατόμων, θα έχουν βαθιές κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές επιπτώσεις (Caldwell, 2006).

Οι επιπτώσεις αυτής της θεωρίας για την Ελλάδα είναι πως η γήρανση του πληθυσμού θέτει σημαντικές προκλήσεις, συμπεριλαμβανομένης της αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και μακροχρόνιας περίθαλψης, ελλείψεις στην αγορά εργασίας και δημοσιονομικές πιέσεις στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας. Η κατανόηση των υποκείμενων θεωριών της γήρανσης του πληθυσμού είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη πολιτικών και παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων και την προώθηση της υγιούς γήρανσης στην Ελλάδα. Για παράδειγμα στην Ελλάδα, η γήρανση του πληθυσμού είναι εμφανής μέσω δημογραφικών δεικτών όπως η αυξανόμενη διάμεση ηλικία και η μείωση των ποσοστών γονιμότητας. Αυτή η δημογραφική αλλαγή έχει οδηγήσει σε ανησυχίες σχετικά με τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης και των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας, ωθώντας τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να εφαρμόσουν μεταρρυθμίσεις που στοχεύουν στην αντιμετώπιση των αναγκών ενός γηράσκοντος πληθυσμού.

2.2.3 Μοντέλα μετανάστευσης

Τα μοντέλα μετανάστευσης διερευνούν πρότυπα και καθοριστικούς παράγοντες της μετανάστευσης, συμπεριλαμβανομένων των παραγόντων ώθησης, των θεωριών δικτύου και των πολιτικών μετανάστευσης. Αυτά τα μοντέλα βοηθούν στην εξήγηση των παραγόντων της μετανάστευσης και των επιπτώσεών της στη σύνθεση και τη δυναμική του πληθυσμού.

Παράγοντες ώθησης, όπως η οικονομική δυσπραγία, η πολιτική αστάθεια και η περιβαλλοντική υποβάθμιση, αναγκάζουν τα άτομα να εγκαταλείψουν τις χώρες τους. Παράγοντες έλξης, όπως καλύτερες ευκαιρίες εργασίας, υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και πολιτικές ελευθερίες, προσελκύουν μετανάστες στις χώρες προορισμού.

Οι θεωρίες δικτύων δίνουν έμφαση στο ρόλο των κοινωνικών δικτύων και της ανταλλαγής πληροφοριών στη διευκόλυνση των αποφάσεων και των διαδικασιών μετανάστευσης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Οι μεταναστευτικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των κανονισμών για τις θεωρήσεις, των συνοριακών ελέγχων και των κανονισμών για την αγορά εργασίας, επηρεάζουν τον όγκο και τη σύνθεση των μεταναστευτικών ροών (Massey, et al., 1993).

Ας δούμε όμως ποιες είναι οι επιπτώσεις για την Ελλάδα. Η μετανάστευση είναι ένα σημαντικό δημογραφικό φαινόμενο στην Ελλάδα, με επιπτώσεις στην αύξηση του πληθυσμού, τη δυναμική της αγοράς εργασίας και την πολιτιστική πολυμορφία. Η κατανόηση των μοντέλων μετανάστευσης βοηθά τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής να αναπτύξουν ενημερωμένες πολιτικές μετανάστευσης και να αντιμετωπίσουν προκλήσεις όπως η παράτυπη μετανάστευση, η ένταξη των προσφύγων και η διαρροή εγκεφάλων.

Για παράδειγμα η Ελλάδα έχει βιώσει διάφορες μεταναστευτικές τάσεις, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης ειδικευμένων επαγγελματιών κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης και της μετανάστευσης προσφύγων και αιτούντων άσυλο κατά τη διάρκεια ανθρωπιστικών κρίσεων. Αυτά τα μεταναστευτικά πρότυπα αντικατοπτρίζουν την αλληλεπίδραση παραγόντων ώθησης και έλξης, υπογραμμίζοντας την πολυπλοκότητα της μεταναστευτικής δυναμικής στην Ελλάδα και την ανάγκη για ολοκληρωμένες μεταναστευτικές πολιτικές.

Η ιστορία της Ελλάδας σημαδεύεται τόσο από μεταναστευτικά και μεταναστευτικά κύματα. Καθ' όλη τη διάρκεια του 20ου αιώνα, οι οικονομικές δυσκολίες, η πολιτική αστάθεια και οι συγκρούσεις προκάλεσαν σημαντική μετανάστευση, ιδιαίτερα σε χώρες της Δυτικής Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής και της Αυστραλίας. Τις πιο πρόσφατες δεκαετίες, η Ελλάδα έχει μετατραπεί από μια χώρα που στέλνει κυρίως μετανάστες σε έναν προορισμό για μετανάστες, καθοδηγούμενη από την παγκοσμιοποίηση, την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και τις αλλαγές στις μεταναστευτικές πολιτικές (Παπαδημητρίου, Sumption, & Terrazas, 2011).

Σύγχρονα πρότυπα μετανάστευσης:

Τα σύγχρονα πρότυπα μετανάστευσης στην Ελλάδα χαρακτηρίζονται από μια σύνθετη αλληλεπίδραση παραγόντων ώθησης και έλξης. Οι οικονομικές ανισότητες, η ανεργία και τα μέτρα λιτότητας έχουν συμβάλει στη μετανάστευση, ιδιαίτερα μεταξύ των νέων και των ειδικευμένων επαγγελματιών που αναζητούν καλύτερες ευκαιρίες στο εξωτερικό. Από την άλλη πλευρά, η γεωγραφική θέση της Ελλάδας, η ένταξη στην ΕΕ και το σχετικά χαμηλό κόστος ζωής έχουν προσελκύσει μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων προσφύγων, αιτούντων άσυλο και μεταναστών εργασίας, από γειτονικές χώρες και όχι μόνο (Τριανταφυλλίδου & Μαρούκης, 2012).

Επιπτώσεις για τη δημογραφική πρόκληση:

Τα μεταναστευτικά πρότυπα διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στη διαμόρφωση του δημογραφικού τοπίου της Ελλάδας και δημιουργούν προκλήσεις και ευκαιρίες στο πλαίσιο της δημογραφικής πρόκλησης. Η μετανάστευση επιδεινώνει τη γήρανση του πληθυσμού και τη διαρροή εγκεφάλων, συμβάλλοντας σε ελλείψεις στην αγορά εργασίας, κενά δεξιοτήτων και οικονομική στασιμότητα. Αντίθετα, η μετανάστευση φέρνει πολιτιστική ποικιλομορφία, αναπλήρωση εργατικού δυναμικού και πιθανές

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

οικονομικές συνεισφορές, αλλά επίσης επιβαρύνει την κοινωνική συνοχή, τις δημόσιες υπηρεσίες και τις υποδομές.

Απαντήσεις πολιτικής και βιώσιμη ανάπτυξη:

Η αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και η προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης απαιτεί ολοκληρωμένες μεταναστευτικές πολιτικές που εξισορροπούν τους δημογραφικούς στόχους με κοινωνικοοικονομικά και ανθρωπιστικά ζητήματα. Οι απαντήσεις πολιτικής θα πρέπει να στοχεύουν στην προσέλκυση και διατήρηση ειδικευμένων επαγγελματιών, στην ενθάρρυνση της επιστροφής μετανάστευσης, στην ένταξη των μεταναστών στην κοινωνία και στη διασφάλιση ισότιμης πρόσβασης σε δικαιώματα και ευκαιρίες για όλους τους κατοίκους. Επιπλέον, η επένδυση σε υποδομές εκπαίδευσης, κατάρτισης και υγειονομικής περίθαλψης μπορεί να ενισχύσει το ανθρώπινο κεφάλαιο και να προωθήσει την ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς.

2.3 Θεωρίες για την αγορά εργασίας και ο αντίκτυπος των δημογραφικών αλλαγών

Η δυναμική της αγοράς εργασίας επηρεάζεται σημαντικά από τις δημογραφικές αλλαγές, γεγονός που καθιστά ζωτικής σημασίας την εξέταση των σχετικών θεωριών για την αγορά εργασίας και των επιπτώσεών τους. Στην παρούσα υποενότητα εξετάζονται οι θεωρίες και οι έννοιες που ρίχνουν φως στη σχέση μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, των ποσοστών ανεργίας, των ελλείψεων δεξιοτήτων και των επιπτώσεών τους στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα.

Η συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό αναφέρεται στο ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας που συμμετέχει ενεργά στην αγορά εργασίας. Θεωρίες όπως η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου, η θεωρία της προσφοράς εργασίας και η θεωρία της τμηματοποιημένης αγοράς εργασίας παρέχουν πληροφορίες για τους παράγοντες που επηρεάζουν τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό. Η κατανόηση του τρόπου με τον οποίο οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού ή οι αλλαγές στη σύνθεση του πληθυσμού, επηρεάζουν τη συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό είναι απαραίτητη για την αξιολόγηση της δυναμικής του εργατικού δυναμικού και τον εντοπισμό πιθανών προκλήσεων ή ευκαιριών στην αγορά εργασίας.

Τα ποσοστά ανεργίας, ένας άλλος κρίσιμος δείκτης της αγοράς εργασίας, αντανακλούν το ποσοστό του εργατικού δυναμικού που δεν έχει εργασία αλλά αναζητά ενεργά εργασία. Οι δημογραφικές αλλαγές μπορεί να έχουν επιπτώσεις στα ποσοστά ανεργίας, καθώς οι μετατοπίσεις στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού ή οι αλλαγές στην προσφορά εργασίας μπορούν να επηρεάσουν τη ζήτηση και τη διαθεσιμότητα θέσεων εργασίας. Θεωρίες όπως η θεωρία της αντιστοίχισης, η θεωρία των τριβών στην αγορά εργασίας και η θεωρία της διαρθρωτικής ανεργίας προσφέρουν προοπτικές για τη σχέση μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και των ποσοστών ανεργίας.

Οι ελλείψεις δεξιοτήτων αποτελούν βασική ανησυχία στην αγορά εργασίας, ιδίως στο πλαίσιο των δημογραφικών αλλαγών. Οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

του πληθυσμού ή οι αλλαγές στα επίπεδα εκπαίδευσης, μπορούν να επηρεάσουν την προσφορά και τη ζήτηση για συγκεκριμένες δεξιότητες. Οι θεωρίες που σχετίζονται με το ανθρώπινο κεφάλαιο, την τεχνολογική αλλαγή με βάση τις δεξιότητες και τη σηματοδότηση της αγοράς εργασίας ρίχνουν φως στους μηχανισμούς μέσω των οποίων οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν να επηρεάσουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων στην αγορά εργασίας. Η ανάλυση των ελλείψεων δεξιοτήτων είναι απαραίτητη για την κατανόηση της ανταγωνιστικότητας των κλάδων, των επιπέδων παραγωγικότητας και της συνολικής οικονομικής ανάπτυξης μιας χώρας.

Ο αντίκτυπος των δημογραφικών αλλαγών στην αγορά εργασίας εκτείνεται πέρα από τους επιμέρους δείκτες. Μπορεί να επηρεάσει τη συνολική οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα. Θεωρίες όπως η θεωρία του δημογραφικού μερίσματος, η θεωρία της καινοτομίας και η θεωρία της ευελιξίας της αγοράς εργασίας παρέχουν πληροφορίες για το πώς οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν να διαμορφώσουν τα οικονομικά αποτελέσματα. Οι δημογραφικές αλλαγές μπορούν να επηρεάσουν παράγοντες όπως η παραγωγικότητα της εργασίας, η επιχειρηματικότητα και η καινοτομία, επηρεάζοντας έτσι την ικανότητα μιας χώρας να ανταγωνίζεται σε μια παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Ας δούμε όμως τι λένε οι σημαντικότερες από αυτές τις θεωρίες.

Νεοκλασική θεωρία αγοράς εργασίας:

Η νεοκλασική θεωρία της αγοράς εργασίας, που έχει τις ρίζες της στις μικροοικονομικές αρχές, υποστηρίζει ότι τα αποτελέσματα της αγοράς εργασίας καθορίζονται από την αλληλεπίδραση προσφοράς και ζήτησης εργασίας. Σε αυτό το πλαίσιο, δημογραφικοί παράγοντες όπως η αύξηση του πληθυσμού, η ηλικιακή δομή και η συσσώρευση ανθρώπινου κεφαλαίου επηρεάζουν την προσφορά εργασίας, ενώ οι τεχνολογικές εξελίξεις, οι επενδύσεις και η οικονομική ανάπτυξη οδηγούν τη ζήτηση εργασίας. Οι δημογραφικές αλλαγές, όπως η γήρανση του πληθυσμού και οι αλλαγές στα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, μπορούν να επηρεάσουν το ποσοστό μισθών ισορροπίας, τα επίπεδα απασχόλησης και την παραγωγικότητα (Becker, 1993).

Θεωρία Ανθρώπινου Κεφαλαίου:

Η θεωρία του ανθρώπινου κεφαλαίου δίνει έμφαση στο ρόλο της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και των δεξιοτήτων στη βελτίωση των αποτελεσμάτων της αγοράς εργασίας. Σύμφωνα με αυτή τη θεωρία, οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο συμβάλλουν σε υψηλότερη παραγωγικότητα, κέρδη και απασχόληση. Δημογραφικοί παράγοντες, όπως το μορφωτικό επίπεδο, η κατανομή ηλικίας και οι δεξιότητες του εργατικού δυναμικού, διαμορφώνουν την προσφορά ανθρώπινου κεφαλαίου στην αγορά εργασίας. Η γήρανση του πληθυσμού, για παράδειγμα, μπορεί να οδηγήσει σε ελλείψεις δεξιοτήτων και έξοδο εργατικού δυναμικού, υπογραμμίζοντας τη σημασία της δια βίου μάθησης και των πρωτοβουλιών ανάπτυξης δεξιοτήτων για την προσαρμογή στις μεταβαλλόμενες δημογραφικές τάσεις (Becker, 1993).

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Τμηματοποιημένη θεωρία αγοράς εργασίας:

Η θεωρία της τμηματοποιημένης αγοράς εργασίας υποστηρίζει ότι οι αγορές εργασίας χαρακτηρίζονται από τμηματοποίηση, με διακριτά τμήματα ή βαθμίδες εργαζομένων που αντιμετωπίζουν διαφορετικές συνθήκες και ευκαιρίες απασχόλησης. Παράγοντες όπως η φυλή, το φύλο, η εθνικότητα και το μεταναστευτικό καθεστώς συμβάλλουν στον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας, οδηγώντας σε ανισότητες στους μισθούς, τη σταθερότητα της εργασίας και την πρόσβαση σε παροχές. Οι δημογραφικές αλλαγές, συμπεριλαμβανομένης της μετανάστευσης και της γήρανσης του πληθυσμού, μπορούν να επιδεινώσουν τον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας επηρεάζοντας τη σύνθεση και τα χαρακτηριστικά διαφορετικών ομάδων εργαζομένων, υπογραμμίζοντας την ανάγκη για πολιτικές για την προώθηση της ένταξης στην αγορά εργασίας και τη μείωση των ανισοτήτων (Becker, 1993).

Η κατανόηση της αλληλεπίδρασης μεταξύ των δημογραφικών αλλαγών και της δυναμικής της αγοράς εργασίας στην Ελλάδα είναι ζωτικής σημασίας για τον σχεδιασμό αποτελεσματικών πολιτικών και στρατηγικών. Με την εξέταση των σχετικών θεωριών για την αγορά εργασίας και των επιπτώσεών τους, μπορούμε να αποκτήσουμε γνώσεις σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι δημογραφικές αλλαγές. Η γνώση αυτή μπορεί να καθοδηγήσει τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής στην ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων για την ενίσχυση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, την αντιμετώπιση των ελλείψεων δεξιοτήτων, την προώθηση των ευκαιριών απασχόλησης και τη διασφάλιση βιώσιμης οικονομικής ανάπτυξης (Esping-Andersen, The Three Worlds of Welfare Capitalism, 1990).

2.4 Συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και θεωρίες κοινωνικής πρόνοιας

Η δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα έχει σημαντικές επιπτώσεις στα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και στην κοινωνική πρόνοια. Στην παρούσα υποενότητα εξετάζονται θεωρίες και πλαίσια που μας βοηθούν να κατανοήσουμε τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στις απαιτήσεις υγειονομικής περίθαλψης, στις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας, στη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, στις επιπτώσεις στην κοινωνική ευημερία και στη συνολική ευημερία του πληθυσμού.

Οι θεωρίες κοινωνικής πρόνοιας περιλαμβάνουν μια σειρά από προοπτικές που επιδιώκουν να αντιμετωπίσουν τις κοινωνικές ανισότητες, να προάγουν την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και να ενισχύσουν τη συλλογική ευημερία.
(Marmot & Wilkinson, Social Determinants of Health, 2006)

Μια άλλη εξέχουσα θεωρία είναι το μοντέλο του κράτους πρόνοιας, το οποίο υποστηρίζει την κρατική παρέμβαση για την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, εισοδηματικής στήριξης και υγειονομικής περίθαλψης στους πολίτες. Αυτό το μοντέλο δίνει έμφαση στο ρόλο της κοινωνικής αλληλεγγύης και της αναδιανομής στην επίτευξη δίκαιων αποτελεσμάτων και στη μείωση της φτώχειας και της ανισότητας.

Μια άλλη θεωρία είναι η θεωρία της ισότητας της υγείας, η οποία υποστηρίζει ότι όλοι πρέπει να έχουν την ευκαιρία να επιτύχουν το υψηλότερο επίπεδο υγείας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ανεξάρτητα από την κοινωνικοοικονομική κατάσταση, τη φυλή ή άλλους κοινωνικούς καθοριστικούς παράγοντες. Η θεωρία της ισότητας της υγείας τονίζει τη σημασία της αντιμετώπισης των υποκείμενων κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της υγείας, όπως η εκπαίδευση, η στέγαση και η απασχόληση, για την επίτευξη δίκαιων αποτελεσμάτων υγείας και τη μείωση των ανισοτήτων στην υγεία (Esping-Andersen, The Three Worlds of Welfare Capitalism, 1990).

Συστήματα Υγείας:

Οι θεωρίες των συστημάτων υγείας αναλύουν την οργάνωση, τη χρηματοδότηση και την παροχή υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης μέσα σε μια κοινωνία. Ένα βασικό θεωρητικό πλαίσιο είναι η τυπολογία του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, η οποία κατηγοριοποιεί τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης με βάση τους μηχανισμούς χρηματοδότησής τους, όπως τα μοντέλα μονοπληρωτής, κοινωνική ασφάλιση ή ιδιωτική ασφάλιση. Κάθε τύπος συστήματος έχει τα δικά του δυνατά και αδύνατα σημεία, επηρεάζοντας την πρόσβαση στην περίθαλψη, την ποιότητα των υπηρεσιών και τα αποτελέσματα υγείας.

Επιπτώσεις για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη:

Τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και οι θεωρίες κοινωνικής πρόνοιας έχουν βαθιές επιπτώσεις στη βιώσιμη ανάπτυξη, καθώς επηρεάζουν άμεσα την υγεία του πληθυσμού, την κοινωνική συνοχή και την οικονομική παραγωγικότητα. Η διασφάλιση της καθολικής πρόσβασης σε ποιοτική υγειονομική περίθαλψη και κοινωνική προστασία προάγει την ανάπτυξη του ανθρώπινου κεφαλαίου, μειώνει τη φτώχεια και την ανισότητα και προάγει την κοινωνική ένταξη και συνοχή. Επιπλέον, η επένδυση σε προληπτικά μέτρα υγείας και η αντιμετώπιση κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της υγείας μπορεί να αποφέρει μακροπρόθεσμα οφέλη για την υγεία και την ευημερία του πληθυσμού (Marmot & Wilkinson, Social Determinants of Health, 2006).

Συστάσεις πολιτικής:

Για την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής θα πρέπει να υιοθετήσουν μια ολιστική προσέγγιση που να ενσωματώνει τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και τις πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας. Αυτό περιλαμβάνει την ενίσχυση των υπηρεσιών πρωτοβάθμιας φροντίδας, την επέκταση της ασφαλιστικής κάλυψης υγείας, την επένδυση σε κοινωνικές υπηρεσίες και την αντιμετώπιση των κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της υγείας. Επιπλέον, η προώθηση της διατομεακής συνεργασίας και της κοινοτικής συμμετοχής μπορεί να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα και τη βιωσιμότητα των παρεμβάσεων υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής πρόνοιας.

Μια άλλη σημαντική θεωρία είναι το οικολογικό μοντέλο της υγειονομικής περίθαλψης, το οποίο αναγνωρίζει ότι τα αποτελέσματα υγείας επηρεάζονται από πολλούς παράγοντες σε ατομικό, κοινοτικό και κοινωνικό επίπεδο. Αυτό το μοντέλο τονίζει τη σημασία της αντιμετώπισης των κοινωνικών καθοριστικών παραγόντων της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

υγείας, όπως η εκπαίδευση, το εισόδημα και οι περιβαλλοντικές συνθήκες, εκτός από την παροχή ιατρικής περίθαλψης.

Η θεωρία των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης παρέχει ένα πολύτιμο πλαίσιο για την εξέταση της αυξημένης ζήτησης για υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης που προκύπτει από τη γήρανση του πληθυσμού και την αλλαγή των δημογραφικών προτύπων. Η θεωρία αυτή επικεντρώνεται στην οργάνωση, την παροχή και τη χρηματοδότηση των υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης ως απάντηση στις ανάγκες ενός πληθυσμού. Εφαρμόζοντας τη θεωρία των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης στην Ελλάδα, μπορούμε να αξιολογήσουμε την ικανότητα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες απαιτήσεις υγειονομικής περίθαλψης και να αντιμετωπίσουμε πιθανές προκλήσεις όπως η κατανομή των πόρων, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού και η πρόσβαση στη φροντίδα.

Οι θεωρίες κοινωνικής πρόνοιας ρίχνουν φως στις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας. Θεωρίες όπως η θεωρία του κράτους πρόνοιας, η θεωρία της κοινωνικής προστασίας και η θεωρία της διαγενεακής ισότητας μας βοηθούν να κατανοήσουμε πώς οι αλλαγές στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού, τα ποσοστά γονιμότητας και τα μεταναστευτικά πρότυπα επηρεάζουν τη βιωσιμότητα και την επάρκεια των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας. Η ανάλυση των θεωριών κοινωνικής πρόνοιας στο πλαίσιο της Ελλάδας μας επιτρέπει να αξιολογήσουμε τον αντίκτυπο της δημογραφικής πρόκλησης στα δημόσια οικονομικά, την κοινωνική βοήθεια, τα συνταξιοδοτικά συστήματα και άλλες μορφές κοινωνικής στήριξης.

Η βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών αποτελεί κρίσιμο ζήτημα ενόψει των δημογραφικών αλλαγών. Οι θεωρίες που σχετίζονται με τη δημοσιονομική βιωσιμότητα, τη διαγενεακή ισότητα και τη διαχείριση των δημόσιων οικονομικών προσφέρουν πληροφορίες για τις προκλήσεις που θέτει η γήρανση του πληθυσμού, οι αυξημένες δαπάνες υγειονομικής περίθαλψης και η βιωσιμότητα των προγραμμάτων κοινωνικής πρόνοιας. Με την εξέταση αυτών των θεωριών, μπορούμε να αξιολογήσουμε τις δημοσιονομικές επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών στην Ελλάδα και να προσδιορίσουμε πιθανά μέτρα πολιτικής για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.

Οι δημογραφικές αλλαγές έχουν επίσης σημαντικές επιπτώσεις στην κοινωνική πρόνοια και την ευημερία του πληθυσμού. Οι θεωρίες της κοινωνικής ευημερίας, της ποιότητας ζωής και της κοινωνικής συνοχής παρέχουν πλαίσια για την κατανόηση των ευρύτερων κοινωνικών επιπτώσεων των δημογραφικών αλλαγών. Οι θεωρίες αυτές μας βοηθούν να εκτιμήσουμε τις επιπτώσεις στις κοινωνικές σχέσεις, τη συνοχή της κοινότητας και τη συνολική ευημερία διαφόρων ομάδων του πληθυσμού, συμπεριλαμβανομένων των ηλικιωμένων, των οικογενειών και των ευάλωτων πληθυσμών. Η κατανόηση αυτών των επιπτώσεων είναι απαραίτητη για την ανάπτυξη πολιτικών και παρεμβάσεων που προάγουν την κοινωνική ευημερία και ενισχύουν την ευημερία του πληθυσμού στο πλαίσιο των δημογραφικών αλλαγών.

Με τη διερεύνηση των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των θεωριών κοινωνικής πρόνοιας, αποκτούμε μια ολοκληρωμένη κατανόηση των επιπτώσεων της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Η γνώση αυτή ενημερώνει τις συζητήσεις πολιτικής και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, επιτρέποντας την ανάπτυξη στοχευμένων παρεμβάσεων για την αντιμετώπιση των απαιτήσεων υγειονομικής περίθαλψης, την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας και τη διασφάλιση της ευημερίας του πληθυσμού.

2.5 Βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος και διαγενεακή δικαιοσύνη

Η βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος αποτελεί επιτακτική ανησυχία για πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, όπου οι δημογραφικές αλλαγές, οι οικονομικές προκλήσεις και οι πολιτικές αποφάσεις διασταυρώνονται και διαμορφώνουν το μέλλον της συνταξιοδοτικής ασφάλειας. Το παρόν υποκεφάλαιο διερευνά τη βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος στην Ελλάδα και εξετάζει την έννοια της διαγενεακής δικαιοσύνης, αναδεικνύοντας τις επιπτώσεις στην πολιτική και την κοινωνική ευημερία.

Η Ελλάδα αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις όσον αφορά τη διατήρηση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού της συστήματος. Η γήρανση του πληθυσμού, η οποία χαρακτηρίζεται από μειωμένα ποσοστά γονιμότητας και αύξηση του προσδόκιμου ζωής, έχει οδηγήσει σε αυξανόμενη αναλογία συνταξιούχων προς ενεργούς εργαζόμενους, επιβαρύνοντας την οικονομική βιωσιμότητα του συνταξιοδοτικού συστήματος. Επιπλέον, η οικονομική αστάθεια, οι δημοσιονομικοί περιορισμοί και οι διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις έχουν περιπλέξει περαιτέρω τις προσπάθειες για τη διασφάλιση της βιωσιμότητας των συντάξεων.

Η διαγενεακή δικαιοσύνη αναφέρεται στη δίκαιη κατανομή των πόρων και των ευκαιριών στις διάφορες ηλικιακές ομάδες, διασφαλίζοντας ότι κάθε γενιά τυγχάνει δίκαιης μεταχείρισης και έχει την ευκαιρία να αξιοποιήσει πλήρως τις δυνατότητές της. Στο πλαίσιο του συνταξιοδοτικού συστήματος, η διαγενεακή δικαιοσύνη συνεπάγεται την εξισορρόπηση των αναγκών και των συμφερόντων των σημερινών συνταξιούχων με εκείνα των μελλοντικών γενεών, την αποφυγή αδικαιολόγητης μετατόπισης των βαρών και τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών παροχών.

Διάφοροι παράγοντες θέτουν προκλήσεις για τη διαγενεακή δικαιοσύνη στο ελληνικό συνταξιοδοτικό σύστημα. Πρώτον, οι γενναιόδωρες συνταξιοδοτικές παροχές και οι επιλογές πρόωρης συνταξιοδότησης που είναι διαθέσιμες σε ορισμένες ομάδες συνταξιούχων έχουν επιβαρύνει τους οικονομικούς πόρους του συστήματος, αφήνοντας τις νεότερες γενιές να αντιμετωπίζουν την προοπτική μειωμένων παροχών ή αυξημένων εισφορών. Δεύτερον, οι δημογραφικές τάσεις, όπως η γήρανση του πληθυσμού και τα μειωμένα ποσοστά γεννήσεων, έχουν επιδεινώσει την ανισορροπία μεταξύ των συνταξιοδοτικών δαπανών και των εισφορών, εγείροντας ανησυχίες για τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα του συστήματος. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων της βιωσιμότητας των συντάξεων και της διαγενεακής δικαιοσύνης απαιτεί μια πολύπλευρη πολιτική προσέγγιση. Πρώτον, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής πρέπει να επιδιώξουν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

μεταρρυθμίσεις για τη διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένης της προσαρμογής των ορίων ηλικίας συνταξιοδότησης, της αύξησης των εισφορών και της αναθεώρησης των τύπων παροχών ώστε να αντικατοπτρίζουν τις δημογραφικές πραγματικότητες και τους δημοσιονομικούς περιορισμούς. Δεύτερον, οι προσπάθειες για την προώθηση της διαγενεακής δικαιοσύνης θα πρέπει να επικεντρωθούν στην ενίσχυση της διαφάνειας, της λογοδοσίας και της συμμετοχικότητας στη χάραξη συνταξιοδοτικής πολιτικής, στη συμμετοχή των ενδιαφερόμενων φορέων όλων των γενεών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και στη διασφάλιση ότι οι συνταξιοδοτικές μεταρρυθμίσεις λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες και τις προτιμήσεις όλων των ηλικιακών ομάδων.

Η θεωρία του δείκτη εξάρτησης παρέχει πληροφορίες σχετικά με τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων ενόψει της μεταβαλλόμενης δημογραφικής δυναμικής. Ο δείκτης εξάρτησης, ο οποίος μετρά την αναλογία των συνταξιούχων προς τα άτομα σε ηλικία εργασίας, αποτελεί βασικό δείκτη της οικονομικής επιβάρυνσης των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Η ανάλυση της θεωρίας του λόγου εξάρτησης στο πλαίσιο της Ελλάδας μας επιτρέπει να αξιολογήσουμε τον αντίκτυπο της γήρανσης του πληθυσμού, της μείωσης των ποσοστών γονιμότητας και των αλλαγών στην αγορά εργασίας στη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Η χρηματοδότηση των συντάξεων είναι μια άλλη κρίσιμη πτυχή που πρέπει να εξετάζεται κατά την εξέταση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων. Θεωρίες όπως η αναλογιστική επιστήμη, η θεωρία της χρηματοδότησης των συντάξεων και η διαχείριση των δημόσιων οικονομικών ρίχνουν φως στους χρηματοοικονομικούς μηχανισμούς και τις πρακτικές που σχετίζονται με τη χρηματοδότηση των συντάξεων. Αναλύοντας αυτές τις θεωρίες, μπορούμε να εκτιμήσουμε την επάρκεια των συνταξιοδοτικών ταμείων, να αξιολογήσουμε τις πηγές χρηματοδότησης και να διερευνήσουμε στρατηγικές για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης οικονομικής βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών συστημάτων.

Η διαγενεακή δικαιοσύνη αποτελεί βασική αρχή που καθοδηγεί τις συζητήσεις για τα συνταξιοδοτικά συστήματα. Οι θεωρίες της διαγενεακής ισότητας, της δικαιοσύνης και του κοινωνικού συμβολαίου παρέχουν πλαίσια για την αξιολόγηση των διανεμητικών επιπτώσεων των συνταξιοδοτικών συστημάτων στις διάφορες γενιές. Η ανάλυση αυτών των θεωριών στο πλαίσιο της Ελλάδας μας επιτρέπει να εξετάσουμε τις πιθανές αντισταθμίσεις και συγκρούσεις μεταξύ των διαφόρων γενεών και να διερευνήσουμε μέτρα πολιτικής που προωθούν τη διαγενεακή δικαιοσύνη στα συνταξιοδοτικά συστήματα.

2.6 Κριτική των υφιστάμενων θεωριών και των κενών στη βιβλιογραφία

Στην προσπάθεια κατανόησης της πολύπλοκης δυναμικής που περιβάλλει το δημογραφικό διακύβευμα στην Ελλάδα, είναι επιτακτική ανάγκη να γίνει μια συνολική ανασκόπηση των υφιστάμενων θεωριών και να εντοπιστούν τα κενά στη βιβλιογραφία. Αυτό το υποκεφάλαιο χρησιμεύει ως κρίσιμο θεμέλιο για τη διατριβή, προσφέροντας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

πληροφορίες για τα θεωρητικά πλαίσια που ενημερώνουν την έρευνα σχετικά με τις δημογραφικές τάσεις και τις επιπτώσεις τους στη βιώσιμη ανάπτυξη. Συνθέτοντας την υπάρχουσα γνώση και εντοπίζοντας τους τομείς στους οποίους απαιτείται περαιτέρω έρευνα, η παρούσα ανασκόπηση θέτει τις βάσεις για την προώθηση της κατανόησης των δημογραφικών προκλήσεων που αντιμετωπίζει η Ελλάδα.

Θεωρία της δημογραφικής μετάβασης:

Μια από τις θεμελιώδεις θεωρίες στη δημογραφία είναι η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης, η οποία περιγράφει την ιστορική μετατόπιση από υψηλούς ρυθμούς γεννήσεων και θανάτων σε χαμηλούς ρυθμούς γεννήσεων και θανάτων καθώς οι κοινωνίες υφίστανται κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη. Ενώ η θεωρία αυτή παρέχει ένα χρήσιμο πλαίσιο για την κατανόηση των δημογραφικών τάσεων του παρελθόντος, η εφαρμογή της στις σύγχρονες δημογραφικές προκλήσεις, όπως η γήρανση του πληθυσμού και η μείωση των ποσοστών γονιμότητας στην Ελλάδα, μπορεί να είναι περιορισμένη. Απαιτείται περαιτέρω έρευνα για να εκτιμηθεί πόσο καλά η θεωρία της δημογραφικής μετάβασης εξηγεί τις πρόσφατες δημογραφικές τάσεις και να διερευνηθούν εναλλακτικά θεωρητικά πλαίσια που μπορεί να προσφέρουν βαθύτερη κατανόηση της σύγχρονης δημογραφικής δυναμικής.

Θεωρίες γήρανσης του πληθυσμού:

Η γήρανση του πληθυσμού είναι μια σημαντική δημογραφική τάση που επηρεάζει πολλές χώρες, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Διάφορες θεωρίες προσπαθούν να εξηγήσουν τα αίτια και τις συνέπειες της γήρανσης του πληθυσμού, όπως η θεωρία του λόγου εξάρτησης, η θεωρία της συμπίεσης της νοσηρότητας και η θεωρία της ηλικιακής-δομικής μετάβασης. Ενώ αυτές οι θεωρίες προσφέρουν πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τις κινητήριες δυνάμεις και τις επιπτώσεις της γήρανσης του πληθυσμού, παραμένουν κενά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο η γήρανση του πληθυσμού αλληλεπιδρά με άλλους δημογραφικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς παράγοντες στην Ελλάδα. Η μελλοντική έρευνα θα μπορούσε να διερευνήσει τις διασταυρώσεις μεταξύ της γήρανσης του πληθυσμού και παραγόντων όπως η δυναμική της αγοράς εργασίας, η παροχή υγειονομικής περίθαλψης και οι πολιτικές κοινωνικής πρόνοιας, ώστε να υπάρξει μια πιο διαφοροποιημένη κατανόηση των προκλήσεων και των ευκαιριών που συνδέονται με τη γήρανση του πληθυσμού.

Μοντέλα μετανάστευσης:

Η μετανάστευση είναι ένα άλλο βασικό δημογραφικό φαινόμενο που διαμορφώνει την πληθυσμιακή δυναμική της Ελλάδας. Διάφορα μεταναστευτικά μοντέλα, όπως η θεωρία της ώθησης και της έλξης, η θεωρία των δικτύων και η θεωρία του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας, προσφέρουν διαφορετικές προοπτικές για τους παράγοντες και τις συνέπειες της μετανάστευσης. Ωστόσο, υπάρχουν κενά στην κατανόηση του τρόπου με τον οποίο αυτά τα μοντέλα μετανάστευσης εφαρμόζονται στο ελληνικό πλαίσιο, ιδίως υπό το πρίσμα των πρόσφατων μεταναστευτικών ροών που

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

προκύπτουν από παράγοντες όπως οι οικονομικές κρίσεις, η πολιτική αστάθεια και οι προσφυγικές μετακινήσεις. Χρειάζεται περαιτέρω έρευνα για να εξεταστούν οι καθοριστικοί παράγοντες της μετανάστευσης προς και από την Ελλάδα, η ένταξη των μεταναστών στην ελληνική κοινωνία και οι επιπτώσεις της μετανάστευσης στη σύνθεση του πληθυσμού, στις αγορές εργασίας και στην κοινωνική συνοχή.

2.7 Συμπέρασμα

Το κεφάλαιο "Θεωρητικό πλαίσιο" παρείχε μια ολοκληρωμένη επισκόπηση των θεωριών, εννοιών και πλαισίων που σχετίζονται με την κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και της απειλής της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Με τη σύνθεση των βασικών θεωριών και την ενσωμάτωσή τους σε ένα εννοιολογικό πλαίσιο, θέσαμε τις βάσεις για την ανάλυση της πολύπλευρης φύσης της δημογραφικής πρόκλησης και των επιπτώσεών της σε διάφορους τομείς της κοινωνίας.

Καθ' όλη τη διάρκεια αυτού του κεφαλαίου, εξετάσαμε τη δυναμική του πληθυσμού και τη θεωρία της δημογραφικής μετάβασης, τις θεωρίες για την αγορά εργασίας, τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και τις θεωρίες για την κοινωνική πρόνοια, καθώς και τις έννοιες της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος και της διαγενεακής δικαιοσύνης. Αυτές οι θεωρητικές προοπτικές μας επέτρεψαν να διερευνήσουμε τις υποκείμενες δυναμικές, τους μηχανισμούς και τις αλληλεξαρτήσεις που σχετίζονται με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα.

Το εννοιολογικό πλαίσιο που αναπτύχθηκε σε αυτό το κεφάλαιο παρέχει έναν ολιστικό φακό μέσω του οποίου αναλύεται η δημογραφική πρόκληση. Ενσωματώνει τα βασικά στοιχεία της δυναμικής του πληθυσμού, της δυναμικής της αγοράς εργασίας, των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης, της κοινωνικής πρόνοιας και της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. Με την ενσωμάτωση αυτών των στοιχείων, μπορούμε να αποκτήσουμε μια ολοκληρωμένη κατανόηση των πολύπλοκων σχέσεων και αλληλεπιδράσεων μεταξύ των διαφόρων τομέων που επηρεάζονται από τις δημογραφικές αλλαγές.

Η κριτική των υφιστάμενων θεωριών και ο εντοπισμός των κενών στη βιβλιογραφία ανέδειξαν τα πλεονεκτήματα, τους περιορισμούς και τους τομείς για περαιτέρω θεωρητική ανάπτυξη. Αναγνωρίζοντας αυτά τα κενά, εντοπίσαμε την ανάγκη για εμπειρική έρευνα που να αντιμετωπίζει αυτές τις ελλείψεις και να παράγει νέα γνώση για να ενισχύσει την κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα.

Το κεφάλαιο "Θεωρητικό πλαίσιο" χρησιμεύει ως στέρεο θεμέλιο για την εμπειρική έρευνα που διεξάγεται στα επόμενα κεφάλαια. Οι θεωρίες, οι έννοιες και τα πλαίσια που παρουσιάζονται εδώ παρέχουν το απαραίτητο θεωρητικό υπόβαθρο και καθοδηγούν την ανάλυση και την ερμηνεία των εμπειρικών ευρημάτων. Η ενσωμάτωση του θεωρητικού πλαισίου με τα εμπειρικά στοιχεία θα επιτρέψει την ολοκληρωμένη και διαφοροποιημένη διερεύνηση των ερευνητικών ερωτημάτων και των στόχων που τίθενται στην παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Εν κατακλείδι, το κεφάλαιο "Θεωρητικό πλαίσιο" έθεσε τις βάσεις για την εμπειρική διερεύνηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Με την ενσωμάτωση σχετικών θεωριών, εννοιών και πλαισίων, δημιουργήσαμε μια ισχυρή βάση για την κατανόηση της υποκείμενης δυναμικής και των επιπτώσεων των δημογραφικών αλλαγών. Οι γνώσεις που αποκτήθηκαν από αυτό το κεφάλαιο θα συμβάλουν στην ανάπτυξη τεκμηριωμένων πολιτικών και στρατηγικών που θα αντιμετωπίζουν τη δημογραφική πρόκληση και θα προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

3.1 Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, η οποία αποσκοπεί στη διερεύνηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και της απειλής της για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Η μεθοδολογία περιγράφει τον ερευνητικό σχεδιασμό, τις μεθόδους συλλογής δεδομένων, τις τεχνικές ανάλυσης δεδομένων, τις δεοντολογικές εκτιμήσεις και τους περιορισμούς της μελέτης, με βάση μια ολοκληρωμένη ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Με την καθιέρωση μιας ορθής μεθοδολογίας, η παρούσα διατριβή επιδιώκει να παράσχει μια ολοκληρωμένη ανάλυση και σύνθεση της διαθέσιμης γνώσης σχετικά με το θέμα.

Η μεθοδολογία παίζει καθοριστικό ρόλο στη διασφάλιση της συνοχής, της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας μιας βιβλιογραφικής μελέτης. Παρέχει ένα συστηματικό πλαίσιο για την ανασκόπηση, την ανάλυση και τη σύνθεση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, επιτρέποντας την ολοκληρωμένη κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Χρησιμοποιώντας μια αυστηρή και διαφανή μεθοδολογία, η παρούσα έρευνα στοχεύει να συμβάλει στον ακαδημαϊκό διάλογο και να ενημερώσει για αποφάσεις πολιτικής που βασίζονται σε στοιχεία.

Ο ερευνητικός σχεδιασμός καθοδηγεί τη συνολική προσέγγιση και τη δομή της βιβλιογραφικής μελέτης. Περιγράφει την επιλεγμένη ερευνητική στρατηγική, η οποία περιλαμβάνει ενδελεχή επισκόπηση ακαδημαϊκών άρθρων, εκθέσεων, βιβλίων και άλλων σχετικών πηγών. Η επιλογή μιας συστηματικής και ολοκληρωμένης προσέγγισης βιβλιογραφικής ανασκόπησης επιτρέπει την ολιστική εξέταση της δημογραφικής πρόκλησης και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων σε μια βιβλιογραφική μελέτη συνίστανται στη συγκέντρωση και ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας από διάφορες πηγές. Οι πηγές αυτές περιλαμβάνουν ακαδημαϊκές βάσεις δεδομένων, ηλεκτρονικά αποθετήρια, επίσημες εκθέσεις και έγκριτες δημοσιεύσεις. Τα κριτήρια ένταξης και αποκλεισμού για την επιλογή της σχετικής βιβλιογραφίας καθορίζονται για να διασφαλιστεί η ακρίβεια και η συνάφεια των πληροφοριών που συντίθενται στην παρούσα διατριβή.

Οι τεχνικές ανάλυσης δεδομένων σε μια βιβλιογραφική μελέτη περιλαμβάνουν μια αυστηρή διαδικασία εξέτασης, σύνθεσης και ερμηνείας των ευρημάτων από την αναθεωρημένη βιβλιογραφία. Οι τεχνικές αυτές περιλαμβάνουν τη θεματική ανάλυση, την ανάλυση περιεχομένου και τη σύνθεση βασικών εννοιών και επιχειρημάτων. Στόχος είναι να εντοπιστούν κοινά θέματα, τάσεις και κενά γνώσης που σχετίζονται με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τον αντίκτυπό της στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι δεοντολογικοί προβληματισμοί σε μια βιβλιογραφική μελέτη περιστρέφονται γύρω από την ορθή αναφορά και απόδοση των πηγών που χρησιμοποιούνται. Η ακαδημαϊκή ακεραιότητα και τα δικαιώματα πνευματικής ιδιοκτησίας διατηρούνται με την τήρηση

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

των καθιερωμένων στυλ αναφοράς και την αναγνώριση της συμβολής άλλων μελετητών στον τομέα.

Οι περιορισμοί μιας βιβλιογραφικής μελέτης εξετάζονται για να υπάρξει διαφάνεια και να αναγνωριστούν οι εγγενείς περιορισμοί της στήριξης αποκλειστικά στην υπάρχουσα βιβλιογραφία. Αυτοί οι περιορισμοί μπορεί να περιλαμβάνουν τη διαθεσιμότητα και την προσβασιμότητα των σχετικών πηγών, την πιθανή προκατάληψη στην επιλεγμένη βιβλιογραφία και τους εγγενείς περιορισμούς των ίδιων των δημοσιευμένων έργων.

Εν κατακλείδι, το κεφάλαιο αυτό παρουσιάζει τη μεθοδολογία που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία για τη διερεύνηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και της απειλής που αυτή συνιστά για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Περιγράφει τον ερευνητικό σχεδιασμό, τις μεθόδους συλλογής δεδομένων, τις τεχνικές ανάλυσης δεδομένων, τις δεοντολογικές εκτιμήσεις και τους περιορισμούς που βασίζονται σε μια ολοκληρωμένη ανασκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Η μεθοδολογία παρέχει ένα ισχυρό πλαίσιο για τη διεξαγωγή συστηματικής ανάλυσης και σύνθεσης της διαθέσιμης γνώσης για το θέμα, συμβάλλοντας στην ακαδημαϊκή κατανόηση και ενημερώνοντας για μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις.

Επισημαίνεται ότι σε μια βιβλιογραφική μελέτη, η εστίαση είναι στην ανάλυση και σύνθεση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και όχι στη συλλογή πρωτογενών δεδομένων. Ως εκ τούτου, το κεφάλαιο της μεθοδολογίας εξετάζει κυρίως την προσέγγιση για την ανασκόπηση και την ανάλυση της βιβλιογραφίας, τη διασφάλιση της συμπερίληψης των σχετικών πηγών και την αντιμετώπιση τυχόν περιορισμών που ενυπάρχουν στην ίδια τη βιβλιογραφία.

3.2 Σχεδιασμός της έρευνας

Ο ερευνητικός σχεδιασμός που χρησιμοποιήθηκε στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία έχει ως στόχο την ολοκληρωμένη ανασκόπηση και ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και την απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Ο ερευνητικός σχεδιασμός παρέχει ένα συστηματικό πλαίσιο για την επιλογή και εξέταση των σχετικών πηγών, τη διασφάλιση της συμπερίληψης διαφορετικών οπτικών γωνιών και τη σύνθεση της διαθέσιμης γνώσης για το θέμα.

3.2.1. Ερευνητική προσέγγιση

Η ερευνητική προσέγγιση που υιοθετήθηκε στην παρούσα διατριβή είναι μια συστηματική βιβλιογραφική ανασκόπηση. Η προσέγγιση αυτή περιλαμβάνει ενδελεχή και δομημένη αναζήτηση σχετικών ακαδημαϊκών άρθρων, εκθέσεων, βιβλίων και άλλων επιστημονικών πηγών. Η συστηματική προσέγγιση διασφαλίζει τη συμπερίληψη ενός ευρέος φάσματος βιβλιογραφίας, ελαχιστοποιώντας τη μεροληψία επιλογής και μεγιστοποιώντας την πληρότητα της ανασκόπησης.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Η ερευνητική προσέγγιση έχει επαγωγικό χαρακτήρα, βασιζόμενη στις υπάρχουσες θεωρίες και έννοιες που συζητήθηκαν στο κεφάλαιο "Θεωρητικό πλαίσιο". Η ανασκόπηση καθοδηγείται από τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους που περιγράφονται σε προηγούμενα κεφάλαια, επιτρέποντας την εστιασμένη διερεύνηση βασικών θεμάτων και ζητημάτων που σχετίζονται με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα.

3.2.2 Στρατηγική έρευνας

Η ερευνητική στρατηγική περιλαμβάνει μια αυστηρή διαδικασία εντοπισμού, επιλογής και κριτικής αξιολόγησης της βιβλιογραφίας που σχετίζεται με τα ερευνητικά ερωτήματα. Αναπτύσσεται μια ολοκληρωμένη στρατηγική αναζήτησης, η οποία περιλαμβάνει πολλαπλές ακαδημαϊκές βάσεις δεδομένων, ηλεκτρονικά αποθετήρια και αξιόπιστες πηγές στον τομέα των δημογραφικών στοιχείων, της βιώσιμης ανάπτυξης και συναφών κλάδων.

Καθορίζονται τα κριτήρια συμπερίληψης και αποκλεισμού για να διασφαλιστεί η επιλογή υψηλής ποιότητας βιβλιογραφίας που ευθυγραμμίζεται με την ερευνητική εστίαση. Τα κριτήρια αυτά λαμβάνουν υπόψη παράγοντες όπως η ημερομηνία δημοσίευσης, η συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα, η γεωγραφική εμβέλεια (με ιδιαίτερη έμφαση στην Ελλάδα) και η αξιοπιστία των πηγών. Στόχος είναι να συγκεντρωθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα βιβλιογραφίας που να καλύπτει διάφορες πτυχές της δημογραφικής πρόκλησης και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Η ερευνητική στρατηγική περιλαμβάνει επίσης μια διαδικασία διαλογής και αξιολόγησης της ποιότητας της επιλεγμένης βιβλιογραφίας. Αυτό περιλαμβάνει την αξιολόγηση της μεθοδολογικής αυστηρότητας, του θεωρητικού πλαισίου και της αξιοπιστίας των ευρημάτων σε κάθε πηγή. Χρησιμοποιούνται εργαλεία κριτικής αξιολόγησης, όπως τυποποιημένες λίστες ελέγχου, για την αξιολόγηση των πλεονεκτημάτων και των περιορισμών της βιβλιογραφίας και τη διασφάλιση της συμπερίληψης μελετών υψηλής ποιότητας.

3.2.3 Μέθοδοι συλλογής δεδομένων

Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων στην παρούσα βιβλιογραφική μελέτη περιλαμβάνουν συστηματικές αναζητήσεις σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, βιβλιοθήκες και ηλεκτρονικά αποθετήρια για την ανάκτηση σχετικής βιβλιογραφίας. Χρησιμοποιούνται αναζητήσεις με λέξεις-κλειδιά και ειδικοί θεματικοί όροι για τον εντοπισμό πηγών που αφορούν τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους. Επιπλέον, χρησιμοποιούνται η παρακολούθηση των παραπομπών και η σάρωση των καταλόγων αναφοράς για τον εντοπισμό πρόσθετων πηγών που μπορεί να μην έχουν εντοπιστεί κατά την αρχική αναζήτηση.

Η βιβλιογραφία που συλλέγεται αποθηκεύεται και οργανώνεται με τη χρήση λογισμικού διαχείρισης παραπομπών για τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

διαχείρισης δεδομένων και της παρακολούθησης των παραπομπών. Αυτό επιτρέπει τη σωστή αναφορά και απόδοση των πηγών σε όλη τη διατριβή.

3.2.4 Επιλογή δείγματος

Σε μια βιβλιογραφική μελέτη, η διαδικασία επιλογής δείγματος περιλαμβάνει τον εντοπισμό και τη συμπερίληψη της βιβλιογραφίας που πληροί τα καθορισμένα κριτήρια. Το δείγμα δεν βασίζεται σε μεμονωμένους συμμετέχοντες αλλά σε σχετικές δημοσιευμένες εργασίες. Η βιβλιογραφία που επιλέχθηκε αντιπροσωπεύει ένα ευρύ φάσμα οπτικών, θεωριών, μεθοδολογιών και εμπειρικών στοιχείων που αφορούν τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τις επιπτώσεις της στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η επιλογή του δείγματος διασφαλίζει τη συμπερίληψη σημαντικών έργων, πρόσφατων μελετών και διαφορετικών απόψεων, ώστε να παρέχεται μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Περιλαμβάνει βιβλιογραφία από ακαδημαϊκά περιοδικά, βιβλία, εκθέσεις, έγγραφα πολιτικής και άλλες αξιόπιστες πηγές.

Συμπερασματικά, ο ερευνητικός σχεδιασμός για την παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία υιοθετεί μια συστηματική προσέγγιση βιβλιογραφικής ανασκόπησης για την ολοκληρωμένη ανασκόπηση και ανάλυση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και την απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Ο ερευνητικός σχεδιασμός χρησιμοποιεί μια επαγωγική προσέγγιση, καθοδηγούμενη από τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους, και αξιοποιεί μια συστηματική στρατηγική αναζήτησης, μεθόδους κριτικής αξιολόγησης και κριτήρια επιλογής δείγματος για να διασφαλίσει τη συμπερίληψη σχετικής και υψηλής ποιότητας βιβλιογραφίας. Ο ερευνητικός σχεδιασμός χρησιμεύει ως βάση για τη μετέπειτα συλλογή δεδομένων, την ανάλυση και τη σύνθεση της βιβλιογραφίας στη διατριβή.

3.3 Συλλογή δεδομένων

Στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, η διαδικασία συλλογής δεδομένων περιλαμβάνει τη συστηματική αναζήτηση και επιλογή σχετικής βιβλιογραφίας από διάφορες πηγές. Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων επικεντρώνονται στη συγκέντρωση υφιστάμενων δημοσιευμένων εργασιών που αφορούν τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους που περιγράφονται στα προηγούμενα κεφάλαια.

3.3.1 Πρωτογενή δεδομένα

Σε μια βιβλιογραφική μελέτη, τα πρωτογενή δεδομένα αναφέρονται στη συλλογή της υπάρχουσας δημοσιευμένης βιβλιογραφίας και όχι στα πρωτότυπα δεδομένα που συλλέγονται απευθείας από τους συμμετέχοντες. Η διαδικασία συλλογής πρωτογενών δεδομένων περιλαμβάνει μια ολοκληρωμένη αναζήτηση σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, ακαδημαϊκά περιοδικά, ηλεκτρονικά αποθετήρια, βιβλιοθήκες και άλλες αξιόπιστες πηγές.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Χρησιμοποιούνται αναζητήσεις με λέξεις-κλειδιά, ειδικοί θεματικοί όροι και τελεστές Boolean για να διασφαλιστεί η συστηματική και ολοκληρωμένη ανάκτηση της σχετικής βιβλιογραφίας. Η διαδικασία αναζήτησης διεξάγεται σε πολλαπλές βάσεις δεδομένων και πλατφόρμες για τη μεγιστοποίηση της κάλυψης της διαθέσιμης βιβλιογραφίας. Επιπλέον, χρησιμοποιείται η παρακολούθηση των παραπομπών και η σάρωση των καταλόγων αναφοράς για τον εντοπισμό πρόσθετων πηγών που ενδέχεται να μην έχουν ληφθεί υπόψη κατά την αρχική αναζήτηση.

Τα κριτήρια συμπερίληψης και αποκλεισμού που καθορίστηκαν κατά τη φάση της ερευνητικής στρατηγικής καθοδηγούν την επιλογή της σχετικής βιβλιογραφίας. Τα κριτήρια αυτά λαμβάνουν υπόψη παράγοντες όπως η ημερομηνία δημοσίευσης, η συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα, η γεωγραφική εμβέλεια (με ιδιαίτερη έμφαση στην Ελλάδα) και η αξιοπιστία των πηγών. Στόχος είναι να συγκεντρωθεί ένα αντιπροσωπευτικό δείγμα βιβλιογραφίας που να καλύπτει διάφορες πτυχές της δημογραφικής πρόκλησης και των επιπτώσεών της στη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ελλάδα.

3.3.2 Δευτερογενή δεδομένα

Τα δευτερογενή δεδομένα σε μια βιβλιογραφική μελέτη αναφέρονται στην υπάρχουσα δημοσιευμένη βιβλιογραφία, συμπεριλαμβανομένων ακαδημαϊκών άρθρων, βιβλίων, εκθέσεων, εγγράφων πολιτικής και άλλων σχετικών πηγών. Οι πηγές αυτές παρέχουν πολύτιμες γνώσεις, θεωρίες, εμπειρικά στοιχεία και επιστημονικές συζητήσεις που σχετίζονται με την εστίαση της έρευνας.

Η διαδικασία συλλογής δεδομένων περιλαμβάνει την πρόσβαση και την ανάκτηση της επιλεγμένης βιβλιογραφίας από ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, ηλεκτρονικά αποθετήρια, βιβλιοθήκες και άλλες αξιόπιστες πηγές. Η συλλεγμένη βιβλιογραφία αποθηκεύεται και οργανώνεται με τη χρήση λογισμικού διαχείρισης παραπομπών για τη διευκόλυνση της αποτελεσματικής διαχείρισης δεδομένων, της παρακολούθησης παραπομπών και της αναφοράς.

Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας συλλογής δεδομένων, εξασφαλίζεται η σωστή αναφορά και απόδοση των πηγών για τη διατήρηση της ακαδημαϊκής ακεραιότητας και των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η χρήση εργαλείων διαχείρισης παραπομπών βοηθά στην ακριβή παρακολούθηση και παραπομπή της επιλεγμένης βιβλιογραφίας στο κατάλληλο στυλ παραπομπής.

Συμπερασματικά, η διαδικασία συλλογής δεδομένων στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία περιλαμβάνει τη συστηματική αναζήτηση και επιλογή σχετικής βιβλιογραφίας από διάφορες πηγές. Η συλλογή πρωτογενών δεδομένων περιλαμβάνει ολοκληρωμένες αναζητήσεις σε ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, ακαδημαϊκά περιοδικά, ηλεκτρονικά αποθετήρια και βιβλιοθήκες. Τα δευτερογενή δεδομένα που συλλέγονται περιλαμβάνουν υπάρχουσες δημοσιευμένες εργασίες που αφορούν τα ερευνητικά ερωτήματα και τους στόχους. Οι μέθοδοι συλλογής δεδομένων τηρούν τα καθιερωμένα κριτήρια συμπερίληψης και αποκλεισμού και δίνουν

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

προτεραιότητα στην ορθή αναφορά και παραπομπή για τη διασφάλιση της ακαδημαϊκής ακεραιότητας.

3.4 Ανάλυση δεδομένων

Στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων περιλαμβάνει συστηματική εξέταση, σύνθεση και ερμηνεία της επιλεγμένης βιβλιογραφίας. Οι μέθοδοι ανάλυσης δεδομένων επικεντρώνονται στην εξαγωγή σχετικών πληροφοριών, στον εντοπισμό βασικών θεμάτων και στη δημιουργία ολοκληρωμένων γνώσεων σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και την απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

3.4.1 Θεματική ανάλυση

Η θεματική ανάλυση είναι μια ευρέως χρησιμοποιούμενη προσέγγιση σε βιβλιογραφικές μελέτες για την οργάνωση και ανάλυση ποιοτικών δεδομένων από δημοσιευμένες εργασίες. Περιλαμβάνει τον συστηματικό εντοπισμό και την κωδικοποίηση βασικών θεμάτων, εννοιών και μοτίβων που προκύπτουν από τη βιβλιογραφία. Η διαδικασία της θεματικής ανάλυσης περιλαμβάνει την εξοικείωση με τη βιβλιογραφία, την κωδικοποίηση των δεδομένων και τη σύνθεση των θεμάτων.
Η θεματική ανάλυση ξεκινά με μια ολοκληρωμένη ανάγνωση και εξοικείωση με την επιλεγμένη βιβλιογραφία. Εντοπίζονται και κωδικοποιούνται βασικές έννοιες, ιδέες και επιχειρήματα για να αποτυπωθεί η ουσία κάθε πηγής. Στη συνέχεια, αυτοί οι κωδικοί οργανώνονται σε ευρύτερα θέματα που αντικατοπτρίζουν τις κύριες ιδέες και τα μοτίβα σε όλη τη βιβλιογραφία. Τα θέματα βελτιώνονται μέσω επαναληπτικών διαδικασιών κωδικοποίησης και ανάλυσης δεδομένων, εξασφαλίζοντας μια ολοκληρωμένη αναπαράσταση της βιβλιογραφίας.

3.4.2 Ανάλυση περιεχομένου

Η ανάλυση περιεχομένου είναι μια άλλη μέθοδος που χρησιμοποιείται στις βιβλιογραφικές μελέτες για την ποσοτική ανάλυση του περιεχομένου της επιλεγμένης βιβλιογραφίας. Περιλαμβάνει την κατηγοριοποίηση και την ποσοτικοποίηση συγκεκριμένων χαρακτηριστικών, μοτίβων ή εννοιών εντός της βιβλιογραφίας. Η ανάλυση περιεχομένου μπορεί να εφαρμοστεί σε αριθμητικά δεδομένα, όπως η συχνότητα ορισμένων θεμάτων, καθώς και σε ποιοτικά δεδομένα, όπως η παρουσία ή η απουσία συγκεκριμένων επιχειρημάτων ή προοπτικών.

Στην παρούσα διατριβή, η ανάλυση περιεχομένου μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την ποσοτικοποίηση της εμφάνισης συγκεκριμένων θεμάτων, εννοιών ή θεωριών εντός της επιλεγμένης βιβλιογραφίας. Παρέχει μια ποσοτική προοπτική σχετικά με την επικράτηση και την κατανομή ορισμένων ιδεών ή επιχειρημάτων που σχετίζονται με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τον αντίκτυπό της στη βιώσιμη ανάπτυξη.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

3.4.3 Σύνθεση των βασικών ευρημάτων

Η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων περιλαμβάνει τη σύνθεση των βασικών ευρημάτων από την αναθεωρημένη βιβλιογραφία. Αυτό περιλαμβάνει τη σύνοψη και την οργάνωση των κύριων θεμάτων, εννοιών και επιχειρημάτων που προκύπτουν από την ανάλυση. Η σύνθεση πραγματοποιείται με συστηματικό και συνεκτικό τρόπο, αναδεικνύοντας τη διασύνδεση και τις επιπτώσεις των ευρημάτων για τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Τα συνθετικά ευρήματα παρουσιάζονται με σαφή και δομημένο τρόπο, χρησιμοποιώντας κατάλληλες μεθόδους οργάνωσης, όπως θεματικές ομάδες, εννοιολογικά πλαίσια ή αφηγηματικές περιλήψεις. Στόχος είναι να δοθεί μια ολοκληρωμένη και διορατική επισκόπηση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας, επισημαίνοντας τις βασικές συνεισφορές, τα κενά γνώσης και τις επιπτώσεις για την πολιτική και την πρακτική.

3.4.4 Ερμηνεία και συζήτηση

Η ερμηνεία των ευρημάτων περιλαμβάνει την κριτική ανάλυση και συζήτηση των επιπτώσεων, των πλεονεκτημάτων και των περιορισμών της βιβλιογραφίας που εξετάστηκε. Οι ερμηνείες θα πρέπει να βασίζονται στο θεωρητικό πλαίσιο και τα ερευνητικά ερωτήματα που καθορίστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια. Η συζήτηση μπορεί να περιλαμβάνει τη διερεύνηση αντικρουόμενων απόψεων, τον εντοπισμό μοτίβων συμφωνίας ή απόκλισης και την επισήμανση τομέων όπου απαιτείται περαιτέρω έρευνα.

Η ερμηνεία και η συζήτηση των ευρημάτων της ανάλυσης δεδομένων συμβάλλουν στη συνολική κατανόηση και εννοιολόγηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα. Παρέχει πληροφορίες σχετικά με τους παράγοντες που επηρεάζουν τη βιώσιμη ανάπτυξη, την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων πολιτικών και στρατηγικών και τους τομείς για μελλοντική έρευνα και παρέμβαση.

Συμπερασματικά, η διαδικασία ανάλυσης δεδομένων στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία περιλαμβάνει συστηματική και αυστηρή εξέταση, σύνθεση και ερμηνεία της επιλεγμένης βιβλιογραφίας. Χρησιμοποιούνται μέθοδοι θεματικής ανάλυσης και ανάλυσης περιεχομένου για τον εντοπισμό βασικών θεμάτων, εννοιών και μοτίβων στη βιβλιογραφία. Τα ευρήματα συντίθενται, οργανώνονται και ερμηνεύονται ώστε να παρέχεται μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της υπάρχουσας γνώσης σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και τις επιπτώσεις της στη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ερμηνεία και η συζήτηση των ευρημάτων συμβάλλουν στην εννοιολόγηση, τις επιπτώσεις και τις μελλοντικές ερευνητικές κατευθύνσεις στον τομέα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

3.5 Δεοντολογικές εκτιμήσεις

Στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, οι ηθικοί προβληματισμοί διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη διασφάλιση της ακεραιότητας, της αξιοπιστίας και της υπεύθυνης διεξαγωγής της έρευνας. Αν και η μελέτη δεν περιλαμβάνει συλλογή πρωτογενών δεδομένων από ανθρώπους που συμμετέχουν, οι δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές εξακολουθούν να είναι σχετικές με τον χειρισμό και τη χρήση της υπάρχουσας βιβλιογραφίας.

3.5.1 Προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας

Ο σεβασμός των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας είναι ουσιαστικός σε μια βιβλιογραφική μελέτη. Η ορθή αναφορά, παραπομπή και απόδοση της επιλεγμένης βιβλιογραφίας είναι ζωτικής σημασίας για την αναγνώριση της πνευματικής συμβολής άλλων μελετητών και τη διατήρηση της ακαδημαϊκής ακεραιότητας. Ακριβείς πρακτικές παραπομπής, ακολουθώντας το κατάλληλο στυλ παραπομπής, χρησιμοποιούνται σε όλη τη διατριβή για να αποδίδεται η δέουσα αναγνώριση στους συγγραφείς των πρωτότυπων έργων.

3.5.2 Χρήση αξιόπιστων και αξιόπιστων πηγών

Η διασφάλιση της χρήσης αξιόπιστων και αξιόπιστων πηγών είναι υψίστης σημασίας. Στην παρούσα μελέτη, εφαρμόζεται μια αυστηρή διαδικασία για την επιλογή αξιόπιστων ακαδημαϊκών περιοδικών, έγκριτων εκδοτών και αξιόπιστων πηγών για την ανάκτηση δεδομένων. Δίνεται έμφαση στη χρήση βιβλιογραφίας και δημοσιεύσεων με αξιολόγηση από ομότιμους από αναγνωρισμένα ακαδημαϊκά ιδρύματα και αξιόπιστους οργανισμούς, ώστε να διασφαλίζεται η αξιοπιστία και η αξιοπιστία των πληροφοριών που παρουσιάζονται.

3.5.3 Διαφάνεια και αυστηρότητα στη διαδικασία αναζήτησης και επιλογής

Η διαφάνεια και η αυστηρότητα διατηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας αναζήτησης και επιλογής της βιβλιογραφίας. Καθορίζονται σαφή και σαφώς καθορισμένα κριτήρια συμπερίληψης και αποκλεισμού για την καθοδήγηση της επιλογής της σχετικής βιβλιογραφίας. Τα κριτήρια αυτά λαμβάνουν υπόψη παράγοντες όπως η ημερομηνία δημοσίευσης, η συνάφεια με τα ερευνητικά ερωτήματα, η γεωγραφική εμβέλεια και η αξιοπιστία των πηγών. Η διαδικασία αναζήτησης, επιλογής και συμπερίληψης της βιβλιογραφίας τεκμηριώνεται και αναφέρεται για την ενίσχυση της διαφάνειας και της αναπαραγωγιμότητας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

3.5.4 Ακαδημαϊκή ακεραιότητα και λογοκλοπή

Η ακαδημαϊκή ακεραιότητα και η αποφυγή της λογοκλοπής είναι υψίστης σημασίας στην παρούσα βιβλιογραφική μελέτη. Ακολουθούνται οι κατάλληλες πρακτικές παραπομπής και αναφοράς για την κατάλληλη απόδοση των ιδεών, των εννοιών και των ευρημάτων άλλων μελετητών. Η χρήση του λογισμικού διαχείρισης αναφορών συμβάλλει στη διασφάλιση της ακριβούς αναφοράς και παραπομπής σε όλη τη διατριβή, διατηρώντας έτσι την ακαδημαϊκή ακεραιότητα.

3.5.5 Εμπιστευτικότητα και ιδιωτικότητα

Τα ζητήματα εμπιστευτικότητας και προστασίας της ιδιωτικής ζωής δεν εφαρμόζονται άμεσα στην παρούσα βιβλιογραφική μελέτη, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνει τη συλλογή πρωτογενών δεδομένων από ανθρώπους που συμμετέχουν. Ωστόσο, η διατριβή σέβεται την ιδιωτικότητα και το απόρρητο των συγγραφέων και των πηγών με την κατάλληλη αναφορά και παραπομπή στην επιλεγμένη βιβλιογραφία. Κάθε ευαίσθητη ή εμπιστευτική πληροφορία που περιέχεται στη βιβλιογραφία αντιμετωπίζεται με προσοχή και παρουσιάζεται με ανώνυμο και συγκεντρωτικό τρόπο.

3.5.6 Έγκριση ερευνητικής δεοντολογίας

Σε μια βιβλιογραφική μελέτη μπορεί να μην απαιτείται επίσημη έγκριση ερευνητικής δεοντολογίας, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνει άμεση αλληλεπίδραση με ανθρώπους που συμμετέχουν ή συλλογή πρωτογενών δεδομένων. Ωστόσο, η τήρηση των κατευθυντήριων γραμμών δεοντολογίας, η ακαδημαϊκή ακεραιότητα και η υπεύθυνη διεξαγωγή της έρευνας εξακολουθούν να έχουν ύψιστη σημασία.

Εν κατακλείδι, οι δεοντολογικοί προβληματισμοί στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία επικεντρώνονται στην υπεύθυνη χρήση, αναφορά και χειρισμό της υπάρχουσας βιβλιογραφίας. Η προστασία των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας, η χρήση αξιόπιστων και αξιόπιστων πηγών, η διαφάνεια στη διαδικασία αναζήτησης και επιλογής, η ακαδημαϊκή ακεραιότητα και οι ορθές πρακτικές παραπομπής και αναφοράς τηρούνται καθ' όλη τη διάρκεια της μελέτης.

Παρόλο που η επίσημη έγκριση δεοντολογίας της έρευνας μπορεί να μην είναι απαραίτητη, ακολουθούνται οι δεοντολογικές κατευθυντήριες γραμμές και αρχές για τη διατήρηση των υψηλότερων προτύπων ακαδημαϊκής ακεραιότητας και υπεύθυνης ερευνητικής συμπεριφοράς.

3.6 Περιορισμοί της μελέτης

Στην παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία, είναι σημαντικό να αναγνωριστούν οι περιορισμοί που εμπεριέχονται στη μελέτη. Οι περιορισμοί αυτοί μπορεί να προκύπτουν από τη φύση του ερευνητικού σχεδιασμού, τις μεθόδους συλλογής δεδομένων και την επιλεγμένη βιβλιογραφία. Η αναγνώριση αυτών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

των περιορισμών συμβάλλει στην ισόρροπη κατανόηση του πεδίου εφαρμογής της μελέτης και των πιθανών επιπτώσεων.

3.6.1 Πεδίο εφαρμογής της βιβλιογραφίας

Ένας από τους περιορισμούς της παρούσας μελέτης είναι το εύρος της βιβλιογραφίας που εξετάστηκε. Παρά τις προσπάθειες για τη διεξαγωγή μιας ολοκληρωμένης αναζήτησης και τη συμπερίληψη της σχετικής βιβλιογραφίας, είναι πιθανό να έχουν παραληφθεί ή παραλειφθεί κατά λάθος ορισμένες πηγές. Το εύρος της μελέτης μπορεί να επηρεάζεται από τους γλωσσικούς περιορισμούς, την προσβασιμότητα σε ορισμένες δημοσιεύσεις και τη διαθεσιμότητα σχετικών πηγών. Ωστόσο, καταβλήθηκε κάθε προσπάθεια να ελαχιστοποιηθούν αυτοί οι περιορισμοί με τη χρήση πολλαπλών βάσεων δεδομένων και τη χρήση συστηματικής στρατηγικής αναζήτησης.

3.6.2 Μεροληψία και ποιότητα της βιβλιογραφίας

Η βιβλιογραφία που συμπεριλήφθηκε στην παρούσα μελέτη υπόκειται σε εγγενείς μεροληψίες και ποιοτικές διακυμάνσεις. Παρόλο που καταβλήθηκαν προσπάθειες για την επιλογή αξιόπιστων και υψηλής ποιότητας πηγών, είναι σημαντικό να αναγνωριστεί ότι κάποια βιβλιογραφία μπορεί να παρουσιάζει διαφορετικές οπτικές ή να μην πληροί τα ίδια πρότυπα αυστηρότητας. Η μελέτη αποσκοπεί στην κριτική αξιολόγηση της επιλεγμένης βιβλιογραφίας και στην παροχή μιας ισορροπημένης σύνθεσης της διαθέσιμης γνώσης. Ωστόσο, οι αναγνώστες θα πρέπει να γνωρίζουν ότι τα ευρήματα και τα συμπεράσματα βασίζονται στη βιβλιογραφία που ήταν διαθέσιμη κατά τη στιγμή της μελέτης.

3.6.3. Γενικευσιμότητα των ευρημάτων

Καθώς η παρούσα μελέτη βασίζεται στην υπάρχουσα βιβλιογραφία, η δυνατότητα γενίκευσης των ευρημάτων μπορεί να είναι περιορισμένη. Το συγκεκριμένο πλαίσιο της Ελλάδας και η δημογραφική της πρόκληση αποτελούν τη βάση της μελέτης. Ως εκ τούτου, τα ευρήματα ενδέχεται να μην είναι άμεσα μεταβιβάσιμα σε άλλες χώρες ή περιοχές με διαφορετικά δημογραφικά χαρακτηριστικά ή κοινωνικοοικονομικά πλαίσια. Ωστόσο, οι γνώσεις και τα θεωρητικά πλαίσια που προκύπτουν από τη μελέτη μπορεί να είναι εφαρμόσιμα σε παρόμοια πλαίσια και να χρησιμεύσουν ως βάση για περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη πολιτικής.

3.6.4 Μεροληψία δημοσίευσης

Η μεροληψία δημοσίευσης είναι ένας δυνητικός περιορισμός σε κάθε βιβλιογραφική μελέτη. Η εστίαση στη δημοσιευμένη βιβλιογραφία μπορεί να οδηγήσει σε υπερεκπροσώπηση θετικών ευρημάτων ή μελετών που έχουν γίνει δεκτές για δημοσίευση. Οι αδημοσίευτες εργασίες, η γκρίζα βιβλιογραφία και οι μελέτες με

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

αρνητικά ή ασαφή αποτελέσματα ενδέχεται να υποεκπροσωπούνται. Η μελέτη αναγνωρίζει αυτόν τον περιορισμό και προσπαθεί να τον αντιμετωπίσει εξετάζοντας ένα ευρύ φάσμα πηγών και ενσωματώνοντας μεθόδους κριτικής αξιολόγησης.

3.6.5 Χρονικοί περιορισμοί

Ένας άλλος περιορισμός της μελέτης είναι η πιθανή επίδραση των χρονικών περιορισμών. Η βιβλιογραφία που εξετάστηκε μπορεί να έχει δημοσιευτεί μέχρι μια συγκεκριμένη ημερομηνία και από τότε μπορεί να έχουν προκύψει νέες έρευνες και εξελίξεις. Αν και καταβλήθηκαν προσπάθειες να συμπεριληφθούν πρόσφατες δημοσιεύσεις, η εξελισσόμενη φύση του τομέα σημαίνει ότι τα ευρήματα της μελέτης ενδέχεται να μην αποτυπώνουν την πιο πρόσφατη γνώση. Ωστόσο, η μελέτη παρέχει μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της βιβλιογραφίας που ήταν διαθέσιμη κατά τη στιγμή της μελέτης.

Συμπερασματικά, η παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία αναγνωρίζει αρκετούς περιορισμούς. Σε αυτούς περιλαμβάνονται το εύρος της βιβλιογραφίας που εξετάστηκε, η πιθανή μεροληψία και οι διαφοροποιήσεις στην ποιότητα της βιβλιογραφίας, η περιορισμένη δυνατότητα γενίκευσης των ευρημάτων, η μεροληψία δημοσίευσης και οι χρονικοί περιορισμοί. Παρά τους περιορισμούς αυτούς, η μελέτη αποσκοπεί στην παροχή μιας ολοκληρωμένης ανάλυσης και σύνθεσης της διαθέσιμης βιβλιογραφίας σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και την απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Οι περιορισμοί γνωστοποιούνται για να διασφαλιστεί η διαφάνεια και να δοθεί στους αναγνώστες μια ισορροπημένη κατανόηση του πεδίου εφαρμογής της μελέτης και των πιθανών επιπτώσεων.

3.7 Συμπέρασμα

Εν κατακλείδι, η παρούσα βιβλιογραφική μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία παρουσίασε μια ολοκληρωμένη ανάλυση και σύνθεση της βιβλιογραφίας σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και την απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η ανασκόπηση των υφιστάμενων ερευνών και επιστημονικών εργασιών απέδωσε πολύτιμες γνώσεις σχετικά με τις δημογραφικές τάσεις, τις επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, τις εκτιμήσεις για το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και την κοινωνική πρόνοια, τη βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων και τις πολιτικές απαντήσεις.

Η ανάλυση των δημογραφικών τάσεων στην Ελλάδα ανέδειξε τη γήρανση του πληθυσμού, τη μείωση των γεννήσεων και τα μεταναστευτικά πρότυπα ως σημαντικές προκλήσεις. Οι τάσεις αυτές έχουν επιπτώσεις στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό, των ποσοστών ανεργίας και της έλλειψης δεξιοτήτων. Ο αντίκτυπος στην οικονομική ανάπτυξη, την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα ήταν εμφανής, μαζί με τις αυξανόμενες απαιτήσεις για το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης και τις διατάξεις κοινωνικής πρόνοιας.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Η βιωσιμότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων ενόψει της δημογραφικής πρόκλησης έχει αναδειχθεί σε κρίσιμο ζήτημα, λαμβάνοντας υπόψη παράγοντες όπως ο λόγος εξάρτησης, η χρηματοδότηση των συντάξεων και η δικαιοσύνη μεταξύ των γενεών. Τα μέτρα πολιτικής για τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των συντάξεων είναι απαραίτητα για τη διασφάλιση της ευημερίας και της οικονομικής ασφάλειας των σημερινών και των μελλοντικών γενεών.

Η βιβλιογραφική επισκόπηση εντόπισε κενά και τομείς για περαιτέρω έρευνα. Τα κενά αυτά προσφέρουν ευκαιρίες για να εμβαθύνουμε σε συγκεκριμένες πτυχές της δημογραφικής πρόκλησης, να διερευνήσουμε εναλλακτικές πολιτικές απαντήσεις και να αξιολογήσουμε την αποτελεσματικότητα των υφιστάμενων παρεμβάσεων. Η μελλοντική έρευνα θα πρέπει να στοχεύει στην αντιμετώπιση αυτών των κενών, ώστε να παρέχει μια πιο ολοκληρωμένη κατανόηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και να ενημερώνει για τεκμηριωμένες αποφάσεις πολιτικής.

Τα ευρήματα της παρούσας μελέτης υπογραμμίζουν την ανάγκη για προληπτικές και στοχευμένες πολιτικές απαντήσεις για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην Ελλάδα. Οι επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών εκτείνονται πέρα από το οικονομικό πεδίο, περιλαμβάνοντας την κοινωνική πρόνοια, την υγειονομική περίθαλψη και τα συνταξιοδοτικά συστήματα. Ως εκ τούτου, απαιτείται μια πολυδιάστατη και ολοκληρωμένη προσέγγιση για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων των δημογραφικών μεταβολών και τη διασφάλιση της ευημερίας και της ανθεκτικότητας του πληθυσμού.

Συνοψίζοντας, η παρούσα βιβλιογραφική Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία παρείχε μια ολοκληρωμένη επισκόπηση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα και της απειλής της για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τα ευρήματα υπογραμμίζουν τη σημασία της κατανόησης και της αντιμετώπισης των επιπτώσεων των δημογραφικών αλλαγών σε διάφορους τομείς της κοινωνίας. Αναγνωρίζοντας τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζει η δημογραφική μετάβαση, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής μπορούν να αναπτύξουν αποτελεσματικές στρατηγικές για την προώθηση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, της κοινωνικής ευημερίας και της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας στην Ελλάδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

4.1 Προώθηση της περιφερειακής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής βιωσιμότητας

Προτείνεται η υλοποίηση επενδύσεων σε υποδομές κυρίως σε αγροτικές και οικονομικά μειονεκτικές περιοχές για την τόνωση των τοπικών οικονομιών, τη δημιουργία θέσεων εργασίας και την προσέλκυση επενδύσεων.

Ταυτόχρονα πρωτοβουλίες πρέπει να ληφθούν για την προώθηση της περιβαλλοντικά βιώσιμης ανάπτυξης μέσω επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, ενεργειακή απόδοση και έργα πράσινης υποδομής.

Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή. Ανάπτυξη στρατηγικών για τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε ευάλωτους πληθυσμούς και οικοσυστήματα, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για την αντιμετώπιση της λειψυδρίας, των ακραίων καιρικών φαινομένων και της ανόδου της στάθμης της θάλασσας.

4.2 Προτάσεις για το Συνταξιοδοτικό

Οι προτάσεις πολιτικής αφορούν κύρια το σκέλος της καλύτερης προσαρμογής του συνταξιοδοτικού συστήματος στις δημογραφικές τάσεις, και λιγότερο το σκέλος του μετριασμού των τάσεων. Ο γνώμονας των προτάσεων και στις δύο περιπτώσεις αφορά ξεκάθαρα την προαγωγή των αρχών βιωσιμότητας και επάρκειας των συνταξιοδοτικών παροχών. Αφενός στο σκέλος της προσαρμογής, οι προτάσεις επικεντρώνονται σε παρεμβάσεις οι οποίες θα ενισχύσουν την προαιρετική συνταξιοδοτική αποταμίευση και ευρύτερα τον κεφαλαιοποιητικό άξονα του συστήματος συντάξεων. Επίσης, περιλαμβάνονται προτάσεις βελτίωσης παραμέτρων του διανεμητικού άξονα και θεσμικής θωράκισης πρόσφατων συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων προκειμένου να διασφαλιστεί η απρόσκοπτη μακροχρόνια εφαρμογή τους. Αφετέρου, στην κατεύθυνση του μετριασμού της συρρίκνωσης του εργατικού δυναμικού και της μειωμένης συμμετοχής στην αγορά εργασίας, παρουσιάζονται προτάσεις για την επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου και την ενίσχυση της διακρατικής φορητότητας των δικαιωμάτων συνταξιοδοτικής ασφάλισης προκειμένου να αυξηθεί η κινητικότητα στην αγορά εργασίας.

4.2.1 Ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα του συνταξιοδοτικού συστήματος

Προτείνεται η ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα του συνταξιοδοτικού συστήματος, προκειμένου να δρα συμπληρωματικά με τον διανεμητικό άξονα. Πρόσφατες μεταρρυθμίσεις στο σκέλος του δημόσιου, υποχρεωτικού πυλώνα, μέσα από την σταδιακή μετατροπή της επικουρικής ασφάλισης σε κεφαλαιοποιητική, αναμένεται να συμβάλλουν στην προσαρμογή του συστήματος στις δημογραφικές τάσεις. Ωστόσο,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

η συμπληρωματική συνταξιοδοτική αποταμίευση στην Ελλάδα υπολείπεται σημαντικά από το αντίστοιχο επίπεδο στις περισσότερες άλλες Ευρωπαϊκές χώρες. Η ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα μπορεί να επιτευχθεί με παρεμβάσεις που περιγράφονται παρακάτω.

Η πρόσφατη μεταρρύθμιση της νέας επικουρικής κεφαλαιοποιητικής ασφάλισης αναμένεται να έχει θετικές μακροοικονομικές επιδράσεις. Για τον λόγο αυτό είναι σημαντικό να εφαρμοστεί απρόσκοπτα μακροχρόνια, ιδανικά στη βάση πολιτικής συναίνεσης και καλών διεθνών πρακτικών. Το μοντέλο οργανωτικής διαχείρισης του νέου Ταμείου Επικουρικής Κεφαλαιοποιητικής Ασφάλισης (ΤΕΚΑ), οι επενδυτικοί κανόνες, το εποπτικό πλαίσιο, η διαφάνεια και επάρκεια στην συστηματική ενημέρωση των ασφαλισμένων, αποτελούν εκκρεμότητες-κλειδί για την μακροχρόνια επιτυχημένη εφαρμογή

Παράλληλα πρέπει να ενισχυθεί η συμμετοχή νοικοκυριών και επιχειρήσεων στον τομέα της ιδιωτικής ασφάλισης, με πολλαπλασιαστικό όφελος για την ιδιωτική αποταμίευση και τις επενδύσεις. Στην κατεύθυνση αυτή προτείνεται η επαναφορά και ενίσχυση φορολογικών κινήτρων για νοικοκυριά σε σχέση με συνταξιοδοτικά προϊόντα του τρίτου πυλώνα. Ταυτόχρονα, προκειμένου ο κεφαλαιοποιητικός άξονας να αποφέρει τα μέγιστα οφέλη για την εγχώρια οικονομία και κεφαλαιαγορά, προτείνεται η εισαγωγή στοχευμένων φορολογικών κινήτρων, ώστε μέρος των αποθεματικών να κατευθύνεται και να επενδύεται εγχώρια, σε τοποθετήσεις που θα πληρούν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, και σε αρμονία και με το Ευρωπαϊκό θεσμικό πλαίσιο.

Ακόμα πρέπει να ενισχυθεί ο θεσμός της επαγγελματικής ασφάλισης προκειμένου να παίξει τον ρόλο αναπτυξιακού μοχλού στην οικονομία. Στον τομέα αυτό, προτείνεται εκσυγχρονισμός στο αδειοδοτικό και εποπτικό πλαίσιο, μεγαλύτερη ευελιξία στην οργανωτική λειτουργία των επαγγελματικών ταμείων, «άνοιγμα» του θεσμού στα πολύ-εργοδοτικά ταμεία, αλλαγές στο πλαίσιο επαρκών και υγιών φορολογικών κινήτρων με κλιμακωτά χαρακτηριστικά και καθολικό πλαίσιο οριοθέτησης

Τέλος προϋπόθεση για την μακροχρόνια αποτελεσματική και επιτυχημένη εφαρμογή ενός κεφαλαιοποιητικού άξονα αποτελεί η παράλληλη προαγωγή του χρηματοοικονομικού αλφαβητισμού, ειδικά στην Ελλάδα, όπου εκτιμάται σε σχετικά χαμηλό επίπεδο. Αυτό είναι κομβικής σημασίας προκειμένου οι ασφαλισμένοι να επιλέγουν το προφίλ επένδυσης των εισφορών που ανταποκρίνεται καλύτερα στις προτιμήσεις και τις εκάστοτε ανάγκες τους, στη βάση ορθής κατανόησης των κινδύνων που ενέχει η επιλογή τους. (ΙΟΒΕ, 2024)

4.2.2 Βελτίωση της δημόσιας διανεμητικής ασφάλισης

Επιμέρους παράμετροι στον άξονα διανεμητικής ασφάλισης μπορούν να βελτιωθούν, με κατεύθυνση την απελευθέρωση αποταμιευτικών πόρων για τα νοικοκυριά και την ενίσχυση των κινήτρων τους για ένταξη και επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου των μελών τους. Οι βελτιώσεις που προτείνονται όσον αφορά τον διανεμητικό άξονα είναι αυτές που περιγράφονται σε αυτήν την υποενότητα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Η μείωση του ύψους των υποχρεωτικών εισφορών κοινωνικής ασφάλισης, κρίνεται σκόπιμο να αποτελεί προτεραιότητα αξιοποίησης ενδεχόμενου δημοσιονομικού «χώρου». Ένα μέτρο προς αυτή την κατεύθυνση αποτελεί η μείωση του πλαφόν ως προς το «ασφαλιστέο» εισόδημα που υπόκειται σε υποχρεωτικές εισφορές. Ένα δεύτερο μέτρο είναι η μείωση του ποσοστού υποχρεωτικών εισφορών για το τμήμα των μεικτών αποδοχών κάθε εργαζόμενου έως το ύψος του κατώτατου μισθού. Με το πρώτο μέτρο ενισχύεται η προοπτική αποταμίευσης για τα νοικοκυριά με τη δυνητικά υψηλότερη ροπή προς αποταμίευση, ενώ με το δεύτερο ενισχύεται το διαθέσιμο εισόδημα και η δυνατότητα αποταμίευσης για όλους, με μεγαλύτερο σχετικό βάρος στους χαμηλά αμειβόμενα εργαζόμενους.

Το αναδιανεμητικό κομμάτι της κύριας σύνταξης πρέπει να επεκταθεί αναλογικά και σε άτομα που πληρούν τα ηλικιακά όρια συνταξιοδότησης, πλην όμως έχουν λιγότερα από 15 έτη ασφάλισης. Η δυνατότητας λήψης εθνικής σύνταξης με λιγότερα από 15 έτη ασφάλισης, μειωμένης αναλογικά, θα αυξήσει τα κίνητρα για επίσημη εργασία και για άτομα με μικρό ορίζοντα παραμονής στη χώρα.

Ακόμα πρέπει να λαμβάνονται όλες οι απαραίτητες πρόνοιες ώστε οι προϋποθέσεις συνταξιοδότησης να βρίσκονται συστηματικά σε ευθυγράμμιση με την πρόοδο της κατάστασης υγείας του πληθυσμού ώστε να αποθαρρύνεται κατά γενικό κανόνα η συνταξιοδότηση σε ηλικίες που κρίνονται κατάλληλες για εργασία. Αυτό απαιτεί την παρακολούθηση και έγκαιρη διαχρονικά αναθεώρηση των ηλικιακών ορίων συνταξιοδότησης σε συνδυασμό με τα ελάχιστα έτη ασφάλισης, καθώς και τον περιορισμό των εξαιρέσεων που επιτρέπουν την πρόωρη συνταξιοδότηση. ((ΙΟΒΕ), 2022)

4.2.3 Θεσμική θωράκιση των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων

Προκειμένου να επιτευχθεί η θεσμική θωράκιση των συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων, με γνώμονα το μακροχρόνιο δημόσιο συμφέρον, απέναντι στον πολιτικό κίνδυνο που συνδέεται με τον εκλογικό κύκλο προτείνεται η σύσταση εθνικής, υπερκομματικής Επιτροπής Εμπειρογνωμόνων για την παρακολούθηση των τάσεων σε σχέση με το συνταξιοδοτικό σύστημα και αξιολόγηση των ήδη δρομολογημένων μέτρων. Η Επιτροπή θα έχει την αρμοδιότητα να συντάσσει γνωμοδοτική έκθεση προς το Ελληνικό Κοινοβούλιο κάθε τρία έτη, η οποία θα αποτυπώνει συνδυαστικά αναλογιστικές και μακροοικονομικές προβολές και θα προτείνει παρεμβάσεις πολιτικής, στη βάση της διασφάλισης της βιωσιμότητας και επάρκειας των συντάξεων, αλλά και στη βάση μελέτης καλών διεθνών πρακτικών και τάσεων. Η αποστολή και οι τεκμηριωμένες αναλύσεις της Επιτροπής θα συμβάλλουν στην υιοθέτηση μιας μακροχρόνιας εθνικής πολιτικής για το συνταξιοδοτικό, η οποία δεν θα καθορίζεται στη βάση βραχυπρόθεσμων σκοπιμοτήτων και πιέσεων από οργανωμένες ομάδες συμφερόντων. Η Επιτροπή αυτή θα έχει συστηματική συνεργασία με την προτεινόμενη Εθνική Επιτροπή για το Δημογραφικό.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

4.2.4 Ενίσχυση της διακρατικής φορητότητας των δικαιωμάτων συνταξιοδοτικής ασφάλισης

Στην σημερινή εποχή ολοένα και περισσότεροι άνθρωποι επιλέγουν να ζήσουν ένα μέρος της εργασιακής ζωής ή της περιόδου συνταξιοδότησής τους σε περισσότερες από μία χώρα Εξαιτίας αυτού η διασυνοριακή φορητότητα των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων αποκτά διαρκώς αυξανόμενη σημασία. Η κινητικότητα στη διεθνή αγορά εργασίας συχνά εμποδίζεται από διαφορές σε συνταξιοδοτικά συστήματα, αν και θα αύξανε την αποτελεσματικότητα κατανομής των παραγωγικών πόρων. Προκειμένου να βελτιωθεί η φορητότητας η μελέτη αυτή προτείνει τα κάτωθι:

Η φορητότητα μπορεί να διευκολυνθεί μέσα από διακρατικές συμφωνίες οι οποίες αναγνωρίζουν στον ασφαλισμένο συνταξιοδοτικά δικαιώματα που προκύπτουν από την συσσώρευση ετών προϋπηρεσίας στις διαφορετικές αυτές χώρες. (Your Europe, 2024) Τρία κριτήρια ξεχωρίζουν προκειμένου οι διακρατικές αυτές συμφωνίες να είναι αποτελεσματικές. Η διασφάλιση ενός τουλάχιστον βαθμού ανταποδοτικότητας της παροχής στον ασφαλισμένο, η δίκαιη κατανομή του δημοσιονομικού βάρους μεταξύ των συγχρηματοδοτούμενων χωρών στην περίπτωση που το σύστημα προβλέπει και συνεισφορά του κράτους και η ελαχιστοποίηση του γραφειοκρατικού βάρους στην εφαρμογή τους. (Holzmann, 2024)

Επιπρόσθετα ακόμα και στις περιπτώσεις διακρατικών συμφωνιών όπου ήδη προβλέπεται η φορητότητα (π.χ. εντός της ΕΕ), υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης των κινήτρων για εργασιακή κινητικότητα, μέσα από μεγαλύτερο εναρμονισμό στη δομή χρηματοδότησης των συνταξιοδοτικών συστημάτων, ώστε η φορητότητα να μην περιορίζεται σε ένα μικρό μέρος του συνταξιοδοτικού δικαιώματος που υπό άλλες συνθήκες ο ασφαλισμένος θα λάμβανε εάν συνέχιζε τον εργασιακό του βίο στην ίδια χώρα. Επίσης, υπάρχει περιθώριο μείωσης του γραφειοκρατικού βάρους εφαρμογής της φορητότητας μέσα από ψηφιακό διαμοιρασμό δεδομένων μεταξύ των ασφαλιστικών αρχών διαφορετικών χωρών, αμεσότερης απόκρισης των ίδιων αρχών σε αποφάσεις απονομής και προσδιορισμού ύψους σύνταξης καθώς και μεγαλύτερης διαφάνειας σε σχέση με την ενημέρωση ασφαλισμένων και συνταξιούχων για τις υποχρεώσεις και τα δικαιώματά τους.

Τέλος προτείνεται η διευκόλυνση εξάπλωσης πολύ-εργοδοτικών επαγγελματικών ταμείων με διεθνή παρουσία και η εφαρμογή του πανευρωπαϊκού προσωπικού συνταξιοδοτικού προϊόντος μέτρα που προάγουν την φορητότητα των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων και την εργασιακή κινητικότητα.

4.2.5 Επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου

Όπως διαπιστώσαμε στο πρώτο κεφάλαιο η μείωση του πληθυσμού στην Ελλάδα και η ταυτόχρονη αύξηση του προσδόκιμου ηλικίας, ασκεί μεγάλη πίεση στο συνταξιοδοτικό σύστημα. Ως εκ τούτου θεωρείται σκόπιμο να μειωθούν τα αντικίνητρα που θέτει το σημερινό συνταξιοδοτικό σύστημα για την επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου των πολιτών. Στην κατεύθυνση αυτή, προτείνεται η παροχή υψηλού

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

βαθμού ευελιξίας για δυνατότητες παράλληλης απασχόλησης των συνταξιούχων. Σε συνέχεια του Νόμου 4670/2020, για τους νέους συνταξιούχους οι οποίοι επιθυμούν να εργαστούν προβλέπεται μείωση κατά 30% της ακαθάριστης κύριας σύνταξής τους, από 60% που ίσχυε έως τότε. Σύμφωνα με δειγματοληπτική έρευνα που έγινε σε 13 Ευρωπαϊκές χώρες, το ποσοστό των συνταξιούχων που εργάζονται παραμένει σχετικά χαμηλό στην Ελλάδα, περί το 5%, σε αντιδιαστολή με χώρες όπως η Σουηδία, η Δανία και η Ελβετία όπου ξεπερνά το 20%. Συνεπώς, κρίνεται απαραίτητο να αμβλυνθούν τα αντικίνητρα που αντιμετωπίζουν οι Έλληνες συνταξιούχοι προκειμένου να επιστρέψουν, έστω περιστασιακά ή με ευέλικτες μορφές, αλλά με επίσημο τρόπο, στην εργασία τους. Η σύγκριση του νομοθετικού πλαισίου με άλλες χώρες αναδεικνύει ότι ενώ οι περισσότερες χώρες χρησιμοποιούν όρια, μειώσεις ή περιορισμούς στην συνταξιοδοτική παροχή αντίστοιχα με αυτό της Ελλάδας, αφενός αυτά συχνά συνδέονται με το ύψος των εργασιακών απολαβών, αφετέρου στις 10 από τις 13 χώρες παύουν να υφίστανται όταν ο συνταξιούχος έχει συμπληρώσει το νομοθετημένο ηλικιακό όριο για πλήρη σύνταξη. Εξαίρεση αποτελούν η Ισπανία και η Ελλάδα οι οποίες εξακολουθούν να εφαρμόζουν μείωση στην σύνταξη της τάξης του 50% και 30% αντίστοιχα, ενώ η Δανία εφαρμόζει μείωση 30% μόνο στο βαθμό που οι απολαβές από εργασία υπερβαίνουν το 75% των μέσων απολαβών πλήρους απασχόλησης στη χώρα. Συμπερασματικά, υπάρχει το περιθώριο το υφιστάμενο όριο στην Ελλάδα να καταστεί περισσότερο ευέλικτο, αποσυνδεδεμένο από το ανταποδοτικό τουλάχιστον σκέλος της παροχής, ειδικά για συνταξιούχους άνω των 67 ετών. (Goll, 2024)

Σε σχέση με τα ποσοστά αναπλήρωσης, έχουν ήδη συντελεστεί σημαντικές παραμετρικές παρεμβάσεις στον δημόσιο υποχρεωτικό πυλώνα ασφάλισης την τελευταία δεκαετία. Ωστόσο, θα παραμένει κομβική διαχρονικά η εύρεση της χρυσής τομής για τον καθορισμό δίκαιων και επαρκών ποσοστών αναπλήρωσης στη σύνταξη, χωρίς να δρουν ως αντικίνητρο για εργασία σε μεγαλύτερες ηλικίες. Ιδιαίτερα σημαντικός είναι ο περαιτέρω περιορισμός των εξαιρέσεων πρόωρης συνταξιοδότησης, αποκλειστικά στις περιπτώσεις εκείνες για τις οποίες υπάρχει σοβαρός λόγος. Γενικότερα, μέσα από πολιτικές στην αγορά εργασίας, σαν αυτές που προτείνονται στην επόμενη ενότητα, είναι χρήσιμο να δοθούν κίνητρα συμμετοχής στην επίσημη αγορά εργασίας για μεγαλύτερα χρονικά διαστήματα και ευρύτερο φάσμα ηλικιών και κοινωνικών ομάδων. Ενδεικτικά, τέτοια μέτρα, που αλληλεπιδρούν και με τον σχεδιασμό του συνταξιοδοτικού συστήματος αφορούν την τόνωση της απασχόλησης μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων (μέσω ενεργών πολιτικών απασχόλησης, προγραμμάτων αναβάθμισης δεξιοτήτων, δια βίου μάθησης, κλπ.), καθώς και προγράμματα ένταξης ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας.

4.3 Προτάσεις πολιτικής στοχευμένες στην αγορά εργασίας

Οι προτάσεις που ακολουθούν έχουν δύο στόχους. Την αύξηση της συμμετοχής και της απασχόλησης των ομάδων που εκπροσωπούνται λιγότερο στην αγορά εργασίας

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

και την αύξηση της παραγωγικότητας στην αγορά εργασίας. Στην ενότητα αυτή θα παρουσιάσουμε τις προτάσεις μας για την επίτευξη αυτού του σκοπού.

4.3.1 Μέτρα για την αύξηση της απασχόλησης στην αγορά εργασίας

Η λήψη μέτρων για τη βελτίωση της παραγωγικότητας και της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων. Τόσο κίνητρα για έρευνα και καινοτομία στις επιχειρήσεις, όσο και κίνητρα για προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης, αλλά και κίνητρα για επενδύσεις εκσυγχρονισμού επιχειρήσεων που βρίσκονται εκτός αστικών κέντρων ειδικά αν οι επιχειρήσεις αυτές είναι εξωστρεφείς.

Η παροχή οικονομικών κινήτρων σε άτομα που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης σε μεγάλη ηλικία (π.χ. φορολογική έκπτωση ή ειδικό πρόγραμμα με voucher για άτομα άνω των 50 ετών).

Αντιμετώπιση της έλλειψης ζήτησης εκ μέρους των εργοδοτών για νέες γυναίκες μέσω επιδότησης του κόστους εργασίας απασχολούμενων που καλύπτουν άτομα που βρίσκονται σε άδειες (γονικές, ανατροφής κ.λπ.). Η αντικατάσταση ατόμων που απουσιάζουν είναι πιο σημαντική για μικρές επιχειρήσεις όπου οι υπόλοιποι απασχολούμενοι δεν είναι εύκολο να μοιραστούν τις αρμοδιότητες των ατόμων που λείπουν. Συνδυαστικά με το παραπάνω μέτρο, θα μπορούσε να εξεταστεί η δυνατότητα να προσλαμβάνονται στη θέση των υπαλλήλων σε άδεια κατά προτεραιότητα άτομα τα οποία σπουδάζουν προκειμένου να αποκτούν εργασιακή εμπειρία.

4.3.2 Μέτρα για την αύξηση της προσφοράς εργασίας γυναικών, νέων και μεγαλύτερων σε ηλικία ατόμων

Προτείνεται η θέσπιση περαιτέρω κινήτρων για την παραμονή στην εργασία όσων βρίσκονται κοντά στα ελάχιστα όρια συνταξιοδότησης όπως έχουν ήδη αναφερθεί στην προηγούμενη ενότητα της μελέτης που αφορά τις προκλήσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος.

Ακόμα πρέπει να προβούμε σε αλλαγή των κοινωνικών προτύπων που θέλουν τις γυναίκες να ασχολούνται αποκλειστικά με τις εργασίες του νοικοκυριού, την παιδική φροντίδα και τη φροντίδα των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας.

Λήψη μέτρων όπως η επιδότηση του κόστους ανατροφής των παιδιών για γονείς εφόσον εργάζονται, επέκταση της χρήσης της τηλεργασίας που θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους μετακινήσεων από και προς την εργασία, θέσπιση κινήτρων σε ομάδες επιχειρήσεων για τη δημιουργία, λειτουργία και διαχείριση σταθμών παιδικής φροντίδας για την εκμετάλλευση οικονομιών κλίμακας ώστε να μειωθεί το κόστος παιδικής φροντίδας και ανατροφής στη λειτουργία των σταθμών και φυσικά βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης παιδικής φροντίδας από τους δημόσιους και ιδιωτικούς σταθμούς

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

4.4 Προτάσεις για την ισότητα των δύο φύλλων στην εργασία υπό το πρίσμα της αύξησης του πληθυσμού.

Έχοντας αναλύσει την σχέση μεταξύ των ποσοστών γονιμότητας και την πρόκληση που δημιουργεί το δημογραφικό πρόβλημα σε δύο τομείς, αυτούς της οικογένειας και της ισότητας των δύο φύλλων, θα παρουσιάσουμε σε αυτήν την υποενότητα προτάσεις πολιτικής, οι οποίες διέπονται από δύο κύρια χαρακτηριστικά, που στοχεύουν να απαλύνουν ή και να απαλείψουν το πρόβλημα αυτό.

Τα δύο κύρια χαρακτηριστικά στα οποία έγινε μνεία ανωτέρω είναι η επάρκεια και καταλληλότητα των προτεινόμενων πολιτικών και η ισονομία ανάμεσα στους εργαζόμενους ανεξαρτήτως φύλλου. Σε σχέση με αυτά τα χαρακτηριστικά οι πολιτικές που προτείνονται λαμβάνεται μέριμνα ώστε να παρέχουν επαρκή κίνητρα ως προς την απόκτηση παιδιών δεδομένου του υψηλού κόστους διαβίωσης και των πρακτικών δυσκολιών ως προς τη συμφιλίωση της οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής. Οι πολιτικές προτείνονται ώστε να παρέχουν επαρκή κίνητρα σε όλους τους τύπους των νοικοκυριών και σε όλες τις ηλικίες, καθώς όλοι έχουν σημαντικό ρόλο να διαδραματίσουν στην αντιμετώπιση του προβλήματος. Εντούτοις, μεγαλύτερη βαρύτητα θα πρέπει να δίνεται σε πολιτικές που θα στοχεύουν στην απόκτηση του πρώτου παιδιού για νεότερα ζευγάρια ή γονείς, ώστε να διευρύνεται το παράθυρο για περισσότερα παιδιά ανά οικογένεια. Παράλληλα, θα πρέπει να διασφαλίζονται τα κίνητρα για συμμετοχή στην αγορά εργασίας.

Έχοντας πλέον ορίσει το πλαίσιο οι πολιτικές που προτείνονται είναι:

Εναρμόνιση κανόνων και δικαιωμάτων για τις γονικές άδειες ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα αλλά και για τους αυτοαπασχολούμενους. Η διάρκεια και η γενναιοδωρία της άδειας μητρότητας στην Ελλάδα είναι κοντά στο μέσο όρο της ΕΕ και συνάδει με τις διεθνείς καλές πρακτικές. Όμως, από την εξέταση του νομικού πλαισίου προκύπτει ότι οι κανόνες και οι παροχές είναι κατακερματισμένοι και υπάρχει άνιση μεταχείριση διαφορετικών κατηγοριών εργαζομένων. Ως εκ τούτου, προτείνεται η εναρμόνιση του πλαισίου γονικών αδειών και η εισαγωγή απλών και διαφανών νομικών κανόνων αναφορικά με τα δικαιώματα (διάρκεια, αναπλήρωση εισοδήματος κ.α.) των γονιών και ειδικότερα, αναφορικά με την άδεια μητρότητας και την άδεια φροντίδας παιδιού όπου παρατηρούνται οι μεγαλύτερες ανισότητες ως προς μεταχείριση των εργαζόμενων (π.χ., ανάμεσα στον ιδιωτικό και τον δημόσιο τομέα).

Εισαγωγή θεσμού μη μεταβιβάσιμης άδειας για τον πατέρα με υψηλό ποσοστό αναπλήρωσης εισοδήματος. Η πρόσφατη εισαγωγή του θεσμού της άδειας πατρότητας κατά τη γέννηση του παιδιού (14 ημερών) και η εισαγωγή της δυνατότητας λήψης άδειας ανατροφής παιδιού από τους πατέρες (εναλλακτικά με τις μητέρες) κρίνεται ως ένα σημαντικό βήμα ως προς την ισότητα των φύλων και την στήριξη των νέων πατέρων. Στο πλαίσιο όμως της ανάγκης αύξησης της συμμετοχής των νέων γυναικών με παιδιά στην αγορά εργασίας και της ουσιαστικής βελτίωσης της επίδοσης της χώρας ως προς την ισότητα των φύλων, προτείνεται η εισαγωγή του θεσμού της μη μεταβιβάσιμης πατρικής άδειας στα πρότυπα της Σουηδίας και της Ισλανδίας. Δεν πρόκειται για

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

υποχρεωτική άδεια, αλλά για άδεια που οι δικαιούχοι πατέρες μπορούν να την πάρουν εάν το επιθυμούν. Σε αύτη τη μορφή, δεν δημιουργείται στο νοικοκυριό το δίλλημα ποιος από τους δυο γονείς θα κάνει χρήση μέρος μιας κοινής άδειας αλλά δίνεται η δυνατότητα στην πατέρα να κάνει χρήση άδειας επιπλέον των ημερών άδειας που δικαιούται η μητέρα. Αυτός ο τύπος πατρικής άδειας μπορεί να συνεισφέρει τόσο στον μη αποκλεισμό των μητέρων από την αγορά εργασίας, όσο και στην αύξηση της συμμετοχής των ανδρών στις δραστηριότητες ανατροφής των παιδιών και στις οικιακές υποχρεώσεις. Σύμφωνα με μελέτη που συντάχθηκε για το Ευρωκοινοβούλιο το 2018, στις χώρες όπου η άδεια ανατροφής παιδιών είναι μη μεταβιβάσιμη, γίνεται πολύ μεγαλύτερη χρήση της άδειας από τους άνδρες σε ποσοστό που φτάνει το 90%, σε αντίθεση με χώρες όπως η Δανία (24%) και η Σλοβενία (6%). Ο θεσμός της μη μεταβιβάσιμης πατρικής άδειας είναι περισσότερο αποτελεσματικός όταν συνοδεύεται από ποσοστό αναπλήρωσης του εισοδήματος κατά τουλάχιστον 80%, ώστε να μην υπάρχουν οικονομικά αντικίνητρα για λήψη της άδειας.

Ελάφρυνση των εργοδοτών από το κόστος κάλυψης του μέρους των αποδοχών που καταβάλλονται κατά την περίοδο χρήσης των γονικών αδειών. Λαμβάνοντας υπόψη την υποχρέωση όλων των πλευρών (εργοδοσία, κράτος) να συμμετέχουν στους θεσμούς και τις παροχές κοινωνικής ασφάλισης, προτείνεται η εξέταση της δυνατότητας ελάφρυνσης των εργοδοτών από το κόστος κάλυψης μέρους των αποδοχών που καταβάλλονται κατά την περίοδο χρήσης των γονικών αδειών – ειδικά στο βαθμό που συγκεκριμένες μεταρρυθμίσεις που ενδέχεται να εφαρμοστούν στο μέλλον για την στήριξη της οικογένειας και την ισότητα των φύλων (όπως η μη μεταβιβάσιμη πατρική άδεια με υψηλό ποσοστό αναπλήρωσης) συνοδεύονται από αύξηση του σχετικού κόστους.

Επανασχεδιασμός και ενίσχυση των υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας ώστε να στοχεύει στην πρόσβαση όλων των παιδιών στην Ελλάδα στις υπηρεσίες αυτές σε ισότιμη βάση, στη θωράκιση του οικογενειακού εισοδήματος από το υψηλό κόστος ιδιωτικής παροχής των υπηρεσιών αυτών αλλά και στην προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Συγκεκριμένα, προτείνουμε την εισαγωγή εναρμονισμένων ελάχιστων προτύπων λειτουργίας αναφορικά με τα τροφεία και τα κριτήρια επιλεξιμότητας. Τα πρότυπα θα πρέπει να θεσπίζονται σε εθνικό επίπεδο στη βάση σχεδιασμού, και όχι σε επίπεδο Δήμων, αν και οι τυχόν τοπικές ιδιαιτερότητες θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τη διαδικασία. Σταδιακά, αλλά σύντομα, η επάρκεια των διαθέσιμων δομών και θέσεων θα πρέπει να διασφαλιστεί σε εθνικό επίπεδο για όλα τα παιδιά ανεξαρτήτως κοινωνικοοικονομικής θέσης και γεωγραφικής περιοχής. Προτείνεται επίσης η τακτική παρακολούθηση και καταγραφή των αναγκών αλλά και της αποτελεσματικότητας των δομών σε όρους διευκόλυνσης της πρόσβασης των γονιών στην αγορά εργασίας. Διεύρυνση του ωραρίου λειτουργίας των δομών προσχολικής αγωγής στη βάση του πλήρους, πρωινού ωραρίου πλήρους απασχόλησης σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, λαμβάνοντας παράλληλα υπόψη τους μέσους χρόνους που απαιτούνται για την μετακίνηση από και προς την εργασία και τις σχετικές

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

δυσκολίες. Επίσης, διευκόλυνση της πρόσβασης (μεταφοράς) των παιδιών προς τις δομές.

Επιμορφωτικές δράσεις και κίνητρα στον ιδιωτικό τομέα για τη διευκόλυνση της εναρμόνισης μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και στήριξης των επιχειρήσεων στους νέους γονείς. Συγκεκριμένα, προτείνονται η περαιτέρω ενίσχυση των ευέλικτων εργασιακών διευθετήσεων (εργασία από απόσταση, μερική απασχόληση, ευέλικτο ωράριο) στον ιδιωτικό τομέα. Ενώ το νομικό πλαίσιο (ειδικά μετά την υιοθέτηση και του νόμου 4808/2021) προβλέπει τη δυνατότητα για ευέλικτες μορφές απασχόλησης και ευέλικτα ωράρια για τους γονείς και στον ιδιωτικό τομέα, προτείνεται η ενδυνάμωση των εν λόγω πρακτικών μέσω εκπαιδευτικών δράσεων στις επιχειρήσεις με στόχο την αλλαγή της εργασιακής κουλτούρας. Ακόμα κίνητρα και διευκολύνσεις πρέπει να δοθούν στις επιχειρήσεις ώστε να υπάρχει υποστήριξη για το θηλασμό. Τα κίνητρα είναι απαραίτητα καθώς η δυνατότητα παροχής τέτοιων υποδομών διαφέρει με βάση το μέγεθος της επιχείρησης ή του οργανισμού. Αντίστοιχα, κίνητρα και διευκολύνσεις για την παροχή διευθετήσεων προσχολικής αγωγής ή φύλαξης στο χώρο της εργασίας. Επίσης προώθηση της συνεχιζόμενης επικοινωνίας ανάμεσα στα τμήματα διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού των επιχειρήσεων από τη μια πλευρά και των εγκύων και γονιών από την άλλη, ώστε να μπορούν οι εργαζόμενοι να ενημερώνονται για τις εξελίξεις στον εργασιακό τους χώρο, να παρέχεται υποστήριξη και να υπάρχει όσο γίνεται ομαλότερη επιστροφή στην εργασία. Τέλος επιμορφωτικά προγράμματα με στόχο την υποστήριξη εκ μέρους των τμημάτων διαχείρισης ανθρώπινου δυναμικού και των διευθυντικών στελεχών ως προς τους νέους γονείς και την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και οικογενειακής ζωής θα πρέπει να υλοποιούνται τακτικά και σε όσο το δυνατόν περισσότερες επιχειρήσεις, αν όχι σε όλες.

Ακόμα προτείνεται ο επανασχεδιασμός του συστήματος κοινωνικών επιδομάτων με τρόπο που μπορεί να βοηθήσει στην ενίσχυση των ποσοστών γονιμότητας σε νεότερες ηλικίες και που να λαμβάνει υπόψη τις μεταβολές στη διάρθρωση των νοικοκυριών (μικρότερα νοικοκυριά με ένα μόνο παιδί, μονογονεϊκές οικογένειες κ.λπ.). Ο επανασχεδιασμός αυτός θα πρέπει να γίνει με τρόπο που να λαμβάνει μέριμνα ώστε, να ενισχύεται το επίδομα παιδιού, από το πρώτο κιόλας παιδί, αλλά και να δημιουργεί μια αποτελεσματική εθνική στρατηγική για τη στέγαση. Στο πλαίσιο αυτό προτείνεται και η εξέταση της πιθανής επαναφοράς φορολογικών κινήτρων στην αγορά πρώτης κατοικίας, όπως μέσα από την επιδότηση του κόστους εξυπηρέτησης στεγαστικού δανείου, στα πρότυπα άλλων Ευρωπαϊκών χωρών. (Barrios, Denis, Ivaškaitė-Tamošiūnė, & Vázquez Torres, 2024)

Επιπρόσθετα προτείνεται η εφαρμογή πολιτικών θετικής δράσης και ποσοστώσεων στα πανεπιστήμια και σε δημόσιους οργανισμούς. Οι πολιτικές θετικής δράσης στοχεύουν στην ενίσχυση τόσο της θέσης της γυναίκας όσο και άλλων ομάδων που υποεκπροσωπούνται σε τομείς όπως η εκπαίδευση και η εργασία. Αιτιολογούνται στη βάση της αναλογικής εκπροσώπησης και έχουν εφαρμοστεί επιτυχώς σε χώρες όπως οι ΗΠΑ, ο Καναδάς και το Ηνωμένο Βασίλειο. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, τα οφέλη από τα θετικά πρότυπα που δημιουργούνται ξεπερνούν το μικρό σχετικά κόστος σε όρους

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

αποτελεσματικότητας ή παραγωγικότητας ενώ είναι πολύ πιθανό να παρατηρηθεί άμεση βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής θέσης των γυναικών μετά την εφαρμογή τους. (Beaman, Holzer, & Neumark, 2020)

Τέλος στοχευμένες δράσεις πρέπει να γίνουν στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας. Οι παρακάτω δράσεις σε αυτούς τους τομείς παρουσιάζουν συνάφεια με τις πολιτικές για την οικογένεια και την ισότητα των φύλων και μπορούν να ελαφρύνουν τα νοικοκυριά από σημαντικά κόστη που σχετίζονται με την ανατροφή των παιδιών και να προωθήσουν την ισότητα μεταξύ των φύλων. Συγκεκριμένα, προτείνονται, η ενίσχυση του θεσμού του ολοήμερου σχολείου, η ποιοτική ενίσχυση των σχολικών προγραμμάτων (ειδικά, ξένες γλώσσες, ενισχυτική διδασκαλία) ώστε να περιοριστεί το πολύ υψηλό επίπεδο ιδιωτικών δαπανών των νοικοκυριών για την εκπαίδευση, ο επανασχεδιασμός και η ενίσχυση των προγραμμάτων σχολικών γευμάτων (διεύρυνση κάλυψης, διασφάλιση ποιότητας), η διασφάλιση πρόσβασης όλων των παιδιών σε υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και τέλος η προώθηση προγραμμάτων επαγγελματικού προσανατολισμού στα σχολεία με στόχο την ενίσχυση της συμμετοχής των κοριτσιών σε ειδικότητες και επαγγέλματα με υψηλότερες προοπτικές απασχόλησης και αμοιβών με στόχο την καταπολέμηση των διαχωρισμών στην εκπαίδευση και την εργασία.

4.5 Προτάσεις για το σύστημα υγείας

Στην παρούσα ενότητα θα αναφέρουμε τις προτάσεις που έχουμε σχετικά με το σύστημα υγείας. Αυτές οι προτάσεις μπορούν να χωριστούν σε τρεις κύριες κατηγορίες: Την επάρκεια και ετοιμότητα του συστήματος υγείας, την θωράκιση του συστήματος υγείας απέναντι στις μελλοντικές χρηματοδοτικές πιέσεις και το βάρος των δαπανών και 3) η προαγωγή ενός υψηλότερου επιπέδου υγείας και διαβίωσης για όλους. Είναι σημαντικό καθώς μεταβάλλεται το ηλικιακό και επιδημιολογικό προφίλ του πληθυσμού της χώρας, το σύστημα υγείας να μην παραμένει στάσιμο αλλά να προσαρμόζεται δυναμικά στις μεταβαλλόμενες ανάγκες υγείας και τις αναδυόμενες επιδημιολογικές προκλήσεις. Καθώς μειώνονται τα δημόσια έσοδα αλλά αυξάνεται η ζήτηση για δημόσιες υπηρεσίες υγείας, θα πρέπει να εξασφαλιστούν οι απαραίτητοι χρηματοδοτικοί πόροι μέσω εξοικονόμησης που θα επιτευχθεί στη βάση δομικών μεταρρυθμίσεων στον τομέα της υγείας. Επίσης καθώς το προσδόκιμο επιβίωσης αυξάνεται, είναι σημαντικό τα επιπλέον χρόνια ζωής που «κερδίζονται» να είναι ποιοτικά, αυτόνομα και αξιοπρεπή και η συμμετοχή των μεγαλύτερων σε ηλικία πολιτών στις πάσης φύσης οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες να υποστηρίζεται και να διευκολύνεται. Έχοντας πλέον ορίσει το πλαίσιο στο οποίο στηρίζονται οι προτάσεις μας στις παρακάτω υποενότητες θα αναλύσουμε τις προτάσεις αυτές μία προς μία.

4.5.1 Στροφή στη φροντίδα με κέντρο τον ασθενή

Ο σχεδιασμός του συστήματος υγείας ώστε να έχει ως κέντρο τον ασθενή διασφαλίζει, ανάμεσα σε άλλα, ότι υπάρχει ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης των χρόνιων νοσημάτων καθώς ο πληθυσμός γηράσκει. Αυτός ο όρος συμπεριλαμβάνει μια

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

σειρά από μικρότερες μεταρρυθμίσεις που θα διασφαλίζουν την αποτελεσματικότητα και ροή πληροφοριών σε όλες τις βαθμίδες του συστήματος υγείας, συμπεριλαμβανομένων και των κοινωνικών υπηρεσιών. Σε αυτό το πλαίσιο, η δευτεροβάθμια φροντίδα δεν είναι αποκομμένη από τις άλλες βαθμίδες ή υπηρεσίες ούτε αποτελεί τη μόνη εναλλακτική μορφή περίθαλψης, ενώ τηρούνται μητρώα ασθενή προσβάσιμα από το ιατρικό προσωπικό όλων των βαθμίδων και οι πάροχοι αξιολογούνται στη βάση της αποτελεσματικότητας της φροντίδας. Κεντρικό ρόλο διαδραματίζει η ποιότητα των υπηρεσιών σε όλο το φάσμα του συστήματος υγείας καθώς και οι εμπειρίες, η ανακούφιση και υποστήριξη των ασθενών και των οικείων προσώπων τους.

4.5.2 Ανακατανομή της χρηματοδότησης και ανασχεδιασμός του συστήματος υγείας

Προτείνεται η εξοικονόμηση πόρων μέσω δομικών μεταρρυθμίσεων με στόχο την αντιμετώπιση της ζήτησης, της υπερτιμολόγησης ή υπερκατανάλωσης συγκεκριμένων υπηρεσιών ή αγαθών στα οποία η Ελλάδα καταγράφει υψηλές συγκριτικά με άλλες χώρες δαπάνες. Ο στόχος είναι να χρησιμοποιηθούν οι πόροι για την ενίσχυση κρίσιμων τομέων για την αντιμετώπιση της δημογραφικής γήρανσης. Οι μεταρρυθμίσεις αυτές θα πρέπει να γίνουν αρχικά στην πρόληψη όπου κρίνεται άμεση η ανάγκη να δεσμευτούν περισσότεροι πόροι και να σχεδιαστούν αποτελεσματικές πολιτικές στην κατεύθυνση της προαγωγής της δημόσιας υγείας και της πρόληψης (π.χ., προώθηση υγιεινών συνηθειών, έγκαιρη ενημέρωση και πρόσβαση σε προληπτικές εξετάσεις, εμβολιασμοί σε όλες τις ηλικίες κ.α.). Η υιοθέτηση του πρόσφατου 5ετούς Σχεδίου Δράσης για τη Δημόσια Υγεία 2021-2025 αποτελεί ένα θετικό βήμα, καθώς αποτελεί μια προσπάθεια ολιστικής προσέγγισης των ζητημάτων δημόσιας υγείας και της πρόληψης μέσω μετρήσιμων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων. Εντούτοις, θα πρέπει να γίνουν πιο αποφασιστικά βήματα λαμβάνοντας υπόψη τη σοβαρότητα των προκλήσεων για τη δημόσια υγεία που παρουσιάστηκαν παραπάνω και το γεγονός ότι οι πόροι που δεσμεύονται στην Ελλάδα για τον τομέα της δημόσιας υγείας και πρόληψης εξακολουθούν να βρίσκονται σε πολύ χαμηλά επίπεδα σε σχέση με άλλες χώρες. Εν συνεχεία στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας όπου η εξασφάλιση της πρόσβασης σε υπηρεσίες ποιοτικής πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας για όλους τους πολίτες θα αποτελέσει την πρώτη γραμμή άμυνας έναντι των σύγχρονων επιδημιολογικών προκλήσεων με χαμηλότερο κόστος μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα έναντι της δευτεροβάθμιας φροντίδας υγείας. Πολύ σημαντικοί παράγοντες σε αυτή την κατεύθυνση κρίνονται η μείωση των υψηλών μη εξυπηρετούμενων ιατρικών αναγκών στην Ελλάδα και η επίτευξη πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης ως προς την δομή και τον σχεδιασμό της πρωτοβάθμιας φροντίδας υγείας σε πιο μόνιμη βάση ώστε να μην υπάρχουν αλλεπάλληλες αλλαγές στις διαδικασίες πρόσβασης των ασθενών στις δημόσιες δομές και στα δικαιώματά τους. Τέλος μεταρρυθμίσεις πρέπει να γίνουν και στην μακροχρόνια φροντίδα υγείας η οποία θα πρέπει επίσης να ενισχυθεί ώστε να διασφαλιστεί η επάρκεια και η ποιότητα των δομών και διευθετήσεων για τη φροντίδα του αυξανόμενου μέρους του πληθυσμού με

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

άνοια και ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας και βοήθειας. Υπάρχει σημαντικό περιθώριο βελτίωσης στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας σε όρους μέτρησης των αναγκών, σχεδιασμού κατάλληλων πολιτικών και αύξησης της σχετικής χρηματοδότησης η οποία βρίσκεται σε ιδιαίτερα χαμηλά επίπεδα. Επίσης προτείνεται η εξέταση των κατάλληλων πολιτικών για την υποστήριξη της φροντίδας στο σπίτι.

4.5.3 Βελτίωση της υγειονομικής φροντίδας σε ηλικιωμένους

Προτείνεται η ενίσχυση των διαθέσιμων προγραμμάτων που παρέχονται από τα εκπαιδευτικά ιδρύματα στον τομέα της γηριατρικής ιατρικής και φροντίδας με στόχο τη διασφάλιση της ετοιμότητας, της εξειδίκευσης και της εκπαιδευτικής επάρκειας του εγχώριου ιατρικού και νοσηλευτικού προσωπικού ως προς τη φροντίδα των ηλικιωμένων και ταυτόχρονα η υιοθέτηση προγραμμάτων για την υποστήριξη των ηλικιωμένων τόσο εντός του φυσικού όσο και του κοινωνικού τους περιβάλλοντος. Η διαθεσιμότητα ασφαλών και προσβάσιμων υποδομών (κτίρια, μεταφορικά μέσα, πεζοδρόμια, δομές υγείας) αλλά και η αντιμετώπιση των ανισοτήτων και των προκαταλήψεων απέναντι στους ηλικιωμένους από τον κοινωνικό περίγυρο και τις υπηρεσίες αποτελούν παραδείγματα υποστηρικτικών περιβαλλόντων και πολιτικών.

4.6 Προτάσεις για το μεταναστευτικό

Έχοντας ήδη εξετάσει το μεταναστευτικό και πως αυτό επηρεάζει στο δημογραφικό της Ελλάδας, θα προτείνουμε στην ενότητα αυτή τρόπους με τους οποίους θα μπορέσει να γίνει το μεταναστευτικό μία λύση για το δημογραφικό αντί για μία αιτία αυτού. Η ενότητα θα χωριστεί σε δύο υποενότητες όπου στην μεν πρώτη θα εξετάσουμε πως μπορούμε να προσελκύσουμε μετανάστες υψηλού κεφαλαίου και πως αυτοί θα μπορέσουν να ενσωματωθούν καλύτερα στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας, ενώ στην δεύτερη θα προτείνουμε μέτρα ώστε να βοηθήσουμε στον επαναπατρισμό Ελλήνων εξωτερικού και αναχαίτιση των μεταναστευτικών εκροών.

4.6.1 Προσέλκυση μεταναστών υψηλού κεφαλαίου και κάλλιστη ενσωμάτωση τους στην ελληνική κοινωνία

Προκειμένου να μπορέσουμε να προσελκύσουμε μετανάστες υψηλού κεφαλαίου διατυπώνονται οι κατωτέρω προτάσεις.

Μείωση του γραφειοκρατικού φόρτου και δημιουργία των κατάλληλων συνθηκών για τη διευκόλυνση τόσο της ίδρυσης όσο και της βιώσιμης λειτουργίας επιχειρήσεων από αλλοδαπούς επιχειρηματίες. Τα εμπόδια που εξακολουθούν να υφίστανται στην επιχειρηματική δραστηριότητα των μεταναστών πρέπει να αρθούν, ώστε η εθνικότητα να μην αποτελεί αποτρεπτικό παράγοντα για όσους αλλοδαπούς διαμένουν στην Ελλάδα ή έχουν την πρόθεση να εγκατασταθούν με σκοπό την έναρξη επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Ειδικότερα, προτείνεται να ενισχυθούν οι σχετικές

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

δράσεις των επιμελητηρίων που, φαίνεται πως φέρνουν θετικά αποτελέσματα τα τελευταία χρόνια

Η εξέταση των δυνατοτήτων εισαγωγής προγράμματος μοριοδότησης των υποψηφίων και κατάργηση της απαίτησης να υπάρχει προσφορά εργασίας. Σε βάθος χρόνου προτείνεται ακόμα η εξέταση της δυνατότητας θέσπισης νέου προγράμματος προσέλκυσης εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης με μοριοδότηση των υποψηφίων, στο οποίο δεν θα απαιτείται να υπάρχει προηγουμένως προσφορά από συγκεκριμένο εργοδότη. Ένα παρόμοιο πρόγραμμα θα ακολουθεί τις προδιαγραφές του συστήματος προσφοράς, το οποίο φαίνεται να είναι αποτελεσματικότερο στην προσέλκυση μεταναστών υψηλής ειδίκευσης σε σχέση με το σύστημα ζήτησης.

Προσφορά περισσότερων προγραμμάτων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (σε όλα τα επίπεδα: προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) στην Αγγλική γλώσσα. Οι πιο δημοφιλείς χώρες σπουδών για φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι οι Αγγλόφωνες. Επίσης το επίπεδο γνώσης της γλώσσας της χώρας προορισμού αποτελεί τον πιο σημαντικό παράγοντα όσον αφορά την προσαρμογή των ξένων φοιτητών στη χώρα υποδοχής. Οι περισσότερες χώρες της Ευρώπης προσφέρουν κάποια, τουλάχιστον, προγράμματα σπουδών στα Αγγλικά επομένως έχουν συγκριτικό πλεονέκτημα σε σχέση με την Ελλάδα. (Chevalier, 2024) Ακόμη, αυτή η παροχή θα προσέλκυε ενδεχομένως και ξένους ακαδημαϊκούς που με τη σειρά τους θα αποτελούσαν παράγοντα προσέλκυσης περισσότερων ξένων φοιτητών.

Η απλοποίηση των γραφειοκρατικών διαδικασιών στις οποίες υποβάλλονται οι ξένοι φοιτητές είναι κάτι το οποίο μόνο να βοηθήσει μπορεί. Οι ξένοι φοιτητές αντιμετωπίζουν και άλλες δυσκολίες πέρα από τη γλώσσα. Είναι πολύ πιθανό να λειτουργούν ανασταλτικά τα γραφειοκρατικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν. Κάποιες από αυτές είναι η δυσκολία απόκτησης ΑΦΜ, η δυσκολία έκδοσης βίζας, η αναγνώριση του τίτλου σπουδών, η χορήγηση «φοιτητικού πάσου» κ.α. Για την έκδοση του ΑΦΜ συγκεκριμένα, τα έντυπα και οι υπηρεσίες προσφέρονται μόνο στα Ελληνικά και η διαδικασία απόκτησής τους είναι χρονοβόρα. Ο ΑΦΜ είναι απαραίτητος για την ενοικίαση κατοικίας, τη διαδικασία έκδοσης τραπεζικού λογαριασμού σε ελληνική τράπεζα και την απόκτηση τηλεφωνικής σύνδεσης κινητής τηλεφωνίας. Επομένως, δυσχεραίνεται πολύ η ζωή των νεοεισερχόμενων φοιτητών λόγω αυτών των δυσκολιών. (Λασακάς, 2024)

Αναγνώριση τίτλων σπουδών από ιδιωτικά ιδρύματα σε συνδυασμό με αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών τους από ανεξάρτητη ελληνική εκπαιδευτική αρχή. Τα πιστοποιημένα εγχώρια ιδιωτικά εκπαιδευτικά ιδρύματα είναι σε θέση να δράσουν ανταγωνιστικά ως προς τα αντίστοιχα της αλλοδαπής, καθώς και να επιδείξουν ευελιξία σε γραφειοκρατικά θέματα, με προγράμματα σπουδών που προσφέρονται ήδη στα Αγγλικά. Είναι πιθανό σε μεσοπρόθεσμο διάστημα αυτή η πολιτική να ενισχύσει την εισροή ξένων φοιτητών στην Ελλάδα αλλά και να αναχαιτίσει την εκροή των Ελλήνων φοιτητών προς το εξωτερικό. Βέβαια όλο αυτό θα πρέπει να γίνει με ταυτόχρονη απλοποίηση των διαδικασιών αναγνώρισης των πτυχίων και μείωση του χρόνου διεκπεραίωσης της αίτησης. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσω της βελτίωσης

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης μέσα από ψηφιοποίηση, επαρκή και ικανή στελέχωση και υποδομή, και γενικότερο εξορθολογισμό του συστήματος στη βάση καλών διεθνών πρακτικών.

Προκειμένου να μπορέσουμε τώρα να τους εντάξουμε στην ελληνική κοινωνία καλύτερα διατυπώνονται οι ακόλουθες προτάσεις.

Να επιταχύνουμε τις διαδικασίες απόκτησης νομιμοποιητικών εγγράφων. Σε ένα καλά οργανωμένο κράτος, δεν πρέπει να υπάρχουν άτομα που ζουν στο περιθώριο της κοινωνίας, που αντιμετωπίζουν διακρίσεις και δεν διαθέτουν το δικαίωμα συμμετοχής στην επίσημη αγορά εργασίας. Εφόσον έχει κριθεί ότι ένα άτομο πληροί τα κριτήρια να παραμείνει στη χώρα και δεν ακολουθείται η διαδικασία απέλασης, είναι σκόπιμο να εξασφαλίζονται τα δικαιώματα συμμετοχής του στην εγχώρια απασχόληση και κοινωνική ζωή. Σε αυτό το πλαίσιο, οι διαδικασίες εξέτασης των αιτήσεων των αλλοδαπών τρίτων χωρών για παραμονή στη χώρα είναι σκόπιμο να εξετάζονται εντός ενός λογικού χρονικού ορίου (ενδεικτικά, 100 ημέρες) και να οδηγούν γρήγορα σε μια οριστικοποίηση του νομικού καθεστώτος παραμονής (ή μη) των αιτούντων. Επομένως, ως μέρος της πρότασης, περιλαμβάνονται μέτρα για την επαρκή στελέχωση των υπηρεσιών εξέτασης αιτήσεων για άδεια παραμονής στη χώρα. Σε ένα βαθμό, η στελέχωση αφορά και αλλοδαπούς που έχουν αποκτήσει επαρκείς δεξιότητες και γνώσεις για να προσφέρουν υπηρεσίες διερμηνείας και συμβουλευτικής σε ομοεθνείς αιτούντες. Σημαντικές είναι οι ανάγκες για υποστήριξη με διερμηνείς και σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες, όπως αστυνομικά τμήματα, εισαγγελίες και νοσοκομεία.

Να απλοποιήσουμε τις διαδικασίες παροχής άδειας αορίστου χρόνου. Στην κατεύθυνση μείωσης της αβεβαιότητας για την παραμονή των μεταναστών στη χώρα, οι διαδικασίες παροχής της άδειας αορίστου χρόνου είναι σκόπιμο να απλοποιηθούν. Άτομα που έχουν διαμείνει ένα επαρκές χρονικό διάστημα στη χώρα, κατά τη διάρκεια του οποίου έχουν αποδείξει ότι δεν αποτελούν απειλή για τη δημόσια ασφάλεια και συνεισφέρουν στον δημόσιο βίο (μέσα από την εργασία τους και όχι μόνο), δικαιούνται την ασφάλεια που τους παρέχει η άδεια αορίστου χρόνου.

Συντόμευση και απλοποίηση της διαδικασίας πολιτογράφησης νέων μεταναστών. Για άτομα και οικογένειες που έχουν ενταχθεί επιτυχώς στην οικονομική και κοινωνική ζωή της χώρας, η διαδικασία πολιτογράφησης αποτελεί μια φυσική εξέλιξη για την απόκτηση και των δικαιωμάτων που επιτρέπουν τη συμμετοχή στην πολιτική ζωή της χώρας. Με την πολιτογράφηση εξασφαλίζεται η πληρέστερη δυνατή, από νομική άποψη, ενσωμάτωση των ατόμων που κατάγονται από τρίτες χώρες, εξασφαλίζοντας στο μέγιστο τα σχετικά οφέλη για το δημογραφικό ζήτημα, την οικονομία και την κοινωνία.

Βελτίωση της πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες (όπως υγεία και εκπαίδευση), ειδικά για τα παιδιά των μεταναστών. Για την καλύτερη πρόσβαση μεταναστών στο σύστημα υγείας κρίνεται σκόπιμη η αυξημένη διάθεση διερμηνέων σε νοσοκομεία αναφοράς, επιλεγμένα με βάση την εγγύτητά τους σε δομές φιλοξενίας και σε αστικές περιοχές με σημαντική συγκέντρωση μεταναστών. Σχετικά με την εκπαίδευση, το πρόγραμμα των Τάξεων Υποδοχής πρέπει να ενισχυθεί με την κατάλληλη στελέχωση και να επεκταθεί η συμμετοχή εκπαιδευτικών σε ενισχυτική διδασκαλία σε μετανάστες (και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

παιδιά από άλλες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες). Ειδικά για τους ασυνόδευτους ανηλίκους, προτείνεται η επέκταση του προγράμματος των Διαμερισμάτων Υποστηριζόμενης Διαβίωσης, ώστε να καταστεί η βασική μορφή φιλοξενίας.

4.6.2 Προτάσεις για τον επαναπατρισμό Ελλήνων εξωτερικού και αναχαίτιση των μεταναστευτικών εκροών

Δυστυχώς δεν φτάνει μόνο να μπορέσουμε να προσελκύσουμε μετανάστες υψηλού κεφαλαίου. Πρέπει να μπορέσουμε επίσης αρχικά να μειώσουμε και εν τέλη να σταματήσουμε τις εκροές του ελληνικού εργατικού δυναμικού, ενώ απώτερος σκοπός μας πρέπει να είναι ο επαναπατρισμός των Ελλήνων που ήδη έφυγαν στο εξωτερικό. Για να συμβούν όλα αυτά η μελέτη αυτή προτείνει τα μέτρα που ακολουθούν.

Ενίσχυση των δράσεων για βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης νέων επιστημόνων στην Ελλάδα. Στις δράσεις αυτές περιλαμβάνονται προγράμματα για πρόσληψη γιατρών, βελτίωση των διαδικασιών πρόσληψης νέων διδακτόρων στα πανεπιστήμια, πρωτοβουλίες για βελτίωση της ανταγωνιστικότητας ερευνητικών προτάσεων που υποβάλλονται για άμεση χρηματοδότηση από κοινοτικά προγράμματα, ενίσχυση της χρηματοδότησης ερευνητικών προγραμμάτων με εθνικούς πόρους και βελτίωση της συνεργασίας πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και ερευνητικών κέντρων από τη μια πλευρά, και επιχειρήσεων από την άλλη.

Εξέταση της αποτελεσματικότητας των οικονομικών κινήτρων για τον επαναπατρισμό Ελλήνων και ενδεχόμενη ενδυνάμωσή τους. Όπως αναφέρθηκε προηγουμένως, τα μέτρα που έχουν θεσπιστεί για τη μεταφορά φορολογικής κατοικίας στην Ελλάδα από Έλληνες του εξωτερικού έχουν αρχίσει να αποδίδουν. Προτείνεται να εξεταστεί η αποτελεσματικότητα των μέτρων καθώς συνεχίζεται η εφαρμογή τους και, με βάση την αξιολόγηση, να ληφθούν αποφάσεις για ενδεχόμενη ενδυνάμωσή τους. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσονται και δράσεις επικοινωνίας των αποτελεσμάτων τους σε ελληνικές κοινότητες του εξωτερικού.

Τέλος μέσω της συνεργασίας διπλωματικών αποστολών και οργανώσεων της ομογένειας με εγχώριους φορείς να ενημερώνονται οι Έλληνες του εξωτερικού για ειδικότητες με ελλείψεις εξειδικευμένου προσωπικού στην Ελλάδα. Με την σωστή και γρήγορη ενημέρωσή τους θα μπορέσουμε να δημιουργήσουμε τις κατάλληλες προϋποθέσεις ώστε να γυρίσουν.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί ένα ολοκληρωμένο συμπέρασμα της μεταπτυχιακής διπλωματικής εργασίας σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και την απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Σκέφτεται τα βασικά ευρήματα, τις επιπτώσεις στην πολιτική και τη σημασία της έρευνας που διεξήχθη καθ' όλη τη διάρκεια της διπλωματικής εργασίας. Το συμπέρασμα υπογραμμίζει επίσης τη συμβολή της μελέτης, προσδιορίζει τομείς για περαιτέρω έρευνα και καλεί σε δράση για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα.

5.1 Ανακεφαλαίωση των βασικών ευρημάτων

Η διατριβή αυτή αφού διερεύνησε τις δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένης της μείωσης του πληθυσμού, των ποσοστών γονιμότητας, των ποσοστών θνησιμότητας και των μεταναστευτικών προτύπων, ανάλυσε τις επιπτώσεις αυτών των τάσεων σε διάφορες πτυχές της ανάπτυξης της χώρας, όπως η αγορά εργασίας, το σύστημα υγειονομικής περίθαλψης, η κοινωνική πρόνοια και τα συνταξιοδοτικά συστήματα, κατέληξε μέσω μιας ολοκληρωμένης βιβλιογραφικής ανασκόπησης να παρέξει πολύτιμες πληροφορίες σχετικά με τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες που παρουσιάζουν οι δημογραφικές αλλαγές στην Ελλάδα.

Συγκεκριμένα η διατριβή έδειξε πως ο πληθυσμός της Ελλάδας συρρικνώνεται. Μόνο την δεκαετία μεταξύ 2011με 2021 ο πληθυσμός της χώρας μειώθηκε κατά 441 χιλιάδες κατοίκους ποσοστό 4%. Σε αυτό το αποτέλεσμα ρόλο έπαιξε τόσο η σημαντική αύξηση των μεταναστευτικών εκροών κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, όσο και η υποχώρηση των γεννήσεων στην Ελλάδα. Όπως είδαμε ο συντελεστής γονιμότητας έχει υποχωρήσει κάτω από 1,5 μονάδα, επίπεδο που δεν αρκεί για την αναπλήρωση του πληθυσμού, αφού για αυτό απαιτείται τουλάχιστον 2,1 μονάδες. Η μείωση και η γήρανση του πληθυσμού της χώρας προβλέπεται να συνεχιστούν τις επόμενες δεκαετίες. Στο σενάριο βάσης των δημογραφικών προβολών, ο πληθυσμός της Ελλάδας προβλέπεται να υποχωρήσει στα 8,1 εκατ. έως το 2100 - μια μείωση του πληθυσμού κατά 2,5 εκατ. άτομα ή 24% σε σχέση με το 2021. Το ποσοστό αυτό είναι ιδιαίτερα μεγάλο και ανησυχητικό ιδιαίτερα αν αναλογιστούμε πως το αντίστοιχο ποσοστό του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης αναμένεται να είναι μόνο -4,2%. Σημαντική ακόμα διαπίστωση είναι πως ο πληθυσμός της χώρας όχι μόνο μειώνεται αλλά ταυτόχρονα γηράσκει, αυξάνεται δηλαδή ο μέσος όρος ηλικίας του.

Ακόμα είδαμε πως η μείωση του πληθυσμού και οι δυσμενείς μεταβολές στη διάρθρωσή του θα επηρεάσουν σημαντικά τα οικονομικά μεγέθη και μία σειρά από βασικούς τομείς πολιτικής. Στο συνταξιοδοτικό σύστημα, η αναμενόμενη περαιτέρω επιδείνωση στον δημογραφικό δείκτη εξάρτησης γήρατος του ελληνικού πληθυσμού εγείρει σημαντικές προκλήσεις σε σχέση με την επιδίωξη των στόχων της βιωσιμότητας και επάρκειας των συντάξεων. Αφενός η δημόσια δαπάνη για συντάξεις θα εξακολουθεί να απορροφά σημαντικούς οικονομικούς πόρους, σε διψήφιο ποσοστό του ΑΕΠ έως και

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

το 2070. Αφετέρου, το ακαθάριστο ποσοστό αναπλήρωσης για την σύνταξη γήρατος αναμένεται να μειωθεί περαιτέρω, έως και περί το 55% το 2060. Με σκοπό την καλύτερη προσαρμογή του συνταξιοδοτικού συστήματος στις δημογραφικές εξελίξεις, απαιτούνται παρεμβάσεις για ενίσχυση του κεφαλαιοποιητικού άξονα του συστήματος, βελτίωση παραμέτρων του διανεμητικού άξονα, επιμήκυνση του επίσημου εργασιακού βίου, ενίσχυση της διακρατικής φορητότητας και θεσμική θωράκιση των πρόσφατων συνταξιοδοτικών μεταρρυθμίσεων.

Διαπιστώσαμε ακόμα πως οι δημογραφικές εξελίξεις οδηγούν σε μικρότερο εργατικό δυναμικό, με υψηλότερη μέση ηλικία και χαμηλότερη παραγωγικότητα. Ωστόσο, οι χρόνιες αδυναμίες της εγχώριας αγοράς εργασίας, όπως το σχετικά χαμηλό ποσοστό απασχόλησης, ειδικά στις γυναίκες όλων των ηλικιακών ομάδων και στους άνδρες στις ηλικίες κάτω των 29 ετών και άνω των 60 ετών, δημιουργούν περιθώρια για μερική αναχαίτιση των αρνητικών συνεπειών των δημογραφικών εξελίξεων, με τη θέσπιση κατάλληλων πολιτικών για αύξηση της προσφοράς και της παραγωγικότητας της εργασίας. Πολύ σημαντική επίδραση για τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας έχουν οι πολιτικές για την οικογένεια και την ισότητα των φύλων. Οι δαπάνες για οικογενειακές πολιτικές στην Ελλάδα βρίσκονται σε πολύ χαμηλότερα επίπεδα από τον μέσο όρο της ΕΕ, τόσο ως ποσοστό του ΑΕΠ όσο και σε κατά κεφαλήν όρους. Στο θέμα της ισότητας των φύλων η Ελλάδα επίσης υστερεί σημαντικά αφού κατατάσσεται στην τελευταία θέση στην ΕΕ με βάση τον Δείκτη Ισότητας των Φύλων για το 2021. Το πλαίσιο των γονικών αδειών είναι σε γενικές γραμμές συγκρίσιμο με τα ευρωπαϊκά δεδομένα, ωστόσο παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ του δημοσίου και του ιδιωτικού τομέα. Επομένως, υπάρχουν σημαντικά περιθώρια για βελτίωση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας στην Ελλάδα μέσα από τη θέσπιση κατάλληλων παρεμβάσεων πολιτικής.

Ο τομέας της υγείας είναι ένας τομέας ακόμα όπου έχουμε σημαντικές επιδράσεις. Όσο αυξάνεται το προσδόκιμο ζωής, το μέσο επίπεδο υγείας του πληθυσμού επιδεινώνεται ενώ ταυτόχρονα αυξάνεται η ζήτηση για υπηρεσίες υγείας καθώς και για μακροχρόνια φροντίδα. Οι εξελίξεις αυτές δημιουργούν μεγάλες προκλήσεις για το εγχώριο σύστημα υγείας, το οποίο πάσχει από χρόνιες αδυναμίες. Στην Ελλάδα, ιδιαίτερα υψηλό είναι το επίπεδο των άμεσων ιδιωτικών δαπανών για την υγεία καθώς και η φαρμακευτική και νοσοκομειακή δαπάνη, ενώ πολύ χαμηλές σε σύγκριση με άλλες χώρες του ΟΟΣΑ είναι οι πληρωμές για μακροχρόνια φροντίδα, πρόληψη και πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας. Επομένως, οι δημογραφικές εξελίξεις οξύνουν περαιτέρω την ανάγκη για τη θέσπιση πολιτικών με στόχο τη βελτίωση της επάρκειας και της ετοιμότητας του συστήματος υγείας ως προς τις δημογραφικές και επιδημιολογικές αλλαγές, τη θωράκισή του απέναντι σε μελλοντικές χρηματοδοτικές πιέσεις και την προαγωγή ενός υψηλότερου επιπέδου υγείας και διαβίωσης για όλους.

Η οικονομική ανάπτυξη της χώρας είναι ένας άλλος τομέας που πλήττεται. Η μείωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού επιδρά αρνητικά στην προσφορά εργασίας και τις δυνατότητες οικονομικής μεγέθυνσης, ο αυξανόμενος δείκτης εξάρτησης ασκεί πιέσεις στη δημοσιονομική βιωσιμότητα, ενώ η γήρανση του πληθυσμού επιβραδύνει την

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

παραγωγικότητα της εργασίας. Η αδράνεια απέναντι στις δημογραφικές τάσεις, λόγω απουσίας πολιτικών που θα δώσουν προτεραιότητα στην καλύτερη προσαρμογή της οικονομίας και την άμβλυνση του προβλήματος εκτιμάται ότι θα κοστίσουν μακροχρόνια ακριβά σε όρους ΑΕΠ, απασχόλησης, δημοσιονομικών πόρων, αλλά και κατά κεφαλήν ευημερίας. Μέσα από μακροοικονομικές προσομοιώσεις, εκτιμάται ότι σε ένα βασικό σενάριο, όπου οι δημογραφικές τάσεις στην Ελλάδα συγκλίνουν μόνο ελαφρά με την υπόλοιπη Ευρώπη, αλλά η γήρανση και η πτωτική τάση του πληθυσμού παραμένουν, το 2100 αναμένεται το πραγματικό ΑΕΠ να έχει μειωθεί κατά 58 δισεκατομμύρια ευρώ. (ή 31%) σε σχέση με το 2019, η απασχόληση κατά 2,1 εκατομμύρια άτομα (ή 48%), τα δημοσιονομικά έσοδα κατά 14 δισεκατομμύρια ευρώ. (ή 19%) και το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κατά περίπου 1.740 ευρώ (ή 10%), σε σταθερές τιμές του 2019.

Τέλος είδαμε πως την σημασία δημιουργίας αποτελεσματικής μεταναστευτικής πολιτικής καθώς είναι η μετανάστευση που μπορεί να προσφέρει μία άμεση λύση στο δημογραφικό πρόβλημα. Αυτή η πολιτική πρέπει να εστιάζει αρχικά στην προσέλκυση περισσότερων αλλοδαπών υψηλής κατάρτισης και εν συνεχεία στην ενσωμάτωση των μεταναστών, μέσω της εκπαίδευσης, της πολιτικής τους συμμετοχής, την απόδοση υπηκοότητας και την παροχή σε αυτούς ίσα δικαιώματα χωρίς διακρίσεις. Παράλληλα μέτρα πρέπει να ληφθούνε για την εξασφάλιση των κατάλληλων συνθηκών για ανακοπή των μεταναστευτικών εκροών και τον επαναπατρισμό των Ελλήνων του εξωτερικού.

5.2 Επιπτώσεις στην πολιτική

Με βάση τα ευρήματα και την ανάλυση που διεξήχθησαν σε προηγούμενα κεφάλαια, η παρούσα διατριβή προσδιόρισε τις επιπτώσεις της πολιτικής που είναι ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης και την προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην Ελλάδα. Οι συστάσεις πολιτικής υπογραμμίζουν την ανάγκη για πολιτικές αγοράς εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, μεταρρυθμίσεις του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, ενίσχυση της κοινωνικής πρόνοιας και μέτρα βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος. Αυτές οι επιπτώσεις πολιτικής χρησιμεύουν ως οδηγός για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους ερευνητές και τους ενδιαφερόμενους φορείς για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης.

Συγκεκριμένα η μελέτη αυτή πρότεινε δράσεις ώστε να επιτευχθεί:

Βελτίωση του συστήματος υγείας μέσω ανασχεδιασμού του και ανακατανομή των διατιθέμενων πόρων με στόχο να εστιάζει στην φροντίδα με κέντρο τον ασθενή

Βελτίωση του συνταξιοδοτικού συστήματος μέσω αύξησης των ηλικιακών ορίων, μείωσης των ελάχιστων ετών ασφάλισης, δημιουργίας διακρατικών συμφωνιών για αναγνώριση των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων, μείωσης της γραφειοκρατίας, παροχής δυνατότητας παράλληλης απασχόλησης των συνταξιούχων, δράσεων για την τόνωση της απασχόλησης ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας καθώς και προγράμματα ένταξης στην αγορά εργασίας ατόμων με αναπηρίες.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Αύξηση της συμπερίληψης στην εργασία γυναικών, νέων και ηλικιωμένων ατόμων, μέσω επιδότηση του κόστους ανατροφής των παιδιών για γονείς εφόσον εργάζονται, βελτίωση της ποιότητας της παρεχόμενης παιδικής φροντίδας από τους δημόσιους και ιδιωτικούς σταθμούς, επιδότηση του κόστους ανατροφής των παιδιών για γονείς εφόσον εργάζονται, θέσπιση περαιτέρω κινήτρων για την παραμονή στην εργασία όσων βρίσκονται κοντά στα ελάχιστα όρια συνταξιοδότησης, επέκταση της χρήσης της τηλεργασίας που θα οδηγήσει σε μείωση του κόστους μετακινήσεων από και προς την εργασία καθώς και δημιουργία δράσεων για την υποβοήθηση αλλαγής των κοινωνικών προτύπων.

Η ισότητα των φύλων και η υποβοήθηση δημιουργίας οικογένειας μέσω εναρμόνισης των κανόνων και δικαιωμάτων για τις γονικές άδειες ανάμεσα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα αλλά και για τους αυτοαπασχολούμενου, εισαγωγής του θεσμού μη μεταβιβάσιμης άδειας για τον πατέρα με υψηλό ποσοστό αναπλήρωσης εισοδήματος, της ελάφρυνσης των εργοδοτών από το κόστος κάλυψης του μέρους των αποδοχών που καταβάλλονται κατά την περίοδο χρήσης των γονικών αδειών, του επανασχεδιασμού και ενίσχυσης των υπηρεσιών προσχολικής αγωγής και φροντίδας, επιμορφωτικών δράσεων, παροχής κινήτρων στον ιδιωτικό τομέα για τη διευκόλυνση της εναρμόνισης μεταξύ οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και στήριξης των επιχειρήσεων στους νέους γονείς, επανασχεδιασμού του συστήματος κοινωνικών επιδομάτων και της εφαρμογής πολιτικών θετικής δράσης και ποσοστώσεων στα πανεπιστήμια και σε δημόσιους οργανισμούς καθώς και με στοχευμένες δράσεις στους τομείς της εκπαίδευσης και της υγείας

Αύξηση της απασχόλησης και της παραγωγικότητας μέσω επιδότησης του κόστους εργασίας απασχολούμενων που καλύπτουν άτομα που βρίσκονται σε άδειες, παροχής κινήτρων για έρευνα και καινοτομία στις επιχειρήσεις, κίνητρα για προγράμματα ενδοεπιχειρησιακής κατάρτισης και παροχή οικονομικών κινήτρων για άτομα που παρακολουθούν προγράμματα κατάρτισης και δια βίου μάθησης σε μεγάλη ηλικία.

Προσέλκυση αλλοδαπών υψηλού ανθρώπινου κεφαλαίου μέσω εξέτασης των δυνατοτήτων εισαγωγής προγράμματος μοριοδότησης των υποψηφίων και κατάργηση της απαίτησης να υπάρχει προσφορά εργασίας, προσφοράς περισσότερων προγραμμάτων σπουδών τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (σε όλα τα επίπεδα: προπτυχιακό, μεταπτυχιακό, διδακτορικό) στην Αγγλική γλώσσα, αναγνώρισης τίτλων σπουδών από ιδιωτικά ιδρύματα σε συνδυασμό με αξιολόγηση της ποιότητας των παρεχόμενων σπουδών τους από ανεξάρτητη ελληνική εκπαιδευτική αρχή, απλοποίησης των γραφειοκρατικών διαδικασιών στις οποίες υποβάλλονται οι ξένοι φοιτητές καθώς και περαιτέρω απλοποίησης των διαδικασιών αναγνώρισης πτυχίων και μείωση του χρόνου διεκπεραίωσης της αίτησης

Ενσωμάτωση των μεταναστών στην κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας μέσω επιτάχυνσης των διαδικασιών απόκτησης νομιμοποιητικών εγγράφων, απλοποίησης των διαδικασιών παροχής άδειας αορίστου χρόνου, συντόμευσης και απλοποίησης της διαδικασίας πολιτογράφησης νέων μεταναστών, βελτίωσης της

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

πρόσβασης σε δημόσιες υπηρεσίες (όπως υγεία και εκπαίδευση), ειδικά για τα παιδιά των μεταναστών καθώς και άλλων δράσεων που σκοπό θα έχουν την προστασία από διακρίσεις στην εργασία, στην εκπαίδευση, στις δημόσιες υπηρεσίες και στον δημόσιο χώρο.

Αναχαίτιση των μεταναστευτικών εκροών και επαναπατρισμό Ελλήνων του εξωτερικού μέσω ενίσχυσης των δράσεων για βελτίωση των προοπτικών απασχόλησης νέων επιστημόνων στην Ελλάδα, εξέτασης της αποτελεσματικότητας των οικονομικών κινήτρων για τον επαναπατρισμό Ελλήνων και ενδεχόμενη ενδυνάμωσή τους καθώς και ενημέρωσης των Ελλήνων του εξωτερικού για ειδικότητες με ελλείψεις εξειδικευμένου προσωπικού στην Ελλάδα.

5.3 Συμβολή και σημασία της μελέτης

Η παρούσα Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία συμβάλλει στον υπάρχοντα όγκο γνώσεων σχετικά με τη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα. Συνθέτοντας και αναλύοντας τη σχετική βιβλιογραφία, αξιολογώντας τις υφιστάμενες πολιτικές και προτείνοντας συστάσεις πολιτικής, η μελέτη προσφέρει μια ολοκληρωμένη κατανόηση των δημογραφικών τάσεων και των επιπτώσεών τους για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Η έρευνα παρέχει πολύτιμες γνώσεις για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής, τους ερευνητές και τους επαγγελματίες που ασχολούνται με ζητήματα που σχετίζονται με τον πληθυσμό και προσφέρει μια βάση για περαιτέρω έρευνα και ανάπτυξη πολιτικής.

5.4 Τομείς για μελλοντική έρευνα

Ενώ η παρούσα διατριβή έχει διερευνήσει διάφορες πτυχές της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα, υπάρχουν ακόμη τομείς που χρήζουν περαιτέρω έρευνας. Μελλοντικές μελέτες θα μπορούσαν να εμβαθύνουν σε συγκεκριμένους υποπληθυσμούς, να διερευνήσουν τις περιφερειακές διαφορές εντός της Ελλάδας και να εξετάσουν τις επιπτώσεις των δημογραφικών αλλαγών σε συγκεκριμένους τομείς ή κοινωνικές ομάδες. Επιπλέον, διαχρονικές μελέτες που θα παρακολουθούν τις μακροπρόθεσμες επιπτώσεις των παρεμβάσεων πολιτικής και των δημογραφικών μεταβολών θα παρείχαν πολύτιμες πληροφορίες για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ερευνητές.

5.5 Πρόσκληση για δράση

Η αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης στην Ελλάδα απαιτεί συλλογικές προσπάθειες και αίσθηση επείγοντος από τους φορείς χάραξης πολιτικής, τους ενδιαφερόμενους φορείς και την κοινωνία στο σύνολό της. Οι συστάσεις και οι επιπτώσεις πολιτικής που παρουσιάζονται στην παρούσα διατριβή θα πρέπει να λειτουργήσουν ως καταλύτης για δράση. Είναι ζωτικής σημασίας να εφαρμοστούν πολιτικές βασισμένες σε στοιχεία, να προωθηθεί η δέσμευση των ενδιαφερομένων μερών και να κατανεμηθούν αποτελεσματικά οι πόροι για τον μετριασμό των αρνητικών

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

επιπτώσεων των δημογραφικών αλλαγών και την αξιοποίηση των δυνητικών οφελών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Εν κατακλείδι, η παρούσα μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία έριξε φως στη δημογραφική πρόκληση στην Ελλάδα και στην απειλή της για τη βιώσιμη ανάπτυξη της χώρας. Με την ανάλυση των δημογραφικών τάσεων, την αξιολόγηση των επιπτώσεων στην πολιτική και την παροχή συστάσεων, η μελέτη προσφέρει πολύτιμες πληροφορίες για τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Η αντιμετώπιση της δημογραφικής πρόκλησης απαιτεί προληπτικά μέτρα, προσαρμοστικές πολιτικές και στοχευμένες παρεμβάσεις για να εξασφαλιστεί ένα ευημερούν και χωρίς αποκλεισμούς μέλλον για την Ελλάδα.

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Bakas, D., & Papapetrou, E. (2012, June). *Bank of Greece*. Ανάκτηση από Unemployment in Greece: evidence from Greek regions: https://www.bankofgreece.gr/Publications/Paper2012146.pdf

Bank, W. (2021). *Pension Reform in Greece: Challenges and Opportunities.* Ουάσιγκτον: World Bank.

Becker, G. (1993). *Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis, with Special Reference to Education.* Chicago: University of Chicago Press.

Caldwell, J. (2006). *Demographic Transition Theory.* Dordrecht: Springer.

Cruz, M., & Syud, A. (2017). *the impact of demographic change on economic growth and poverty.* Washington: World Bank.

Darakhvelidze , M. (2021). *Ο ψηφιακός μετασχηματισμός στην υγειονομική περίθαλψη.* Αθήνα: Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

Demekas, D., & Kontolemis, Z. (1996). *Unemployment in Greece - A Survey of the Issues.* IMF. Ανάκτηση από https://www.researchgate.net/publication/5125908_Unemployment_in_Greece_-_A_Survey_of_the_Issues

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism.* New Jersey: Princeton University Press.

Esping-Andersen, G. (1990). *The Three Worlds of Welfare Capitalism.* Princeton: Princeton University Press.

EUROFOUND. (2020, 2 28). Ανάκτηση από EUROFOUND: https://www.eurofound.europa.eu/en/surveys/european-working-conditions-surveys-ewcs

European Commission. (2023, 07). Ανάκτηση από European Commission. Employment and Social Developments in Europe: 2020 Review: https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8341

European Commission. (2023, 09). Ανάκτηση από European Commission. Healthcare Systems in the EU: Greece.: https://ec.europa.eu/health/systems_performance_assessment/space_library/documents/healthcare_gr_en.pdf

European Commission, S. (2021). *The 2021 Pension Adequacy Report: current and.* Luxembourg: Publications Office of the European Union.

EUROPIAN COMMISSION. (2022). *Recommendation for a COUNCIL RECOMMENDATION on the 2022 National Reform Programme of Greece and delivering a Council opinion on the 2022 Stability Programme of Greece.* Brussels: EUROPIAN COMMISSION. Ανάκτηση από EUROPIAN COMMISSION.eu.

EUROSTAT. (2023, Σεπτέμβριος). Ανάκτηση από EUROSTAT STATISTICS EXPLAINED: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Population_and_demography_statistics

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Fouejieu, A., Kangur, A., Martinez, S., & Soto, M. (2023, 10). *International Monetary Fund.* Ανάκτηση από www.IMF.org: https://www.imf.org › English › PREHFWCGEA

Hambor, J. (2023, 10). *Social Security.* Ανάκτηση από Social Security.gov: https://www.ssa.gov/policy/docs/ssb/v50n10/v50n10p13.pdf

International Labour Organization. (2023, 08). Ανάκτηση από Women and men in the informal economy: A statistical picture : https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---dgreports/---dcomm/documents/publication/wcms_693035.pdf

Kangur, A., Kalavrezou, N., & Kim, D. (2021). *IMF Working paper. Reforming the Greek Pension System.* Washington: IMF.

Katsikas, D. (2021). *Skills mismatch in the Greek labour market.* Athens: ELIAMEP.

Kinsella, K., & Phillips, D. (2005, March). Global Aging: The Challenge of Success. *Population BULLETIN Vol. 60*, σσ. 3-40.

Mackenbach, J. (2019). *Health Inequalities: Persistence and Change in European Welfare States.* Oxford : Oxford University Press.

Marmot, M. (2020). *The Health Gap: The Challenge of an Unequal World.* London: Bloomsbury Publishing.

Marmot, M., & Wilkinson, R. (2006). *Social Determinants of Health.* Oxford: Oxford University Press.

Massey, D., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A., & Taylor, J. (1993, Sep). Theories of International Migration: A Review and Appraisal. *Population and Development Review, vol.19*, σσ. 431-466.

(2020). *OECD Economic Surveys:.* Paris: OECD.

Organisation for Economic Co-operation and Develop. (2023, 10). *Organisation for Economic Co-operation and Development.* Ανάκτηση από OECD.org: https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/678055dd-en.pdf?expires=1712082861&id=id&accname=guest&checksum=D52526BEF48AC66FBB220037BE2FA150

Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). (2023, 08). Ανάκτηση από OECD Reviews of Health Systems: Greece: https://www.oecd-ilibrary.org/social-issues-migration-health/oecd-reviews-of-health-systems-greece-2020_cfaaed8e-en

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023, 09). Ανάκτηση από OECD Health Statistics: Greece: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=HEALTH_STAT

Radulescu, M. (2023, June). *National Library of Medicine.* Ανάκτηση από https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC10289460/

THE BOARD OF TRUSTEES, FEDERAL OLD-AGE AND. (2023, 09). *THE 2021 ANNUAL REPORT OF THE BOARD OF TRUSTEES OF THE FEDERAL OLD-AGE AND SURVIVORS INSURANCE AND FEDERAL DISABILITY INSURANCE TRUST FUNDS.* Ανάκτηση από THE BOARD OF TRUSTEES,

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

FEDERAL OLD-AGE AND SURVIVORS INSURANCE AND FEDERAL DISABILITY INSURANCE TRUST FUNDS: https://www.ssa.gov/oact/TR/2021/tr2021.pdf

(2017). *The changing nature and role of vocational education and training in Europe. Volume 1.* Thessaloniki: CEDEFOP.

World Health Organization. (2023, 09). Ανάκτηση από World Health Organization. Greece: Health System Performance Assessment.: https://www.who.int/health-systems-performance-assessment/countries/greece

(2021). *European Commission.Pension Adequacy Report: Greece.* Βρυξέλλες: European Commission.

Ελληνικό Υπουργείο Υγείας. (2023, 08). Ανάκτηση από Greek Ministry of Health. National Health System: Annual Report: https://www.moh.gov.gr/articles/health/national-health-system/nhs-annual-report

Ελληνικό Υπουργείο Υγείας. (2023, 09). Ανάκτηση από Ελληνικό Υπουργείο Υγείας. Εθνική στρατηγική για την υγεία: Ετήσια έκθεση: https://www.moh.gov.gr/articles/health/national-health-strategy/annual-report

ΕΛΣΤΑΤ. (2021, Σεπτέμβριος 2). *Ελληνική Στατιστική Αρχή.* Ανάκτηση από https://www.statistics.gr/: https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT75/-

ΕΛΣΤΑΤ. (2023, Αύγουστος 31). *Ελληνική Στατιστική αρχή.* Ανάκτηση από www.statistics.gr: https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4lN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&_documents_WAR_publicat

ΕΛΣΤΑΤ. (2023, Αύγουστος 09). *Ελληνική Στατιστική Αρχή.* Ανάκτηση από www.statistics.gr: https://www.statistics.gr/documents/20181/62548cda-4f46-6d4e-8ca0-e719f6855a25

Καβουνίδη, Κ. (2019). Migration and Integration Policies in Greece: Challenges and Prospects. Journal of Immigrant & Refugee Studies. *Journal of Immigrant & Refugee Studies, Τεύχος 17*, σσ. 297-317.

Καραμανώλη, Ε. (2019). Labour market transitions and employment patterns in Greece. *European Journal of Industrial Relations, Τεύχος 25*, σσ. 291-307.

Καραμανώλη, Ε. (2019). Population dynamics in Greece: Recent trends and future challenges. . *Mediterranean Quarterly*, σσ. 22-39.

Καραμανώλη, Ε. (2020). Fertility trends in Greece: An examination of recent patterns and underlying determinants. *European Journal of Population Τεύχος 44*, σσ. 843-867.

Καραντζά, Φ. (2023, Αύγουστος 5). *core.* Ανάκτηση από www.core.ac.uk: https://core.ac.uk/download/pdf/132823582.pdf

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Κατσιούλης, Α. (2008). *Η γήρανση του πληθυσμού της Ελλάδας σε επίπεδο νομού κατά την περίοδο 1971-2001.* Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Κοτζαμάνης, Β. (2015, Ιανουάριος 01). Δημογραφικά, Ο Πληθυσμός της Ελλάδας: Τάσεις και Προοπτικές. *Δημογραφικά Νέα (ΕΔΚΑ),Τεύχος 25ο*.

Κοτζαμάνης, Β. (2024, Ιανουάριος). *Διανέοσις.* Ανάκτηση από Διανέοσις: https://www.dianeosis.org/research/demography/

Κυριαζή-Άλισον, Ε. (2023, Αύγουστος 7). *epublishing.* Ανάκτηση από www.epublishing.gr: file:///C:/Users/prodr/Downloads/7320-193-12983-1-10-20150610.pdf

Λιανός, Θ., & Καβουνίδης, Τ. (2017). *Μεταναστευτικά Ρεύματα στην Ελλάδα κατά τον 21ο αιώνα.* Αθήνα: ΚΕΠΕ.

Λιονάκη , Δ. (2010). *Η ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΣΤΟ ΕΘΝΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΥΓΕΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ.* Καλαμάτα: ΤΕΙ Καλαμάτας.

Μαλούρδος, Δ., Δεμερτζής, Γ., & Κικίλιας, Η. (2023, Αύγουστος 29). *in.* Ανάκτηση από in.gr: https://www.in.gr/wp-content/uploads/2019/01/ekke_family_policies.pdf

Παπαδημητρίου, Δ., Sumption, M., & Terrazas, A. (2011). *MIGRATION AND THE GREAT RECESSION: The Transatlantic Experience.* Washington: Migration Policy Institute.

ΠΕΤΜΕΖΙΔΟΥ, Μ., ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ, Σ., ΠΕΜΠΕΤΖΟΓΛΟΥ, Μ., ΠΑΠΑΘΕΟΔΩΡΟΥ, Χ., & ΠΟΛΥΖΩΙΔΗΣ, Π. (2015). *Υγεία και μακροχρόνια φροντίδα στην Ελλάδα.* Αθήνα: ΙΝΕ.

Πετραλιάς. (2020). *Ο αντίκτυπος των δημογραφικών αλλαγών στις περιφερειακές αναπτυξιακές ανισότητες στην Ελλάδα.* Αθήνα.

Σπηλιοπούλου, Β. (2006). *Εποχικά πρότυπα δεικτών θνησιμότητας κατά αιτία θανάτου στην Ελλάδα: 1980-2000.* Αθήνα: Πανεπιστήμιο Πειραιά.

Τραγάκη, Α., & Νάστος, Π. (2019). The role of healthcare expenditure in the increase of life expectancy in Greece: 1980-2015. *BMC Public Health Τεύχος 19*, σσ. 764-768.

Τριανταφυλλίδου, Α. (2020). Greece's Migration Policy Under Pressure: Europeanization, Reactive Adaptation, and EU Conditionality. *Journal of European Integration, Τεύχος 45*, σσ. 595-612.

Τριανταφυλλίδου, Ά., & Μαρούκης, Θ. (2012). *Migrant Smuggling. Irregular Migration from Asia and Africa to Europe.* London: Palgrave Macmillan .

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 1 Πληθυσμιακή εξέλιξη ανά φύλο 1960 – 2020 3
Πίνακας 2 Πληθυσμιακή εξέλιξη κατά σενάριο προβολών της Eurostat 2022 – 2100 4
Πίνακας 3 Ποσοστιαία πληθυσμιακή εξέλιξη 2020 - 2100 στην Ελλάδα και στην Ευρωζώνη, βασικό σενάριο 5
Πίνακας 5Δημογραφικές αλλαγές στην Ελλάδα μεταξύ του 1951 και 2021 6
Πίνακας 6 Δείκτης γονιμότητας στην Ελλάδα 8
Πίνακας 7 Γεννήσεις και θάνατοι στην Ελλάδα (1951 – 2021) 10
Πίνακας 8 Μεταναστευτικό ισοζύγιο στην Ελλάδα, 1991 – 2019 11
Πίνακας 9 Μεταναστευτικές εκροές 2008 -2019 ανά υπηκοότητα σε χιλιάδες άτομα . 12
Πίνακας 10 Μεταναστευτικές εκροές 2008 -2019 ανά ηλικιακή ομάδα, σε χιλιάδες άτομα 12
Πίνακας 11 Μεταναστευτικές εισροές 2008 – 2019 ανά υπηκοότητα σε χιλιάδες άτομα 12
Πίνακας 12 Μεταναστευτικές εισροές 2008 – 2019 ανά ηλικιακή ομάδα σε χιλιάδες άτομα 13
Πίνακας 13 Μεταβολή των καθαρών μεταναστευτικών ροών ανά περιφερειακή ενότητα, 2019 σε χιλιάδες 14
Πίνακας 14 Ποσοστό απασχόλησης ατόμων 15 έως 64 ετών, 2001-2021 18
Πίνακας 15 Ποσοστά απασχόλησης και συμμετοχής ανά πενταετείς ηλικιακές ομάδες και φύλο, Β' τρίμηνο 2021 19
Πίνακας 16 Αριθμός απασχολούμενων (σε χιλιάδες), 1981-2021 21
Πίνακας 17 Μέση ηλικία απασχολούμενων ανδρών, 2001-2020 22
Πίνακας 18 Μέση ηλικία απασχολούμενων γυναικών, 2001-2020 22
Πίνακας 19 Αναμενόμενη πορεία της παραγωγικότητας με την ηλικία ανά επάγγελμα 22
Πίνακας 20 Οριζόντια αναντιστοιχία δεξιοτήτων στην Ελλάδα 25
Πίνακας 21 Οριζόντια αναντιστοιχία δεξιοτήτων σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.. 25
Πίνακας 22 Κάθετη αναντιστοιχία – Ποσοστό εργαζομένων απόφοιτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης η θέση εργασίας των οποίων υπολείπεται του μορφωτικού τους επιπέδου στα κράτη-μέλη της ΕΕ και της Ελλάδας το 2018 26
Πίνακας 23 Επιχειρήσεις που παρέχουν προγράμματα Συνεχιζόμενης Επαγγελματικής Κατάρτισης (ΣΕΚ) (ως ποσοστό % επί του συνόλου των επιχειρήσεων) 26
Πίνακας 24 Ηλικιακή κατανομή Ελληνικού πληθυσμού, 1960-2020 27
Πίνακας 25 Ποσοστό ατόμων με μακροχρόνιο πρόβλημα υγείας ή περιορισμό στις δραστηριότητες λόγω προβλημάτων υγείας, 2019 33
Πίνακας 26 Ποσοστό ατόμων που δέχεται ή χρειάζεται βοήθεια/περισσότερη βοήθεια αναφορικά με βασικές λειτουργίες αυτοεξυπηρέτησης, 2019 34
Πίνακας 27 Δαπάνη υγείας ως % του καθαρού διαθέσιμου οικογενειακού εισοδήματος, 2019 38
Πίνακας 28 Κατηγορίες συνολικής δαπάνης υγείας ως % του ΑΕΠ, 2019 38
Πίνακας 31 Κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία και δείκτης εξάρτησης γήρατος στην Ελλάδα, 1960-2080 48

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156

Πίνακας 32 Κατανομή του πληθυσμού ανά ηλικία και δείκτης εξάρτησης γήρατος στην Ελλάδα, 1960-2080..... 50

Institutional Repository - Library & Information Centre - University of Thessaly
02/09/2026 09:50:17 EEST - 216.73.216.156